

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Merve KARAKAYA

ANTALYA İLİ SERİK İLÇESİ VE YÖRESİ AĞIZLARI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Merve KARAKAYA

ANTALYA İLİ SERİK İLÇESİ VE YÖRESİ AĞIZLARI

Danışman

Doç. Dr. Emine ATMACA

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Merve KARAKAYA'nın bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Suat ÜNLÜ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Emine ATMACA (İmza)

Üye : Doç. Dr. Serdar BULUT (İmza)

Tez Başlığı: Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağızları

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi: 25 /04/2022

Mezuniyet Tarihi : 16/06/2022

(İmza)
Prof. Dr. Ebru İÇİGEN
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağızları” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Merve KARAKAYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

25/05 / 2022

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Merve KARAKAYA
Öğrenci Numarası	20185242017
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Emine ATMACA
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağızları
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	1843761515
Rapor Tarihi	25/05/2022
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %7 Alıntılar dahil: %9
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,	
<p>Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 213 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır.</p> <p>Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:</p> <p>(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım.</p> <p>( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdeleri sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.</p>	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
<p>Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Doç. Dr. Emine ATMACA</p> <p>İmza</p>	

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	viii
METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	ix
İŞARETLER.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
ÖZET.....	xiii
SUMMARY.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SERİK İLÇESİNİN TARİHİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1. Serik İlçesinin Tarihçesi	3
1.1.1. Serik Adının Kökenine Dair	3
1.1.2. İlk Çağda Serik	5
1.1.3. Selçuklular ve Osmanlılar Döneminde Serik	6
1.1.4. Atatürk'ün Serik'e Gelişi.....	7
1.1.5. Evliya Çelebi'nin “Seyahatnâmesi”nde Serik	7
1.2. Serik İlçesinin Fizikî ve Beşerî Coğrafyası	8
1.2.1. Coğrafi Durum ve İklim	8
1.2.2. Nüfus	9
1.2.3. İdari Durum	11
1.2.4. Eğitim	12
1.2.5. Ekonomik Durum	13
1.2.6. Sanayi	14
1.3. Etnik Yapı	15

İKİNCİ BÖLÜM

SES BİLGİSİ (~FONETİK)

2.1. Ünlüler	20
2.1.1. Ünlü Türleri	20
2.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler	20
2.1.2. Uzun Ünlüler	21
2.1.2.1. Ses Hadiseleriyle İlgili Uzun Ünlüler (~ İkincil Ünlü Uzunlukları).....	22
2.1.2.2. Alıntı Kelimelerde Uzunluklar.....	24
2.1.2.3. Vurgu ve Tonlamadan Kaynaklı Uzun ünlüler	24

2.1.2.3.1.	Ünlemlerde Uzun Ünlüler	24
2.1.2.3.2.	Ezgiyle Söylenen Metinlerde Uzun Ünlüler	24
2.1.2.3.3.	Diğer Uzun Ünlüler	25
2.1.2.4.	Asli Ünlü Uzunlukları (~ Birincil Ünlü Uzunlukları)	25
2.1.3.	Kısa Ünlüler	26
2.1.4.	İkiz Ünlüler	26
2.1.5.	Ünlü Uyumları	27
2.1.5.1.	Kalınlık-İncelik Uyumu (~ Damak Uyumu)	27
2.1.5.2.	Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (~ Dudak Uyumu)	28
2.1.6.	Ünlü Değişmeleri	28
2.1.6.1.	Art Ünlülerin İncelmesi	28
2.1.6.2.	Ön Ünlülerin Kalınlaşması	29
2.1.6.3.	Geniş Ünlülerin Darlaşması	29
2.1.6.4.	Dar Ünlülerin Genişlemesi	29
2.1.6.5.	Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	30
2.1.6.6.	Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	30
2.1.7.	Ünlü Yutulması	30
2.1.8.	Ünlü Türemesi	31
2.1.9.	Ünlü Birleşmesi (~ Ünlü Kaynaşması)	31
2.2.	Ünsüzler	32
2.2.1.	Ünsüz Türleri	32
2.2.1.1.	Normal Boğumlanmalı Ünsüzler	32
2.2.1.2.	Zayıf Boğumlanmalı Ünsüzler	34
2.2.1.3.	Yarı Ötümlü Ünsüzler	34
2.2.2.	Ünlü- Ünsüz Uyumunun Bozulması	35
2.2.3.	Ünsüz Uyumu	35
2.2.4.	Ünsüz Değişmeleri	36
2.2.5.	Ses Hadiseleri	37
2.2.5.1.	Ötümlüleşme	38
2.2.5.2.	Ötümsüzleşme	39
2.2.5.3.	Süreklileşme	40
2.2.5.3.1.	Sızıcılaşma	40
2.2.5.3.2.	Akıcılaşma	40
2.2.5.4.	Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	41

2.2.5.5.	Süreksizleşme	41
2.2.6.	Arız Ünlü ve Ünsüz Değişmeleri.....	41
2.2.7.	Ünsüz Benzeşmesi	42
2.2.7.1.	İlerleyici Benzeşme	42
2.2.7.2.	Gerileyici Benzeşme	42
2.2.8.	Ünsüz Benzeşmezliği (~ Ünsüz Alternansı).....	43
2.2.9.	Ünsüz İkizleşmesi.....	43
2.2.10.	Ünsüz Tekleşmesi	44
2.2.11.	İkiz Ünlülerin Tekleşmesi.....	44
2.2.12.	Ünsüz Düşmesi	44
2.2.13.	Ünsüz Türemesi	44
2.2.13.1.	Ön Seste Ünsüz Türemesi	44
2.2.13.2.	İç Seste Ünsüz Türemesi	45
2.2.13.3.	Son Seste Ünsüz Türemesi	45
2.2.14.	Yutulma	45
2.2.15.	Erime.....	45
2.2.16.	Karışma	46
2.2.17.	Geçişme (<i>bk.</i> 2.1.9. Ünlü Birleşmesi).....	46
2.2.18.	Büzülme	46
2.2.19.	Derilme	47
2.2.20.	Aşınma	47
2.2.21.	Göçüşme	47
2.2.21.1.	Yan Yana Olan Ünsüzler Arasındaki Göçüşmeler.....	47
2.2.21.2.	Uzak Ünsüzler Arasındaki Göçüşmeler	47
2.2.22.	Hece Tekleşmesi	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ (~ EKLEŞME BİLGİSİ, MORFOLOJİ)

3.1.	Ekler.....	49
3.1.1.	Yapım Ekleri	49
3.1.1.1.	İsimden İsim Yapım Ekleri	49
3.1.1.2.	İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	51
3.1.1.3.	Fiilden İsim Yapma Ekleri	52
3.1.1.4.	Fiilden Fiil Yapma Ekleri.....	53

3.1.2.	Çatı Ekleri.....	53
3.1.2.1.	Edilgenlik	53
3.1.2.2.	Dönüştürülme	53
3.1.2.3.	İsteşlik	54
3.1.2.4.	Ettirgenlik.....	54
3.1.3.	Olumluluk-Olumsuzluk Eki	54
3.1.4.	Fiilimsiler	54
3.1.4.1.	İsim-Fiiller (~Mastarlar).....	55
3.1.4.2.	Sıfat-Fiiller	55
3.1.4.3.	Zarf-Fiiller	55
3.1.5.	İsim Çokluk Eki.....	56
3.1.6.	Çekim Ekleri.....	57
3.1.6.1.	İsim Çekim Ekleri	57
3.1.6.1.1.	İyelik Ekleri.....	57
3.1.6.1.2.	İlgi Eki (~Tamlayan Eki): +(n)In / +(n)İn / +kI.....	58
3.1.6.1.3.	Belirtme Eki (~Yükleme Eki): +(y)I << +(I)G / Ø	58
3.1.6.1.4.	Hâl Ekleri	59
3.1.6.1.4.1.	Yalın Hâl Eki (Ø).....	59
3.1.6.1.4.2.	Yönelme Hâl Eki: +(y)A.....	59
3.1.6.1.4.3.	Bulunma Hâl Eki: +DA	59
3.1.6.1.4.4.	Ayrılma Hâl Eki: +Dan	59
3.1.6.1.4.5.	Vâsıta Hâl Eki (~Enstrümantal Hâl Eki): +(I)lA(n).....	59
3.1.6.1.4.6.	Eşitlik Hâl Eki: +cA.....	60
3.1.6.1.5.	Tamlama.....	60
3.1.6.1.5.1.	Birinci Tip: +(n)İn (<i>bk.</i> 1.6.1.2.2. İlgi Eki (~Tamlayan Eki)).....	60
3.1.6.1.5.2.	İkinci Tip: (Ø)	60
3.1.6.1.5.3.	Zamir Fonksiyonlu İsim Tamlaması	60
3.1.6.2.	Fiilin Kip ve Zaman Ekleri ve Fiil Çekimi	61
3.1.6.2.1.	Fiillerin Basit Çekimi	61
3.1.6.2.1.1.	Zamanlar	62
3.1.6.2.1.1.1.	Geniş Zaman Eki	62
3.1.6.2.1.1.2.	Görülen Geçmiş Zaman Eki	63
3.1.6.2.1.1.3.	Şimdiki Zaman Eki	64
3.1.6.2.1.1.4.	Gelecek Zaman Eki.....	66

3.1.6.2.1.1.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki.....	67
3.1.6.2.1.2. Kipler	68
3.1.6.2.1.2.1. Emir/İstek Kipli Ek	68
3.1.6.2.1.2.2. Şart Kipli Ek	70
3.1.6.2.1.2.3. Gereklilik Kipli Ek.....	70
3.1.6.2.2. Birleşik Çekimler	71
3.1.6.2.2.1. Hikâye	71
3.1.6.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	71
3.1.6.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	71
3.1.6.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	71
3.1.6.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi.....	71
3.1.6.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	71
3.1.6.2.2.1.6. Şart Kipinin Hikâyesi.....	72
3.1.6.2.2.1.7. İstek Kipinin Hikâyesi	72
3.1.6.2.2.2. Rivayet	72
3.1.6.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti	72
3.1.6.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti	72
3.1.6.2.2.2.3. Gelecek Zamanın Rivayeti.....	72
3.1.6.2.2.2.4. Geniş Zamanın Rivayeti	72
3.1.6.2.2.3. Şart	72
3.1.6.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	73
3.1.6.2.2.3.2. Gelecek Zamanın Şartı.....	73
3.1.6.2.2.3.3. Geniş Zamanın Şartı	73
3.1.6.2.2.3.4. Şimdiki Zamanın Şartı	73
3.1.6.2.3. Ek Fiilin Çekimi	73
3.1.6.2.3.1. Hikâye	73
3.1.6.2.3.2. Rivayet	74
3.1.6.2.3.3. Geniş Zaman	74
3.1.6.2.3.4. Şart	74
3.1.6.2.3.5. Ek Fiilin Olumsuzu Değil (diğil, dēil)	74
3.1.6.2.3.6. Ek Fiilin Zarf-Fiil -ken ile Çekimlenmesi.....	75
3.1.6.2.4. Birleşik Fiiller	75
3.1.6.2.4.1. İsim + Fiil Yapısında Olanlar	75
3.1.6.2.4.2. Fiil +Fiil Yapısında Olanlar (~Tasvîri Fiiller)	76

3.1.7. Soru Eki	76
3.2. Kelimeler.....	77
3.2.1. Sıfatlar	77
3.2.1.1. Niteleme Sıfatları	77
3.2.1.2. Belirtme Sıfatları	77
3.2.1.2.1. İşaret Sıfatları	77
3.2.1.2.2. Sayı Sıfatları	78
3.2.1.2.3. Soru Sıfatları	78
3.2.1.2.4. Belirsizlik Sıfatları	78
3.2.1.2.5. Topluluk Sayı Sıfatları	79
3.2.1.2.6. Sıfatlarda Karşılaştırma ve Derecelendirme İşlevi.....	79
3.2.1.2.7. Sıfatlarda Küçültme.....	79
3.2.1.2.8. Unvan Sıfatları	79
3.2.2. Zarflar	79
3.2.2.1. Zaman Zarfları.....	79
3.2.2.2. Yer ve Yön Zarfları	80
3.2.2.3. Hâl (~Nasıllık-Nicelik) Zarfları	80
3.2.2.4. Azlık-Çokluk (~Miktar) Zarfları	81
3.2.2.5. Soru Zarfları	81
3.2.3. Zamirler	82
3.2.3.1. Şahıs Zamirleri	82
3.2.3.2. İşaret Zamirleri	83
3.2.3.3. Belirsizlik Zamirleri	85
3.2.3.4. Soru Zamirleri	85
3.2.4. Edatlar.....	86
3.2.4.1. Ünlem Edatları	86
3.2.4.1.1. Ünlem Edatları	86
3.2.4.1.2. Seslenme Edatları.....	86
3.2.4.1.3. Gösterme Edatları.....	86
3.2.4.1.4. Cevap Edatları	87
3.2.4.2. Bağlama Edatları	87
3.2.4.2.1. Sıralama Bağlama Edatları.....	87
3.2.4.2.2. Denkleştirme Edatları.....	87
3.2.4.2.3. Karşılaştırma Edatları.....	88

3.2.4.2.4. Cümle Başı Edatları	88
3.2.4.2.5. Sona Gelen Edatlar	89
3.2.4.2.6. Tekerrür Edatları	89
3.2.4.3. Çekim Edatları.....	89
SONUÇ	91
KAYNAKÇA.....	96
METİNLER	99
SÖZLÜK	169
ANTALYA İLİ SERİK İLÇESİ VE YÖRESİ AĞIZLARINDAN KAYIT DIŞI DERLENEN KELİMELER	183
ANTALYA İLİ SERİK İLÇESİ VE YÖRESİ AĞIZLARINDAN DERLENEN KALIP İFADELER	186
HARİTALAR.....	188
METİNLER LİSTESİ.....	191
ÖZGEÇMİŞ	194

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1 Yıllara Göre Serik Nüfusu.....	9
Tablo 1.2 Serik Mahalle Nüfusları	10
Tablo 2.1 Asli Ünlü Uzunlukları Tablosu	25
Tablo 3.1 AİSİYA’da Bulunan İyelik Ekleri Tablosu.....	57
Tablo 3.2 AİSİYA’daki Geniş Zaman Ekleri Tablosu	62
Tablo 3.3 AİSİYA’daki Görülen Geçmiş Zaman Ekleri Tablosu	63
Tablo 3.4 AİSİYA’daki Gelecek Zaman Ekleri Tablosu	66
Tablo 3.5 AİSİYA’daki Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekleri Tablosu	67
Tablo 3.6 AİSİYA’daki Emir/İstek Kipli Eklerin Tablosu	68
Tablo 3.7 AİSİYA’daki Şart Kipli Eklerin Tablosu.....	70
Tablo 3.8 Teklik Şahıs Zamirleri Tablosu.....	82
Tablo 3.9 Çokluk Şahıs Zamirleri Tablosu	83
Tablo 3.10 İşaret Zamirleri Tablosu	83
Tablo 3.11 Teklik İşaret Zamirleri Tablosu.....	84
Tablo 3.12 Çokluk İşaret Zamirleri Tablosu	84

METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

[á]: /a/ ile /e/ arası ünlü

[â]: /a/ ile /ı/ arası ünlü

[ā]: uzun /a/

[ǎ]: kısa /a/

[ä]: açık /e/

[é]: /e/ ile /i/ arası ünlü

[ē]: uzun /e/

[2]: uzun olan /e/ ile /i/ arası ünlü

[í]: /ı/ ile /i/ arası ünlü

[ı̇]: /ı/ ile /u/ arası ünlü

[ĩ]: kısa /ı/

[ī]: uzun /ı/

[ɨ̄]: /i/ ile /ü/ arası ünlü

[ɨ̇]: kısa /i/

[1]: uzun /i/

[ó]: /o/ ile /ö/ arası ünlü

[ō]: uzun /o/

[ó̇]: /o/ ile /u/ arası ünlü

[ȫ]: uzun /ö/

[ú]: /u/ ile /ü/ arası ünlü

[ū]: uzun /u/

[ũ]: kısa /u/

[ǖ]: uzun /ü/

[F]: /f/ ile /v/ arası ünsüz

[ǰ]: arka damak /g/?si

[#]: orta damak /g/?si

[ħ]: sızıcı /h/ (~hırıltılı (h/))

[K]: /k/ ile /g/ arası bir ünsüz

[ḳ]: arka damak /k/?si

[k̠]: orta damak /k/?si

[ŋ]: damak /n/?si

[P]: /p/ ile /b/ arası bir ünsüz

[6]: titreklığı uzatılan /r/

[S]: /s/ ile /z/ arası bir ünsüz

[T]: /t/ ile /d/ arası bir ünsüz

[°]: zayıf boğumlanmalı /y/

‘: ayın işareti

‘: hemze işareti

İŞARETLER

- (-) Ünlüler üzerinde uzunluk işareti
- (>) Gelişmenin yönü
- (<) Gelişmenin yönü
- (°) Dar ünlüler üzerinde yuvarlaklaşma işareti
- (‘) Vurgu işareti
- (#) Bir sesin başında kelime başını, sonunda ise kelime sonunu gösterir.
- (**K**) Kök ünlüsünden sonra gelen ünsüzü temsil eder.
- (**Ø**) Herhangi bir gramer unsurunun telaffuz edilmediğini fakat fonksiyonunun devam ettiğini gösterir.
- (...) Metinlerde yazıya geçirilmeyen kısım
- /.../ Sesbirim
- [...] Alt sesbirim
- (+) İsme bağlanma, isim kategorisi
- (-) Fiile bağlanma, fiil kategorisi

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	Adı geçen eser
AİSİYA	Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağızları
Ar.	Arapça
bk.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
DLT	Divânı Lügâti't-Türk
haz.	Hazırlayan
S.	Sayı
s.	Sayfa
STT	Standart Türkiye Türkçesi
TDAYB	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	Ve benzeri

ÖZET

Türkiye Türkçesi ağızları, Türklerin etnik yapısının ortaya konması açısından Türk dilinin önemli bir bölümünü oluşturur. Teknoloji çağıyla birlikte artan okuma ve yazma oranı, göçler ve diğer birçok sebeple ağızlar git gide varlığını kaybetmeye başlamıştır. Bu, ağızlarla birlikte pek çok tarihin, kültürün ve dil özelliklerinin de kaybolup yok olması demektir. Bunu engellemek için ağızlarla ilgili yapılan derleme çalışmaları üzerinde bilhassa durup nitelik ve niceliklerinin artırılması gerekmektedir.

Türkiye Türkçesi ağızları üzerinde yapılan çalışmalar 1940'lı yıllardan bu yana devam etmektedir ancak yeterli değildir. O yıllardan beri birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen ülkenin bir ağız atlası dahi yoktur. Bu çalışmada da Serik ilçesi ağızı esas alınıp Serik tarihi ve genel özellikleri incelendikten sonra yapılan derlemelerden hareketle metinlerin fonetik ve morfolojik analizi yapıp *Sözlük* bölümünde de Serik'e ait kelimelere yer verilmiştir. Ayrıca kayıt dışı derlenen kelimeler ve kalıp ifadelerle çalışma zenginleştirilmiştir. Serik'te önemli bir yer tutan Tahtacı Türkmenler ve muhacirlere de çalışmada yer verilmiştir. Sonuç bölümünde Batı Antalya ağızı olan Korkuteli ağızı ile karşılaştırması da yapılmıştır.

Bu çalışmayla Serik, ağızı doğru ve ayrıntılı olarak sunulmaya çalışılmış ve bir nevi ağız şeması çıkartılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ağız derlemeleri, Serik ağızı, Fonetik, Morfoloji.

SUMMARY

SERİK DISTRICT OF ANTALYA PROVINCE AND DIALECTS OF THE REGION

Turkey Turkish dialects constitute an important part of the Turkish language in terms of revealing the ethnic structure of the Turks. With the increasing rate of reading and writing with the age of technology, immigration and many other reasons, dialects have begun to lose their existence. This means the disappearance of many histories, cultures and language features along with these dialects. In order to prevent this, it is necessary to focus on the compilation of studies on dialects and to increase their quality and quantity.

Studies on Turkey Turkish dialects have been going on since the 1940s but they are not enough. Although many studies have been carried out since those years, the country does not even have a dialect atlas. In this study, the phonetic and morphological analysis of the texts was made based on the compilations made after examining the history and general characteristics of Serik, based on the dialect of Serik county and the words belonging to Serik were included in the *Dictionary* section. In addition, the work is enriched with undeclared words and phrases. Tahtacı Turkmens and immigrants, who have an important place in Serik, are also included in the study. In the conclusion part, a comparison with the Korkuteli dialect, which is the West Antalya dialect, has also been made.

With this study, it has been attempted to present accurately and in detail the Serik dialect. In addition, a kind of dialect diagram has been drawn.

Keywords: Dialect compilations, Serik dialects, Phonology, Morphology.

GİRİŞ

Konu

Bu çalışmada Serik ilçesi ve yöresi ağızlarının tespitine varabilmek için sahada kelime ve metin derlemeleri yapılacak olup ortaya çıkan veriler, fonetik ve morfolojik açıdan ve kelime hazinesi bakımından incelenecektir.

Önem

Türkiye’de yapılan ağız araştırmaları içerisinde Serik ağızını esas alan bir yüksek lisans tezi bulunmaktadır:

Bölük, R. (2011). *Serik (Antalya) Ağızı*. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Ancak Bölük’ün yapmış olduğu çalışma kapsamlı bir çalışma değildir. Bölük’ün bu kitabında Alevi Türkmenlere yer verilmemiştir. Ayrıca yörede kullanılan kelimelerden Sözlük oluşturulmamıştır. Bunun yanı sıra Mehmet Dursun Erdem ve Ramazan Bölük’ün *Antalya Yöresi ve Ağızları* kitabında Serik’e ait 20 metin bulunmaktadır. Ancak bu metinler Ramazan Bölük’ün *Serik Ağızı* kitabındaki metinlerle aynıdır. Yeni metin derlemeleri değildir. Bu kitapta da Sözlük bölümü yoktur.

Bu çalışmada ise, Bölük’ün yaptığı çalışmadan daha kapsamlı bir çalışma oluşturulmak amaçlanmıştır. Serik’in kapsamlı tarihiyle, metin derlemeleriyle, ses ve şekil bilgisi incelemeleriyle, Sözlük bölümüyle birlikte Alevi Türkmenlere, muhacirlere, Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi’nde Serik ile alakalı bilgilere ve kayıt dışı derlenen kelimeler ve kalıp ifadelerle yer vererek çok daha kapsamlı bir çalışma yapılmak istenmiştir. Ayrıca Serik ağızı, Korkuteli ve Gündoğmuş ağızı ile karşılaştırılarak bölgenin diğer ilçe ağızlarıyla benzerlikleri ve farklılıkları da araştırılmıştır.

Amaç

Antalya ili Serik ilçesi ile ilgili daha önce Ramazan Bölük, *Serik Ağızı* adında bir kitap hazırlamıştır. Fakat bu kitap çok kapsamlı olmamakla birlikte yer yer eksikleri de vardır.

Bu çalışmada ise Antalya ili Serik ilçesi ve yöresi ağızları daha kapsamlı bir şekilde araştırılıp ortaya konması amaçlanmıştır. Daha sonra ağız atlasının hazırlanmasında kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Ayrıca ilçedeki halkın kullandığı kelimelerle Derleme Sözlüğü’ne de katkıda bulunulmaya çalışılacaktır.

Yöntem ve Kapsam

Bu çalışmada araştırmanın planına göre öncelikle Serik'in etnik, coğrafi ve tarihi açıdan genel bir araştırması yapıp daha sonra derlenen metinlerden yola çıkılarak araştırma zenginleştirilecek ve ortaya bir tasnif çıkarılmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmanın kapsamı Serik ilçesi merkez ve bu ilçeye bağlı köylerde konuşulan ağız derlemesi ve dil incelemesi yönündedir. Bu süreçte yörenin ağızını en iyi yansıtan metinlerden yararlanılacaktır. Bu metinlerin en iyi metinler olabilmesi için kaynak kişilerin orta yaş üstü kişiler olmasına ve dil derlemelerinde sorun teşkil edecek herhangi bir konuşma organı noksanlığı olmamasına dikkat edilecektir. Derlenecek olan metin konularının da düğünler, doğumlar, ölümler, yöreye özgü yemekler, gelenek-görenekler, masallar, maniler, türküler, ninniler gibi folklorik malzeme olmasına da dikkat edilecektir.

Çalışma "Giriş, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Sonuç, Kaynakça, Metinler, Sözlük, Serik Ağızından Kayıt Dışı Derlenen Kelimeler, Serik Ağızından Derlenen Kalıp İfadeler" bölümlerinden oluşacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SERİK İLÇESİNİN TARİHİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1. Serik İlçesinin Tarihçesi

1.1.1. Serik Adının Kökenine Dair

Serik adının nereden geldiğine dair çeşitli lehçelerde tespit edilen bilgiler yer almaktadır ve bunun yanında bazı çalışmalarda bu konuyla ilgili görüşler mevcuttur:

Türkçenin çeşitli lehçelerinde yüpek, yipek, ipak, cibek, jibek, yibek, çibek vs şeklinde söylenen *ipek* sözcüğü Eski ve Orta Türkçede geçmez; yeni Türkçede ise *yip>ip* köküne (ek) küçültme eki olarak bugünkü şeklini almıştır. ‘İpek böceği kozaları çözülerek çıkartılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince ve parlak tel’dir anlamı.¹

“İpeğin bugünkü bilimsel literatürde karşılığı olan terim ise Latince *ser(icum)* terimi, Farsçaya beyaz ipekli şerit anlamında *sere* şeklinde geçmiştir. Arapçada ipek kumaş demek olan *serak* da aynı kökten gelir, ancak yaygın kullanım şekli *harirdir*.”²

Bilimsel literatürde yaygın olarak kullanılan *sericum* sözcüğü, Roma kaynaklarında ipeğin geldiği ülkeyi, kaynağını işaret etmesi bakımından önemlidir. Bugün Latince sayılan bu sözcük, bize göre, ipeğin üretilip yayıldığı kaynağı ve yolları açısından Çince den veya Türkçeden alınma Doğu kökenli eski bir sözcüktür.³

Batılıların ipekle tanışması Büyük İskender Hindistan’a savaşa gittiği sırada gerçekleşmiştir. Subay Nearchos bu sefer esnasındaki notlarında *serik (ipek)*’ ten bahseder. Pausanios ise Kızıldeniz’deki *Seria* Adası ile *Ser* ırmağına dikkat çekmektedir. *Ser* günümüzde Tayland’daki Menam Irmağı’nın kendisidir. *Serliler* ifadesi ipek insanı anlamına gelip Roma’daki Çinli halk ve ipek zanaatıyla ilgilenen kişilere verilen bir addır. *Serindia* ifadesi de Bizanslı Prokopius’a ait *Got Savaşları* isimli eserinde geçmektedir fakat Prokopius’un bu ifadeyi ne için kullandığı bilinmemekle birlikte yıllarca tartışma haline gelmiştir. Batı edebiyatında *seres*, bir ipek ülkesi olan Çin’dir; bir başka deyişle Orta Asya ve Doğu Türkistan için kullanılır.⁴

Mısır’da yaşamış olan Romalı bilgin Ptolemaeus, dönemin değer yargılarını yansıtan

¹ Oral, M.(2013/2).”Serik Adına Dair”. Folklor Edebiyat, C.19, S.74, s.179.

² Oral, 2013/2: 179.

³ Oral, 2013/2: 179-180.

⁴ Oral, 2013/2: 180.

ve aynı zamanda Çin ile ipek ticareti yapanların verdiği bilgileri de aktaran ünlü coğrafya kitabında Çin topraklarına iki farklı halk yerleştirmiştir. Bunlar, *Hsinler* ve *Serler*. *Hsinler* *Serlerin* güneyinde bulunurlar ve başkentleri, Kattigar limanının içerisinde yer alan Tina'dır. Burada anlatılan *Hsinler*, Çinlilerinin uzantıları olarak bilinmekte ancak *Serliler* daha önce Parth ve Roma İmparatorluğu'na ipek yollayıp daha sonra ipek ticareti yoluna girdikleri zaman Tarım havzasına ipek yollayanlar için kullanılmaktadır.⁵

Bir Latin yazarı olan Plinius ise Batı'daki ipek üretimine Kos kralı Latos'un kızı Pamphile ile birlikte başladığını söylemektedir. Burada anlatılan Pamphile, Pamfilya'nın kurucusu olan Mopsos'un kızı Pamphylia benzerlik göstermektedir.⁶

Hazar Denizi'nin güneyinden Akdeniz'de Antalya'ya ve diğer bazı illere gelen ipek sonrasında Roma şehirlerine iletmek için gemilere yüklenir. Buradan hareketle özellikle Akdeniz bölgesinde ipek sözcüğü farklı terimlerle ifade edilmiştir ve *Serik* de bunlardan biridir.⁷

Selçuklular, Antalya bölgesine ilk ayak bastıklarında Sillyon'da yer tutmuş ve bu yere "Karahisar-ı Teke" adını koymuşlardır. Hatta Sillyon'daki Türk damgasını belirtmek için bölgenin girişine bir mescit yapmışlardır. Osmanlı döneminin kimi verileri incelendiği zaman burada "Cemaat-ı Etrak-ı Serik" (Serik Türk Cemaati) ve "Kökez" isminde bir topluluğun da yer tuttuğu görülmüştür. Kökez topluluğu, günümüzdeki Aspendos Harabeleri'ne yerleşmiştir.⁸

Bugünkü Serik'in temel taşı olan "Şevketiye" köyü, Rumeli'den gelen göçmenlerin Kökez çevresine yerleştirilmesiyle kurulmuştur. Ancak göçmenler bu yere Şevketiye yerine Kökez demeyi tercih etmiştir. Bunun sonunda Cumhuriyetin ilk zamanlarında 26 Haziran 1926 tarihinde Kökez, ilçenin merkezi olmuş ve Serik ismiyle kayıtlara geçirilmiştir.⁹

Serik kelimesinin ne anlama geldiği, kelimenin nereden geldiği, Seriklilerin kimler oldukları gibi sorular, eskiden de olduğu gibi pek çok rivayet ve yakıştırmalarla cevap bulmuştur. Buradan anlaşılır ki yer adları adeta bir kimlik görevi görmektedir. Kimi zaman o bölgedeki hayat tarzını yansıtan adlar verilir kimi zaman da olan adlar değiştirilir; İkonyum'un Konya şeklinde değiştirilmesi gibi.¹⁰

"Serilmiş, serpiştirilmiş" anlamına gelen bu kelime tam da Yörük hayat tarzını

⁵ Oral, 2013/2: 180.

⁶ Oral, 2013/2: 181.

⁷ Oral, 2013/2: 181.

⁸ *Geçmişten Günümüze Serik*. (2012). T.C. Serik Kaymakamlığı Yayınları, Antalya, s.30.

⁹ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012:30.

¹⁰ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 158.

yansıtmaktadır.”¹¹

Serik adını Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde sadece Antalya ilinde görmekteyiz. Osmanlı coğrafyasındaysa Serik ilçesinden farklı olarak başka bir *Serik* ismi daha görülmektedir. Pîrî Reis'in *Kitab-ı Bahriye* isimli yapıtında Mağrip kıyılarındaki kalelerden bahsederken, Huneyn kalesinin doğusunda yer alan bir adada bulunan Serik Kalesi'nden söz eder.¹²

Tüm bu görüşlerin ve tespitlerin yanısıra *Serik* adının aynı zamanda bir erkek adı olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Kazakistan'ın Serik Abdurrahmanov isminde bir milletvekili; Serik Umbetov ve Serik Baymaganbetov isimlerinde iki bakanı bulunmaktadır. Bu isim, *Serinde*'de konuşlanan Uygurların Türkçe sözlüğünde *sermek* köküne dayanmaktadır. “Çel-ik, Çal-ık, Sev-ik (Sev-ük), Kan-ık gibi -ık, -ik yapım ekiyle kurulan *sermek*, eski Uygur Türkçesi ve orta Türkçede, *Kutadgu Bilig* ile *Dîvân ü Lugâti't-Türk*'te ve *Atabetü'l-Hayayik*'ta; sabretmek, dayanmak anlamlarına geliyor; sabırlı, dayanıklı, dayanılan demektir.”¹³

1.1.2. İlk Çağda Serik

İlkçağdaki Pamphylia bölgesinin tümü, Lykia, Pisidia ve Kilikia bölgelerinin de bir kısmı Teke Sancağı sınırları içindeydi. Bizanslılar döneminde ortaya çıkan *thema* yapılanması o bölgede Kibirtheot Thema'sını kurmuş ve merkezini de Antalya ili olarak belirlemiştir. Antalya bu bölgede merkez olmayı Selçuklular zamanında da sürdürmüştür.¹⁴

“Serik, İlk Çağ'da Pamfilya bölgesinde yer almıştır. Pamfilya, "Irkların Ülkesi" anlamına gelmektedir.”¹⁵

Pamfilya halkı geride bıraktığı eserlerle Plinius'u doğrulamaktadır. Buradaki sikkelerden ve taş yazıtlardan hareketle, Pamfilya'daki Grek Ağzı'nın, Dor göçünden önceki Atina ile güçlü bir ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. Truva Savaşları'ndan bir asır sonra gelen ve Yunanistan'ın geniş bir bölümüne yayılan hatta Pelepones'i hakimiyeti altına alan Dorlar, kendi ağızlarıyla bölgeyi etkilemişlerdir. Esasen bu verilere MÖ 200 yıllarına ait olan Sillyon'daki kapı destekleri üstündeki uzunca bir yazıttan ulaşılmaktadır. Sillyon'da olduğu gibi Perge ve Aspendos'ta da aynı tarihlerde özel isimlerin haricindeki harflerde de benzerlikler tespit edilmiştir. Buradan anlaşılıyor ki MÖ 2. yüzyıla gelene dek bu üç bölgede

¹¹ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 158.

¹² Oral, 2013/2: 181.

¹³ Oral, 2013/2: 182.

¹⁴ Güçlü, M. (1997). “Müstakil Teke (Antalya) Sancağı'nın Kurulması ve İdari Düzenlemeye İlişkin Bir Belge”, *Adalya II*, s.289.

¹⁵ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 34.

ortak bir ağız konuşulmuştur. Büyük İskender'in bu yerleri fethinden sonra ise bu bölgede konuşulan ağız özellikleri özünü yitirmiş ve yerini Grekçe'ye devretmiştir.¹⁶

Yunanistan'dan gelen bu ilk göçün ardından ikincisi de devam etmiştir, ardından batı kıyılarıdaki İyonya ve Aiolis isimli yerlerde hayatını sürdüren Grekler, Pamfilya'da kendi etkisini göstererek Perge, Aspendos ve Side sömürge bölgelerini meydana getirmişlerdir.¹⁷

Pelepones Savaşları'na gelen kadar, kısa zaman süren özgürlüklerinin ardından, Persler, Ispartalılar'ın hakimiyetine geçen Attika Delos Deniz Birliği'ni ellerine geçirdikten sonra Grekleri barışa zorlamış ve böylelikle Anadolu'daki tüm illeri ele geçirmişlerdir. Bu durum Pamfilya bölgesini çok etkilemese de Aspendos ve Side'de oldukça etkisini göstermiştir. Çünkü Perslerin hakimiyetindeki Aspendos ve Side kendilerine ait olan sikkelerin basımı için tekrar izin almaları gerekmektedir ve Perslerin üzerinde durduğu en önemli şeylerden biri de vergilerin zamanında ödenmesiydi.¹⁸

Persler bu hakimiyetlerini, Büyük İskender'in Grekler'in hakkını savunmak için Anadolu'ya geçmesine kadar devam ettirebilmişlerdir. Büyük İskender Batı Anadolu'dan başlayarak güneye kadar seferini sürdürmüştür ve karşısındaki orduların çabucak teslim olması sebebiyle kısa zamanda Likya'ya kadar gelmiştir. Sırasıyla illerin yönetimini ele geçirip Pamfilya'ya ulaşmıştır. Büyük İskender'in Pamfilya'daki ilk durağı Perge olmuştur, Perge'den sonra Side, Sillyon ve Aspendos'u da hakimiyeti altına alıp kendi egemeliğini duyurmuştur.¹⁹

“Serik'te ilk yerleşim yerleri, Sillyon (Yanköy yakınlarında bulunan Koçhisar Tepesi'nde) ve Aspendos (Belkıs)'tur.”²⁰

1.1.3. Selçuklular ve Osmanlılar Döneminde Serik

Anadolu Selçuklu Devleti 1207 yılında Antalya'yı fethedip ardından 1221 yılında da Alanya'yı ele geçirincede Sillyon bu iki ilin ortasında kalmış ve Türklerin eline geçmiştir. Türkler ele geçirdikleri bu yere Karahisar-ı Teke isimini koymuşlardır. Hatta buraya bir Selçuklu mescidi inşa edip bölgeye kendi damgalarını vurmuşlardır.²¹

XIV. yy başlarında Hamidoğlu Dünder Bey, 1301 senesinde kenti ele geçirip kardeşi Yunus'a vermesiyle birlikte Antalya ilinde Hamidoğulları devri başlamıştır. Teke Harahisarı adıyla bilinen hisar ve çevresi de Yunus'un kölesi Zekeriya'ya verilmiştir.²²

¹⁶ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Pamfilya> (erişim tarihi: 15.04.2020)

¹⁷ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Pamfilya> (erişim tarihi: 15.04.2020)

¹⁸ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Pamfilya> (erişim tarihi: 15.04.2020)

¹⁹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Pamfilya> (erişim tarihi: 15.04.2020)

²⁰ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012:35.

²¹ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 38.

²² T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 39.

“Bölge 1393 yılında Osmanlı Sultanı Bayezid tarafından fethedilerek oğlu İsa Çelebi'ye sancak olarak verilmiştir.”²³

Osmanlı Devleti hakimiyetinin ilk zamanlarında Serik idari yapısını korumuştur. Daha sonra ise Karahisar-ı Teke ismiyle birlikte Teke Sancağı adı altında bir kaza olarak 1393 senesinde Anadolu Eyaleti'ne bağlandığı bilinmektedir. Sonraki dönemlerde de Karahisar ve Serik iki farklı nahiye olarak birbirinden ayrılmıştır ve Sillyon, Karahisar'ın; Belkıs da Serik'in merkezi haline gelmiştir.²⁴

“Osmanlı Devleti'nin 1876 tarihinde yayınladığı 'Nevahi Nizamnamesi' ile Kızılkaya kazası kaldırılmış, Serik ile Beşkonak nahiyeleri Antalya merkez kazaya bağlanmıştır.”²⁵

1.1.4. Atatürk'ün Serik'e Gelişi

5 Mart 1930 tarihinde, İzmir'den trenle Aydın'a gelen Mustafa Kemal, aynı gün Denizli'ye hareket etmiş ve ardından 6 Mart 1930 tarihinde öğle sonrası saatlerinde Antalya'ya varmıştır.²⁶

Tarihi eserler oldukça önem gösteren Mustafa Kemal 9 Mart günü Aspendos Antik Tiyatrosu'nu ziyarete gitmiştir. Orada yöre halkının sevgisi, saygısı ve coşkusuyla karşılaşmıştır. Daha sonra müze müdürüyle birlikte yapılan bu tarihi tiyatro gezisinin ardından tarihi ve arkeoloji açıdan çeşitli değerlendirmelerde bulunan Atatürk, tiyatronun bir an önce onarılıp ziyarete açılmasını teklif etmiştir.²⁷

1.1.5. Evliya Çelebi'nin “Seyahatnâmesi”nde Serik

Daha önce Kayser yapısı imiş, sonra Frenk ele geçirmiştir. Daha sonra Sultan Keyhusrev fethidir, ondan sonra Orhan Gazi fethidir. Teke paşasının hâssıdır, subaşı hâkimdir. 150 akçe şerif kadılıktır ve nahiyesi 70 parça köydür.

Kalesi bir tepe üzerinde dört köşe bir küçük kaledir. Yedi kulesi ve güneye bakar bir kapısı vardır. Ensesinde havalesi vardır ve hendeği yoktur.

Kale dizdari, neferi, kethüdayeri, serdari ve ayarı yoktur. Ancak 70-80 hane Türkmen kavmi sakinlerdir, onlar da Temmuz'da yaylağa çıkarlar. O kadar mamur kale değildir. Ancak nahiyesi mamur ve mahsuldar kazadır. Onu görüp kible tarafına dağlı ormanlı yollar geçerek,

Aksu Nehri: Büyük sudur. Ta kuzey tarafında Hamid Vilâyeti'nde Eğirdir dağlarından

²³ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 39.

²⁴ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 39.

²⁵ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 40.

²⁶ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 41.

²⁷ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 42.

ve Hamid derelerinden toplanıp bu Kondi Ovası içinden geçip yine bu mahalle yakın Akdeniz'e karışır, ama kanlı ve hayırsız sudur.

Bu mahalde onu gemi ile geçip karşı tarafında,

Görüş Köyü: 200 evli bağlı ve bostanlı mamur bir köydür. Onu geçip 2 saat bir düz ormanlarda yüksek ağaçları seyrederek,

Ulus Nehri: Bu da doğu tarafında Hamid dağlarından gelip bu mahalde Sultan Alâeddin'in 11 göz büyük köprüsü altından akıp bu mahalde Akdeniz'e karışır. Derya gibi büyük âbıhayat sudur ve çeşit çeşit balıkları vardır.

Bu köprüünün Antalya tarafında binden fazla sazdan kulübe gibi dükkânlar vardır. Haftada bir cumartesi gün Serik nahiyesinden, Karahisar'dan, Alâiye ve Antalya'dan, Tek eve Hamid'den 40-50 bin adam bir gün bir gecede toplanıp büyük pazar durur.

Serik Subaşı Nişancı Paşa hâssıdır. Onun subaşı, kadısı, Karahisar ve Manavgat kadısı o gün orada hazır olup büyük kavga ve davalar halledip kadılara sicil için 3 akçe, hüccet için 10 akçe verirler. Bir akçe fazla istese kadıların piş-tahtasını(çekmece) başında parça parça ederler giderler, öyle kavgacı Manavgat kavmidir. Manavgat neredir, diye sorsan "Ya geri kaldı, ya ileridedir" diye cevap verirler. Böylece yerilmiş, kötü kavmidir.

Bu vilayet halkı bir haftayı Salı, Çarşamba; Perşembe, Cuma diye hesap edemezler, ancak her gün bir semtte pazar durur, o Pazar günleri ile hesap edip "Ulu pazar, kiçi pazar, beri pazar, öte pazar, Serik pazar ve Manavgat pazar" diye 8 günü 8 pazar ismiyle sayarlar, tuhaf kavmidir. Ancak gayet musallî halktır.²⁸

1.2. Serik İlçesinin Fizikî ve Beşerî Coğrafyası

1.2.1. Coğrafi Durum ve İklim

Serik, Türkiye'de Akdeniz Bölgesi'ne bağlı Antalya'nın yüz ölçümü en geniş ilçelerinden biridir. Kentin orta bölümünde yer alan ilçe, şehrin büyük ölçüde önemli bir turizm merkezidir. İlçe yaz mevsimlerinde turizm ile birlikte nüfus artışı gösterirken kış mevsimlerinde de düşüş göstermektedir.²⁹

Serik'in ilçe merkezi, Antalya'nın 38 km doğusunda yer almaktadır. Akdeniz'de 22 km kıyı şeridinde sahiptir ve denizden 26 m yükseklikindedir. Ovalık bir arazi yapısı mevcuttur. İlçenin yüzölçümü 1.550 km²'dir. Bunun 45.360 hektar kadarı tarım, 65.764 hektar kadarı da orman arazisidir. Serik, Antalya Ovası'nın doğusuna doğru uzanan bir parçasını oluşturmaktadır. İlçe; batıda Aksu, doğuda Manavgat, kuzeyde Bucak ve Sütçüler, güneyde

²⁸ Evliya Çelebi. (2013). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (Hazırlayan: Kahraman, Seyit Ali), 7-10. Kitaplar, Dizin, 2, s.169., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

²⁹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

de Akdeniz ile çevrelenmiştir.

Akdeniz ikliminin hâkim olduğu bir ilçedir. Yazları kurak ve sıcak, kışları ılık ve yağmurlu geçer. Bu iklime bağlı olarak bölgenin bitki örtüsü de makilerdir.³⁰

İlçe toprakları kuzeyde Batı Toroslar'dan başlayıp ilçeyi güneyden çevreleyen Akdeniz kıyısına kadar devam eder. Serik'in batı sınırlarını Aksu Irmağı, doğu sınırını ise Köprüçay'ı çizmektedir. İlçenin kuzey tarafı Kuyucak Dağı ile çevrelenmiştir. Bu dağlık alanların yüksek kesimlerinde hayvancılık açısından önem taşıyan, hayvancılık yapılan yaylalar yer almaktadır.³¹

İlçe topraklarının bir kısmı kızılçam, sedir ve karaçam ormanlarıyla doludur. Bu bölgeden çıkan sular, Aksu ve Köprüçay ırmaklarında toplanıp oradan da Akdeniz'e dökülmektedir. İlçede su kaynaklarını besleyen çeşitli dereler ve göller vardır. Göllerin belli bir kısmı kurumuştur fakat kurumuş bu göller tarım için kullanılmaktadır.³²

Aksu Irmağı: Aksu Irmağı, Eğirdir Gölü'nden çıkıp Antalya sınırına kadar gelir ve buraya gelene dek Göksu, Kırkgeçit, Küçük Aksu, Bulanık, Karacaören ve Kovacık gibi derelerle beslenmektedir. Sonrasında ise Sarısu deresiyle birlikte Kumköy tarafından denize dökülmektedir.³³

Köprüçay Irmağı: İlçesinin doğu sınırını oluşturan Köprüçay, Manavgat'ın Derme Yaylası Dağları'ndan doğup gelen çeşitli derelerin birleşmesiyle kendini büyütüp Düzağaç ve Zerk köylerrinin arasındaki birçok dereyi de bünyesine katar. İlçedeki tarım arazileri için en önemli su kaynaklarından biridir.³⁴

1.2.2. Nüfus

Serik nüfusu 2019 yılına göre 129.418 olmakla birlikte Bu nüfus, 66.317 erkek ve 63.101 kadından meydana gelmektedir. Yüzde olarak ise %51,24 erkek, %48,76 kadından oluşur.³⁵

Tablo 1.1 Yıllara Göre Serik Nüfusu

Yıl	Serik Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2019	129.418	66.317	63.101
2018	124.335	63.703	60.632
2017	122.032	62.340	59.692
2016	120.790	61.671	59.119

³⁰ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

³¹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

³² T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 46.

³³ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 46.

³⁴ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 46.

³⁵ https://www.nufusu.com/ilce/serik_antalya-nufusu (erişim tarihi: 15.04.2020)

2015	120.111	61.233	58.878
2014	117.670	60.057	57.613
2013	113.761	58.029	55.732
2012	111.764	56.937	54.827
2011	109.479	55.896	53.583
2010	106.880	54.449	52.431
2009	105.856	54.114	51.742
2008	101.961	51.874	50.087
2007	105.755	55.384	50.371

Tablo 1.2 Serik Mahalle Nüfusları

Yıl	İlçe	Mahalle Adı	Mahalle Nüfusu
2019	Serik	Merkez Mah.	15.541
2019	Serik	Kökez Mah.	13.727
2019	Serik	Orta Mah.	12.340
2019	Serik	Akçaalan Mah.	9.125
2019	Serik	Belek Mah.	8.559
2019	Serik	Kadriye Mah.	8.254
2019	Serik	Yeni Mah.	7.797
2019	Serik	Cumhuriyet Mah.	4.898
2019	Serik	Yukarıkocayatak Mah.	3.470
2019	Serik	Boğazkent Mah.	3.322
2019	Serik	Cumalı Mah.	2.194
2019	Serik	Karadayı Mah.	2.184
2019	Serik	Gebiz Mah.	2.118
2019	Serik	Çandır Mah.	1.845
2019	Serik	Çakallık Mah.	1.807
2019	Serik	Belkıs Mah.	1.678
2019	Serik	Abdurrahmanlar Mah.	1.617
2019	Serik	Kürüş Mah.	1.568
2019	Serik	Aşağıkocayatak Mah.	1.320
2019	Serik	Gedik Mah.	1.180
2019	Serik	Şatırlı Mah.	1.175
2019	Serik	Burmahancı Mah.	1.172
2019	Serik	Sarıbalı Mah.	1.112
2019	Serik	Kozağacı Mah.	1.058
2019	Serik	Deniztepesi Mah.	974
2019	Serik	Kayaburnu Mah.	972
Yıl	İlçe	Mahalle Adı	Mahalle Nüfusu
2019	Serik	Belpınar Mah.	953
2019	Serik	Tekke Mah.	856
2019	Serik	Alacami Mah.	854
2019	Serik	Töngüşlü Mah.	795
2019	Serik	Üründü Mah.	791

2019	Serik	Yumaklar Mah.	788
2019	Serik	Dikmen Mah.	754
2019	Serik	Pınarcık Mah.	721
2019	Serik	Yanköy Mah.	719
2019	Serik	Aşağıoba Mah.	700
2019	Serik	Etler Mah.	684
2019	Serik	Eskiyürük Mah.	659
2019	Serik	Akbaş Mah.	590
2019	Serik	Yeşilyurt Mah.	584
2019	Serik	Eminceler Mah.	563
2019	Serik	Bilginler Mah.	513
2019	Serik	Akçapınar Mah.	462
2019	Serik	Haskızılören Mah.	424
2019	Serik	Nebiler Mah.	418
2019	Serik	Büğüş Mah.	413
2019	Serik	Zırlankaya Mah.	386
2019	Serik	Karınca Mah.	354
2019	Serik	Çanakçı Mah.	342
2019	Serik	Kozan Mah.	338
2019	Serik	Dorumlar Mah.	332
2019	Serik	Çatallar Mah.	301
2019	Serik	Hacıosmanlar Mah.	295
2019	Serik	Karataş Mah.	267
2019	Serik	Yukarıçatma Mah.	258
2019	Serik	Kuşlar Mah.	255
2019	Serik	Berendi Mah.	237
2019	Serik	Bucakköy Mah.	236
2019	Serik	Gökçepınar Mah.	231
2019	Serik	Haspınar Mah.	224
2019	Serik	Hasdümen Mah.	223
2019	Serik	Demirciler Mah.	206
2019	Serik	Aşağıçatma Mah.	198
2019	Serik	Yeşilvadi Mah.	186
2019	Serik	Kırbaş Mah.	171
2019	Serik	Bozdoğan Mah.	130 ³⁶

1.2.3. İdari Durum

Serik, 1925-1926 kayıtlarında nahiye statüsündeyken, 26 Haziran 1926 tarih ve 404 numaralı Resmi Ceride’de yayımlanan Teşkilat-ı Mülkiye Kanunu’nun ikinci maddesindeki dört numaralı cetvele kayıtlı olarak yeniden oluşturulan 18 kaza arasındaki yerini almıştır. Teşkilat-ı Mülkiye’ye göre Kökez, Belpınar ve Kürüş Mahallelerinden teşekkül edilen Serik,

³⁶ https://www.nufusu.com/ilce/serik_antalya-nufusu (erişim tarihi: 15.04.2020)

26 Haziran 1926 tarihinde kurulmuş olup 1926-1927 yılındaki kayıtlara göre ise Serik'in ilk kaymakamı Rifat Bey, Malmüdürü Nüzhet Bey'dir.³⁷

Bölgedeki idari yapılanmayla ilgili olarak şu bilgiler de tespit edilmiştir:

1926 yılında Serik'te Belediye Teşkilatı, Adliye, Özel İdare, Tarım, Ziraat, Orman Teşkilatı, tek doktor ve belediye ebesi ile hizmet veren Hükümet Tabipliği, Jandarma Bölük Komutanlığı, Kökez Mahallesi, Yeni Mahalle, Belpınar Mahalle Muhtarlıkları oluşturulmuş olup Serik'te tek nahiye Gebiz Nahiye Müdürlüğü ile Jandarma Karakolu ve Yanköy Köyünde asayiş karakolu bulunmaktaydı. 1928 yılı Dâhiliye Vekâleti kayıtlarına göre, Serik İlçe Merkezine 56, Gebiz Nahiyesinde 21 olmak üzere Serik Kazasına 77 köy bağlı idi. Cumhuriyet'in ilk yıllarında bazı köylerin birleştirilmesi ve köy statüsünde olan bazı aşiretlerin iskân edilerek bir köyün mahallesi konumuna düşürülmesi Serik kazasının nahiyelerine bağlı köy sayısının düşmesine sebep olmuştur. 1940 yılına gelindiğinde merkez ilçeye 43, Gebiz Beldesine 18 köy olmak üzere 61 köy bağlıydı.³⁸

“Halen Serik; İlçe Belediyesi ve 66 Mahalleden oluşan 120.790 nüfusa sahip, Antalya'nın 6. büyük ilçesi konumundadır.”³⁹

1.2.4. Eğitim

Selçuklular ve Osmanlı dönemindeyken Serik bölgesindeki vatandaşlar eğitimlerini Antalya ve Konya'da bulunan medreselerde almaktaydı.⁴⁰

Osmanlı Devleti 19. yüzyılla birlikte çağdaş bir eğitime adım attığı için Antalya'da da yeni okullar açtı.⁴¹

Çağdaş eğitime geçildikten sonra Serik'teki ilk eğitim kurumu 19. yüzyılın sonlarında kurulmuştur. “İttihat ve Terakki döneminde Serik nahiyesinde Kökez, Macar, Boğazak, Şatırlı, Yanköy, Kum, İstavruz (Boztepe), Kocayatak ve Çandır gibi köylerde dokuz ilkokul vardır.”⁴²

Serik bölgesindeki ilk çağdaş ilkokulunun 1899 senesinde Çandır köyünde kurulduğu bilinmektedir.⁴³

20. yüzyılın ilk yarısıyla birlikte ise Serik ilçe merkezinde 2, köylerinde de 20 ilkokul eğitim vermekteydi.⁴⁴

İlçede Kazım Karabekir Anaokulu ve ilköğretim okullarının 57 dersliğinde toplamda

³⁷ <http://www.serik.gov.tr/serik-tarihi> (erişim tarihi: 15.04.2020)

³⁸ <http://www.serik.gov.tr/serik-tarihi> (erişim tarihi: 15.04.2020)

³⁹ <http://www.serik.gov.tr/serik-tarihi> (erişim tarihi: 15.04.2020)

⁴⁰ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 180.

⁴¹ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 180.

⁴² T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 180.

⁴³ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 180.

⁴⁴ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 181.

1783 öğrenciye 33 öğretmenin hizmet verdiği bilinmektedir.⁴⁵

Toplamda 51 ilköğretim okulunda 502 derslikte 14789 öğrenciye 657 öğretmenin ile eğitim öğretim verdiği bilinmektedir.⁴⁶

İlçede Hasan Güçlü Ticaret Meslek Lisesi, Serik Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Serik Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Serik Anadolu İmam Hatip Lisesi, Serik İMKB Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi adlı 6 lisede 82 derslikte toplam 3163 öğrencinin öğrenim gördüğü bilinmektedir.⁴⁷

İlçede aynı zamanda Serik Halk Eğitim Merkezi ve Serik Mesleki Eğitim Merkezi'nde yaygın eğitim hizmeti de verilmektedir.⁴⁸

İlçede 2 tane de özel ilköğretim okulu 2006 yılında eğitime başlamıştır. Tüm bunlara ek olarak ilçede 3 etüt merkezi, 3 özel kurs, 2 rehabilitasyon merkezi, 5 tane motorlu taşıt sürücü kursu, 6 tane de özel dersane olmak üzere toplamda 20 özel kurum da hizmet göstermektedir.⁴⁹

1.2.5. Ekonomik Durum

Serik ilçesi uzun yıllardan beri tarım ürünleriyle ekonomiye katkıda bulunmuştur. Bunlardan bazıları pamuk ve narenciyedir. Fakat 1990'lardan itibaren turizmin son derece ön plana çıkması ve seracılığın da gelişme göstermesiyle ekonomik olarak daha yüksek bir konuma ulaşmıştır.⁵⁰

İlçenin başlıca geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve bunların yanı sıra turizmdir.⁵¹

Serik'teki iklim ve bitki örtüsü sahil tarafı ve yaylalarda farklılık göstermektedir. Sahil taraflarında tarla sebzeçiliği yapılır, tropik bitkilerin yetiştirilmesi için de elverişlidir. Ancak yaylalarda daha çok soğuğa dayanıklı tarım ürünleri yetiştirilir; ceviz vb. gibi.⁵²

İlçede 445.000 dekar kadar tarım alanı bulunmaktadır. Bu tarım alanlarının % 69.99'u sulanabilir tarım alanıdır. Bölgede damlama sulama sistemi de yaygın olarak kullanılır. Örtü altı ve açık tarla sebzeçiliği, meyvecilik, tarla bitkileri bölgenin başlıca üretim değerleridir. Tarım elverişli olduğundan tarımsal mekanizasyon da en üst seviyede kullanılır.⁵³

İlçede en başta domates olmakla birlikte 375.000 ton örtü altı ve açık tarla sebze üretimi; başta zeytin, nar ve narenciye olmakla birlikte 56.000 ton meyvecilik; başta hububat,

⁴⁵ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 204.

⁴⁶ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 206.

⁴⁷ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 209.

⁴⁸ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 213.

⁴⁹ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 216.

⁵⁰ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 332.

⁵¹ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 341.

⁵² T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 341.

⁵³ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

pamuk ve mısır olmakla birlikte 97.000 ton tarla bitkileri üretimi ve yine başta karanfil olmakla birlikte 52.000.000 adet süs bitkileri üretimi ilçede son derece önemli bir yer tutar.⁵⁴

İlçede kendini gösteren göçebe hayvancılık kültürü de Orta Asya'dan beri süregelen bir kültürdür.⁵⁵

Göçebe hayatın en önemli unsurlarından biri olan küçükbaş hayvancılık, yıllar içerisinde düşüş geçerken, büyükbaş hayvancılığında ise ciddi artışlar gözlemlenmiştir.⁵⁶

İlçede şu andaki toplam büyükbaş hayvan varlığının yüzde otuzluk bölümü, 50 ve üzeri hayvan bulunan işletmelere aittir. İlçenin güney tarafındaki turizmin artmasıyla birlikte hayvancılık da artık yerini turizme bırakmıştır.⁵⁷

İlçedeki çalışma hayatı da mevsimlere göre değişmektedir çünkü yaz mevsiminde turizm sektöründeki canlılık artmaktadır.⁵⁸

22 kilometrelik kıyı şeridinde sahip olan Serik'in turistik anlamdaki gözde bölgesi Belek'tir. Hem ülke genelinde hem de dünyada turizm denince akla gelen yerlerdendir. Belek, gerek 5 yıldızlı otelleri, gerek tatil köyleri, gerek golf sahalarıyla adından söz ettiren bir bölge haline gelmiştir.⁵⁹

Deniz turizminin yanı sıra Serik'in yine dünyaca meşhur tarihi ve turistik ören yerleri mevcuttur. Aspandos ve Sillyon gibi yerler bunlara örnektir.⁶⁰

Ayrıca, Gebiz'de bulunan Uçansu Şelalesi önemli bir doğal güzelliştir. Son dönemlerde Uçansu Şelalesi de turizm açısından gözde bir hale gelmiştir.⁶¹

1.2.6. Sanayi

İlçede sanayi ve ticaret de mevsimlere göre değişiklikler gösterir. Özellikle yaz mevsimi geldiğinde turizmde oluşan dinamizm ilçeye hareketlilik getirir ve ekonomisine katkı sağlar. Kış mevsimi geldiğinde ise vatandaşlar çoğunlukla tarımla ilgilenmektedirler.⁶²

İlçede sanayi denince akla otomotiv sektörü de gelir, birçok galeri bulunmaktadır. Bunların yanı sıra üretim ve pazarlama adına birçok kurum, kuruluş ve işletmeler mevcuttur. Bu işletmeler sayesinde ürünler, tüketiciye en doğru şekilde ulaştırılmaktadır.⁶³

Turizm ve tarım ile birlikte ülkeye katkı sağlayan Serik, üretim ve pazarlamayla da

⁵⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

⁵⁵ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 355.

⁵⁶ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 355.

⁵⁷ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 355.

⁵⁸ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 359.

⁵⁹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

⁶⁰ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

⁶¹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

⁶² T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 332.

⁶³ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 332.

katkılarını sürdürmektedir. Serik Küçük Sanayi Sitesi, Serik Toptancı Hali, Renezoğlu Tarım Ürünleri Taşımacılık-Plastik, Akdeniz Süt Ürünleri, Denizteveli Süt ve Tarım Ürünleri, Ege İplik, Kamaş Kuruyemiş Baharat, Kardeş Karadayılar Zirai Aletler İmalatı, Köprüçay Zeytinyağı Fabrikası Serik'in bu alanda faaliyeti bulunan kuruluş ve işletmeleridir.⁶⁴

1.3. Etnik Yapı

Ağız araştırmaları denince ilk akla gelen durumların başında, o ağız konuşan etnik gruplar olmalıdır. Çünkü bu gruplar, ağızları doğrudan etkileyen, sosyal ve kültürel açıdan geniş bir alt yapıya sahip gruplardır.⁶⁵

Anadolu'ya gelen Oğuz boyları Bozok ve Üçok olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Bu demektir ki Anadolu'da Oğuzların hem Bozok hem de Üçok koluna ait gruplar yer almaktadır. Bu durum Anadolu ağızlarının oluşmasındaki temel durumdur. Çünkü Oğuzlar yıllardan beri süregelen göçebe hayatın etkisiyle standart bir ağızda konuşmamışlardır. Orta Asya'dan Anadolu'ya ayrı ayrı gruplar halinde gelen Oğuz boylarının kimi yerleşik hayata geçmiş kimi de göçebe hayatını sürdürmeye devam etmiştir. Bundan sebep 24 Oğuz boyu arasında da ses ve şekil bilgisi açısından ağız ayrılıkları mevcuttur.⁶⁶

“XI. yüzyıldaki Selçuklu fütuhata iştirak eden Oğuzlar, Anadolu'nun ilk yoğun Türk iskânını yani; Türkleşme ve İslamlaşma hadisesini gerçekleştirmişlerdir.”⁶⁷

“*Oğuz eli*'ni meydana getiren teşekküllerden her birine boy denir.”⁶⁸ Oğuzlar ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında , Uygur harfleriyle yazılmış olan Oğuz-nâme ve İslami dönemde yazılmış olan Oğuz-nâme'lerden hareketle, 24 Oğuz boyunun, Bozoklar ve Üçoklar isimli iki farklı gruba ayrıldığı bilinmektedir.⁶⁹ Bozok ve Üçok isimleriyle ilk kez Uygur harfli Oğuz-nâme'de karşılaşılmaktadır.⁷⁰

Kâşgarlı Mahmut, *Divânü Lûgat-it Türk* adlı eserinde Oğuzların 22 boydan meydana geldiğini, damgalarıyla birlikte sunmuştur ve bu boyların kök boylar olduğunu da ayrıca belirtmiştir.⁷¹“*Oğuz* boylarına ait tam liste Reşiduddin tarafından verilmiştir.”⁷² Kâşgarlı'da bulunan Çaruklug boyu Reşiduddin'de bulunmamaktadır. Bunun karşılığında ise Reşiduddin'de Kâşgarlı'da bulunmayan Yaparlı, Kızık, Kargın adları yer almaktadır. 17.

⁶⁴ T.C. Serik Kaymakamlığı, 2012: 332-333-334-335-336-337.

⁶⁵ Atmaca, E.(2017). *Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağızları*. TDK Yayınları, Ankara, s.34.

⁶⁶ Korkmaz, Z.(1971). “Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu”. TDAY Belleten, Ankara, s.22-23.

⁶⁷ Atmaca, 2017: 34.

⁶⁸ Sümer, F.(1972). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri- Boy Teşkilatı- Destanları*. Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, s.201.

⁶⁹ Eraslan, K.” Boz-ok ve Üç-ok Oğuz Kolu Adları Hakkında”, s.5.

⁷⁰ Eraslan, K. age., s.5.

⁷¹ Atalay, B.(2013). *Divânü Lûgat-it Türk*. TDK Yayınları, Ankara, s.55-58.

⁷² Sümer, 1972: 203.

yüzyılda ise Ebülğazi Bahadır Han Oğuz soyunu yinelemiştir. Ebülğazi'ye göre de Oğuz'un 6 oğlunun her birinin 4 oğlu olup toplamda 24 Oğuz boyu bulunur. Ebülğazi'de bulunan Karkın ve Yazır boyları Kâşgarlı'da bulunmamaktadır.⁷³

Tahrir defterlerine göre *Oğuz* boylarına mensup oymaklar, Kara-Evli ve Kâşgarlı'daki *Çarukluğ* boyunun da ilave edilmesiyle 24 boydan 23'ünün *Anadolu*'ya gelmiş olduğunu ortaya koymuştu. *Salur*, *Eymür* ve *Karkınlar*'ın *Anadolu*'nun iskânında birinci derecede veya ona yakın rol oynadıklarını söylemek mümkündür. Kayı'nın *Anadolu*'nun feth ve iskânında en mühim rolü oynadığı tereddütsüzce söylenebilir.⁷⁴

“*Bayat, Karaevli, Yazır, Karkın, Bayındır* ve *İğdir*; Teke bölgesine gelip yerleşen Oğuz boy ve oymaklarındandır. *İğdir* boyu bölgeye kalabalık bir surette yerleşmişlerdir.”⁷⁵

Bu 24 Oğuz boyu arasındaki ağız ayrılıklarının mevcudiyeti Eski Anadolu Türkçesi'ndeki gibi Türkiye Türkçesi'nin dil yapısında da bölgeden bölgeye, yöreden yöreye ağız ayrılıklarının oluşmasına sebep olmuştur.⁷⁶

Antalya, Teke yöresinin merkezi konumunda bir kenttir, 1207 senesinde Selçukluların fethiyle birlikte yöredeki Türk hâkimiyeti bir dönem sallantıya girmiş fakat sonrasında 1216 senesinde kent tekrar ele geçirilince Türk hakimiyeti yeniden kesinleşmiştir.⁷⁷

1300 yılından sonra Selçukluların gücünü yitirmesiyle, bölgeye yerleştirilen Türkmen aşiretlerinden olan Hamid Bey'in torunu Dünder Bey, Hamid Oğulları Beyliği'ni kurmuş ve egemenliğini ilan etmiştir. Dünder Bey bu dönemde ülke sınırlarını güneye uzatarak genişletmiş ve 1301 senesinde Antalya'yı fethedip kentin idaresini de kardeşi Yunus Bey'e vermiştir. Bölge, Selçukluların buraya yerleştirdiği çokça sayıda Teke Türkmenlerinin adına ve Yunus Bey'in torunu Emir Mübârizeddin Mehmet Bey'den sonra Teke Oğulları olarak anılmaya başlanmıştır.⁷⁸

“Teke-oğullarının egemenliğindeki Teke-ili'nin sınırları *Anadolu*'nun güneyinde Antalya, Finike, Kaş, Kalkan, Milli, Gömbe, Elmalı, Korkudili ve Serik yanında Antalya ile Alanya arasındaki sahil bölgesi olarak çizilmiştir.”⁷⁹

Yörükler, Osmanlının toplumsal yapı taşlarından birisidir ve Teke yöresinde yaylak ve kışlak döngüsü içerisinde göçebe hayatlarını sürdüren, yüzyıllardan beri sosyo-kültürel

⁷³ Bozkurt, F.(2012). *Türklerin Dili*. Eğitim Yayınevi,Konya, s.223.

⁷⁴ Sümer, 1972: 211-212.

⁷⁵ Sümer, 1972: 232-240-243-314-318-357.

⁷⁶ Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, Ankara, s.137.

⁷⁷ Ak, M.(2015). *Teke Yörükleri (1800-1900)*.TTK Yayınları, Ankara, s.2.

⁷⁸ Erdem, M.D. ve Bölük, R.(2012). *Antalya ve Yöresi Ağızları (Giriş-İnceleme-Metinler)*.Gazi Kitabevi, Ankara, s.11.

⁷⁹ Ak, 2015: 2-3.

yapılarını koruyan, Oğuz boylarının mensubu, Türkmen oluşumlarıdır.⁸⁰

Osmanlı Devleti tarihi ile ilgili kaynaklarda Yörük adı ilk olarak on beşinci yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Yazıcızâde Ali'nin kaleme aldığı Tevarih-i Ali Selçuk adlı eserde geçmektedir. Yazıcızade, eser içerisinde efsanevi Türk hükümdarı Abulca Han'dan bahsettiği kısımda, “*Sahra-nişîn ve göçgün idi, yani yaban yurtlu ve Yörük idi*” derken Yörüklüğü konar göçerlikle aynı anlamda kullanmaktadır.⁸¹

Yörükler, sosyal yapı bakımından gruplandırılırken sırasıyla boy veya kabile, aşiret, cemaat, oymak, mahalle ve oba adı altında bölümlere ayrılarak gruplandırılmıştır.⁸²

Bölgede Teke sancağına bağlı olarak 16. yüzyılda yer tutan ve göçebe hayatı yaşayan cemaatlerin isimlerini taşıyan bir çok köy mevcuttur. Avdan, Beycük, Büğdüz, Çandır, Çay, Furaşlar, İğdir, Karatay, Kösel, Saruca ve Yüreğir adlı köyler Karahisar- ı Teke'ye bağlı olan köylerdir. Abdurrahmanlar, Çandır, Gebiz beldeleri ve Akçapınar, Aşağıoba, Bozdoğan, Çatallar, Dorumlar, Eskiyörük, Kırbaş, Kozan, Sarıbalı ve Töngüşlü adlı köyler ise bölgedeki yörük oymaklarının ve obalarının isimleriyle anılan köylerdir. Ayrıca Bulacalı, Çakal, Fettahlı, Hacısalı, Honamlı, Karahacılı, Karakoyunlu, Karamanlı, Karatekeli, Murtana, Saçıkara ve Yeniosmanlı Yörüklerinin de ilçeye gelip yerleştiği bilinmektedir.⁸³

Serik'in Yanköy, Cumhuriyet, Kürüş ve Yeni Mahallesi'nde Tahtacı Türkmenlerin⁸⁴; Kadriye'de Giritlilerin yaşadığı ve zamanında Gebiz Mahallesi'ne de Macaristan'dan⁸⁵ gelenlerin olduğu bilinmektedir.

Serik'te son derece önemli olan bir başka etnik grup ise Tahtacı Türkmenler'dir. Büyük bir kısmı Batı Anadolu'da yaşamakta olan Tahtacı Türkmenler'in 18. yüzyılın ilk yarısındaki yazılı kaynaklarda belirtildiği şekilde Ağaçeri Türkmenleri'nin devamı oldukları düşünülmektedir.⁸⁶

“Bazı araştırmacılar, Ağaçeriler'in aslını V. yüzyılda Rusya'da yaşamış Akatzir adlı bir kavme bağlarsa da İbn Şeddâd, Malatyalı Ebü'l-Ferec, Reşîdüddin, Azîz b. Erdeşîr-i Esterâbâdî, Aynî ve Makrîzî gibi tarihçiler Ağaçeriler'in Türkmen asıllı olduklarını açıkça belirtirler.”⁸⁷

Bu etnik grup, Oğuzlar'ın Anadolu'ya göç ettiği dönemde ormanlık bölgelere yerleşip

⁸⁰ Ak, 2015: 5.

⁸¹ Ak, 2015: 5.

⁸² Ak, 2015: 13.

⁸³ Ak, 2015: 16-17-18, 23-80.

⁸⁴ Tahtacı Türkmenlerin nereden geldiği ve daha birçok bilgi Yusuf Ziya Yörükân'ın *Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar* adlı çalışmasında detaylıca işlenmiştir.

⁸⁵ Yöre halkından elde edilen bir bilgidir.

⁸⁶ <https://islamansiklopedisi.org.tr/tahtacilar> (erişim tarihi: 09.08.2020)

⁸⁷ <https://islamansiklopedisi.org.tr/agaceriler> (erişim tarihi: 09.08.2020)

orada yaşamaya devam ettikleri için ağaç eri veya orman adamı diye bilinen gruba dahil olduğu düşünülmüştür. Yerleştikleri bölgede mesleki anlamda da ağaç ve tahta kesme-biçme işiyle uğraştıklarından Osmanlılar zamanında da aynı isimle anılmışlardır. Kimi Yörük topluluğu verdikleri bazı hizmetlerin karşılığında vergiden muaf tutulmuşlardır ve isimlerinin de verdikleri hizmetten ileri geldiği bilinmektedir. Resmi kayıtlarda da görülmektedir ki ellici, yağcı, buğurcu gibi adlandırmalar da ekonomik işlevlerden ileri gelmektedir.⁸⁸

Tarihi kayıtlara bakıldığında, Ağaçeriler'in Türkistan'dan Anadolu'ya göç edip burada ilk olarak Maraş taraflarına yerleştikleri bilinmektedir. Ağaçeriler özellikle Karakoyunlu Devleti ile iyi ilişkiler içindedir hatta Karakoyunlu hükümdarının kız kardeşini Ağaçeri reisine vermesiyle birlikte aralarındaki ilişkiler daha da güçlenmiştir ve böylelikle Ağaçeriler devlet içinde de önemli konumlarda bulunmuşlardır.⁸⁹

Serik'teki Tahtacı Türkmenler'in teşekkülü ve yapılanmasıyla ilgili olarak şu paragrafa da yer verilebilir:

Serikli Türkmenler Oğuz boylarından olup Hazar Denizi'nin doğusu ile bugünkü İran'ın batısında bulunan Horasan üzerinden Anadolu'ya, Irak ve Suriye'ye göç etmişlerdir. Yaşadıkları bölgelerde orman işçiliği ve kereste üretiminde çalıştıkları için "Tahtacı" ismiyle anılırlar. Uzun yıllar göçebe yaşamaları ve yerleşik düzene geç geçmeleri nedeniyle kapalı bir toplum olarak kalmışlar, Türk dilini, örf ve adetlerini, inançlarını muhafaza etmişlerdir. Serikli Türkmenler, orman işçiliği yaptıkları yıllarda yaşamlarını uzun yıllar Toros dağlarında doğayla iç içe sürdürmüşlerdir. Serikli Türkmenlerin Anadolu'da yapılanması Ocak olarak adlandırılmıştır. Anadolu'da kutsal saygınlığı olan iki Ocak bulunmaktadır. Serikli Türkmenlerin Aydın'ın Reşadiye ilçesinde merkezi bulunan Hacıemirli Ocağı soyuna bağlı olduğuna inanılır. Bu nedenle Serikli Türkmenler; Türkmenler arasında Aydınlı olarak adlandırılırlar. Aydınlı aşireti yanında Üsküdarlı (ya da Üstürgeli), Şehepli, Zeybek gibi aşiretler de bulunmakla beraber bu boy isimleri günümüzde unutulmaya yüz tutmuştur. Ürkmenle, Türkmenler Kültür ve Yardımlaşma Derneği ile Türkmen (Akyokuş) Yaptırma Yaşatma ve Güzelleştirme Derneği adı altında iki dernekle Serik'te faaliyetlerini sürdürmektedirler.⁹⁰

Tarihi kaynaklardan elde edilen verilerden hareketle, Antalya'daki Tahtacı Türkmenler'in buraya 13 oymak olarak geldikleri ve köylere yerleştikleri bilinmektedir. Antalya ili ve yöresine yerleşen bu Tahtacı Türkmenler'in Çaylak Oymağı'ndan oldukları ifade edilmektedir. Musa Seyirci'ye göre ise Tahtacılar, Selçuklu hükümdarının 1206 senesinde Antalya'yı ele geçirmesinden sonra Elmalı yöresine ve Batı Antalya'ya

⁸⁸ <https://islamansiklopedisi.org.tr/tahtacilar> (erişim tarihi: 09.08.2020)

⁸⁹ Mecek, S. *Serik Yöresi Tahtacı Alevilerin Halk Bilgisi Üzerine Bir İnceleme.*, s.6

⁹⁰ T.C.Serik Kaymakamlığı, 2012: 171.

yerleşmişlerdir.⁹¹

Ali Aksüt ve Musa Seyirci'nin Tahtacı Türkmenlerle ilgili yaptığı çalışmalardan hareketle günümüzde Serik'te hal çevresi, Kürüş mahallesi ve Yeni mahallesinde Tahtacı Türkmenlerin yaşadığı bilgisini almaktayız.⁹²

Bunu yanı sıra Tahtacı Türkmenler, Serik'in Yanköy mahallesinde ve merkezde bulunan Cumhuriyet mahallesinde de ikamet etmektedirler.

Bölgedeki coğrafi şartların elverişliliğiyle birlikte aynı zamanda deniz ulaşımına sahip olan ve geniş bir araziye ev sahipliği yapan Antalya, yıllardan bu yana önemli göçlerin başrolü olmuştur.⁹³ Antalya, 19. yüzyılın ikinci yarısı sonrası Müslüman-Türk muhacirlerin yaptığı göçlere de tanıklık etmiştir. Bu muhacirler, Osmanlı Devleti'nin muhacirleri konuşlandırma planlarına göre hareket edildiği için Antalya ve Serik bölgesine yerleştirilmişlerdir. Taşlık, Kızılbelen, Şatırlı, Dikmen ve Belek'e Teselya muhacirlerinin yerleştiği; Ahmediye ve Kadriye'ye ise Girit'ten gelen muhacirlerin yerleştiği bilgileri *Geçmişten Günümüze Serik* adlı eserde de belirtilmektedir . Anadolu coğrafyasında çeşitli bölgelerde çok eskiden bu yana yer tutmuş olan Abdal oymakları da mevcuttur. Günümüzdeki Abdalların birçoğu da kendilerinin Türk ve Müslüman olduklarını söylemektedirler. Serik'te yaşayan Abdallar, ilçe merkezinin kuzey kısmında yer tutmuşlardır.⁹⁴

⁹¹ Atmaca, E.- Güzel Ö. (2019). "Ağız İlişkileri ve Etkileşimleri Bakımından Antalya/Kumluca Türkmen Toplulukları" V. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri, TDK Yay., s.168.

⁹² Aksüt, A. (2003). *Önce Türkmen Sonra Tahtacı*, Kayhan Matbaası, İstanbul. – Seyirci, M. (2007). *Batı Akdeniz Bölgesi Tahtacıları*, Derin Yayınları, İstanbul.

⁹³ Gönüllü, A.R. "Antalya'da İskan Eden Muhacirler(1878-1923)", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, s.297.

⁹⁴ T.C.Serik Kaymakamlığı, 2012: 173-174-175

İKİNCİ BÖLÜM

SES BİLGİSİ (~FONETİK)

2.1. Ünlüler

Ünlülerin ses organlarında herhangi bir engele çarpmadan çıkardığı seslerdir.⁹⁵ Bu bölümde ünlü türlerinden başlayarak Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağızları'nda var olan ünlülerdeki ses olayları incelenecektir.

2.1.1. Ünlü Türleri

Kaynak kişilerin ağız özelliklerinin nitelikleri dikkate alındığında Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağızları⁹⁶'nda Standart Türkiye Türkçesi⁹⁷'ndeki sekiz ünlü haricindeki ünlüler de tespit edilmiştir. Bu ünlüler şu şekildedir: [ā], [ǎ], [ä], [ē], [ē̄], [2], [i], [ç], [¼], [½], [1], [i̇], [ó], [ó̄], [ō], [ō̄], [ú], [ū], [ū̄].

Ünlüler, boğumlanma süreleri esas alınarak *Normal Süreli Ünlüler*, *Uzun Ünlüler*, *Kısa Ünlüler* ve *İkiz Ünlüler* başlıkları altında toplanıp incelenecektir.

2.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler

[á] ünlüsü:

/a/ > [á] : *násıl* (<nasıl) (1a/11), *nápacájız* (<ne yapacaksınız) (2a/16), *antállá* (<antalya) (4a/8).

/e/ > [á] : *nerádar* (<nereye kadar) (2b/50), *nárāyırı* (<ne arıyor) (12a/2).

[ä] ünlüsü: *gállikle* (<genellikle) (4a/6).

[è] ünlüsü: Bu ses /e/ ile /i/ arasında düz, ince ve yarı geniş bir ses olmakla birlikte yaygın kullanılan adı *kapalı è* ünlüsüdür. Kapalı /è/ ünlüsü, anlam ayırt etmesi sebebiyle fonemik bir yapıya sahiptir.⁹⁸ Bölge ağzında bu ses karakteristik olmakla birlikte işlek kullanılır.

/e/ > [è] : *dèdi* (1a/17), *dèriz* (6a/12), *vèrdim* (6a/43), *hèr gün* (6a/64), *hèrkeze* (6a/65), *gèşmiş olsun* (12a/1), *şèyim* (17b/42), *èrdi* (26a/1), *bèş* (30a/1), *dèd1η* (<dediğin) (6a/19), *dèrimiş* (17a/8).

/i/ > [è] : *dèye* (<diye) (2a/15), *gèdiyirler* (<gidiyorlar) (2a/11), *gèdik* (3b/22), *dèyik*

⁹⁵ Karaağaç, 2013: 830.

⁹⁶ Bu sayfadan sonraki sayfalarda Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağızları ifadesi kısaltılmış şekli AİSİYA olarak verilecektir.

⁹⁷ Bu sayfadan sonraki sayfalarda Standart Türkiye Türkçesi ifadesi kısaltılmış şekli STT olarak verilecektir.

⁹⁸ Atmaca, 2017: 54.

(3b/24), *gēTmēcēn* (< gitmeyeceğim) (3b/32), *gēTdi* (<gitti) (6a/17), *gēdiyidin* (<gidiyordu) (11a/18), *dēyebil1ri* (<diyebiliyor) (13a/7), *ēyinliK* (<iyilik), (16a/11), *gēTdi* (< gitti) (22a/73).

Eski Türkçedeki hali *edgü* olan kelime, AİSİYA'da 'ēyi' ve 'iyi' şeklinde görülmektedir: *ēyi olur* (27a/7), *iyi* (7a/71).

[i] ünlüsü: /ı/ ile /i/ arasında bulunan düz, dar ve yarı ince bir sestir. Bu ses /ı/ > /i/ ile /i/ > /ı/ değişmesinin ara merhalesinde yer almaktadır.⁹⁹

/ı/ > [i] ünlüsü : *çalışıyı* (<çalışıyor) (3b/21), *kırılıyi* (<kırılıyor) (3b/39).

/i/ > [i] ünlüsü: *gediyim* (<gidiyorum) (1a/47).

[ɛ] ünlüsü : Bu ünlü, boğumlanma noktası /ı/ ile /u/ arasında bulunan yarı yuvarlak ünlüdür.¹⁰⁰: *ğavɛş-* (<kavuş-) (3b/52).

[æ] ünlüsü : *æküş* (<iki üç) (12/28).

[ú] ünlüsü: Bu ünlü yuvarlak, dar ve yarı ince olan, /u/ ile /ü/ arasında bulunan, orta damak ünlüsüdür.¹⁰¹ *yúr* (<yıkar) (12/42), *gúT-* (<güt-) (16a/33).

[ó] ünlüsü: *dóK-* (<dök-) (16a/61).

2.1.2. Uzun Ünlüler

Boğumlanma süresi normal ünlü sürelerinden daha fazla olan veya normal uzunlukta bulunan iki ünlünün boğumlanma süresini kapsayan ünlülere *uzun ünlü* denir.¹⁰²

AİSİYA'da görülen uzun ünlüler şu şekildedir:

[ā] ünlüsü: *musāvır* (< misafir) (2a/2), *gāri* (2a/26), *yāni* (2b/35), *pādem* (< badem) (2b/48), *tāranayı* (< tarhanayı) (3a/18), *vārdır* (4a/3), *avlārız* (14a/32), *dāTma* (<dağıtma) (1a/15), *katlanıcāz* (<katlanacağız) (1a/18), *tāca* (<daha) (1a/45), *yā* (<yağ) (1a/51), *kirālıK* (1a/4), *gülāmıñ* (<kulağımın) (1a/23), *sabāla* (<sabahleyin) (2a/2), *çārık* (<çağırmış) (3b/25), *sāt* (<saat) (1a/22), *nāl* (<nasıl) (2a/29).

[2] ünlüsü: *n2dēn* (<ne yapayım) (1a/22), *y2rdiK* (1a/41), *y2cek* (2b/47), *n2delim* (<ne yapalım) (12b/43), *amel2T* (<ameliyat) (16/7), *y2medik* (<iyemedik) (18/23).

[ē] ünlüsü: *bēle* (< böyle) (14a/3), *dēyiller* (< diyorlar) (16a/71), *ellēm* (< herhalde) (17a/6), *yēceK* (< yiyecek) (17b/54), *gelmēy* (<gelmiyor) (1a/9), *verēn* (<vereyim) (1a/8), *istenmēn* (<istenmiyorum) (1a/21), *cenēze* (<cenaze) (2b/70), *lēn* (<leğen) (31a/4), *bilmēz* (<bilmiyoruz) (1b/52), *dēl* (<değil) (1b/53), *inēle* (<inekle) (2b/39), *nē* (<niye) (2a/19), *şēr*

⁹⁹ Atmaca, 2017: 55.

¹⁰⁰ Bölük, R. (2018). "Serik Ağzında Ünlüler". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S.7/4.

¹⁰¹ Atmaca, 2017: 56.

¹⁰² Atmaca, 2017: 58.

(<şehir) (6a/31), *dēze* (<teyze) (13a/12), *ēri* (<eğri) (13a/14), *mēmeT* (<mehmet) (16a/14).

[i] **ünlüsü:** *sīr* (<sığır) (2b/34), *yīkarız* (<yıkarız) (3a/1), *çīkarīz* (çıkıyoruz) (3a/11), *īsan* (<insan) (13a/13), *saflīnlan* (<saflılığıyla) (13a/56), *gocadıñ mīdi* (<yaşlandığım zaman) (13a/40), *yalvarīri* (<yalvarıyor) (17a/15), *analīma* (<kaynanama) (17b/52), *babalīma* (<kayınpederime) (17b/52).

[1] **ünlüsü:** *hindik1* (<şimdiki) (21a/22), *evlil1miz* (23a/6), *genşl1mde* (24a/17), *geldi m1di* (24b/25), *kaldır1riz* (<kaldırıyoruz) (26a/3), *l1seye* (4a/6), *ded1miz* (<dediğimiz) (29a/3), *ded1y ki* (<dedi ki) (1a/17), *mezerl1ñ* (<mezarlığın) (1a/23), *bind1mde* (<bindiğimde) (2a/1), *şindik1nlerde* (2a/3), *terc1* (<tercih) (4b/15), *1şāT* (inşaat) (11b/38), *şey1le* (<şeyiyle) (29/19), *asKerl1* (<askerliği) (31a/39).

[ō] **ünlüsü:** *sōna* (< sonra) (4a/6), *ōrda* (3a/2), *sōracım* (< sonra) (26a/3), *kōfer* (<kuaför) (3b/21), *bōna* (<boyuna) (1a/23), *ōlan* (<oğlan) (2a/32), *tōm* (<tohum) (2b/40), *çō* (<çoğu) (4b/34), *dōrT-* (<doğurt-) (6a/33), *durō* (<dur) (6b/85), *yōdu* (<yoktu) (31a/23), *yōnbañımdāymış* (<yoğunbakımdaymış) (17a/8).

[ō̄] **ünlüsü:** *sōleyēn* (<söyleyeyim) (2b/61), *ōle* (<öyle) (1a/18), *bōn* (<bugün) (1a/46), *bōle* (<böyle) (1a/31), *hōle* (<şöyle) (2a/21), *sōle-* (<söyle-) (2b/60), *ō* (<önü) (3b/45), *kō* (<köy) (4a/8), *dōş* (<dövüş) (6a/61), *ōreTmen* (<öğretmen) (6b/74), *ōtekōz* (<öteki yüz) (6b/90), *ōsüz* (<öksüz) (13a/27), *ōrenci* (<öğrenci) (7a/11).

[ū] **ünlüsü:** *sūriye* (2a/23), *çocūm* (<çocuğum) (1a/3), *durūka* (<duruken) (1a/5), *būday* (<buğday) (5aa/18), *ūraş-* (<uğraş-) (7a/4), *mūtar* (<muhtar) (8a/7), *oldu mū* (<olduğu zaman) (2b/68), *yoñurūz* (<yoğururuz) (3a/9), *uşdūnda* (<uçtuğunda) (3b/37), *ūraşdırman* (<uğraştırmayın) (5a/7), *hurdūmu* (<vurduğumu) (11b/44), *oldūmuz* (<olduğumuz) (12b/43), *godū* (<koyduğu) (24a/10).

[ū̄] **ünlüsü:** *yūyuz* (<yıkıyoruz) (1a/47), *ōtūzūnde* (<öteki yüzünde) (2a/23), *tūñdūnde* (<tündüğünde) (2b/62), *dūn* (<düğün) (1b/46), *evelkūn* (<evvelki gün) (2b/67), *kōtūnlūk* (<kötülük) (16a/11), *būş* (<büğüş) (16a/45), *ōncūlūnde* (<öncülüğünde) (5a/5), *yūzūñyūzū* (<yüzüğünüzü) (5a/7), *bōlū* (<bölüğü) (11a/717), *ōlüydūnde* (<ölüverdiğinde) (13/42), *bōyū* (<büyüğü) (16a/29).

2.1.2.1. Ses Hadiseleriyle İlgili Uzun Ünlüler (~ İkincil Ünlü Uzunlukları)

a) Erime Sonucunda Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler

Yöre ağzında iç sesteki /ğ/, /h/, /k/, /n/, /r/, /v/, /y/ ünsüzlerinin erimesi sonucu yanlarında bulunan ünlülerin uzamasıyla ikincil ünlü uzunlukları meydana gelmiştir:

/ğ/ **erimesi:** *ōlan* (<oğlan) (26a/7), *çōkelē* (<çökeleği) (26a/29), *koncānda*

(<konacağında) (27a/6), *dōru* (28a/16), *yāmır* (<yağmur) (31a/17), *sāluK* (<sağlık) (12b/44), *ōreTmenler* (11a/18), *asTēmene* (<asteğmene) (11a/18), *ēri* (<eğri) (13a/14), *būday* (5a/18), *bāli* (<bağlı) (6a/47), *dāli* (<dağlı) (6a/33), *ēlemeye* (<eğlemeye) (6a/7), *ūraş* (<uğraş) (7a/4), *āri* (<ağrı) (13a/51), *āla-* (<ağla-) (1a/35).

/h/ erimesi: *bāçacılıK* (<bahçecilik) (26a/3), *tēris* (28a/5), *sabāla* (<sabahleyin) (31a/1), *gāve* (<kahve) (1a/23), *sülāi* (<sülahi) (1b/47), *mūtac* (<muhtaç) (1b/54), *rāmeTli* (2b/44), *tāsildar* (<tahsildar) (2b/46), *māsül* (6a/60), *mākeme* (6b/75), *āmaT* (<ahmet) (12a/7), *gārol-* (<kahrol-) (11a/23).

/k/ erimesi: *tāsiraTını* (11b/33), *yōmuş* (12a/16), *olacādı* (26a/13), *āşam* (<akşam) (1a/22), *inēle* (<inek) (2b/39), *tāsiraT* (<taksirat) (11b/33).

/n/ erimesi: *īsan* (<insan) (13a/60), *sōra* (<sonra) (15a/4), *ō* (<önü) (3b/45), *īsan* (<insan) (7a/43), *muargözü* (<pınargözü) (11a/21), *īşāT* (<inşaat) (11b/38), *ölüce* (<ölünce) (11b/37).

/r/ erimesi: *durūka* (<dururken) (1a/5), *sōna* (<sonra) (3a/3), *gēdiyi* (<gidiyor) (6a/57), *geçirīdim* (6b/95).

/v/ erimesi: *güence* (<güvence) (7a/42), *mar* (<var) (26a/5).

/y/ erimesi: *gārgīla* (<kargıyla) (14a/32), *kōlere* (<köylere) (16a/25), *şē* (<şey) (2b/58), *sōle-* (<söyle-) (2b/60), *arāla* (<arayla) (6a/5), *acePliK* (<acayıplik) (12a/25).

b) Ayın ve Hemze Seslerinin Uzun Ünlüye Dönüşmesi

Ayın (ع): *dāfa* (Ar. da‘vā) (8a/5).

Hemze (ء): *mēmurdu* (Ar. me‘mur) (7a/1).

c) Büzülme ve Derilme (~Hece Kaynaşması) Sonucunda Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler

İç seste ve iki ünlü arasındaki /ğ/, /h/, /y/, /k/ ve /r/ seslerinin zaman içinde eriyip kayb olduğu zaman, bu seslerden her birinin kendi hecesi içindeki ünlüyü, kendinden önce gelen hecenin ünlüsü ile kaynaştırarak uzun bir ünlü oluşturmasıdır.¹⁰³ *çocūmun* (<çocuğumun) (1a/11), *gūlāmıñ* (<kulağımın) (1a/23), *işcēmi* (<içeceğimi) (1a/37), *istedī* (<istediği) (2b/34), *arāyın* (<arıyorum) (3b/40), *kesTīnden* (<kestiğinden) (4b/35), *ocā* (<ocağa) (5a/18), *yaraTTīñ* (<yarattığın) (6a/64), *gōnuşcāna* (<konuşacağım ya) (11a/11), *gēTmērin* (<gitmiyorum) (13a/22).

ç) Ünlü Ünlü Kaynaşması (~Ünlü Birleşmesi) Sonucunda Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler

Gramer yapılarında kimi zaman yan yana gelen ünlüler birleşip tek bir ünlü oluştururlar. Bu birleşme sonucunda ortaya çıkan ünlü kimi zaman önceki, kimi zaman da

¹⁰³ Atmaca, 2017: 60.

sonraki gibi olmaktadır. Bu duruma ünlü birleşmesi veya ünlü kaynaşması denmektedir.¹⁰⁴

AİSİYA'daki metinler incelendiğinde ünlüyle biten ve ünlüyle başlayan iki ayrı kelimenin tek kelime olarak söylendiği görülür. *narārı* (<ne arıyor) (12a/2), *n2dēn* (<ne edeyim) (13a/17), *n1delim* (<ne edelim) (13a/1).

d) Ünsüz Ünlü Kaynaşması Sonucunda Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler

Ünsüzle biten bir kelimenin ünlüyle biten bir kelimeyle kaynaşması sonucu ortaya çıkar. AİSİYA'daki örnekleri şu şekildedir: *nelerl1le* (<nelerlik ile) (6b/81), *zaimōlu* (29a/37).

e) Ünlü Ünsüz Kaynaşması Sonucu Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler

Ünlüyle biten bir kelimenin ünsüzle biten bir kelimeyle kaynaşması sonucu ortaya çıkar. AİSİYA'daki örnekleri şu şekildedir: *evelkūn* (<evvelki gün) (2b/67), *ötekōz* (<öteki yüz) (6b/90), *hurādar* (<şuraya kadar) (12a/16), *ötüzünde* (<öteki yüzünde) (22a/23).

f) Alıntı Kelimelerde Ünlü Kaynaşması

sātı (<sa'at) (6a/16), *sanāT* (<san'at) (8a/7).

2.1.2.2. Alıntı Kelimelerde Uzunluklar

AİSİYA'daki örnekler incelendiğinde alıntı kelimelerdeki aslî uzunluklar çoğunlukla korunmuştur. *kātip* (6a/3), *yāni* (11a/29), *berāber* (8a/10), *zāti* (13a/22), *merāsim* (9a/2), *net1ce* (11a/8), *tesādüF* (11a/8), *cāhil* (15a/2), *mafāT* (16a/20), *sülālām* (17b/43), *acāyiP* (18b/32), *tāyin* (23a/10).

2.1.2.3. Vurgu ve Tonlamadan Kaynaklı Uzun ünlüler

Bir sözü daha etkili bir duruma getirmek için yahut kavramların anlamını güçlendirmek için sözcüklerin son hecelerinin ya da farklı bir hecesinin uzatılıp vurgulu söylendiği görülmektedir.¹⁰⁵ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

2.1.2.3.1. Ünlemlerde Uzun Ünlüler

lāyn (<lan) (2b/55), *āh* (3b/54), *hī* (4b/35), *ulēn* (14a/12), *gī'z* (<kız) (21a/11).

2.1.2.3.2. Ezgiyle Söylenen Metinlerde Uzun Ünlüler

AİSİYA'daki metinlerde ezgiyle söylenen herhangi bir uzun ünlü bulunmamaktadır.

¹⁰⁴ Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Basım/Yayımlar/Tanıtım, İstanbul, s.51-52.

¹⁰⁵ Atmaca, 2017: 63.

2.1.2.3.3. Diğer Uzun Ünlüler

Metinlerde derleme yapılan kaynak kişilerin kullandığı diğer uzun ünlüler şu şekildedir: *gelmēy* (<gelmiyor) (1a/9), *haşlāyın* (1b/47), *bulamāyın* (<bulamıyorum) (1a/45), *ğavruKlāyız* (<kavuruyoruz) (1b/47), *yīkarız* (3a/1), *nē* (<ne) (2b/70), *birēz* (14a/18).

2.1.2.4. Asli Ünlü Uzunlukları (~ Birincil Ünlü Uzunlukları)

Türkçede asli ünlü uzunlukları uzun yıllardır birçok araştırmacının üzerinde durduğu bir konu olmuştur.

Asli ünlü uzunluklarının Türk dilindeki varlığı ilk kez 1848-1851 yılları arasında Alman Türkolog Otto von Böhtlingk sayesinde keşfedilmiştir.¹⁰⁶ Türkiye’de ise Talat Tekin’in *Türk Dilinde Birincil Ünlü Uzunlukları* adlı kitabı bu konuya ışık tutmaktadır.¹⁰⁷

Türkçede bulunan uzunluklar orta uzunlukta ünlülerdir. Sesin herhangi bir değişme yaşamadığı düşünülen ve Türkçe sözlerin kök hecelerindeki Ana-Türkçe devrinden beri var olduğu kabul edilen bu uzunluk, asli ünlü uzunluğu olarak bilinmektedir. Asli ünlü uzunluğu örneklerine tarihsel metinlerde rastlanmakta ve Yakutça ve Türkmencede bu uzunlukların korunduğu bilinmektedir. Diğer Türk lehçelerinde ve bazı ağızlarda ise bu uzunluk kısmen devam etmekle birlikte, genele bakıldığında kısaldığı ve kısa ünlülerle karıştığı görülmektedir.¹⁰⁸

AİSİYA’da asli ünlü uzunlukları korunamamakla birlikte vurguyla oluşmuştur, karakteristik değildir.

Yörede tespit edilen örnekleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.1 Asli Ünlü Uzunlukları Tablosu

Serik Ağızı	Türk Dilindeki Asli Ünlü Uzunlukları	Türkmen Türkçesindeki Asli Ünlü Uzunlukları	Yakut Türkçesindeki Asli Ünlü Uzunlukları
dē- (6b/74)	-	diy-	die-
dā (6a/33)	tāg	dāg ¹⁰⁹	-
ḡī°z (21a/11)	-	ḡīz	kııs
yīka-	-	-	-

¹⁰⁶ Atmaca, 2017: 64.

¹⁰⁷ Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, SimurgYayınları, Ankara.

¹⁰⁸ Karaağaç, 2013: 160.

¹⁰⁹ Çeneli, İlhan. (1983). “Türkmen Türkçesi Sözlüğü”, *TDAY Belleten*, Ankara, C.30-31., s.42.

(3a/1)			
--------	--	--	--

2.1.3. Kısa Ünlüler

Çıkarılış süresiyle diğer ünlülerin altında kalan seslere kısa ünlüler denir.¹¹⁰ Bu ünlüler normal süreden daha az bir sürede boğumlandığı için bu ismi almışlardır.

[ɚ] **ünlüsü:** *ayɚarıɲ* (11a/24), *yanɚna* (17a/12), *gocâşamlarɚarıɲ* (17a/16), *annayamāyırıyɚn* (<anlayamıyorum) (17a/20), *birazɚnı* (18a/13).

[ɚ] **ünlüsü:** *televɚzyon* (6a/61), *ünüversɚte* (7a/47), *ūraşıyɚz* (<uğraşıyoruz) (9a/13), *genellɚkle* (9a/13), *yeyebiliyɚmiyiz* (<yiyebiliyor muyuz) (13a/29), *hüseyɚn* (16a/60), *aliyvɚcez* (<alıvereceğiz) (17a/31).

2.1.4. İkiz Ünlüler

“Aynı nefes baskısı altında boğumlanan ve tek bir ünlü değerinde olan çift ünlüye “ikiz ünlü (diphthong)” denir. İkiz ünlüler, ses uzuvlarının bir tek hareketiyle ve tek bir nefes baskısı altında telaffuz edildiğinden tek ünlü hükmündedir.”¹¹¹ AİSİYA’daki ikiz ünlüler üç başlık altında toplanmıştır:

Yükselen İkiz Ünlüler

İkinci ögesi daha vurgulu olan veya birinciye oranla daha dar ve süreksiz olan ikiz ünlü çeşidine denmektedir.¹¹² Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *muane* (<mayene) (2b/53), *güence* (<güvence) (7a/42), *muargözü* (<pınargözü) (11a/21), *boazçınıɲ* (<boğazcığının) (6a/65), *öteanna* (<öte yana) (16a/69), *doalar* (6a/64), *müendisi* (32b/119).

Eşit İkiz Ünlüler

Her iki ögesindeki ünlünün aynı olduğu ve boğumlanma sürelerinin de eşit olduğu ikiz ünlü türüne eşit ikiz ünlüler denir.¹¹³ Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *saar* (<herhalde) (17a/7), *gocaarıyı* (<koca karıyı) (13a/40)

AİSİYA’da geniz-damak-diş /n/ ünsüzünün erimesi sonucunda oluşan ikiz ünlüler de vardır: *baa* (<bana).

Alçalan İkiz Ünlüler

Birinci ögesi daha vurgulu ve daha sürekli olan, ikinci ögesinin birinciye göre daha dar ve süreksiz olduğu ikiz ünlü türüne denir.¹¹⁴ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *doum* (<doğum) (6a/31), *souK* (<soğuk) (17a/34), *gouşa* (<koğuşa) (2a/10), *noudun* (<nohudun)

¹¹⁰ Karaağaç, 2013: 534.

¹¹¹ Atmaca, 2017: 70.

¹¹² Atmaca, 2017: 71.

¹¹³ Atmaca, 2017: 71.

¹¹⁴ Atmaca, 2017: 71.

(4b/28), *değişikliKler* (5a/2), *değişiyö* (5a/19), *dailır* (<dağılır) (5a/20), *keşKein* (5a/23).

2.1.5. Ünlü Uyumları

İlk hece ünlüsünün eklenme istikametine zincirleme olarak birinci derecede kalınlık-incelik, ikinci derecede düzlük-yuvarlak vasfını yaymasıyla ünlü uyumları gerçekleşir. Ünlü uyumlarında en önemli unsur, ilk hece ünlüsüdür. Türkçede iki çeşit uyum vardır: a) *Kalınlık-incelik uyumu*, b) *Düzlük-yuvarlaklık uyumu*.

2.1.5.1. Kalınlık-İncelik Uyumu (~ Damak Uyumu)

Kalın türden ünlülerle başlayan köklere kalın türden eklerin; ince türden ünlülerle başlayan köklere de ince türden eklerin getirilmesi olayına kalınlık-incelik uyumu denmektedir.¹¹⁵ Türkçe mevcudiyetinde, gramer yapısından dolayı, bazı istisnalar hariç, tümü kalın ünlülerden oluşan veya tümü ince ünlülerden oluşan sözcükler bulundurmaktadır. Aynı şekilde bazı istisnalar hariç, Türkçe sözcüklerin şekil bakımından da bu uyumu devam ettirdiği görülmektedir. Türkiye Türkçesi ağızları içinde Karadeniz ağızları hariç kalınlık-incelik uyumu genellikle tamdır.¹¹⁶ *durūka* (<duruken) (1a/5), *kısarka* (<kısarken) (1a/45), *birez* (1b/47), *bilmēz* (<bilmiyoruz) (1b/52), *sabāla* (<sabahleyin) (2a/2), *tāsıldar* (<tahsildar) (2b/46), *oturuyka* (<otururken) (2b/60), *takka* (<dakika) (6b/76), *halbuysa* (<halbuki) (11a/7), *īsan* (<insan) (13a/13).

AİSİYA metinlerinde alıntı kelimelerdeki kalınlık-incelik uyumu *ilerleyici benzeşme* ve *gerileyici benzeşme* şeklinde oluşmuştur:

1. İlerleyici Benzeşme Vasıtasıyla

İlk hecede bulunan ünlünün kendinden sonraki hecenin ünlüsünü, kalınlık-incelik bakımından kendine benzetmesi olayına ilerleyici benzetme denir.¹¹⁷ Batı grubu ağızlarında ilerleyici benzeşmenin, gerileyici benzeşmeden daha güçlü bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.¹¹⁸ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *hikaya* (<hikaye) (2a/16), *mezerlik* (<mezarlık) (1a/23), *evlet* (<evlat) (6a/8), *āmaT* (<ahmet) (12a/7).

2. Gerileyici Benzeşme Vasıtasıyla

Bir önceki hecede bulunan ünlünün kendinden sonra gelen hecenin ünlüsüne benzemesi olayına gerileyici benzeşme denir.¹¹⁹ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *mafāT* (<vefat) (16a/8), *dene* (<tane) (6b/78).

¹¹⁵ Atmaca, 2017: 72.

¹¹⁶ Atmaca, E. (2017). *Türkiye Türkçesi Ağızları Lisans Ders Notları*. Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Antalya.

¹¹⁷ Atmaca, 2017: 74.

¹¹⁸ Karahan, L. (2017), *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara, s.115.

¹¹⁹ Atmaca, 2017: 74.

3. İlerleyici-Gerileyici Benzeşme Vasıtasıyla

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *cenēze* (<cenaze) (2b/70), *barabar* (<beraber) (3a/20), *vēlesekelem* (<velhasılkelam) (22a/22).

2.1.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (~ Dudak Uyumu)

Türkçede eğer bir sözcüğün ilk hecesinde düz bir ünlü bulunuyorsa ondan sonra gelen hecelerdeki ünlüler de düz olmalıdır veya eğer bir sözcüğün ilk hecesinde yuvarlak bir ünlü bulunuyorsa (/o/, /ö/, /u/, /ü/) ondan sonra gelen hecelerdeki ünlülerin de ya geniş-düz (/a/, /e/) ya da dar-yuvarlak (/u/, /ü/) ünlüler olması gerekmektedir.¹²⁰

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *durūka* (<dururken) (1a/5), *buba* (<baba) (1a/7), *furun* (<fırın) (1a/24), *tenike* (<teneke) (1a/41), *turaç* (1a/41), *çabıK* (<çabuk) (1b/47), *tavık* (<tavuk) (1b/48), *ğouş* (<koğuş) (2a/10), *gözel* (<güzel) (2a/11), *dokan-* (<dokun-) (2a/20), *çoal-* (<çoğal-) (2b/42), *yoğur-* (<yoğur-) (2b/44), *tāsıldar* (<tahsildar) (2b/46), *tokTur* (<doktor) (2b/65), *unula* (<unla) (3a/9), *kōfer* (<kuaför) (3b/21), *tapı* (<tapu) (11b/37).

2.1.6. Ünlü Değişmeleri

2.1.6.1. Art Ünlülerin İncelmesi

Yarı ünlü /y/ sesi, akıcı /l/ sesi, sızıcı /ş/, /z/, /s/ sesleri ve sürekli-patlayıcı /ç/, /c/, /t/, /d/ sesleri kimi zaman art ünlüleri kendi boğumlanma noktalarına çekerler ve incelmelerine neden olurlar. Ünlülerin de diğer ünlüleri etkilemesi sonucu onları kısmen yahut tümüyle kendisine benzetmesiyle de incelme ses hadisesi meydana gelmektedir.¹²¹ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/a/ > [á], /e/: *bene* (<bana) (1a/7), *mezerlik* (<mezarlık) (1a/23), *emme* (<ama) (1a/35), *birez* (<biraz) (1b/47), *nerádar* (<nereye kadar) (2b/50), *antálle* (<antalya) (4a/8), *evlet* (<evlat) (6a/8), *mamle* (<bamya), *çente* (<çanta) (14a/2), *dünye* (<dünya) (16a/15).

/ı/ > [i], /i/: *mezerlik* (<mezarlık) (1a/23), *saliv-* (<saliver-) (2a/16), *çalışıyı* (<çalışıyor) (3b/21), *kırılıyi* (<kırılıyor) (3b/39), *atıymiş* (<atıvermiş) (24a/7), *kakiyd1nde* (<kalkıverdiğinde) (24a/8), *yapiyillár* (<yapıyorlar) (24a/20).

/u/ > [ú], /ü/: *fasülle* (<fasulye) (4b/30), *māsül* (<mahsul) (6a/60).

/u/ > /i/: *fasille* (<fasulye) (1a730).

¹²⁰ Atmaca, 2017: 76.

¹²¹ Atmaca, 2017: 78.

2.1.6.2. Ön Ünlülerin Kalınlaşması

Ötümsüz-patlayıcı /k/, /g/ ünsüzleri, sızıcı /ğ/, /h/ ünsüzleri ve geniz-damak-diş [ŋ]'si ünlüler üstünde kalınlaştırıcı etkiye sahip olan ünsüzlerdir.¹²² Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/e/ > [á], /a/: *hikaya* (<hikaye) (2a/16), *dāfa* (<defa) (8a/5), *adaPTa* (<adapte) (8a/4), *asPandos* (<aspendos) (11b/41), *nárāyırı* (<ne arıyor) (12a/2), *maydam* (<madem) (13a/41), *mafāT* (<vefat) (16a/8), *ğıymaTlı* (<kıymetli) (16a/11), *iFada* (<ifade) (16a/15).

/i/ > [í], /ı/: *kātıp* (<katip) (6a/3), *musāvır* (<misafir) (2a/2), *maḥinesi* (<makinesi) (16a/34).

/ö/ > [ó], /o/, /ü/ < [ú], /u/: *góz* (<göz) (6b/90), *dóK-* (<dök-) (16a/61), *gúT-* (<güt-) (16a/33), *gótürdü* (<götürdü) (16a/12).

2.1.6.3. Geniş Ünlülerin Darlaşması

Geniş-düz ünlülerin darlaşması hadisesi özellikle iç sesteye açık hecelerde görülmektedir. Bu ses hadisesi, yanında bulunan ünlüyü inceltici ve darlaştırıcı etkiye maruz bırakan yarı ünlü /y/ ünsüzü ve orta hecenin vurgusuz olmasıyla oluşmaktadır.¹²³ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/a/ > /ı/: *çabıK* (<çabuk) (1b/47), *tavık* (<tavuk) (1b/48).

/e/ > /i/, [ê]: *domatiz* (<domates) (3a/17), *telihan* (<telefon) (3b/41), *tomatiz* (<domates) (6a/54), *zayti* (<zaten) (13a/37), *yérđiK* (<yerdik) (1a/41), *dér* (17a/6), *yédi* (17a/17), *şeyden* (31a/19).

/e/ > [2]: *n2dēn* (<ne edeyim) (1a/22).

/e/ > /ü/, [ǔ]: *dövüceK* (<dövecek) (32b/69).

/o/ > /u/: *buynuz* (<boynuz) (12a/23), *tokTur* (<doktor) (2b/65), *moturu* (<motoru) (32b/46).

/ö/ > /ü/: *pardüsü* (<pardösü) (11a/4).

2.1.6.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

Kelime içinde bulunan dar türden olan ı, i, u, ü seslerinin çeşitli sebepler sonucuyla boğumlanma özelliği bakımından geniş türden olan a, e, o, ö seslerine dönüşmesi hadisesidir.¹²⁴ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/ı/ > /a/, [ā]: *hazırlāyollar* (<hazırlıyorlar) (22a/16).

¹²² Atmaca, 2017: 79.

¹²³ Atmaca, 2017: 79-80.

¹²⁴ Karaağaç, 2013: 833.

/i/ > /e/, [é]: *déye* (<diye) (1b/47), *éyi* (<iyi) (4a/9), *keyerdiK* (<giyerdik) (16a/36), *hêç* (<hiç) (22a/61).

/ü/ > /ö/: *hökümet* (<hükümet) (2b/48), *yörü* (<yürü) (3b/47), *böyüdüm* (<büyüdüm) (22a/17), *böyürke* (<büyürken) (22a/19), *övey* (<üvey) (22a/24).

/u/ > /o/: *yokarı* (<yukarı) (3b/48), *doa* (<dua) (6a/64).

2.1.6.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Normalde dudak sesi olmayan bir sesin dudak sesine dönüşmesi hadisesidir.¹²⁵ Düz ünlülerin yuvarlaklaşmalarının sebebi /b/, /f/, /p/ ve /v/ gibi dudak ünsüzleridir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/a/ > /o/: *bobam* (<babam) (2b/62).

/a/ > /u/: *bubamıñ* (<babamın) (1a/7), *bubannecim* (<babaanneciğim) (16a/30).

/ı/ > /u/: *furunda* (<fırında) (1a/24), *Puçāla* (<bıçakla) (1a/6).

/i/ > /u/: *onuñunu* (<onunkini) (16a/41).

/i/ > /ü/: *büber* (<biber) (10a/4).

2.1.6.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Yuvarlaklaşmanın tam tersi olan ses hadisesidir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/ü/ > /i/: *otopisTen* (<otobüsten) (6a/13).

/u/ > /ı/: *pambık* (<pamuk) (1a/29), *ğabil* (<kabul) (1a/33), *çabıK* (<çabuk) (1b/47), *hamır* (<hamur) (2b/44), *tapısını* (<tapusunu) (11b/37), *doKdur* (<doktor) (13a/22), *çamır* (<çamur) (15a/7).

/u/ > /[ç]: *ğavçşdırsın* (<kavuştursun) (3b/52).

/o/ > /u/: *tokTur* (<doktor) (2b/65), *undan* (<ondan) (4a/6), *buynuz* (<boynuz) (12a/23).

2.1.7. Ünlü Yutulması

Bazı fonetik durumlar neticesinde metinlerdeki kelimelerde bazı ünlüler yutulmuştur. Ünlü yutulmasının örnekleri aşağıdaki gibidir: *sāT* (<saat) (1a/22), *bōna* (<boyuna) (1a/23), *kısarka* (<kısar iken) (1a/45), *oturuyka* (<oturur iken) (2b/60), *takka* (<dakika) (6b/76), *āküş* (<iki üç) (12a/28), *hururlarka* (<vururlar iken) (13a/57), *boyna* (<boyuna) (14a/8), *zirāt* (<ziraat) (15a/24), *parāla* (<para ile) (13a/30), *yaşlarındādım* (<yaşalarında idim) (21a/2), *bekarka* (<bekar iken) (21a/13), *yarısınla* (<yarısı ile) (30a/5), *ālesi* (<ailesi)

¹²⁵ Karaağaç, 2013: 873.

(30a/25), *amcōlanları* (< amcaoğlanları) (31a/45).

2.1.8. Ünlü Türemesi

Ses özelliklerine bağlı olarak yahut birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı nedenlerden dolayı sözcüğün ön, iç ve sonuna ünlü gelmesi hadisesidir. Kelimenin anlamına herhangi bir şey değişiklik katmadığı için fonksiyonsuz bir ses olayı olarak bilinir.¹²⁶ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Ön Seste Türeme

/e/ türemesi: *erezil* (< rezil) (6b/96).

/ı/ ve /i/ türemesi: *ırāmeTli* (< rahmetli) (1a/27), *ilēnlerde* (< leğenlerde) (3a/4), *irēndelerin* (< rendelerim) (3a/17), *ileçberlik* (< rençberlik) (4a/1), *ileşberde* (< rençberde) (6a/4), *ırāT* (< rahat) (11a/17), *ilimon* (< limon) (26a/40), *ilāna* (< lahana) (30a/3), *ısıcakları* (< sıcakları) (31a/17).

/ö/ türemesi: *örüzgar* (< rüzgar) (32a/20).

İç Seste Türeme

/e/ türemesi: *moderenleşti* (< modernleşti) (4b/29).

/ı/ ve /i/ türemesi: *çekidik* (< çektik) (1a/6), *tiren* (< tren) (2a/6), *pilanda* (< planda) (5a/4), *moderin* (< modern) (4b/19), *hepisiniñ* (< hepsinin) (6a/2), *masıraF* (< masraf) (10a/7), *Telgrafıla* (< telgrafla) (11a/24), *kilomeTire* (< kilometre) (11b/37), *yalınız* (< yalnız) (13a/12), *gırayder* (< greyder) (114a/11), *firene* (< frene) (22a/63), *ğatıran* (< katran) (29a/12), *etiraFlarına* (< etraflarına) (31a/9), *petirolú* (< petrolü) (31a/19), *tıraKtör* (< traktör) (32b/46), *kilima* (< klima) (32b/124).

/u/ türemesi: *ğudureti* (< kudreti) (17a/35), *ğonturol* (< kontrol) (17b/60), *zorula* (< zorla) (22a/9), *soğura* (< sonra) (2a/16).

Son Seste Türeme

/e/ türemesi: *hilene* (< falan) (26a/35).

/u/ türemesi: *oluyoru* (< oluyor) (8a/17), *olmuyoru* (< olmuyor) (10a/7).

2.1.9. Ünlü Birleşmesi (~ Ünlü Kaynaşması)

Ünlüyle biten bir sözcükten sonra yine ünlü ile başlayan bir sözcük yan yana gelirse o ünlülerden bir tanesi zamanla diğerinin içinde kaybolur. Bu ses hadisesinin sonucunda ikisi her zaman yan yana olan iki sözcük, geçirdikleri değişikliklerle birlikte yeni bir şekil alır ve tek bir sözcük haline dönüşür. Bu ses olayına, geçişme de denmektedir.¹²⁷ Metinlerde görülen

¹²⁶ Atmaca, 2017: 84.

¹²⁷ Atmaca, 2017: 86.

ünlü birleşmeleri iki başlık altında incelenmiştir:

Türkçe Kelimelerde Ünlü Birleşmesi

nēyedyoz (< ne ediyoruz) (2b/58), *nārāyırı* (< ne arıyor) (12a/2), *narāri* (< ne arıyor) (12a/2), *n2delim* (< ne edelim) (12b/43), *n1delim* (< ne edelim) (13a/5), *nēdēn* (< ne edeyim) (13a/14), *nēydicēz* (< ne edeceğiz) (13a/21), *n1Tdi* (< ne etti) (13a/43), *nişledi* (< ne işledi) (13a/43), *saralaŋda* (< sarı alanda) (17b/45), *bobanne* (< baba anne) (17a/39), *elliki* (< elli iki) (22a/67), *ikiüş* (< iki üç) (12a/28), *hurdāki* (< şu+ aradaki) (13a/34), *amcōlanları* (< amca oğlanları) (31a/45).

Alıntı Kelimelerde Ünlü Birleşmesi

sanāt (< Ar. sana‘at) (8a/7), *sātı* (< Ar. sa‘at) (6a/16), *zirāt* (< Ar. zirā‘āt) (15a/24).

2.2. Ünsüzler

Ünsüzler, havanın ses çıkarma organlarına çarptırılması neticesinde elde edilmektedirler.¹²⁸ Bu bölümde ünsüz türlerinden başlayarak ünsüzlerle alakalı ses olayları incelenecektir.

2.2.1. Ünsüz Türleri

AİSİYA’da bulunan ünsüzler şu şekildedir: /b/, /c/, /ç/, /d/, /f/, /F/, /g/, [ğ], /ğ/, /h/, [h], /j/, /k/, [K], [k],[k] /l/, /m/, /n/, [ŋ], /p/, [P], /r/, [r], /s/, [S], /ş/, /t/, [T], /v/, /y/, [°], /z/.

Ünsüz türleri burada boğumlanma sürelerine göre üç bölümde incelenecektir:

2.2.1.1. Normal Boğumlanmalı Ünsüzler

[c] ünsüzü: Ötümlü bir ön damak ünsüzüdür. Metinlerde çok sık karşılaşılmaz. Örnekleri şu şekildedir:

Ön seste: *cizilerden* (< çizgilerden) (32b/38).

Son seste: *patanac* (< patinaj) (32b/50).

[ğ] ünsüzü: Ötümlü-süreksiz art damak ünsüzüdür. Yöre ağızında oldukça sık kullanılır. Örnekleri şu şekildedir:

Ön seste: *gūlāmıy* (< kulağımın) (1a/23), *goca* (< koca) (1a/17), *gız* (< kız) (1a/15), *gāvenin* (< kahvehanenin) (1a/23), *gouşa* (< koğuşa) (2a/10), *gatarız* (< katarız) (3a/3), *gapana gapana* (< kapana kapana) (6a/45), *garı* (< karı) (7a/44), *gāyri* (< gari) (12a/7), *gonardıK* (< konardık) (16a/2), *garağol* (< karakol) (24b/26), *gonuşTuracān* (<

¹²⁸ Karaağaç, 2013: 836.

konuşturacaksın) (24b/25), *ğaçaKlar* (< kaçaklar) (29a/46).

İç seste: *Kapğara* (< kapkara) (4b/36), *zencirliğıuyuya* (< zincirlikuyuya) (22a/43), *ğarağol* (< karakol) (24b/26).

Son seste: *çoğ* (< çok) (31a/87).

[#] ünsüzü: Metinlerde tek örneğine rastlanmıştır:

Ön Seste: *han #ınığ* (< hangisinin) (17a/41).

[h] ünsüzü: Hırıltılı, damak ünsüzüdür. Örnekleri şu şekildedir:

İç seste: *teherleri* (< tekerleri) (3b/38), *bağulırmış* (< bakılırmış) (11a/29), *bağıdırın* (< bakıtırım) (16a/4), *çihardılar* (< çıkardılar) (16a/6), *oğan* (< okan) (16a/39), *oğurun* (< okurum) (16a/58), *kağdı* (< kalktı) (16a/63), *ortoğula* (< ortaokula) (32a/2).

Son seste: *çoğ* (< çok) (12a/27), *sarardığ* (< sarardık) (16a/33), *yanacağ* (< yanacak) (17a/3).

[k] ünsüzü:

İç seste: *ağsuya* (6a/13), *kağdı* (12a/2), *bağan* (12a/28), *çocuğlar* (12b/35), *yağar* (< yıkar) (12b/42), *ağar* (31a/69), *ağarsuyuy* (31a/82)

Son seste: *bağ* (7a/8), *durduğ* (12a/13), *ağ* (12b/37), *okudurduğ* (31a/47), *ğoğşucağ* (31a/62), *ğaymağ* (31a/74), *yuvarlağ* (32b/80).

[k] ünsüzü:

İç seste: *kırkılırdı* (31a/60), *kırkmaya* (31a/63), *kırkıcılara* (31a/62).

Son seste: *allaismarlāydığ* (< allaha ısmarladık) (12a/13), *yolladığ* (12a/18), *yapığ* (31a/39), *aldığ* (31a/44), *dāldığ* (31a/47), *toPlanırdığ* (31a/52), *savardığ* (31a/59), *ğaynadırdığ* (< kaynatırdık) (31a/69).

[ŋ] ünsüzü: Bu damak ünsüzü, yöre ağzında karakteristiktir. İç ve son seste görülmektedir. Örnekleri şu şekildedir:

İç seste: *yuvañı* (< yuvanı) (1a/15), *alañına* (2a/2), *soñura* (< sonra) (2a/16), *ğarañıda* (< karanlıkta) (2a/10), *beleñe* (6a/45), *eñer* (< eğer) (6b/86), *bubañız* (< babanız) (7a/8), *yalañız* (< yalnız) (11b/33), *yengeñi* (14a/16), *yañıñdā* (< yanındaki) 16a/44), *aTladıñda* (< atladığında) (29a/34).

Son seste: *ğulāmiñ* (< kulağımın) (1a/23), *ğıpırdamañ* (< kıpırdamayın) (2a/9), *isterseñ* (3a/8), *eviñ* (3b/45), *anneñ* (3b/53), *ğızı miñ* (< kızını mısın) (3b/54), *melātiñ* (< melahatin) (3b/54), *çıkarmadıñ* (3b/83), *bubañ* (7a/12), *kesiriñ* (8a/22), *memleketiñ* (11a/3), *nēTdiñ* (12a/17), *āziñ* (< ağzın) (12a/21), *menderesiñ* (14a/13).

[6] ünsüzü: Ötümlü ve titrek bir ön damak ünsüzüdür. Metinlerde çok sık bulunmamaktadır. Birkaç örneği şu şekildedir:

Ön seste: *6āminde* (< rahminde) (32b/92).

İç seste: *gēde 6* (< gider) (32b/38), *tē 6is* (< terhis) (32b/76).

Son seste: *bi 6* (32b/43), *olu 6* (32b/51), *tıraKtō 6* (< traktör) (32b/60).

2.2.1.2. Zayıf Boğumlanmalı Ünsüzler

Zayıf boğumlanmalı ünsüzler, ünsüz yutulması ve erimesinden önceki merhaleyi işaret eden ve gevşek boğumlanma süresine sahip ünsüzlerdir.¹²⁹ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

[°] **ünsüzü:** Metinlerde iç ve son seste örnekleri görülmektedir.

İç seste: *amāli°áTh* (< ameliyatlı) (16a/6), *hüsē°nle* (< hüseyin ile) (17a/9), *kō°de* (21a/9), *gī°z* (< kız) (21a/11), *de°ildi* (< değildi) (21a/27), *taKs1°le* (21a/30), *götürü°z* (< götürürüz) (22a/10), *aldırı°n* (< aldırım) (22a/64), *e°ildi* (< eğildi) (22a/82), *de°işen* (< değişen) (25a/8), *yap1°riz* (< yapıyoruz) (26a/2), *dē°ri* (< diyor) (26a/22), *zē°tin* (26a/33), *vard1°liye* (< vardiyalı) (29a/9).

Son seste: *kō°* (13a/8).

2.2.1.3. Yarı Ötümlü Ünsüzler

[F] **ünsüzü:** /v/ ile /f/ sesleri arasında boğumlanan ama daha çok /f/'ye yakın bir sestir.¹³⁰ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Ön seste: *Furdular* (< vurdular) (2a/20).

İç seste: *taraFı* (4b/14), *muzāFer* (11a/22), *teLiFan* (< telefon) (11a/24), *aFeTsin* (< affetsin) (11b/33), *haFTa* (16a/69).

Son seste:

[K] **ünsüzü:** /k/ ve /g/ arasındaki yarı ötümlü ve süreksiz bir ünsüzdür. Yöre ağzında oldukça sık kullanılmaktadır. Metinlerdeki örnekleri şu şekildedir:

Ön seste: *Koyunları* (4a/12), *Kayınımın* (4a/12), *Kadını* (4a/7), *Kapandı* (4a/8), *Komutanım* (19b/17).

İç seste: *ğavruKlāyız* (< kavuruyoruz) (1b/47), *baKdılar* (2a/9), *asKerlik* (2b/63), *keşKek* (4b/21), *esKiden* (4b/29), *seriKde* (6a/70), *çeKdik* (6b/97), *uKde* (7a/2), *eKmē* (< ekmeği) (7a/22).

Son seste: *YaPdıK* (< yaptık) (1a/6), *huzursuzluK* (1a/7), *bişTiK kēri* (< piştikten sonra) (1b/48), *güPPüK* (6b/97), *hemşireliK* (7a/10), *olaraK* (7a/13), *besl1ceK* (<

¹²⁹ Atmaca, 2017: 90.

¹³⁰ Bölük, R. (2018). "Serik Ağzında Ünsüzler". *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.30.

besleyecek) (7a/9), *yıllık* (7a/17), *çocuk* (7a/39), *sözlediK* (7a/34), *göçereleK* (< göçerek) (19a/1).

[P] ünsüzü: /p/ ve /b/ arasındaki yarı ötümlü ve süreksiz bir ünsüzdür. Metinlerde sık rastlanır. Örnekleri şu şekildedir:

Ön seste: *Parmāni* (< parmağını) (3b/48), *Pahalı* (10a/7).

İç seste: *yaPdık* (< yaptık) (1a/6), *hesaPladırdı* (6a/71), *kitaPlar* (6a/71), *güPPük* (6b/97), *kiPritile* (< kibritle) (6b/97), *hePsine* (7a/45), *adaPTa* (< adapte) (8a/4).

Son seste: *ğriP* (< grip) (17a/6), *hesaP* (32b/67).

[S] ünsüzü: /s/ ve /z/ arasındaki yarı ötümlü ve sürekli bir ünsüzdür. Metinlerdeki örnekleri şu şekildedir.

Ön seste: *Sāten* (18b/17).

İç seste: *namaŞçīmi* (< namazımı) (17b/52), *öSkır* (22a/2), *öSTürK* (22a/2).

Son seste: *yüS* (< yüz) (11a/1).

[T] ünsüzü: /t/ ve /d/ arasındaki yarı ötümlü ve süreksiz bir ünsüzdür. Metinlerde sık rastlanır. Örnekleri şu şekildedir:

Ön seste: *Telgırafıla* (11a/24), *Tebeşik* (12a/7).

İç seste: *eTTiler* (1a/7), *gēTdiler* (< gittiler) (1a/13), *duTmaz* (< tutmaz) (1a/32), *paTladıyoru* (< patlatıyor) (2a/20), *saTTımın* (2b/69), *ıslaTdıkdan* (3a/18), *güzelyurTdan* (3b/27), *eTli* (4b/27), *ğaTliyen* (6a/52), *zanneTmiyom* (18b/63), *güTTürdüler* (32a/8), *isTēvi* (< isteyiver) (32b/78).

Son seste: *tokaT mokaT* (2a/3), *dörT* (7a/50), *üsT* (7a/57), *fakaT* (8a/22), *ameliyeT* (11b/42), *mevlüt* (12b/46), *mafāt* (< vefat) (16a/27).

2.2.2. Ünlü- Ünsüz Uyumunun Bozulması

Türkçede ön damak ünsüzleri ile birlikte ön ünlüler kullanılırken, art damak ünsüzleriyle de art damak ünlüleri birlikte kullanılmaktadır. Bu olaya ünlü-ünsüz uyumu denmektedir.¹³¹ Aisiya'da genel olarak ünlü-ünsüz uyumu vardır.

2.2.3. Ünsüz Uyumu

Kelimenin kökünün ve kendisinin eklerle genişletilmesi esnasında ötümlü ünsüzlerden sonra ötümlü, ötümsüz ünsüzlerden sonra da ötümsüz ünsüz gelmesi hadisesine ünsüz uyumu denmektedir.¹³² Metinlerde görülen ünsüz uyumları, kelimedeki ünsüz uyumunun bozulması ve eklerde ünsüz uyumunun bozulması olarak iki şekilde incelenecektir:

¹³¹ Atmaca, 2017: 97.

¹³² Atmaca, 2017: 97.

a) Kelimenin İç Sesinde Ünsüz Uyumunu Bozulması

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *enişdesi* (< enişttesi) (3b/25), *uKde* (< ukte) (7a/2), *domadiz* (< domates) (10a/9), *dokdur* (< doktor) (13a/52).

b) Eklerde Ünsüz Uyumunun Bozulması

Eklerdeki görülen ünsüz uyumsuzluğu, yapım eklerinde ünsüz uyumsuzluğu ve çekim eklerinde ünsüz uyumsuzluğu olarak iki başlıkta toplanmıştır:

1. Yapım Eklerinde Ünsüz Uyumsuzluğu

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *çifcilē* (< çiftçiliğe) (32b/54), *paTladıyoru* (< patlatıyor) (2a/20), *süTcülük* (4a/11), *çifciliK* (< çiftçilik) (10a/3), *yeTişgin* (< yetişkin) (11b/41), *yaPdırdım* (< yaptırdım) (11b/37), *bişirdirdiK* (< pişirtirdik) (11b/43), *alışgınız* (< alışkınız) (13a/29), *bazarçınıñ* (< pazarcının) (22a/72), *ğapadırdık* (< kapatırdık) (32a/15).

2. Çekim Eklerinde Ünsüz Uyumsuzluğu

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *geşdi* (< geçti) (1a/3), *eTdim* (1a/8), *yaTdim* (1a/26), *abişdım* (1a/23), *biTdi* (2a/9), *ekdik* (6a/50), *gēTdim* (< gittim) (6b/91), *katılmışdık* (8a/5), *çeKdiler* (8a/21), *işden* (< işten) (3b/40), *birikdi* (< birikti) (11a/16), *yörüTdük* (< yürüttük) (11a/17), *ğızılarıKda* (< kızılarıkta) (11a/21), *yerişdi* (11b/40), *seriKde* (13a/51), *kesdiler* (13a/56), *geldiKden* (14a/18), *hasTalıKdan* (17a/32), *buçuKdur* (22a/67), *sıKdırdık* (26a/36), *süde* (< süte) (31a/65).

2.2.4. Ünsüz Değişmeleri

Ses değişmesi, bir sesin nitelik ve nicelik bakımından başka bir ses haline bürünmesi ve bu yeni şeklin kalıcılığını sürdürmesidir. Değişmeyle birlikte bir devir kapanıp diğeri açılır. Bu değişim, art zamanlı bir değişimdir ki ses değişmelerinde zemin ve sürecin birbirinden farklı olduğu bilinir.¹³³ Metinlerdeki ses değişmeleri şu şekildedir:

1. /b/ > /m/ değişmesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#b > #m: *mamle* (< bamyā) (6a/60).

2. /b/ > /p/ değişmesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#b > #p: *pakır* (< bakır) (6b/95).

3. /ç/ > /c/ değişmesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#ç > #c: *cizdir1dik* (< çizdirirdik) (32b/35), *cizilerden* (< çizgilerden) (32b/38), *cizme* (< çizme) (14a/7), *kePcesini* (< kepeçesini) (25a/8).

4. /ç/ > /ş/ değişmesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

İç seste: *kireşleme* (< kireçleme) (29a/25).

¹³³ Atmaca, 2017: 98.

ç# > ş#: *āşları* (< ağaçları) (2b/48).

5. **/d/ > /t/ değişmesi:** Yörede çok sık kullanılan bir ses değişmesi değildir. Şu örnekte görülür:

#d > #t: *tomatiz* (< domates) (6a/55).

6. **/g/ > /k/ değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#g > #k: *keycēmiz* (< giyeceğimiz) (31a/5), *keydirildi* (< giydirildi) (31a/27), *köçebeliK* (< göçebelik) (18a/7).

7. **/p/ > /b/ değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#p > #k: *bideciliKde* (< pidecilikte) (26a/9), *barmāni* (< parmağını) (3b/48), *bişiricek* (< pişirecek) (1b/53), *basarcı* (< pazarcı) (6a/59), *bişicēm* (< pişireceğim) (1a/41), *badılcan* (< patlıcan) (1a/30).

8. **/ş/ > /h/ değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#ş > #h: *hindi* (< şimdi) (1b/54), *hura* (< şuraya) (2b/67), *hu* (< şu) (3b/48), *hindiye* (< şimdiye) (26a/13).

9. **/t/ > /d/ değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#t > #d: *deKme* (< tekme) (13a/57), *daTlı* (< tatlı) (16a/30), *dēzelerin* (< teyzelerin) (16a/59), *debeden* (< tepeden) (11a/21), *daşda* (< taştta) (16a/36), *daşırdım* (< taşırdım) (1a/30).

t# > d#: *ūd-* (< ügütmek) (29a/42).

10. **/ğ/ > /v/ değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

İç seste: *sovan* (< soğan) (6a/44).

11. **/v/ > /m/ değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#v > #m: *mar* (< var) (11b/32), *mar* (< var) (26a/5), *mardı* (< vardı) (32b/57).

12. **/k/ > /g/ değişimi:** Çok sık kullanılmamakla birlikte aşağıdaki örnekte görebiliriz:

#k > #g: *gişi* (< kişi) (2a/29).

13. **/k/ > /ğ/ değişimi:** metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#k > #g: *ğarton* (< karton) (1a/44), *ğazanısa* (< kazan ise) (1b/47), *ğararsağ* (< kararsan) (1b/50), *ğalmadı* (< kalmadı) (6a/22).

k# > ğ#: *çoğ* (< çok) (31a/73).

14. **/f/ > /h/ değişimi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

İç seste: *kahamı* (< kafamı) (3b/44), *teléhona* (< telefona) (3b/40).

2.2.5. Ses Hadiseleri

Bir sesin nitelik veya niceliklerinden birinin veya birkaçının değişmesi olayıdır. Kalıcı

değildir sadece konuşma sırasında meydana gelen değişikliklerdir. Ses olaylarında eş zamanlı bir değişim mevcuttur. Ses hadisesinin ses değişmesinden asıl farkı, zemin ve sürecin aynı olmasıdır.¹³⁴ AİSİYA’da meydana gelen ses hadiseleri aşağıdaki gibidir:

2.2.5.1. Ötümlüleşme

“Ötümlü ünsüz, ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşim vermesi ile boğumlanan ünsüz türüdür.”¹³⁵ Ötümlüleşme hadisesi de ötümsüz ünsüzlerin kendi karşılığı olan ötümlü ünsüzün şeklini almasıdır. Kelimenin ön, iç ve son sesinde sıkça karşılaşılan ses hadisesidir.

1. /ç/ > /c/ **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#ç > #c: *cizdim* (< çizdim) (22a/29), *cizilerden* (< çizgilerden) (32b/38), *cizi cizi* (< çizgi çizgi) (32b/38), *cizme* (< çizme) (14a/7).

İç seste: *güccū* (< küçüğü) (26a/18), *güccük* (< küçük) (26a/17).

ç# > c#: *ac* (< aç) (17a/35), *genc* (< genç) (17a/35).

2. /f/ > /v/ **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

İç seste: *musavır* (< misafir) (2b/47), *vaziveyi* (< vazifeyi) (2a/44).

3. /f/ > [F] **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#f > #F: *Fakat* (22a/17).

İç seste: *hāFTada* (17a/9), *laFım* (16a/62), *musTaFa* (16a/60), *puroFesor* (13a/56), *tiFdidirke* (3a/13), *tesādüF* (11a/8), *teliFan* (11a/24), *taraFına* (19a/2), *seFer* (18c/76), *küFür* (22a/14).

4. /k/ > /g/ **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#k > #g: *gule* (< kule) (22a/76), *geçi* (< keçi) (26a/31), *güccū* (< küçüğü) (26a/18), *güccük* (< küçük) (26a/17).

İç seste: *esgi* (< eski) (29a/1).

5. /k/ > [K] **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#k > #K: *Kayınımın* (4a/12), *Kapandı* (4a/8), *Kadını* (4a/7).

İç seste: *esKiden* (4b/31), *keşKein* (5a/23), *deyneKli* (6a/55), *aKlımlan* (7a/7), *noKTaları* (8a/23), *asKerlik* (10a/12).

k# > K#: *çobannıK* (< çobanlık) (2b/68), *çocuK* (7a/39), *bölüK* (11a/17), *çuPlaK* (11a/2).

6. /t/ > /d/ **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#t > #d: *dene* (< tane) (6b/78), *debeden* (< tepeden) (11a/21), *daTlı* (< tatlı)

¹³⁴ Atmaca, 2017: 101.

¹³⁵ Karaağaç, 2013: 626.

(16a/30), *dēzelerin* (< teyzelerin) (16a/59), *daşda* (< taşta) (16a/36), *deyzec 1m* (< teyzeciğim) (16a/64), *daşırdım* (< taşkırdım) (1a/30).

İç seste: *yaPdīmızdan* (< yaptığımızdan) (10a/1), *hesaPlardırdı* (< hesaplatırdı) (6b/71), *gēTdim* (< gittim) (6b/91), *duTdum* (< tuttum) (6b/93), *apanTisden* (11b/42), *bişirTdirēn* (< pişirtireyim) (13a/30), *dokdur* (< doktor) (13a/52), *vaKdımız* (< vaktimiz) (6a/60), *n1Tdi* (< ne etti) (13a/43), *deñizdepesindenin* (16a/37), *unudulmaz* (< unutulmaz) (16a/55), *korKudelinde* (< korkutelinde) (17a/6).

7. /t/ > [T] **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

İç seste: *anTbirlik* (15a/15), *böyüTdük* (< büyüttük) (14a/25), *gēTdik* (14a/29), *ğyimaTlı* (< kıymetli) (16a/11), *unuTulmaz* (16a/11), *üsTünden* (16a/17), *meKTubu* (18c/68), *süTçülük* (4a/3), *isTemediler* (16a/40).

t# > d#: *amel2T* (< ameliyat) (16a/7), *toKaT* (19b/15).

8. /s/ > /z/ **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#s > #z: *ziniyi* (< siniyi) (3b/44), *zopa* (< sopa) (6b/76), *zeroşudum* (< sarhoşum) (12a/13).

s# > z#: *herkeze* (< herkese) (6a/65), *domatiz* (< domates) (18a/11).

Ulamanın Tesiriyle Oluşmuş Ötümlüleşme

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *tomaTiz_ekiliyi* (< domates ekiliyor) (6a/55), *çocug_annesiyin* (< çocuk annesiyim) (30a/1), *domadiz_ekiyoduk* (< domates ekiyorduk) (10a/9), *sālığ_ocā* (< sağlık ocağı) (29a/21).

2.2.5.2. Ötümsüzleşme

Ötümsüzleşme hadisesi, ötümlü ünsüzlerin ötümlülüğünü kaybetmesiyle oluşur. Metinlerde görülen ötümsüzleşme hadiseleri şu şekildedir:

1. **#b > #p** **değişmesi:** Şu örnek tespit edilmiştir: *pakır* (< bakır) (6b/95).

2. **/c/ > /ç/** **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: **#c > ç:** *çeket* (11a/4); **KcV > KçV:** *pençere* (3b/45), *burmançıda* (< burmahancıda) (18a/11).

3. **/d/ > /t/** **değişmesi:** **#d > #t:** Ön seste şu örneği görülmektedir: *tomaTiz* (< domates) (6a/55).

4. **/b/ > [P]** **değişmesi:** **#b > #P:** Ön seste şu örneği görülmektedir: *Puçāla* (< bıçakla) (16a/6).

5. **/z/ > /s/** **değişmesi:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#z > #s: *sayten* (< zaten) (18c/81).

VzV > VsV: *ğiscāzım* (< kızcağızım) (16a/18), *busāneye* (< buzhaneye) (4a/12), *basarcılar* (< pazarcılar) (6a/59).

z# > s#: *sekis* (< sekiz) (14a/19).

6. /z/ > [S] değişmesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#z > #s: *Sāten* (< zaten) (18b/17).

VzK > VsK: *namaSçīmi* (17b/52).

z# > s#: *yüS* (11a/1), *boas* (< boğaz) (11b/41), *annemiS* (15a/9), *karpus* (< karpuz) (18a/10).

7. /g/ > /k/ değişmesi: #g > #k: *keydirildi* (< giydirildi) (31a/27).

8. /v/ > /f/ değişmesi: #v > #f: *fitese* (< vites) (22a/29).

9. /v/ > [F] değişmesi: #v > #F: *Furdular* (< vurdular) (2a/20).

2.2.5.3. Süreklileşme

Süreklileşme hadisesi, süreksiz bir ünsüzün sürekli bir ünlüye dönüşmesidir. Süreklileşme, “sızıcılaşma” ve “akıcılaşma” olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

2.2.5.3.1. Sızıcılaşma

Sızıcılaşma hadisesi, patlayıcı bir ünsüzün sızıcı bir ünsüze dönüşmesiyle oluşur. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

1. /j/ > /c/ değişmesi: İşlek olmayan bir ses hadisesidir. **#j > #c:** *candarma* (< jandarma) (2b/60); **j# > c#:** *garaca* (< garaja) (22a/39).

2. VfV > VvV değişmesi: *musavır* (< misafir) (2b/47), *vaziveyi* (< vazifeyi) (2a/44).

3. /j/ > /ş/ değişmesi: j# > ş#: *makyaş* (< makyaj) (5a/10).

4. /ç/ > /ş/ değişmesi: VçK > VşK: *ileşberde* (< rençberde) (6a/4), *harşlīm* (< harçlıgım) (22a/37), *şeşdiler* (< seçtiler) (11a/8), *göşdü* (< göçtü) (11b/41); **ç# > ş#:** *üş* (< üç) (6a/66).

5. /f/ > /h/ değişmesi: #f > #h: *hoturaf* (< fotoğraf) (11a/26), *haTmaya* (< fatmaya) (6b/88).

6. /ğ/ > /v/ değişmesi: *sovannı* (< soğanını) (1b/47).

7. /ş/ > /h/ değişmesi: Metinlerde ön seste tespit edilen karakteristik bir hadisedir: *hora* (< şuraya) (17a/3), *hura* (< şuraya) (17a/4), *hindi* (< şimdi) (13a/3), *hōle* (< şöyle) (16a/56).

8. /v/ > /h/ değişmesi: #v > #h: *huruyu* (< vuruyor) (3b/38).

2.2.5.3.2. Akıcılaşma

Akıcılaşma hadisesi, patlayıcı bir ünsüzün akıcı bir ünsüze dönüşmesiyle oluşur. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

1. **VğV > VyV:** *buyday* (< buğday) (4b/21), *yāyı* (< yağı) (3a/17), *deyil* (< değil) (4b/17).

2. **/v/ > /m/ değişmesi: #v > #m:** *mafāt* (< vefat) (16a/20).

2.2.5.4. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Metinlerde görülen örnekleri aşağıdaki gibidir:

1. **/l/ > /n/:** *salçasınna* (< salçası ile) (1b/47), *biberinne* (< biberi ile) (1b/47).

2. **/n/ > /l/:** *çalılır* (< çalınır) (4b/23).

3. **/r/ > /l/:** *çekelek* (< çekerek) (1b/47), *selbesir* (< serbestleşir) (6a/48).

4. **/m/ > /n/, /ŋ/:** *hindi* (< şimdi) (6a/52), *şindi* (< şimdi) (6a/53), *gönşu* (< komşu) (6b/93).

5. **/h/ > /ħ/:** *iħ iħ* (< ih ih) (16a/36).

2.2.5.5. Süreksizleşme

Süreksizleşme hadisesi, sürekli bir ünsüzün süreksiz bir ünsüze dönüşmesiyle oluşur.

1. **/j/ > /c/:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

#j > #c: *candarma* (< jandarma) (2b/60), *candarmasıŋ* (< jandarmasın) (2b/60).

VjV > VcV: *garaca* (< garaja) (22a/39).

2. **#y > #g:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *gene* (< yine) (32b/84, 17a/5).

3. **#b > #h:** Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *hilen* (< bile) (17a/6, 2b/39).

2.2.6. Arız Ünlü ve Ünsüz Değişmeleri

Ünlü veya ünsüzlerin belli bir sebep olmadan değişmeye uğramasıyla gerçekleşir. Bu ses değişimleri yörenin ağız özelliğini yansıtmamaktadır.

Arız Ünlü Değişmeleri

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/ü/ > /i/: *dizelTdi* (< düzeltti) (13a/46).

Arız Ünsüz Değişmeleri

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/k/ > /s/: *serikdesi* (< serikteki) (11b/42).

/l/ > /d/: *sesdenme* (< seslenme) (14a/21).

/t/ > /r/ : *yerişmēyidi* (< yetişmiyordu) (2b/51).

2.2.7. Ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz benzeşmesi, bir kelime içinde yan yana veya aralıklı olarak bulunan iki ünsüzden birinin diğerini kendine benzetmesi sonucu oluşur.

2.2.7.1. İlerleyici Benzeşme

Bir sözcükte yan yana duran ünsüzlerden bir önceki sesin kendinden sonraki sesi boğumlanma niteliği bakımından tümüyle veya kısmen etkilemesi olayına denmektedir.¹³⁶

a) Tam Benzeşme

Bir sözcükte yan yana veya aralıklı şekilde duran seslerden birinin diğerini boğumlanma noktası bakımından kendisine benzetmesi hadisesidir.¹³⁷

/nl/ > /nn/: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *nişannıydı* (< nişanlıydı) (16a/40), *yanna* (< yanına) (29a/46), *annadır* (< anlatır) (18a/13), *bunnar* (< bunlar) (6a/29), *annamāyırıy⁴n* (< anlamıyorum) (< 17a/20), *ünnēvediy mi* (< ünleyiverdin mi) (2a/23), *çobannıK* (< çobanlık) (2b/68).

/ly/ > /ll/: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *antalladasıy* (< antalyadasın) (16a/21), *mobillec1di* (< mobilyacıydı) (16a/9), *antallada* (< antalyada) (16a/18), *fasille* (< fasulye) (3a/8), *fasülle* (< fasulye) (6a/54), *millon* (< milyon) (6a/41), *millar* (< milyar) (6a/41), *sandálleye* (< sandalyeye) (6a/62).

b) Yarım Benzeşme

Bir sözcükte yan yana veya aralıklı şekilde duran seslerden birinin diğerini boğumlanma noktası bakımından kendisine kısmen benzetmesi hadisesidir.¹³⁸

2.2.7.2. Gerileyici Benzeşme

a) Tam Benzeşme

Bir sözcükte yan yana ya da aralıklı şekilde duran seslerden birinin diğerini boğumlanma noktası bakımından kendisine benzetmesi hadisesine denmektedir.¹³⁹

/rl/ > /ll/: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *gelillerdi* (< gelirlerdi) (16a/15), *alıllar* (< alırlar) (16a/15), *bağallar* (< bakarlar) (16a/15), *hollara* (< şuralara) (16a/48), *deller* (< derler) (16a/61), *atıyollar* (< atıyorlar) (2b/63), *dönüyollar* (< dönüyorlar) (2b/37), *ekmēyillar* (< ekmiyorlar) (6a/54), *çalışıyillar* (< çalışıyorlar) (11b/36), *bullarda* (< buralarda) (14a/26), *gülüşüller* (< gülüşürler) (16a/63), *eletiyollar* (< iletiyorlar) (17a/39), *korkallardı* (< korkarlardı) (17b/44).

¹³⁶ Atmaca, 2017: 110.

¹³⁷ Atmaca, 2017: 110.

¹³⁸ Atmaca, 2017: 110.

¹³⁹ Atmaca, 2017: 110.

/zsl/ > /ss/: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *bulamassa* (< bulamazsa) (2b/40), *yapamassaŋ* (< yapamazsan) (2b/52), *össavar* (< özsvavar) (11a/12), *tanyamassın* (< tanyamazsın) (13a/15), *bilemessiŋ* (< bilemezsin) (17a/59).

c) Yarım Benzeşme

Bir sözcükte yan yana ya da aralıklı şekilde duran seslerden birinin diğerini boğumlanma noktası bakımından kendisine kısmen benzeştirmesi hadisesine denmektedir.¹⁴⁰ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/nb/ > /mb/: *isTambula* (< istanbula) (16a/27).

AİSİYA’da yan yana gelen bazı kelimelerde de benzeşme hadisesinin görüldüğü tespit edilmiştir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *çocūm marıdı* (< çocuğum vardı) (6a/1), *bacım mardı* (< bacım vardı) (32b/39).

2.2.8. Ünsüz Benzeşmezliği (~ Ünsüz Alternansı)

Boğumlanma noktaları birbirine yakın ya da aynı olan iki ünsüzden bir tanesinin boğumlanma noktasından ayrılması olayına ünsüz benzeşmezliği denir.¹⁴¹

/r/ > /l/: Metinlerdeki örnekleri şu şekildedir: *çekelek* (< çekerek) (1b/47), *selbesir* (< serbestleşir) (6a/48), *leşberlik* (< rençberlik) (4b/37), *ileçberlik* (< rençberlik) (4a/1).

2.2.9. Ünsüz İkizleşmesi

Sözcüğün iç sesindeki iki ünlü arasında bulunan kimi ünsüzlerin boğumlanma durumlarındaki tekrarlanma olayına ünsüz ikizleşmesi denir.¹⁴² Ötümlü ünsüzler ve ötümsüz ünsüzler arasında meydana gelen ikizleşmeler olarak iki grupta incelenmiştir.

a) Ötümsüz Ünsüzler Arasında Meydana Gelen İkizleşmeler

/ş/ > /şş/: *töşşeklerimi* (< döşeklerimi) (6b/93), *aşşāda* (< aşağıda) (16a/17).

b) Ötümlü Ünsüzler Arasında Meydana Gelen İkizleşmeler

/c/ > /cc/: *güccū* (< küçüğü) (26a/18), *güccük* (< küçük) (26a/17), *öñucce* (< önce) (12b/34).

/m/ > /mm/: *amma* (< ama) (18b/28), *emme* (< ama) (6a/8).

/n/ > /nn/: *öteanna* (< öte yana) (16a/69).

/y/ > /yy/: *heyve* (16a/10).

¹⁴⁰ Atmaca, 2017: 111.

¹⁴¹ Atmaca, 2017: 112.

¹⁴² Atmaca, 2017: 112.

2.2.10. Ünsüz Tekleşmesi

Arapçadan alınan şeddeli sözcüklerin iç sesindeki asli ikizliğin tekleşerek kaybolması olayına denmektedir.¹⁴³ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *ğuvaTlısından* (< kuvvetlisinden) (17a/23), *abdıramanlarda* (< abdurrahmanlarda) (3b/21), *ğaTliyen* (Ar. ka'tiyyen) (6a/20).

2.2.11. İkiz Ünlülerin Tekleşmesi

Genellikle alıntı kelimelerde ve iç seste meydana gelen bir ses hadisesidir. Metinlerdeki örnekleri şu şekildedir: *sātu* (< Ar. sa'at) (3a/16).

2.2.12. Ünsüz Düşmesi

Bir sesin hece yapısı gereği söylenişten kalkmasına ünsüz düşmesi denir.¹⁴⁴ AİSİYA'da iç seste ve son seste görülen örnekleri aşağıdaki gibidir:

Ön Seste Ünsüz Düşmesi

uruş (< kuruş) (11b/39), *ün* (< gün) (1a/28).

İç Seste Ünsüz Düşmesi

geşlerimiz (< gençlerimiz) (4a/8), *selbesir* (< serbestleşir) (6a/48), *piriç* (< pirinç) (4b/15), *ölüce* (< ölünce) (11b/37), *çifciyin* (< çiftçiyim) (11b/36), *benik1* (< benimki) (11b/36), *deişiyo* (< değişiyor) (5a/19), *souk* (< soğuk) (5a/20).

Son Seste Ünsüz Düşmesi

çif (< çift) (11b/36), *bi* (< bir) (1a/22), *asıPduru* (< asıpdurur) (1a/10), *dürüs* (< dürüst) (15a/7), *düşünürke* (< düşünürken) (22a/26), *görü* (< görür) (29a/12), *kis* (< kist) (11b/42).

2.2.13. Ünsüz Türemesi

Türeme, seslerin kendi yapıları veya birbirleriyle etkileşimi neticesinde meydana gelen bir ses hadisesidir ancak ses türemesi olayı umumiyetle söyleyiş kolaylığıyla ilintili bir durumdur.¹⁴⁵

2.2.13.1.Ön Seste Ünsüz Türemesi

#h türemesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

hurda (< orada) (2b/57).

hura (< oraya) (6a/47).

¹⁴³ Atmaca, 2017: 114.

¹⁴⁴ Atmaca, 2017: 115.

¹⁴⁵ Karaağaç, 2013: 692.

hōle (< öyle) (12a/1).

hurdan (< ordan) (12a/16).

hullarda (< oralarda) (16a/31).

ho (< o) (14a/38).

Bu örneklerin dışında yörede bazı ikilemelerde tespit edilen ön seste ünsüz türemeleri de mevcuttur: *eşe meşe* (2b/56).

2.2.13.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

/n/ türemesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *piransa* (< pırasa) (30a/3), *yaşdakīnlar* (< yaştakiler) (4a/5), *eyinliK* (< iyilik) (16a/11), *kötūnlüK* (< kötülük) (16a/11).

/r/ türemesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *irkindin* (< ikindin) (32b/95).

/y/ türemesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *gī°z* (< kız) (21a/11), *gurya* (2a/4), *ulaşmışıyız* (< ulaşmışız) (2a/8), *vasayıtı* (< Ar. vesāit) (13a/18), *şeriyaT* (< Ar. şeri'at) (29a/34), *āyleyi* (< aileyi) (5a/8).

2.2.13.3. Son Seste Ünsüz Türemesi

/n/ türemesi: Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *hilen* (< bile) (2b/39), *zamanyıdıñ* (< zamanyıdı) (11a/3), *gēdiyidin* (< gidiyordu) (11a/18), *generaldın* (< generaldi) (11a/25), *çekerdin* (< çekerdi) (11a/25), *evl1din* (< evliydi) (11a/41), *hasTāydın* (< hastaydı) (12a/16), *gelirdin* (< gelirdi) (12a/19), *kimidin* (< kimdi) (12b/34).

2.2.14. Yutulma

Yutulma, açıklığı daha fazla olan bir ünsüzün açıklığı az olan bir ünsüzün içerisinde yutulmasıyla oluşmaktadır.¹⁴⁶ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

/h/ yutulması: *şāsımız* (< şahsımız) (10a/2), *alikofter* (< helikopter) (4a/37).

/m/ yutulması: *saPak* (< sapmak) (16a/47).

/r/ yutulması: *veridi* (< verirdi) (1b/51).

2.2.15. Erime

Bir sözcükte, ünlüden sonra gelen ünsüzün, o ünlünün açıklığının etkisi altında kalıp niteliğinin silinmesi ve ünlü içinde onu uzatarak kaybolması olayıdır.¹⁴⁷ Metinlerdeki örnekleri şu şekildedir:

/b/ erimesi: Yörede sık kullanılmaz: *bōreKlerim* (< böbreklerim) (30a/20).

¹⁴⁶ Atmaca, 2017: 119.

¹⁴⁷ Atmaca, 2017: 119.

/l/ erimesi: Yörede sık kullanılmaz: *bizerle* (< bizlerle) (6a/43).

/n/ erimesi: *īsan* (< insan) (13a/13), *sōra* (< sonra) (7a/36).

Şu örneklerde uzama olmamıştır: *piriç* (< pirinç) (4b/15), *ölüce* (< ölünce) (11b/37), *onlarıkını* (< onlarınkini) (30a/19), *durūka* (< dururken) (1a/5).

/y/ erimesi: *asKeriyēle* (< askeriyeyle) (17a/22), *ötüzünde* (< öte yüzünde) (2a/23), *sōlerseñ* (< söylersen) (11a/12), *şēde* (< şeyde) (17a/13), *bōle* (< böyle) (6a/32), *nişanlūmiş* (< nişanlıymış) (6a/67), *kimsēle* (< kimseyle) (2b/67).

Şu örnekte ise uzama olmamıştır: *öteanna* (öte yana) (16a/69).

/ğ/ erimesi: *astēmene* (< asteğmene) (11a/18), *bālayon* (< bağlıyorum) (6a/47), *sā* (< sağ) (11b/32), *sālammuş* (< sağlamış) (17a/29), *āzımı* (< ağzımı) (6a/47), *bālı* (bağlı) (6a/47), *dālının* (< dağlının) (6a/33), *ūraşmāyı* (< uğraşmıyor) (17a/22).

/h/ erimesi: *ırāmeTli* (< rahmetli) (1a/27), *ğāvenin* (< kahvenin) (1a/23), *māsülünj* (< mahsulün) (6a/60), *sabāla* (< sabahleyin) (2a/2), *mūtacız* (< muhtacız) (1b/54), *āmaT mēmeT* (< ahmet mehmet) (16a/14).

/f/ erimesi: *ōkeleşiyō* (< öfkeleniyor) (22a/20), *ōkeye* (< öfke ya) (22a/20).

Şu örnekte ise uzama olmamıştır: *yuka* (< yufka) (30a/3).

/k/ erimesi: *tāsiraTını* (< taksiratını) (11b/33), *senel1miş* (< senelikmiş) (17a/17), *yōmuş* (< yokmuş) (2a/20), *şafāla* (< şafakla) (2a/8).

/v/ erimesi: *dōşümüz* (< dövüşümüz) (6a/61), *sēmed1* (< sevmediği) (12a/6), *sōme* (< sövme) (32b/51).

2.2.16. Karışma

Karışma, yan yana gelen sözcüklerden birincisinin son ünlüsüyle ikincisinin ilk ünlüsünün birbirine geçmesi olayına denir.¹⁴⁸

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *n1delim* (< ne edelim) (13a/5), *nēdēn* (< ne edeyim) (13a/14), *narārı* (< ne arıyor) (12a/2), *nārāyırı* (< ne arıyor) (12a/2), *n2dēn* (< ne edeyim) (1b/49).

2.2.17. Geçişme (bk. 2.1.9. Ünlü Birleşmesi)

2.2.18. Büzülme

İki ünlü arasında bulunan sürekli ünsüzün, açıklığı nedeniyle bu ünlülerle beraber büzülüp tek bir uzun ünlü durumuna gelmesi olayına büzülme denmektedir.¹⁴⁹

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *eKmēm* (< ekmeğim) (1b/53), *yemēmizi* (<

¹⁴⁸ Atmaca, 2017: 122.

¹⁴⁹ Atmaca, 2017: 122.

yemeğimizi) (6a/62), *āz* (< ağız) (6a/61), *dādān* (< dağıtayım) (32b/126), *şēm* (< şeyim) (17a/10), *bölüne* (< bölüğüne) (18b/43), *dūnümüz* (< düğünümüz) (1b/46), *bicēz* (< birceğiz) (13a/38), *çocūz* (< çocuğuz) (22a/19), *sābı* (< sahibi) (3b/29), *uşdūnda* (< uçtuğunda) (3b/38), *ilēnlerde* (< leğenlerde) (3a/4), *çocūyuz* (< çocuğuyuz) (22a/25), *ğulāmıñ* (< kulağımın) (1a/23).

2.2.19. Derilme

Bir ünlüden sonra gelen sürekli bir ünsüzün ve bu ünsüzün ardından gelen ünlünün, sırayla önce ilk ünlüye toplanıp sonra da onun içerisinde eriyip uzun ünlü durumuna gelmesi olayıdır.¹⁵⁰

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *pambū* (< pamuğu) (32b/35), *çöplē* (< çöplüğe) (1a/34), *nē* (< niye) (2a/19), *isted1* (< istediği) (2b/34), *odunlā* (< odunluğa) (2b/51), *çocū* (< çocuğu) (6a/2), *yūsū* (< yüzüğü) (6a/8), *bayā* (< bayağı) (8a/22), *bölū* (< bölüğü) (11a/17), *eKmē* (< ekmeği) (13a/30), *bōyū* (< büyüğü) (14a/17), *gecelē* (< geceleyin) (18b/36).

2.2.20. Aşınma

Bir sözcüğün başta daha çok sese sahipken zaman içinde bazı seslerinin aşınması olayına denir.¹⁵¹ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *lan* (< ulan < olan < olan < oğlan) (19b/15).

2.2.21. Göçüşme

Açıklık uyumu nedeniyle ünlü ya da ünsüzlerden en az ikisinin karşılıklı olarak yer değiştirmesi olayına göçüşme denmektedir.¹⁵² Yörede sıkça kullanılan bir hadise değildir.

2.2.21.1. Yan Yana Olan Ünsüzler Arasındaki Göçüşmeler

Kelimedeki yan yana bulunan seslerin yer değiştirmesiyle oluşur. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

/br/ < /rb/: *ırbıK*¹⁵³ (< ibrik).

2.2.21.2. Uzak Ünsüzler Arasındaki Göçüşmeler

Kelimedeki yan yana bulunmayan seslerin yer değiştirmesiyle oluşur. Metinlerde

¹⁵⁰ Atmaca, 2017: 123.

¹⁵¹ Atmaca, 2017: 124.

¹⁵² Atmaca, 2017: 124.

¹⁵³ Bu kelime, yöre ağzında kullanılan kayıt dışı derlenen bir kelimedir.

görülen örnekleri şu şekildedir:

/ln/ < /nl/: *nālet*¹⁵⁴ (< lānet).

2.2.22. Hece Tekleşmesi

Hece tekleşmesi, sesçe birbirlerine benzeyen hecelerden birindeki bir ünlü ve bir ünsüzün telaffuzdan kalkması sonucu oluşmaktadır.¹⁵⁵

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *döküyüz* (< döküyoruz) (1b/47), *ğarıştırıyız* (< karıştırıyoruz) (1b/47), *terbiyelēyiz* (< terbiyeliyoruz) (1b/48), *limonlāyız* (< limonluyoruz) (1b/48), *gōyōz* (< koyuyoruz) (1b/47), *oturuz* (< oturuyoruz) (6a/62), *çikārīz* (< çıkarırız) (3a/4), *sıkdırīz* (< sıktırırız) (3a/3), *sokmāyız* (< sokmuyoruz) (6a/44), *duruyz* (< duruyoruz) (11b/42).

¹⁵⁴ Bu kelime, yöre ağzında kullanılan kayıt dışı derlenen bir kelimedir.

¹⁵⁵ Atmaca, 2017: 125.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ (~ EKLEŞME BİLGİSİ, MORFOLOJİ)

3.1. Ekler

3.1.1. Yapım Ekleri

Yapım ekleri, isim veya eylem kök ve gövdelerinden yeni isim veya eylem gövdeleri yapan eklere denir.¹⁵⁶ Yapım ekleri bu bölümde dört başlık altında incelenecektir.

3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

Çeşitli isim soylu sözlerden yeni isimler türeten birimlerdir. İsimlere ve isim soylu kök ve gövdelere gelip yeni bir anlamı olan sözler türeten eklere denir.¹⁵⁷

+CI+: Yörede çok işlek olarak kullanılan bu ekin görevi STT'deki göreviyle aynıdır. Çoğunlukla meslek belirtir. Ek, ünlü ve ünsüz uyumlarına bağlı olarak +cı, +ci, +çı, +çi, +cu, +cü, +çu ve +çü şekilleriyle de metinlerde kendini gösterir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *basarcılar* (< pazarcılar) (6a/59), *bakıcı* (6a/3), *çiçekciler* (6a/13), *kokoreşcinin* (< kokoreçcinin) (3b/37), *camakencilik* (4a/2), *süTçülük* (4a/3), *Koyunculuk* (4a/12), *aşçılarımız* (4b/23), *kâtipçilik* (6a/3), *bazarcıla* (< pazarcıyla) (6a/60), *santralci* (< santralci) (9a/20), *sebzeciliK* (9a/14), *taKsiciliK* (14a/19), *arabacılıK* (14a/23), *mobillec1di* (< mobilyacıydı) (16a/9).

+HK+: Yörede çok işlek kullanılan isimden isim yapma ekidir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *yaranlıK* (< yarenlik) (6a/87), *ortalıK* (13a/23), *sâlık* (< sağlık) (12b/44), *sıhaTlık* (< sıhhatlik) (12b/44), *taKsiciliK* (14a/19), *arabacılıK* (14a/23), *ileçberlik* (< rençberlik) (4a/1), *camakencilik* (4a/2), *süTçülük* (4a/3), *şenliKli* (4a/9), *öncülünde* (< öncülüğünde) (5a/5), *kâtipçilik* (6a/3), *Koyunculuk* (4a/12), *aşurelik* (4b/21), *leşberlik* (< rençberlik) (4b/37), *değişikliKler* (< değişiklikler) (5a/2), *hindilik* (< şimdilik) (6a/4), *dedigoduluk* (< dedikoduculuk) (6a/8), *hemşireliK* (7a/10), *hayvancılıK* (10a/2), *çifciliK* (10a/3), *birl1nde* (9a/19), *asKerlik* (11a/8), *eyinliK* (< iyilik) (16a/11), *kötünlüK* (< kötülük) (16a/11).

+H+: Yörede işlek olarak kullanılmaktadır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *tamperli* (14a/11), *emeKli* (15a/17), *şenliKli* (4a/9), *eTli* (< etli) (4b/32), *köylümüzün* (4b/34), *bâli* (< bağlı) (5a/6), *nişanlısı* (6a/11), *şeylidir* (6a/79), *uyanıklı* (11a/6), *gıymatlı* (< kıymetli) (16a/19), *daTlı* (< tatlı) (16a/30), *hayırlı* (16a/50), *amâli°âTlı* (< ameliyatlı) (16a/6),

¹⁵⁶ Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara, s.110.

¹⁵⁷ Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.256.

ğuvaTlısından (< kuvvetlisinden) (17a/23), *ğanlı* (< kanlı) (17a/23), *köylüdük* (< köylüydük) (17b/51), *ğarağoyunlu* (< karakoyunlu) (19a/1), *ceyranlı* (< cereyanlı) (22a/15), *kısa göllu* (< kısa kollu) (22a/62).

+sIz+: +II ekinin olumsuzluk belirten versiyonudur. Yörede işlek kullanılır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *keşKeksiz* (4b/25), *kemiksiz* (4b/28), *hesaPsız* (16a/59), *ösüs* (< öksüz) (21a/17), *elverişsizdir* (29a/10), *şekersiz mekersiz* (31a/67), *etsiz* (4b/17).

+cIK+: Kelimelerde küçültme ve sevgi ifadesi meydana getiren ektir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *bubannecim* (< babaanneciğim) (16a/30), *namaŞçımı* (< namazcığımı) (17b/52), *seneciK* (17b/55), *uFacıK* (19b/13), *acıK* (< azıcık) (1b/47), *yemec1mi* (< yemekciğimi) (13a/14), *ikicik* (13a/38), *berendiciKde* (13a/47).

+cĀz+ (< +cAKIz): Kelimelerde küçültme ve acıma gibi ifadeler belirten ektir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *bicēz* (< birceğiz) (11b/24), *oncāzıma* (< oncağızıma) (13a/60), *ğızçāzlar* (< kızcağızlar) (16a/15), *ğızcāzım* (< kızcağızım) (16a/18), *adamcāz* (< adamcağız) (3b/34).

+dAş+: Ortaklık ve eşlik iafde eden bu ekin metinlerde kullanılan örnekleri şu şekildedir: *ğardaşımıñ* (< kardeşimin) (16a/38), *ğardaş mardaş* (< kardeş mardeş) (16a/22), *arKadaş* (18b/26).

+CA+: Kelimelerde eşitlik ve benzerlik gibi ifadeleri belirten ektir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *yörüKce* (< yürükçe) (19b/17), *dahaca* (29a/22), *güzelce* (4b/24), *nerimancayı* (32b/78).

+cAk+: Kelimeye sevgi anlamı katar, yörede sık kullanılan bir ek değildir: *çoccak* (< çocuk) (6a/9).

+IncI+: Yörede oldukça sık kullanılan bir ektir. Kelimelerde sıra ve derece ifade eder. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *dördüncüsü* (1a/10), *seKizinci* (30a/26), *birinci* (8a/21), *ikinci* (8a/21), *bēşinci* (6a/37).

+(ş)Ar+: Ekin görevi STT'dekiyle aynıdır. Üleştirme ifade eder. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *üçer üçer* (26a/12).

+gil+¹⁵⁸: Kelimeye topluluk anlamı katan isimden isim yapma ekidir. Yörede oldukça karakteristiktir: *anasıgil* (13a/60), *āb1mgil* (14a/6), *bubamgil de* (< babamgil de) (21a/4), *anamgil* (< annemgil) (21a/10).

¹⁵⁸ Feyzi Ersoy, bu ekin yapısı hakkında şunları söylemektedir: “Çuvaş Türkçesinde “ev, aile” anlamı veren kil isminin, +gil ekinin kaynağını teşkil ettiğini veya +gil’in kil ile aynı veya akraba bir kelimedenden geldiğini düşünmektedir. (ayrıntılı bilgi için bk. Ersoy, F. (2007). “+gil Eki Üzerine”, *Dil Araştırmaları*, Ankara, Y.1, S.1, s.21-27). Gürer Gülsevin ise bu ek hakkında şunları söylemiştir: +gil, aslında bir ek değildir, ekleşmiş bir edattır.

+In+: STT'deki göreviyle aynı görevi taşıyan bu ek, mevsimlerde görülür: *yazın* (18a/2), *kışın* (18a/2), *gışın* (< kışın) (31a/16).

+keK+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *erkekleri* (31a/63).

+Ka+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *başKa* (10a/8).

+kan+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *başKanlında* (< başkanlığında) (9a/11).

+dAr+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *tāsıldar* (< tahsildar) (2b/46).

+tI+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *eltimiñ* (< eltimin) (3b/41).

+dım+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *yardıım* (30a/11).

+ra+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *soñracāzım* (< sonra) (14a/15) *soñura* (< sonra) (3b/41).

+ArI+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir, yön bildirir: *yokarı* (< yukarı) (3b/38).

+(I)l+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *yeşiliymiş* (22a/45).

+(i)ndi+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *ikindinden* (< ikindiden) (19b/11).

+IA+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *yaylasına* (31a/6), *güzleye* (31a/9), *gällikle* (< genellikle) (4a/6).

+hāne+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *busāneye* (4a/12), *hasTēnenin* (3b/37).

+z+: İsmi çoğul yapan isimden isim yapma ekidir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *ikizler* (27a/24)

3.1.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

İsimden fiil yapan bu ekler, isimlere ve isim köklü gövdelere gelip yeni bir fiil türeten, yeni bir iş-oluş bildiren eklere denir.¹⁵⁹

+IA-: Yörede oldukça sık kullanılan bir isimden fiil yapma ekidir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *duzlarınız* (< tuzlarınız) (31a/8), *ğışlamadık* (< kışlamadık) (31a/16), *yolla* (32a/2), *ğarşıladı* (< karşıladı) (32b/118), *yolladıñ* (< yolladın) (1a/21), *başladım* (1a/38), *oTlayıP* (26a/5), *çöPleyiP* (26a/5), *çoraKlama* (29a/41), *sulananlar* (29a/22), *azarladı* (32b/40), *ğavruKla* (2b/47).

+IAñ-/ (<<+IA+n-): Yörede sık kullanılan bir ektir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *yüklendim* (1a/23), *yüKlenip* (2a/23), *evlenme* (2b/56), *daTlandırıyın* (< tatlandırıyorum) (26a/42), *daTlan1ri* (< tatlanıyor) (26a/44), *nişanlandı* (16a/26).

(Gülsevin, G. (2004). "Türkçede 'Sıra Dışı Ekler' ve Eklerin Tasnif Sorunu Üzerine", *V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı*, s.1273).

¹⁵⁹ Karaağaç, 2012: 306.

IAş-/ (<<+IA+ş-): Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *yardımlaşıyoruz* (31a/14), *yerleşdiler* (31a/19), *yerleşim* (29a/39), *şakalaşmalar* (28a/26).

+(i)k-: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *biriKlerdik* (32a/21), *biriKlemeye* (32a/21), *biriKmiş* (2a/11).

+da-: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *gıpırdatırKa* (< kıpırdatırken) (2b/65), *gıpırdamañ* (< kıpırdamayın) (2a/9).

+gın-: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *azgın* (1a/31).

+a-: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *yaşayırın* (< yaşıyorum) (24a/4).

+Ar-: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *çoKar* (16a/31), *everemedim* (26a/10).

3.1.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri

Fiilden isim yapan ekler, Türkçede fiil kök ve gövdelerine gelerek onlardan isim türeten eklere denir.¹⁶⁰

-(I)K+: Yörede oldukça sık kullanılan fiilden isim yapma ekidir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *değişikliKler* (< değişiklikler) (5a/2), *souk* (< soğuk) (5a/19), *uyanıKlı* (< uyanık) (11a/6), *büyüK* (31a/44), *yayıK* (31a/8), *bölüK* (32b/67), *bozuk* (1a/25).

-(I)m+: Yörede sıkça kullanılan fiilden isim yapma ekidir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *ekimini* (10a/5), *dātım* (< dağıtım) (28a/19), *eitime* (< eğitime) (28a/25), *ezim* (5a/22), *dōmluyun* (< doğumluyum) (32b/45).

-aK+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *gaçaKcılık* (< kaçakçılık) (24b/23).

-(I)n+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *gelin* (23a/6), *satın* (29a/37).

-GI+: Yörede sık kullanılan fiilden isim yapma ekidir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *ilgili* (21a/23), *örgüler* (1a/38).

-gan+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *kaygandır* (5a/20).

-ıci+: Sık karşılaşılan bir fiilden isim yapım eki değildir: *gurucu* (< kurucu) (29a/31).

-tI+: Yörede sık kullanılan bir ek değildir: *toPlantıya* (31a/51).

-mIr+: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *kömür* (30a/13), *yāmır* (< yağmur) (29a/41).

-men+: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *deirmen* (< değirmen) (29a/24), *ōreTmen* (< öğretmen) (8a/1).

-cAK+: Yörede sık kullanılan fiilden isim yapma eklerinden biridir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *yēcēmi* (< yiyeceğimi) (1a/37), *işcēmi* (< içeceğimi) (1a/37), *atacāmız* (< atacağımız) (31a/12).

¹⁶⁰ Karaağaç, 2012: 277.

-ebe+: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *köçebeliK* (< göçebelik) (18a/7).

-r+: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *oğur yazar* (< okur yazar) (2a/9).

-çe+: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *ēlençe* (< eğlence) (2a/33).

-GIn+: Yörede sık kullanılan bir fiilden isim yapma ekidir. Metinlerde kullanılan örnekleri şu şekildedir: *yangın* (4b/36), *alışgınız* (< alışkınız) (13a/29).

-(I)t+: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *yourT* (< yoğurt) (27a/9).

-ç+: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *sevişle* (< sevinçle) (22a/83), *sevincim* (22a/83).

-(ü)k+: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *dönük* (9a/6), *yörük* (5a/17), *bölükdeydik* (< bölükteydik) (2a/29).

3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

Fiilden fiil yapan ekler, Türkçede fiil kök ya da gövdelerine gelerek onlardan fiil türeten eklerle denir.¹⁶¹

-(I)t-: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *yayıTmaya* (32a/27).

-(I)r-: Yörede sık kullanılan eklerden biri değildir: *bişirmesi* (< pişirmesi) (31a/13), *daşırdım* (< taşırdım) (1a/30).

3.1.2. Çatı Ekleri

“Fiilin bünyesinde taşıdığı icra vasıtasıyla yine fiilin bünyesinde taşıdığı hareket arasındaki ilişki fiillerin çatısını oluşturur.”¹⁶² Ancak bu ekler kelimelere eklendiğinde yeni bir anlam oluşturmaması sebebiyle yapım ekleri içinde değerlendirilmemelidir.

3.1.2.1. Edilgenlik

Geçişli ve geçişsiz fiillerin -(I)n-, -(I)l- eklerini alarak edilgen hale gelmesi durumudur. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

-(I)n-: *yaralandı* (29a/45), *ğapandı* (< kapandı) (31a/50).

-(I)l-: *ekilirdi* (32a/11), *bozulmaz* (21b/46), *ekiliyodu* (6a/50), *aKdarılmadı* (< aktarılmadı) (6a/56), *yırtılmış* (21a/23), *ğatıldıK* (< katıldık) (1a/19), *kapılmıştır* (1a/16), *ğurtuluyo* (< kurtuluyor) (2a/30).

3.1.2.2. Dönüşlülük

Dönüşlülük eki cümle öznesinin eylemi kendi kendine yaptığını belirtir. Metinlerde

¹⁶¹ Karaağaç, 2012: 314.

¹⁶² Atmaca, 2017: 138.

görülen örnekleri şu şekildedir:

-(I)l: *yorulurdum* (1b/52), *çekildim* (2a/9).

-(I)n: *yükleldim* (1a/23), *dolandım* (22a/58), *dayandık* (22a/54).

3.1.2.3. İşteşlik

Fiilin işaret ettiği oluş-kılışın birden çok kişiyle karşılıklı ya da toplu olarak yapıldığını ifade eden çatıdır.¹⁶³ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

-(I)ş-: *görüşelim* (16a/20), *buluşalım* (16a/20), *gülüşüller* (< gülüşürler) (16a/63).

3.1.2.4. Ettirgenlik

Öznenin etken özne olduğu ve yaptırma-oldurma ifade eden çatılar, ettirgen çatılı fiiller olarak bilinir.¹⁶⁴ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

-ar-: *gızarırdı* (< kızarırdı) (31a/71), *gızardıyız* (< kızartıyoruz) (1b/48).

-Dir-: *aTdıralım* (< attıralım) (8b/54), *kaldırdım* (22a/66), *keydirildi* (< giydirildi) (31a/27), *yetişTiriseñ* (< yetiştirirsen) (31a/20), *çevirTTiriveriyorlar* (5a/21), *emdirmedim* (1a/29), *yédirdim* (1a/30), *indirdiler* (2a/25), *bañıdırın* (< baktırırım) (16a/4).

-(I)r-: *bişirdim* (< pişirdim) (1a/30), *daşırdım* (< taşırdım) (1a/30), *bitirdik* (6a/61).

-D-: *ğavırTTım* (< kavurttum) (30a/22), *günledilir* (< günletilir) (21b/44), *ğaynatılır* (< kaynatılır) (4b/24).

3.1.3. Olumluluk-Olumsuzluk Eki

-mA: Olumsuzluk bildiren ektir. Bu ek çok önceden beri varlığını devam ettiren ve işleklik derecesi tam olan bir ektir. Tüm fiillerin olumsuzunu yapabilmek için bu ek kullanılmaktadır.¹⁶⁵: *aKdarılmadı* (6a/56), *emdirmedim* (1a/29), *içmed1mden* (< içmediğimden) (30a/21), *görmeyēn* (< görmeyeyim) (30a/19), *dayamayan* (29a/21), *göndermedi* (28a/11), *tuTmadıK* (27a/13), *evlenmedi* (26a/9), *bilmēyo* (< bilmiyor) (22a/32), *bozulmaz* (21b/46), *çekemen* (< çekemem) (21a/7), *durmazın* (< durmam) (18c/61), *çıKarmañ* (< çıkarmayın) (17a/5).

3.1.4. Fiilimsiler

İsim-fiiller; fiil kök ve gövdelerinin karşılık bulduğu oluş, kılış ve benzeri durumları, şahıs ve zamana bağlı olmaksızın ifade eden yapılardır.¹⁶⁶

¹⁶³ Karaağaç, 2013: 507.

¹⁶⁴ Karaağaç, 2013: 388.

¹⁶⁵ Karaağaç, 2013: 405.

¹⁶⁶ Korkmaz, 2017: 747.

3.1.4.1. İsim-Fiiller (~Mastarlar)

İsim-fiil ekleri, fiillere gelerek onları isimleştiren yapılardır.¹⁶⁷ Metinde görülen örnekleri şu şekildedir:

-mAK+: *tanımak* (5a/13), *giymek* (5a/15), *geçinmeK* (7a/3), *ğazanmak* (< kazanmak) (7a/59), *sapaK* (< sapmak) (16a/47).

-mA+: *gullanmayı* (< kullanmayı) (2a/22), *evlenme* (2b/56), *yerleşmemiz* (4a/8), *yemeleri* (4b/19), *kaynamaya* (4b/22), *olma* (5a/5), *anlaşmaya* (5a/6), *ğurutma* (< kurutma) (5a/18), *geçinceme* (6a/2), *ēlemeye* (< eğlemeye) (6a/7), *alma* (6a/53), *yarışma* (7a/53), *bölmesini* (8a/19), *duTdurmaya* (< tutturmaya) (17a/28).

-Iş+: *atış* (2a/20), *geliş gidiş* (5a/13), *bārış çīriş* (< bağrıış çığrıış) (6a/61), *dōşümüz* (< dövüşümüz) (6a/61).

3.1.4.2. Sıfat-Fiiller

Sıfat-fiiller eylemlere eklenerek onları sıfat yapan kelimelerdir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

-An: *geleni gēdeni* (2b/43), *gidenler* (4a/6), *yapanların* (4a/11), *gelen* (şeyler) (9a/1), *gelen (hikāyeler)* (11a/11), *adayan (anneler babalar)* (7a/67), *olan (bir arkadaşım)* (8a/8), *gelen (şeyler)* (9a/1), *gelen (hikāyeler)* (11a/11), *gelen (ğızlarla)* (16a/30).

-DIK: *çalışTī* (yerden) (6a/53), *eTmed1* (zaman) (6a/60), *yed1miz* (dayak) (2a/17), *gidild1* (zaman) (5a/13), *çalışTī* (yerden veriyiz) (6a/53), *yaraTTīn* (ğulların) (6a/64), *giTd1miz* (her yerden) (7a/53), *sēmed1* (adamımış) (12a/6).

-AcAK: *yēcēmi işcēmi* (< yiyeceğimi içeceğimi) (1a/37), *bişicēm* (< pişireceğim) (1a/41), *ekecek* (2b/39), *yormuyacak* (5a/11), *giyceyi* (çamaşırları) (5a/15), *yarācak* (yerim) (6a/22), *yormuyacak* (şekilde) (5a/11).

-mIş: *bitirmiş* (olan bir arkadaşım) (8a/8).

-AsI: *ālayasım* (2a/35).

3.1.4.3. Zarf-Fiiller

Fiilimsiler, isimden türetilen adlar olmakla birlikte; zarf-fiiller ise kip ve zaman bildiren isim-fiillerden doğmuştur.¹⁶⁸ Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Asıl Zarf-Fiil Ekleri

-Inca: *geyinca* (şaPKayı tekrar selam dēdi) (9a/8), *dalınca* (dēdi su oldu bullarım dēdi) (12a/17).

¹⁶⁷ Karaağaç, 2013: 412.

¹⁶⁸ Karaağaç, 2012: 376-377.

-(y)A: *gēde gele* (< *gide gele*) (14a/1), *yiye yiye* (15a/9), *yörüye yörüye* (*gelmiş buraya*) (12a/16).

-IP: *kesiP asıPduru* (1a/10), *dikeliP* (*ğalmayalım*) (2a/9), *alıp gelip* (*bōle göyu*), *yükleniP* (*geliyo*) (2a/23), *yaşayıp* (*duruyz*) (11b/31), *terslēP* (*yörüñ dēdi*) (12a/27), *geliP* (*de görecēmi ne bildim ben*) (12b/40), *ölüP* (*gēderin anam*) (12b/41), *geçiniP* (*gēdiyoruz*) (15a/28), *uçuP varıP* (*gēder*) (16a/46).

-ArAK: *çaTlayarak* (*onlar da gēdiyri*) (13a/20), *yiyeK* (*kōye şeye çandıra ilkokula gēder gelirdiK*) (15a/9), *göçereleK gelen türkmenler* (< *göçerek gelen türkmenler*) (19a/1).

-mAdAn: *eleTmeden* (< *iletmeden*) (3b/23), *içKi içmeden* (6b/86), *vermeden* (9a/2), *gēTmeden* (*eveli*) (5a/26), *içmeden* (*dūn eTTirmen*) (6b/86), *vermeden* (*önce*) (9a/2).

-All: *gēdeli* (*gāri burda*) (13a/3).

Birleşik Zarf-Fiil Ekleri

(i)r... (mez): *ğaldırı ğaldırmaz* (< *kaldırır kaldırmaz*) (2a/21).

-(y)InsIrA: *hurduksuñura* (< *vurdukça*) (21a/6), *yırtılinsa* (*mūtarıñ ğızınıñ ayaKKabısı yırtıK*) (21a/23), *dediysire* (*ordan kañdı*) (16a/63).

-dİğİndA: *geld1nde* (*ondan sōra bi bezin üsTüne un çileriz*) (3a/12), *uşdūnda* (*dirē huruyu*) (3b/38), *dutuldūnda* (*kırk beş ğara ğovan arımız varıdı*) (17a/27).

-dİğİndAn: *olmadīndan* (*bakan olsa buz gibi yur yıkar*) (13a/16).

-dIK+dAn keri: *ondan kēri* (*bōle oldum*) (1a/40).

-dIK+dAn sonra: *konaKladıKdan sonra* (18a/4).

-dIK+İyelik eki zaman: *basTīm zaman* (7a/40), *çıkdımız zaman* (8a/2), *gēTcēmiz* (*zaman*) (18c/71), *olmadī* (*zaman*) (18c/80).

-(y)IncAyA kadar: *evleninceye kadar* (7a/36).

-(y)IncAyA dek, -(y)IncAyA dekli: *sokuncaya dekli* (1a/34).

-(y)AsIyA: *gelesiye* (*dursun dēye*) (2a/31), *uzanasā* (*ben de ğoyān kahamı*) (3b/44).

3.1.5. İsim Çokluk Eki

Çokluk eki, isimleri çoğul yapmak için kullanılan çekim eklerinden biridir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

+IAr: *hayvancılarıñ* (25a/4), *keçilere* (25a/6), *evlerin* (25a/6), *tıraktörlerin* (25a/8), *āleTleri* (25a/5), *çocuKlarım* (25b/12), *torunlar* (25b/17), *ğızlarıñ* (< kızların) (26a/8), *isimleri* (26a/14), *kavanozlara* (27a/2), *tabaKlara* (27a/6), *onlarıñ* (28a/26), *selçuKlular* (29a/1), *āçlarından* (< ağaçlarından) (29a/8), *köselerden* (31a/19), *ısıcaKları* (< sıcakları)

(31a/17), *yaylalarına* (31a/9), *ğoyunları* (< koyunları) (31a/10).

3.1.6. Çekim Ekleri

Sözlük birimlerini birbirine bağlayıp söz diziminin oluşmasını amaçlayan eklere çekim ekleri denir.¹⁶⁹

3.1.6.1. İsim Çekim Ekleri

Bir cümlede isimler ve fiiller arasında geçici anlam bağı oluşturan ve isimlerin girdiği çeşitli durumları karşılayan eklere isim çekim ekleri denir.¹⁷⁰ Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

3.1.6.1.1. İyelik Ekleri

İyelik eki, bir varlığın bir kişi yahut diğer bir varlığa aidiyetini gösteren ektir. Türkçe, iyelik ekinin kullanımının çok güçlü olduğu bir dildir.¹⁷¹ Aitliği bildiren bu eklerin metinlerde görülen örnekleri de şu şekildedir:

Tablo 3.1 AİSİYA’da Bulunan İyelik Ekleri Tablosu

	Teklik	Çokluk
1. Şahıs	+(I)m	+(I)m(I)z
2. Şahıs	+(I)n, +(I)ñ	+(I)n(I)z, +(I)ñ(I)z
3. Şahıs	+s(I), +I	+lArI

Teklik 1. Şahıs: *ensem* (1a/23), *bubam* (1a/8), *moralim* (1a/25), *sırtıma* (1a/23), *eKmēm* (< ekmeğim) (1a/41), *unum* (1a/41), *senem* (1a/44), *annánnem* (7a/4), *arkadaşlarım* (7a/10), *ölum* (< oğlum) (11a/12), *āzım* (< ağzım) (12a/22), *haberim* (13a/11), *hālime* (13a/4), *yemec1mi* (13a/14), *déd1mde* (13a/18), *anam* (13a/21), *ğızım* (< kızım) (13a/27), *gülüm*¹⁷²

Teklik 2. Şahıs: *āzıñ* (< ağzın) (12a/21), *boynunda* (24a/18), *elin*¹⁷³, *tütünüñ*¹⁷⁴.

Teklik 3. Şahıs: *eli günü* (13a/27), *hanımını* (24a/3), *altınını* (24a/9), *kePcesini* (25a/8), *odununu*¹⁷⁵, *salçası*¹⁷⁶.

Çokluk 1. Şahıs: *dūñümüz* (< düşünümüz) (1b/46), *imtānımız* (< imtihanımız) (8a/2),

¹⁶⁹ Karaağaç, 2013: 242.

¹⁷⁰ Korkmaz, 2017: 112.

¹⁷¹ Karaağaç, 2013: 508.

¹⁷² Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerden alınmıştır.

¹⁷³ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁷⁴ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁷⁵ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerden alınmıştır.

¹⁷⁶ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerden alınmıştır.

yağlışımızıy (8a/3), *kazandımızı* (8a/14), *hayātımızıy* (8a/23), *günümüzde* (11a/20), *canımız* (13a/25), *şemiz* (< şeyimiz) (13a/25), *aKımız* (26a/1), *ölümüz* (< oğlumuz) (23a/10).

Çokluk 2. Şahıs: *arkanızda* (< arkanızda) (7a/8), *kimseñiz* (7a/8), *bubañız* (7a/8), *ğayıtuñız kürēñiz* (22a/33), *ölünüz*¹⁷⁷, *güccūñüz*¹⁷⁸.

Çokluk 3. Şahıs: *öbürleri* (7a/11), *imtānları* (< imtihanları) (7a/10), *moturları* (21a/7), *adamları* (22a/1).

İyelik Eki Yığılması

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

hepisiniñ (6a/2)

birisi (6a/3)

3.1.6.1.2. İlgi Eki (~Tamlayan Eki): +(n)In / +(n)Iñ / +kI

“Türkçe, ilgi durumu çekimini eklemiş bağlı birimlerle yapmaktadır.”¹⁷⁹ İlgi ekleri, ada, belirtme, sahiplik, ilgi gibi işlevleri yükleyen eklerdir.¹⁸⁰ Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

+In, +Iñ: *ğızlarıñ* (*zamanı*) (26a/8), *torunlarıñın* (*isimleri*) (26a/14), *ğızıñ* (*ğızı*) (26a/16), *seniñ* (*günüñü*) (26a/21), *ineKlerin* (*altını üsTünü*) (26a/31), *şeyleriñ* (*içinde*) (28a/10), *ayıñ* (*sonuna*) (28a/31), *köyüñ* (*ğuruluşunda*) (29a/23), *ser1ñ* (*ilK ğurucu köylerinden*) (29a/31).

+nIn, +nIñ: *antalyadāniñ* (*biriniñ*) (26a/14), *burdāniñ* (*adınıñ*) (26a/15), *korkudelininiñ* (*neresinden*) (28a/22), *onuñ* (*dērmeni*) (29a/37), *yēdiniñ* (*içinde*) (30a/17), *ğoñşunuñ* (*biri*) (< komşunun biri) (31a/64), *ğızıñıñ* (*biri*) (32b/139).

+kI: *içindeki* (*sayıları*) (18c/78), *şimdiki* (18c/76), *beniki* (2a/3).

3.1.6.1.3. Belirtme Eki (~Yükleme Eki): +(y)I << +(I)G / Ø

Belirtme eki, bir nesneyi belirli yapmaktır. Ancak isim-fiil bağı kurmadığı için hal ekleri içerisinde yer almaz. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

+I: *ayı* (*bitirdik askerl1 biz otuz ayı*) (2a/15), *domatezi* (3a/1), *barmāni* (< parmağını) (3b/48), *çağalları* (< çakalları) (3b/54), *dükkanı* (3b/29), *yerimizi yatāmızı* (< yerimizi yatağımızı) (6a/42), *yemēmizi* (< yemeğimizi) (6a/62), *ilacı* (6b/95), *buynuzu* (12a/23), *taKsileri* (14a/22), *buydayı* (27a/4).

¹⁷⁷ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁷⁸ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁷⁹ Karaağaç, 2013: 495.

¹⁸⁰ Atmaca, 2017: 150.

+(y)I: *salçayı* (3a/1), *tahranaı* (3a/6).

3.1.6.1.4. Hâl Ekleri

3.1.6.1.4.1. Yalın Hâl Eki (Ø)

STT'de olduğu gibi bu yöre ağzında da yalın hal eksizdir. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *ōlan* (*da antalyada*) (26a/9), *turşu* (27a/1), *genellikle esKiden pambıK ekin üzerine tarım yapılyodu* (29a/2), *fasille (ekiyoz işTe başKa ne dēyēn)* (30a/2).

3.1.6.1.4.2. Yönelme Hâl Eki: +(y)A

Yaklaşma ve yönelme bildiren hal ekleridir. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

+A: *taraFA* (< tarafa) (29a/46), *bi yere* (31a/1), *baña* (< bana) (31a/14), *gocayatā* (< kocayatağa) (31a/19), *onnara* (< onlara) (31a/63), *bubama* (32a/2), *cumāya* (32a/11), *ocā* (< ocağa) (5a/18), *biribirimize* (6a/61), *çoruma çocūma* (6a/65).

+(y)A: *yaylaya* (31a/7), *teKKeye* (2b/46), *tarlaya* (2b/52), *hastāneye* (2b/63), *salçacıya* (3a/3), *gelmeye* (3a/13).

3.1.6.1.4.3. Bulunma Hâl Eki: +DA

Bu hal eki, kendinde bulunmayı ifade etmektedir. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

+DA: *abdıramanlarda* (< abdurrahmanlarda) (3b/21), *merkezde* (3b/21), *petroluñ yanda* (< petrolün yanında) (3b/37), *cenāzelerimizde* (4b/20), *dūnlerde* (< düğünlerde) (4b/23), *burada* (5a/1), *ön pilanda* (5a/4), *öncülūnde* (< öncülüğünde) (5a/5), *antallada* (< antalyada) (6a/3), *douda* (< doğuda) (6a/66), *arkanızda* (< arkanızda) (7a/8), *ollarda* (< oralarda) (12a/26), *sırtımızda* (14a/2).

3.1.6.1.4.4. Ayrılma Hâl Eki: +Dan

Bu hal eki, fiilin kendinden uzaklaştığını bildiren ektir. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

+Dan: *buydaydan* (< buğdaydan) (4b/21), *boyunundan* (< boynundan) (5a/23), *çapıTTan* (< çaput) (14a/2), *onlardan* (14a/12), *lökünden* (14a/27), *aşşāda* (< aşağıda) (16a/17), *uzaKlardan* (16a/30), *ortasyadan* (< orta asyadan) (19a/1), *üçoKlardan* (19a/8), *yörüKlerdensiñ* (19b/18).

3.1.6.1.4.5. Vâsıta Hâl Eki (~Enstrümantal Hâl Eki): +(I)A(n)

İsmlere birliktelik ifadesi katan eklerdir. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

+nnA: *salçasınna* (< salçasıyla) (2b/47), *biberinne* (< biberiyle) (2b/47).

+nlA: *babasınla* (< babası ile) (3b/22), *her şeyinle* (< herşeyiyle) (2b/47), *parañıla* (< paranla) (13a/30).

+(y)lA: *sarımsāla* (< sarımsakla) (3a/20), *şafāla* (< şafakla) (2a/8), *arabayla* (2a/12), *gücüle* (< güç ile) (2a/15), *arāla* (< arayla) (6a/5), *sabāla* (< sabah ile) (12a/21), *minübüsle* (14a/23), *Puçāla* (< bıçakla) (16a/6), *aşamlā* (< akşam ile) (17a/37), *ellirāla* (< elli lirayla) (22a/67).

+IIA: *unula* (< un ile) (3a/9), *melātıla* (< melahat ile) (2a/37), *gızımula* (< kızımula) (6a/34).

+IAAn: *saflīnlan* (< saflılığıyla) (13a/56).

3.1.6.1.4.6. Eşitlik Hâl Eki: +cA

Eşitlik ve benzerlik gibi durumları ifade etmek için kullanılan hal ekidir. Metinde görülen örnekler şu şekildedir:

+cA: *yörükce* (< yörükçe) (19b/17), *dahaca* (29a/22), *güzelce* (4b/24), *Fazlaca* (2b/34).

3.1.6.1.5. Tamlama

Bir isim ögesinin aitlik sistemi içerisinde bir diğer isim ögesiyle oluşturduğu sözcük grubuna tamlama denir.¹⁸¹

3.1.6.1.5.1. Birinci Tip: +(n)lñ (bk. 1.6.1.2.2. İlgi Eki (~Tamlayan Eki))

Tamlayanın da tamlananın da ek aldığı türden bir tamlamadır. (bk. 3.1.6.1.2. İlgi Eki (~Tamlayan Eki))

3.1.6.1.5.2. İkinci Tip: (Ø)

Tamlayanın ek almadığı tip tamlamadır. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *antalya lisesine* (15a/12), *imtān zamanı* (< imtihan zamanı) (15a/12), *zirāt müendisi* (< ziraat mühendisi) (15a/24), *bakım problemlerinden* (15a/22), *mide fitī* (< mide fitiği) (16a/4), *yörük ğarısı* (< yörük karısı) (17a/34), *ūr parası* (< uğur parası) (18c/75), *çam āşları* (< çam ağaçları) (19b/13).

3.1.6.1.5.3. Zamir Fonksiyonlu İsim Tamlaması

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *bizim adanalı ğaragoyunlu bir üstēmen* (<

¹⁸¹ Atmaca, 2017: 162.

bizim adanalı karakoyunlu bir üsteğmen) (19a/16), *benim bubam* (21a/1), *bizim dūr* (< bizim dünür) (21a/7), *bizim mallar* (21a/18), *onların toPrā* (< onların toprağı) (17b/48), *onuñ hepisini* (< onun hepsini) (3a/9), *siziñ arkanızda* (< sizin arkanızda) (7a/8).

3.1.6.2. Fiilin Kip ve Zaman Ekleri ve Fiil Çekimi

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *hoturaf çekerdin* (< fotoğraf çekerdin) (11a/25), *sürmērin* (< sürmüyorum) (11b/36), *bilmerin* (< bilmiyorum) (11b/45), *varıdın* (< vardı) (12a/16).

3.1.6.2.1. Fiillerin Basit Çekimi

ŞAHIS EKLERİ

Zamir Kökenli Şahıs Ekleri:

Şahıs zamirlerinin ekleşmesi sonucunda meydana gelen eklerle denir: Metinlerde eklerin kullanılışı şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *duruyın* (< duruyorum) (11b/34), *gēdiyın* (< gidiyorum) (1b/47).

Teklik 2. Şahıs: *dēyın* (< diyorsun) (1b/46), *āzını kapatıyosun* (< ağzını kapatıyorsun) (5a/20).

Teklik 3. Şahıs: *gēdiyi* (< gidiyor) (11a/10), *geliyi* (< geliyor) (1a/35), *gönderıydi* (< gönderirdi) (1a/41).

Çokluk 1. Şahıs: *duruyz* (< duruyoruz) (11b/31), *gōyoz* (< koyuyoruz) (1b/47), *çırpyıız* (< çırpıyoruz) (1b/48), *limonlāyız* (< limonluyoruz) (1b/48).

Çokluk 2. Şahıs: *nāparsanız* (< ne yaparsanız) (7a/36).

Çokluk 3. Şahıs: *dēyılar* (< diyorlar) (3b/27), *ediyillár* (< ediyorlar) (3b/33).

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri:

İyelik kökenli şahıs ekleri sadece görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *yaPmadım* (8a/21), *vardıydım* (12a/15), *ğaçırdım* (< kaçırdım) (14a/16).

Teklik 2. Şahıs: *nēTdiñ* (< ne yaptın) (12a/17), *yēdiñ mi* (12a/25).

Teklik 3. Şahıs: *çıkTı* (8a/18), *yaKlaşmadı* (8a/15), *yataKdaydı* (12a/1), *ğızındı* (< kızındı) (12a/18).

Çokluk 1. Şahıs: *katıldık* (8a/1), *olmamışTık* (8a/4), *yaPdirmışdık* (< yaptırmıştık) (8a/14), *oTurduyduK* (12a/1).

Çokluk 2. Şahıs: *nēTdiñiz* (< ne yaptınız) (32b/133).

Çokluk 3. Şahıs: çekemediler edemediler *asTılar* (14a/14).

3.1.6.2.1.1. Zamanlar

“Yapma veya olma eylemlerinin veya bildirmelerin gerçekleşme yer, biçim ve zamanları, bağlı biçimleri veya söz dizimi ilişkileriyle ifade edilir. Türkçe bütün zaman çekimini ekleşmiş bağlı biçim birimleriyle gerçekleştirmektedir.”¹⁸²

3.1.6.2.1.1.1. Geniş Zaman Eki

Tablo 3.2 AİSİYA'daki Geniş Zaman Ekleri Tablosu

Teklik 1. Şahıs: -(V)rIn / -(V)rIm
Teklik 2. Şahıs: -(V)rsIn / -(V)sIn
Teklik 3. Şahıs: -(V)r / V
Çokluk 1. Şahıs: -(V)rIz
Çokluk 2. Şahıs: -(V)rsInIz / -(V)rsInIz
Çokluk 3. Şahıs: -(V)rlAr / -(V)llAr

Bu ek, eylemin her zaman yapıldığı veya yapılacağını ifade etmektedir. Yörede 1. teklik şahıs için /n/ eki de sıklıkla kullanılmaktadır. Metinlerde geniş zaman ekinin kullanılışı şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *gorun* (< koyarım) (3a/17), *irëndelerin* (< rendelerim) (3a/17), *ısladırın* (< ıslatırım) (3a/18), *āların* (< ağların) (13a/4), *derin* (< derim) (16a/63), *kakarın namaŞçımı ğıların* (< kalkarım namazımı kılarım) (17b/52), *ğederim*¹⁸³, *ğalırım*¹⁸⁴.

Teklik 2. Şahıs: *alırsın ğoyarsın* (< alırsın koyarsın) (5a/8), *inersin*¹⁸⁵.

Teklik 3. Şahıs: *hora atar* (< şuraya atar) (13a/16), *yur yıkar* (13a/16), *gelir yollar bura yollar* (13a/60), *alır sorar* (16a/15), *ğetiri* (17a/37), *annadır* (< anlatır) (18a/13).

Çokluk 1. Şahıs: *yıkar ğatarız* (< yıkar katarız) (3a/1), *duzunu atarız* (< tuzunu atarız) (3a/4), *elekde eleriz* (3a/13), *avlārız* (< avlarız) (14a/32), *ğavga yaparız* (14a/35), *barışırız* (14a/35).

Çokluk 2. Şahıs: *yersiniz* (5a/25), *dersiniz* (5a/25), *yaparsınız*¹⁸⁶.

Çokluk 3. Şahıs: *alıllar yollallar* (< alırlar yollarlar) (1a/37), *deller* (< derler) (2b/53), *ğollar* (< koyarlar) (4b/26), *alırlar koyarlar* (5a/10), *bağallar* (< bakarlar) (16a/15), *şēdeller* (< şey ederler) (16a/15), *ğetiriler* (< getirirler) (16a/17), *ğülüşüller* (< gülüşürler) (16a/63).

¹⁸² Atmaca, E. (2020). *Harîmî (Şehzade Korkud) Dîvânı (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Palet Yayınları, Konya, s.79.

¹⁸³ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁸⁴ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁸⁵ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁸⁶ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

Geniş Zamanın Olumsuzuz:

Olumsuzuz, *-mA* veya *-mAz* ekleri ile yapılmaktadır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahsın Olumsuzuz: *durmazın* (< durmam) (18b/61), *bilmen* (< bilmem) (22a/82).

Teklik 2. Şahsın Olumsuzuz: *bilmessiñ*¹⁸⁷ (< bilmezsin).

Teklik 3. Şahsın Olumsuzuz: *erimez* (18b/63), *biTmeS* (< bitmez) (18b/63), *durmaz* (18b/61), *yeTmez* (25b/18).

Çokluk 1. Şahsın Olumsuzuz: *yapmāz* (< yapmayız) (26a/49).

Çokluk 2. Şahsın Olumsuzuz: *hisseTmessiniz* (5a/25).

Çokluk 3. Şahsın Olumsuzuz: *eTmezler*.¹⁸⁸

3.1.6.2.1.1.2. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Tablo 3.3 AİSİYA'daki Görülen Geçmiş Zaman Ekleri Tablosu

Teklik 1. Şahıs: -Dİm
Teklik 2. Şahıs: -Dİn / -Dİñ
Teklik 3. Şahıs: -Dİ
Çokluk 1. Şahıs: -DİK
Çokluk 2. Şahıs: -Dİnİz / -Dİñİz
Çokluk 3. Şahıs: -DİAr

STT'de kullanılan görülen geçmiş zaman ekiyle benzerlik gösterir. Yörede ekin *-Dİ* şekli kullanılır. Metinlerde görülen geçmiş zaman ekinin kullanılışı şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *yaTdim* (19/b/13), *elbisemi yaPdırTTım* (19b/22), *geşdim* (< geçtim) (19b/22), *dëdim* (22a/11), *cizdim* (< çizdim) (22a/29), *ğasTeledim* (< gazeteledim) (26a/26).

Teklik 2. Şahıs: *nasıl bulduñ* (22a/11), *anladıñ* (32a/18), *geldiñ* (1a/20), *yolladıñ* (1a/21), *kaKdın*¹⁸⁹ (< kalktın).

Teklik 3. Şahıs: *yokarı çıKdı* (< yukarı çıktı) (22a/14), *kısaltıldı* (21a/29), *ğaçırdı* (< kaçırdı) (22a/20), *ğabıl eTdi* (< kabul etti) (22a/45), *hazırladı* (22a/37), *rāmaTlı oldu* (24a/1), *bōle oldu* (26a/20), *bişirilirdi* (< pişirilirdi) (31a/62), *yuñuruydu* (< yoğururdu) (31a/75), *ısdıTdı* (< ıslattı) (32b/133).

Çokluk 1. Şahıs: *dëdik* (22a/36), *bindik geldik* (22a/53), *ōrendik* (< öğrendik) (22a/70), *aTladık* (22a/43), *sevindiK* (22a/49), *ğazandıK* (29a/9), *okudurduk* (< okuturduk)

¹⁸⁷ Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

¹⁸⁸ Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

¹⁸⁹ Bu örnek, yöreden derlenen kayıt dışı kelimelerdendir.

(31a/47), *bakıTdık* (32b/137).

Çokluk 2. Şahıs: *nēTdiñiz siz* (< ne ettiniz siz) (32b/133), *ğaldıñız*¹⁹⁰.

Çokluk 3. Şahıs: *isTemeye geldiler* (23a/4), *geldiler aldılar* (26a/35), *yerleşdiler* (31a/19), *keydirdiler* (< giydirdiler) (31a/28), *saPdılar*¹⁹¹.

Görülen Geçmiş Zamanın Olumsuzu

Görülen geçmiş zamanın olumsuzu *-mA* eki ile yapılmaktadır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahsın Olumsuzu: *yemedim* (22a/61), *görmedim* (22a/51), *vermedim* (26a/43), *emdirmedim* (1a/29).

Teklik 2. Şahsın Olumsuzu: *keymediñ*¹⁹² (< giymedin).

Teklik 3. Şahsın Olumsuzu: *almadı* (22a/38), *dinlemedi* (22a/72), *evlenmedi* (26a/20), *ğonan olmadı* (< konan olmadı) (31a/18), *haķedemezdi* (31a/72).

Çokluk 1. Şahsın Olumsuzu: *ummadıK* (30a/37), *ğışlamadık* (< kışlamadık) (31a/16), *ğedemed1K* (32a/6).

Çokluk 2. Şahsın Olumsuzu: *gelmediñize* (< gelmediniz ya) (3b/54).

Çokluk 3. Şahsın Olumsuzu: *çekemediler edemediler* (14a/14).

3.1.6.2.1.1.3. Şimdiki Zaman Eki

Yapılan eylemin içinde bulunulan zamanda gerçekleştiğini ifade eden eklerdir. Bu başlık altında üç ağız bölgesi bulunmaktadır. Üç ağız bölgesine göre şimdiki zaman ekinin kullanılışı aşağıdaki gibidir:

a) 1. Ağız Bölgesi: **-(I)yo, -(I)yor**

Teklik 1. Şahıs: *bālāyon* (< bağıyorum) (6a/47), *ekiyon* (< ekıyorum) (9a/15), *unuduyon* (< unutuyorum) (2b/50), *isTēyorun* (< istiyorum) (22a/45), *veriyon geliyon* (22a/31).

Teklik 2. Şahıs: *ğazanyorsun* (< kazanıyorsun) (7a/26), *ğediyorsun* (< gidiyorsun) (7a/25), *biliyoñ* (< biliyorsun) (22a/66), *eziyoñ* (< eziyorsun) (27a/5).

Teklik 3. Şahıs: *dādiyor* (< dağıtıyor) (2a/12), *ğediyo* (< gidiyor) (2b/37), *geliyo* (2b/70), *ıslanıyo* (4b/21), *deişiyo* (5a/19), *hazırlāyor* (< hazırlıyor) (22a/12).

Çokluk 1. Şahıs: *sulāyoz* (< suluyoruz) (2b/53), *nēyediyo* (< ne ediyoruz) (2b/58), *ğediyo* (6a/47), *kañyoruz* (7a/6), *ūraşıyoruz* (15a/18), *ğōyoz* (< koyuyoruz) (1b/48).

¹⁹⁰ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

¹⁹¹ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

¹⁹² Bu örnek, AİSİYA’da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

Çokluk 2. Şahıs: *geliyoñuz* (< geliyorsunuz) (32b/132).

Çokluk 3. Şahıs: *inivriyollar* (< iniveriyorlar) (2b/37), *atıyollar* (< atıyorlar) (2b/63), *dutuyollar* (< tutuyorlar) (4b/16), *beyeniyolar* (5a/5).

Teklik 1. Şahsın Olumsuzu: *isTenmēn* (< istenmiyorum) (1a/21), *bulamāyoñ* (< bulamıyorsun), *istemēyn* (< istemiyorum) (6a/28), *sürmērin* (< sürmüyorum) (11b/36), *dañamāyon* (< takamıyorum) (22a/55).

Teklik 3. Şahsın Olumsuzu: *Kullanılmēyo* (< kullanılmıyor) (4b/19), *çalıñTırmıyor* (7a/64), *yörümēri* (< yürümüyor) (13a/47).

Çokluk 1. Şahsın Olumsuzu: *bilmēyoz* (< bilmiyoruz) (2b/50), *yapmıyoruz* (9a/16).

b) 2. Ağız Bölgesi: -yoru, -yorur

Teklik 3. Şahıs: *sürüyoru* (< sürüyor) (2a/18), *deyru* (< diyor), *geliyoru*¹⁹³ (2a/19), *gēdiyoru* (< gidiyor) (2b/37), *geziyoru* (2b/47), *ne oluyoru* (2b/47), *salıyoru* (2b/52), *güdüyrü* (< güdüyor) (11b/41), *duruyúru* (< duruyor) (13a/20).

Teklik 3. Şahsın Olumsuzu: *olmuyor* (< olmuyor) (10a/7).

3. Ağız Bölgesi: -(I)yır, yI

Teklik 1. Şahıs: *gediyın* (< gidiyorum) (1b/46), *ediyın* (< ediyorum) (6a/63), *dēyinkına* (< diyorum ki) (6b/74), *kakıyn* (< kalkıyorum) (13a/14), *yēyim* (< yiyorum) (13a/48), *çözüyün* (< çözüyorum) (21a/25).

Teklik 2. Şahıs: *dēyiñ* (< diyorsun) (1b/46), *ediyiñ* (< ediyorsun) (1b/46), *kasTelēyirsıñ* (< gazeteliyorsun) (26a/26).

Teklik 3. Şahıs: *gōyu* (< koyuyor) (2a/12), *geçiyi* (< geçiyor) (2b/50), *gediyi* (< gidiyor) (2b/70), *dēyi* (< diyor) (3b/28), *kırılıyi* (< kırılıyor) (3b/39), *bakıyı* (< bakıyor) (6a/39), *dakıyı* (< takıyor) (6a/48), *ekiliyi* (< ekiliyor) (6a/55), *görükiyu* (< gözüküyor) (6a/67).

Çokluk 1. Şahıs: *ısladıyız* (< ıslatıyoruz) (1b/47), *ğavruKlāyız* (< kavuruyoruz) (1b/47).

Çokluk 3. Şahıs: *dēyılar* (< diyorlar) (3b/28), *ediyillár* (< ediyorlar) (3b/33), *bakıyılar* (< bakıyorlar) (6a/4), *çalıñyılar* (< çalışıyorlar) (6a/37), *dikiyılar* (< diyorlar) (6a/54).

Teklik 1. Şahsın Olumsuzu: *biñirmēyin* (< piñirmiyorum) (1b/52).

Teklik 3. Şahsın Olumsuzu: *olmāyı* (< olmuyor) (6a/52), *ōrenmēyi* (< öğrenmiyor) (6b/76).

¹⁹³ Ahmet Caferoğlu'nun "Muğla Ağızı" adlı makalesinde bu ekin Muğla ağızıyla benzerlik gösterdiğini görmekteyiz.

Çokluk 3. Şahsın Olumsuzu: *ekmēyillar* (< ekmiyorlar) (6a/54), *göstermēyiler* (< göstermiyorlar) (32b/107).

Metinlerdeki bazı kelimelerde *-yo* eki düşmüş ve *-rI* eki ile çekimlenmiştir. Örnekleri şu şekildedir: *ver1ri* (< veriyor) (24a/7), *ek1riz* (< ekiyoruz) (26a/3), *kaldır1riz* (< kaldırıyoruz) (26a/3), *atīrin* (< atıyorum) (30a/20)

3.1.6.2.1.1.4. Gelecek Zaman Eki

Eylemin gelecekte olacağını ifade eden eklerdir. *-AcAK* biçimiyle yörede kullanılır. Metinlerde gelecek zaman ekinin kullanılışı şu şekildedir:

Tablo 3.4 AİSİYA'daki Gelecek Zaman Ekleri Tablosu

Teklik 1. Şahıs: -cAm / -cĀn / -AcAn / -AcAm
Teklik 2. Şahıs: -cAn / -cAη / -AcAn / -AcAη / -AcĀsIN
Teklik 3. Şahıs: -cAK / -AcAK
Çokluk 1. Şahıs: -cAz / -cĀz / -AcAz / -AcĀz
Çokluk 2. Şahıs: -cAηIz / -cĀηIz / -AcAηIz / -AcĀηIz
Çokluk 3. Şahıs: -cAKIAr / -AcAKIAr

Teklik 1. Şahıs: *dakacan edecen dutacan* (< takacağım edeceğim tutacağım (6a/19), *alacan* (< alacağım) (6a/20), *çıkarcacan* (< çıkaracağım) (6a/23), *yapacan* (< yapacağım) (6a/23), *gonuşcāna* (< konuşacağım ya) (11a/11), *doyurucam* (18b/21), *gēTircen* (< getireceğim) (21a/5), *ascam*¹⁹⁴, *gelecem*¹⁹⁵, *esneTcēn*¹⁹⁶ (< esneteceğim ya).

Teklik 2. Şahıs: *yoņurucan* (< yoğuracaksın) (2b/44), *gēdecen* (< gideceksin) (2b/46), *ğazanacān* (< kazanacaksın) (2b/53), *dēceņ* (< diyeceksin) (11a/13), *duracaņ* (< duracaksın) (11a/19), *çalışcāņ* (< çalışacaksın) (11a/30), *ōrenceņ* (< öğreneceksin) (28a/15), *yaşaycān* (< yaşayacaksın) (28a/25), *açacāsıņ*¹⁹⁷, *yetiştiricēsın*¹⁹⁸.

Teklik 3. Şahıs: *dailacak* (< dağılacak) (5a/23), *süzülecek* (5a/20), *yıkanacak* (5a/20), *bekletilecek* (5a/20), *öleceka* (< ölecek ya) (6b/91), *diyebilecek* (7a/40), *evleneceK* (7a/49), *dēceK* (< diyecek) (13a/13), *dāTıcak* (< dağıtacak) (18b/21), *devam edeceK* (26a/45), *şāpıcaK*

¹⁹⁴ Bu örnek, kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁹⁵ Bu örnek, kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁹⁶ Bu örnek, kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁹⁷ Bu örnek, kayıt dışı kelimelerdendir.

¹⁹⁸ Bu örnek, kayıt dışı kelimelerdendir.

(< şey yapacak) (28a/14), *gelcek*¹⁹⁹, *oturcaK*²⁰⁰.

Çokluk 1. Şahıs: *katlanicāz* (< katlanacağız) (1a/18), *yaticāz* (< yatacağız) (1a/22), *götürcez* (< götüreceğiz) (13a/21), *alcāz* (< alacağız) (22a/36), *duycāz* (< duyacağız) (31a/68), *ğonuşacāz*²⁰¹, *alcāz*²⁰², *ğonuşcaz*²⁰³, *yēcez*²⁰⁴, *keyecez*²⁰⁵, *içecēz*²⁰⁶.

Çokluk 2. Şahıs: *gömüceksiniz* (5a/23), *koyacaksınız* (5a/23), *ezeceksiniz* (5a/23), *okuyacaksınız* (7a/59), *alcāñiz*²⁰⁷, *koycañiz*²⁰⁸, *gülüşceñiz*²⁰⁹, *söylēcēñiz*²¹⁰.

Çokluk 3. Şahıs: *alacaKlar* (26a/38), *alcaKlar*²¹¹, *öpcekler*²¹², *gelecekler*²¹³.

Gelecek Zamanın Olumsuzu

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahsın Olumsuzu: *çalıştırmayacam* (< çalıştırmayacağım) (7a/34), *ğētmēcēn* (< gitmeyeceğim) (3b/32), *yemēcēn* (< yemeyeceğim) (3b/24).

Teklik 3. Şahsın Olumsuzu: *gelmecek*²¹⁴ (< gelmeyecek).

Çokluk 1. Şahsın Olumsuzu: *bulmācaz* (< bulmayacağız) (10a/9), *nēydicēz* (< ne edeceğiz) (13a/21), *götürdücez* (< götüreceğiz) (17b/45).

Çokluk 2. Şahsın Olumsuzu: *yaPmācañıS* (< yapmayacaksınız) (32b/134).

3.1.6.2.1.1.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

Tablo 3.5 AİSİYA'daki Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekleri Tablosu

Teklik 1. Şahıs: -mİşIm / -mİşĪn
Teklik 2. Şahıs: -mİşİñ / -mİşIn
Teklik 3. Şahıs: -mİş
Çokluk 1. Şahıs: -mİşİz / -mİşĪz / -mİşİyz
Çokluk 2. Şahıs: -mİşİnİz / -mİşİñİz
Çokluk 3. Şahıs: -mİşİAr

¹⁹⁹ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰⁰ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰¹ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰² Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰³ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰⁴ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰⁵ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰⁶ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰⁷ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰⁸ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁰⁹ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹⁰ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹¹ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹² Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹³ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹⁴ Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

Geçmişte gerçekleşmiş ve bitmiş olan eylemleri bildiren eklerdir. Yörede *-mİş* şekli kullanılır. Metinlerde öğrenilen geçmiş zaman ekinin kullanılışı şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *demışim* (16a/39), *uyumuş ğalmışım* (< uyumuş kalmışım) (19b/17), *ğakmıışın* (< kalkmışım) (19b/13), *ğarışTirmıışın* (< karıştırmışım) (30a/28), *demış1n*²¹⁵, *salmıışım*²¹⁶.

Teklik 3. Şahıs: *çekiyomuş* (< çekiyormuş) (2a/4), *biriKmiş* (2a/11), *dokanmış* (< dokunmuş) (2a/20), *yōmuş* (< yokmuş) (2a/20), *varımış* (2b/53), *olmuş* (2b/61), *devrilmiş* (2b/62), *ezilivmiş* (< ezilivermiş) (2b/63), *ğaçāmuş* (< kaçakmış) (3b/36), *yitirmiş* (3b/41), *doldurmuş* (6a/23), *nişanlmiş* (< nişanlıymış) (6a/67), *olacāmuş* (< olacakmış) (6a/67), *ğösTerememiş* (8a/20), *gelmiş* (12a/16), *yazdırıvermiş* (15a/3).

Çokluk 1. Şahıs: *ulaşmışıyız* (< ulaşmışız) (2a/8), *del1 °mişiz* (32b/124), *sararmışız*²¹⁷, *gelmişiyz*²¹⁸, *içmiş1z*²¹⁹, *açmışız*²²⁰.

Çokluk 3. Şahıs: *yanaşırlarımış* (2b/36), *hazırlamışlar* (5a/21), *kurmuşlar* (5a/21), *yazılmışlar* (8a/7), *ğétirilerimmiş* (< getirirlermiş) (29a/12), *ğalıllarmış* (< kalırlarmış) (29a/41), *ğeçellermiş* (< geçerlermiş) (29a/46), *gezmişler*²²¹.

AİSİYA’da yukarıda örnekleri verilen öğrenilen geçmiş zaman eklerinin yanı sıra yörede oldukça sık kullanılan *-Ik*²²² eki de öğrenilen geçmiş zaman eki görevini üstlenmektedir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *çalışık* (< çalışmış) (3b/22), *déyik* (< demiş) (3b/24), *olmayık* (< olmamış) (3b/39), *çārik* (< çağırmış) (3b/25), *ğirik* (< girmiş) (21a/18), *çekik* (< çekmiş) (30a/24).

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Olumsuzu

Olumsuzu *-mA* ile yapılır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Çokluk 3. Şahsın Olumsuzu: *indirememişler* (3b/48).

3.1.6.2.1.2. Kipler

3.1.6.2.1.2.1. Emir/İstek Kipli Ek

Tablo 3.6 AİSİYA’daki Emir/İstek Kipli Eklerin Tablosu

Teklik 1. Şahıs: *-(y)Ān / -AyIm*

²¹⁵ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹⁶ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹⁷ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹⁸ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²¹⁹ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²²⁰ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²²¹ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²²² Ahmet Buran’ın (1996) *-Ik Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanılışı* isimli makalesinde bu konuya ışık tutulmuştur.

Teklik 2. Şahıs: Ø
Teklik 3. Şahıs: -sIn / -sIn
Çokluk 1. Şahıs: -(y)AlIm
Çokluk 2. Şahıs: -In / -In
Çokluk 3. Şahıs: -sInlAr / -sInnAr

Emir/İstek kipi zaman değil şekil bildirmektedir. 1. teklik şahıs için yine /m/ yerine /n/ ünsüzünün kullanımı yörede belirgindir. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *verēn gētirēn* (< vereyim getireyim) (1a/8), *bakān* (< bakayım) (2b/65), *dēyēn* (< diyeyim) (13a/27), *uyuyān* (< uyuyayım) (18b/27), *anlatān* (< anlatayım) (26a/45), *dādān* (< dağıtayım) (32b/126), *bakayım*²²³, *geleyim*²²⁴.

Teklik 2. Şahıs: *eviņe dön* (1a/16), *filangile gēt* (1a/8), *geçin* (1a/12), *beri gel* (16a/51), *kaK* (< kalk) (18b/27), *düdük çal* (18b/52), *yolla* (32a/2).

Teklik 3. Şahıs: *utansın* (3b/49), *canı saolsun* (7a/58), *yaTsın* (13a/27), *olsun* (32b/123), *girsın*²²⁵.

Çokluk 1. Şahıs: *bakām* (< bakalım) (1b/53), *alalım gelem* (3b/27), *diyelim* (8a/15), *n1dēlim* (< ne edelim) (13a/53), *uyuyalım* (22a/64), *yēlim* (< yiyelim) (1b/53).

Çokluk 2. Şahıs: *baḥın* (< bakın) (19b/21), *sōleḥ* (< söyleyin) (21a/18), *geliḥ*²²⁶.

Çokluk 3. Şahıs: *utansınlar* (3b/49), *saolsunlar* (13a/32), *çeksınler* (14a/14), *yaPsınnar*²²⁷, *güzlesınner*²²⁸.

Emir/İstek Kipli Ekin Olumsuzu

Ekin olumsuzu *-mA* ile yapılır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 2. Şahsın Olumsuzu: *dāTma* (< dağıtma) (1a/15), *ōle deme* (< öyle deme) (1b/51), *ule eTme* (22a/15), *çarPma* (16a/15).

Çokluk 1. Şahsın Olumsuzu: *ğalmayalım* (< kalmayalım) (2a/9), *dēme°elim* (32b/51).

Çokluk 2. Şahsın Olumsuzu: *ğıpırdamaḥ* (< kıpırdamayın) (2a/9), *ūraşdırmaḥ* (< uğraştırmayın) (5a/7), *üşüTmeḥ* (< üşütmeyin) (32b/123), *dökmen* (< dökmeyin) (16a/61), *çıKarmaḥ* (< çıkarmayın) (17a/5).

²²³ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²²⁴ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²²⁵ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²²⁶ Bu örneki kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²²⁷ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²²⁸ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

3.1.6.2.1.2.2. Şart Kipli Ek

Tablo 3.7 AİSİYA'daki Şart Kipli Eklerin Tablosu

Teklik 1. Şahıs: -sAm
Teklik 2. Şahıs: -sAn / -sAη
Teklik 3. Şahıs: -sA
Çokluk 1. Şahıs: -sAK
Çokluk 2. Şahıs: sAnİz / -sAηİz
Çokluk 3. Şahıs: -sAlAr

Şekil bildiren eklerden biridir. Bir olayın gerçekleşmesi başka bir olayla ilintilidir. Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *gēTsema* (< gitsem ya) (22a/80), *bulursam* (26a/47).

Teklik 2. Şahıs: *ğararsaη* (< kararsan) (1b/50), *çoşuldadırsaη* (5a/26), *sōlerseη* (< söylersen) (16a/12), *alırsaη* (16a/53), *daksaη* (< taksan) (18b/61), *baKsaη* (26a/24), *olursaη* (29a/6), *içerseη* (30a/23).

Teklik 3. Şahıs: *bulsa* (2b/40), *bulabilirse* (2b/39), *başlasa* (2b/44), *kesilse* (4b/19), *ded1se de* (< dediye de) (6a/23), *evlense* (13a/54), *çekişse* (26a/16), *yatırılsa* (32b/92).

Çokluk 1. Şahıs: *toPlasaK* (10a/5), *ğalsaK* (< kalsak) (13a/24), *gēTseK* (< gitsek) (18b/34).

Çokluk 2. Şahıs: *ğatarsaηız* (< katarsanız) (5a/19), *gelirseηiz*²²⁹.

Şart Kipli Ekin Olumsuzu

Ekin olumsuzu *-mA* şekliyle görülür. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 2. Şahsın Olumsuzu: *olmassaη* (29a/6).

Teklik 3. Şahsın Olumsuzu: *bulamassa* (< bulamazsa) (2b/39).

3.1.6.2.1.2.3. Gereklilik Kipli Ek

STT'de kullanılan *-meli*, *-malı* gereklilik kiplerine AİSİYA'da pek rastlanmaz. Onun yerine *lazım* ve *mecbur* gibi kelimeler kullanılmaktadır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

lazım: *bunu anlaTmam lazım* (7a/2), *ilāzım*²³⁰ (< lazım).

²²⁹ Bu örnek, kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²³⁰ Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

3.1.6.2.2. Birleşik Çekimler

3.1.6.2.2.1. Hikâye

Birleşik kipli fiillerin hikayesi, bir kip eki almış asıl eyleme, *i-* ek-fiilinin görülen geçmiş zamanı ile çekimlenmiş halinin eklenmesiyle oluşturulmaktadır.²³¹

3.1.6.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *gêtird1ydiñ* (1a/27), *nişanladīdik* (6a/6), *yaPTīdik* (< yaptık) (6a/25), *oTurduyduK* (12a/1), *ölmed1din* (< ölmediydi) (12b/37), *durduydu* (16a/67).

Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Olumsuzu: *almadıydıK* (11b/37).

3.1.6.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *kapılmıştır* (1a/16), *buymuştu* ‘donmuştu’ (4b/22), *katılmışdık* (8a/5), *yaPdirmüşdık* (8a/14).

3.1.6.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *oluyodu* (2a/3), *geliyodum* (2b/51), *oturuyudum* (9a/10), *ekiyoduk* (10a/9), *gēdiyidin* (< gidiyordun) (11a/18), *dēyillardı* (< diyorlardı) (22a/82).

Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Olumsuzu: *yerişmēyidi* (< yetişmiyordu) (2b/51), *bilmēyidim* (21a/25).

3.1.6.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *gētceKdi* (< gidecekti) (3b/25), *aKdarılacādı* (< aktarılacaktı) (6a/56), *olacādı* (< olacaktı) (26a/13), *diñlencēdiK* (< dinlenecektik) (32b/97).

3.1.6.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *yapardı* (4b/16), *bişirirdi* (< pişirirdi) (4b/16), *geliydirik duruyduruK* (< gelirdik dururdük) (16a/16), *gelillerdi* (< gelirlerdi) (16a/15), *gonuşurdu* (< konuşurdu) (16a/42), *dellerdi* (< derlerdi) (31a/59), *yuşuruydu* (< yoğururdu) (31a/75), *yörürdüm* (< yürürdüm) (32b/49).

Geniş Zamanın Hikâyesinin Olumsuzu: *gēdirmezdim* (11b/44), *ğılamazdıK* (< kılamazdık) (17b/51), *baTmazdı* (32b/49).

²³¹ Korkmaz, 2017: 645.

3.1.6.2.2.1.6. Şart Kipinin Hikâyesi

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *yēsēdiñ*²³² (< yeseydin).

Şart Kipinin Hikâyesinin Olumsuzu: *durmasādım* (< durmasaydım) (6a/35).

3.1.6.2.2.1.7. İstek Kipinin Hikâyesi

Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.1.6.2.2.2. Rivayet

Birleşik kipli fiillerin rivayeti, bir kip eki almış asıl eyleme, *i-* ek-fiilinin öğrenilen geçmiş zamanı ile çekimlenmiş halinin eklenmesiyle oluşturulmaktadır.²³³

3.1.6.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *sēmīşimīş*²³⁴ (< sevmişmiş), *gelmişimīş* (12a/6).

3.1.6.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *emiyoumuşū^om* (< emiyormuşum) (22a/19).

3.1.6.2.2.2.3. Gelecek Zamanın Rivayeti

Metinlerde görülen örnekler şu şekildedir: *gēTcēymişinīz* (< gidecekmişsiniz) (3b/41), *galcaKmiş* (< kalacakmış) (22a/41), *gelcēmīş* (< gelecekmiş) (22a/57), *olācadı* (< olacaktı) (26a/13), *gōcāmīşinī* (< koyacakmışsın) (26a/26), *erdīrilecēmīş* (< erdirilecekmiş) (26a/25), *saracāmīşinī* (< saracakmışsın) (26a/26).

3.1.6.2.2.2.4. Geniş Zamanın Rivayeti

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *batırī^omīş* (< batırırmiş) (22a/19), *gētirilerimīş* (29a/12), *galıllarmīş* (< kalırlarmış) (29a/41), *geçellermīş* (29a/46), *ūdüllermīş* (< öğütürlermiş) (29a/42), *durūmuş* (< dururmuş) (32b/92).

3.1.6.2.2.3. Şart

Birleşik zamanlı fiillerin şartı, bir kip eki almış asıl eyleme *i-* ek-fiilinin şart kipiyle çekimlenmiş halinin eklenmesiyle oluşturulmaktadır.²³⁵

²³² Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²³³ Korkmaz, 2017: 662.

²³⁴ Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²³⁵ Korkmaz, 2017: 671.

3.1.6.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *yapdīsa* (< yaptıysa) (2b/66), *ded1se de* (< dediyse de) (6a/23), *evlendiyseñ* (12a/32), *olduysa* (22a/29).

3.1.6.2.2.3.2. Gelecek Zamanın Şartı

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *gēdicēseñ* (< gideceksen) (3b/29), *keseceñseñ* (< keseceksen) (16a/71), *alacāsa* (< alacaksa) (26a/42).

Gelecek Zamanın Şartının Olumsuzu: *gēTmēcēsen* (< gitmeyeceksen) (3b/34).

3.1.6.2.2.3.3. Geniş Zamanın Şartı

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *bulabilirse* (2b/39), *isterseñ* (3a/8), *ğatarsanız* (5a/19), *coşuldadırsañ* (5a/26), *veriseñ* (16a/12), *sōlerseñ* (< söylersen) (16a/12), *bulursam* (26a/47).

Geniş Zamanın Şartının Olumsuzu: *bulamassa* (2b/39), *olmassañ* (29a/6).

3.1.6.2.2.3.4. Şimdiki Zamanın Şartı

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *gēdiyosaK* (< gidiyorsak) (22a/70).

3.1.6.2.3. Ek Fiilin Çekimi

“Eski Türkçedeki *er-* “olmak” yardımcı fiilinin *er->ir>i-* değişimi ile ekleşmiş olan biçimidir.”²³⁶

3.1.6.2.3.1. Hikâye

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *azğındım* (1a/31), *jandarmaydım* (9a/20), *santralciğım* (< santralciydim) (9a/20), *zeroşudım* (< sarhoştum) (12a/13), *yaşlarındādım* (21a/2), *yandāydım* (< yanındaydım) (22a/3).

Teklik 2. Şahıs: Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

Teklik 3. Şahıs: *aylıKdı* (1a/4), *mermeneTdi* (2a/24), *berberidi* (3b/51), *burasıydı* (4b/37), *varıdı* (6a/9), *bendēdi* (< bendeydi) (9a/20), *generaldın* (< generaldi) (11a/25), *kimidin* (< kimdi) (12b/34), *gözündēdi* (< gözündeydi) (16a/69), *işidi* (< işti) (21b/41), *modaydı* (31a/28).

²³⁶ Korkmaz, 2017: 620.

Çokluk 1. Şahıs: *bölükdeydik* (2a/29).

Çokluk 2. Şahıs: Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.1.6.2.3.2. Rivayet

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklük 3. Şahıs: *varımış* (2a/2), *yömuş* (< yokmuş) (2a/20), *ğaçāmış* (3b/36), *nişanlımış* (< nişanlıymış) (6a/67), *adamımış* (12a/6), *büşdenmiş* (< büyüştüğü) (16a/46), *yönbahımdāymış* (< yoğun bakımdaymış) (17a/8), *Fitesliymiş* (22a/27), *yeşiliymiş* (22a/45), *zenginimiş* (22a/71), *sarılmış* (< sarılıkmış) (24a/11), *ğardaşmış* (< kardeşmiş) (29a/34), *boşumuş* (32b/99).

Çokluk 3. Şahıs: *hızlılarmış* (29a/34).

3.1.6.2.3.3. Geniş Zaman

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklük 1. Şahıs: *acemiğin* (< acemiğim) (22a/76), *denizdepesindenin* (z deniztepesindenim) (16a/37), *yaşındayın* (< yaşındayım) (6b/72), *ğabayın* (< kabayım) (22a/42), *meşgulüm* (25a/4), *annesinin* (< annesiyim) (30a/1), *yaşlıyın* (30a/4), *ufāna* (< ufağım ya) (32b/38).

Teklük 2. Şahıs: *yörüKlerdensin* (19b/18).

Teklük 3. Şahıs: *ölēmişdir* (< öyleymiştir) (32b/111), *aynıdır* (25a/8), *elverişsizdir* (29a/10), *yüksektir* (29a/18), *zeytincidir* (29a/23), *burasıdır* (29a/23).

Çokluk 1. Şahıs: *torunlarıyıS* (< torunlarıyız) (23a/20)

Çokluk 2. Şahıs: Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.1.6.2.3.4. Şart

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *ğazanısa* (< kazan ise) (1a/47), *bulabilirse* (2b/39), *bulamassa* (2b/39), *yersem* (16a/17), *varısa* (18c/71), *olmassağ* (< olmazsan) (29a/6), *nēse* (< ne ise) (6a/15), *ded1se de* (< dediye de) (6a/23), *evlendiyseñ* (12a/32), *veriseñ* (< verirsen) (16a/12).

3.1.6.2.3.5. Ek Fiilin Olumsuz Değil (diğil, dēil)

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *kendi yēcēm dēl* (< kendi yiyeceğim değil) (1b/53), *bu taraf dēyil de o yannı* (4b/37), *çok fazla bi şey dēyil* (5a/8), *giymek zorunda dēyil*

(5a/15), *üsT düzey deyil* (7a/57), *toPlasaK deil de toPlayacāz* (< toplasak değil de toplayacağız) (10a/5), *ben iyneönü deyilim* (11a/23), *ölu dēl bubalīm* (< oğlu değil babalığım) (17b/46), *bizim ğadar deyil* (18b/65), *iki asırlıKTan aşşā deyil* (< iki asırlıktan aşağı değil) (29a/23).

3.1.6.2.3.6. Ek Fiilin Zarf-Fiil -ken ile Çekimlenmesi

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *durūka* (< dururken) (1a/5), *kısarka* (< kısarken) (1a/45), *ġıpırdatırKa* (< kıpırdatırken) (2b/65), *alırka* (< alırken) (10a/7), *yaparka* (< yaparken) (12a/21), *hururlarka* (< vururlarken) (13a/57), *oynarka* (< oynarken) (13a/57), *gelerke ğederke* (< gelirken giderken) (14a/10), *uƒaKka* (< ufakken) (21a/1), *böyürke* (< büyürken) (22a/19).

3.1.6.2.4. Birleşik Fiiller

İsim soylu bir veya birden çok sözcük ile birlikte bir asıl eylemin birleşmesiyle meydana gelen ve tek bir kavramda karşılık bulan fiil türlerine birleşik fiil denir.²³⁷

3.1.6.2.4.1. İsim + Fiil Yapısında Olanlar

İsim+ ver- Yardımcı Fiili

izin de vermediler (2a/16), *söz vermiş* (2a/31), *isTirāt verdiKlerinde* (< istirahat verdiklerinde) (9a/3), *selam ver* (9a/6).

İsim+ et- Yardımcı Fiili

ġabil eTmediler (< kabul etmediler) (1a/33), *tariF ederler* (2b/46), *ġaybeTTi* (< kaybetti) (3b/51), *terc1 edilir* (< tercih edilir) (4b/15), *devam ediyo* (4b/25), *dāvet ediyiġ* (< davet ediyorsun) (2b/46), *teliFan edivdi* (< telefon ediverdi) (11a/24) *aFeTsin* (< affetsin) (11b/33), *maƒāT mı eTdi* (< vefat mı etti) (16a/20).

İsim+ ol- Yardımcı Fiili

ġayboldu ğeTdi (< kayboldu gitti) (2a/29), *ġüzel olur* (3a/19), *emeKli olduKdan sōna* (9a/13), *ġārolsun* (< kahrolsun) (11a/23), *cenneT mekānı olsun* (11b/33), *hayırlıcası olsun* (16a/50).

İsim+ yap- Yardımcı Fiili

yemēzi yapalım (< yemeğimizi yapalım) (2b/46).

İsim+ kıl- Yardımcı Fiili

namaŞġımı ġıların (< namazımı kılarım) (17b/52).

²³⁷ Korkmaz, 2017: 199.

3.1.6.2.4.2. Fiil +Fiil Yapısında Olanlar (~Tasvîri Fiiller)

Tasviri fiiller bu bölümde dört başlık altında incelenecektir:

Süreklilik Fiili

-(I)p dur-: *ha beni kesip asıP duru* (1a/10), *oturuP durün* (< oturup duruyorum) (1b/52), *yaşayıP duruyn* (< yaşayıp duruyorum) (11b/34).

-(I)p git-: *uçup varıP gèder* (16a/46).

-(I)p yürü-: *ne terslèP yürüñ* (12a/27).

Yeterlilik Fiili

bulabilirse (2b/39), *ğatabilirsin* (3a/8), *toPlanabilir* (10a/5), *alabilirsiniz* (< alabilirsiniz) (32b/107).

Yeterlilik Fiilinin Olumsuzu

bulamāyoñ (< bulamıyorsun) (2b/40), *indirememişler* (3b/48), *göremedim* (13a/45), *çekemediler edemediler* (14a/14).

Tezlik Fiili

gelivdim (< geliverdim) (1a/23), *indirivdiler* (< indiriverdiler) (2a/26), *gelivdi* (< geliverdi) (2b/58), *ezilivmiş* (< ezilivermiş) (2b/63), *dakiveriñ giTsin* (< takıverin gitsin) (5a/7), *zil çalıvsın ğalıv ğapıda* (< zil çalıversin kalıver kapıda) (6b/76), *yapıvdıdık* (< yapıverdiydik) (11b/37), *yazıvdi* (< yazıverdi) (13a/52), *ğèdivd1nde* (< gidiverdiğinde) (13a/56).

Tezlik Fiilinin Olumsuzu

açıvmemiş (< açıvermemiş) (13a/44), *yapamáyıvdi* (< yapamayıverdi) (16a/40).

Yaklaşma Fiili

çıkayazdım (22a/63), *uçayazdım* (22a/76).

3.1.7. Soru Eki

Yörede kullanılan soru eki STT ile benzerlik gösterir. Metinlerde *-mI* şekliyle görülmektedir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *ğoca mı deller* (< koca mı derler) (1a/17), *dövdürüceñ miydi beni* (< dövdürecek miydin beni) (1a/27), *oldu mu* (1b/54), *sabāla mı şafāla mı* (< sabahleyin mi şafak ile mi) (2a/8), *sorarın mı* (3b/48), *içinden misiñiz* (3b/53), *ğızı mıy* (< kızını mısın) (3b/54), *bōle m1di* (< böyle miydi) (6b/96), *ōle mi* (< öyle mi) (10a/1), *mafāT mı eTdi* (< vefat mı etti) (16a/20), *bicēz miyiz* (< birceğiz miyiz) (16a/22), *amcañ mı* (<

amcan mı) (16a/24).

3.2. Kelimeler

Başka kelime gruplarına gerek duymadan kendi başına anlamları mevcut olan, sözlüklerde de madde başına yazılabilen dil öğelerine kelime denir.²³⁸

3.2.1. Sıfatlar

İsimlerin önüne gelerek onları nitelik ve nicelik bakımından etkileyen ve belirten kelimelere sıfat denir.²³⁹

3.2.1.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları; isimlerin durum, şekil, renk gibi özelliklerini niteleyen sıfatlara denmektedir.

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *böyüK ölumuş* (< büyük oğlumun) (16a/29), *esKi yama* (16a/36), *evelkūn* (< evvelki gün) (16a/46), *ğiymaTlı ğızım* (< kıymetli kızım) (16a/58), *geçen sene* (17a/3), *harbolan yerlere* (17a/21), *en böyüK görümcemin* (17b/42), *acāyiP bi şey* (18b/32), *yāmurlu havada* (20a/2), *ilgili ayaKKbılar* (21a/23), *davıllı zurnalı dūn* (21a/28), *esKi garaca* (< eski garaja) (22a/39), *dımmık ğarton* (1a/44).

Pekiştirme Sıfatları

Anlamı kuvvetlendirmek için sıfatın sonuna /m/, /p/, /r/ ve /s/ ünsüzlerinin getirilmesiyle oluşturulur. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *ğasğara çadır* (< kapkara çadır) (31a/89).

3.2.1.2. Belirtme Sıfatları

Nesneleri belirten sıfat türlerine verilen addır. Belirtme sıfatları kendi içinde gruplara ayrılır:

3.2.1.2.1. İşaret Sıfatları

İşaret sıfatları isimlerin yerlerini işaret eden sıfat türleridir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

bu: *bu bez çapıt* (6b/93), *bu çocā* (< bu çocuğa) (2a/22), *bu hālimize* (2b/50), *bu sene* (6a/45).

şo: *şo gelen* (32b/139).

o: *o yannı* (< o yanı) (5b/37), *o biri* (24b/22), *o zaman* (15a/7).

²³⁸ Atmaca, 2017: 191.

²³⁹ Korkmaz, 2017: 335.

öteki, öte: *ötekōzde* (< öteki gözde) (6b/90), *ötüzünde* (< öte yüzünde) (2a/23), *öteki evleneni* (16a/39).

ho, hu: *hu barmāni* (3b/48), *hu töşşeklerimi* (< şu döşeklerimi) (6b/93), *hū gebizin* (6a/3), *hu çapıTlar* (6b/95) *ho adama* (14a/38).

endē: *endē er1n* (< o eriğın) (17a/23).

3.2.1.2.2. Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfat türlerine verilen addır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

A. Asıl Sayı Sıfatları: *beş altı sene* (1a/3), *yedi seneye* (1a/3), *bi çocūm* (< bir çocuğum) (1a/3), *üç gün* (1a/9), *bi yaşında* (1a/22), *iki ün* (< iki gün) (1a/28), *iki gişi* (< iki kişi) (2a/29), *yirmi beş gurus* (2b/68), *on beş gün* (3a/4), *yirmi millar para* (6a/41), *on kilo olsa beş kilo olsa* (6a/60), *iki evli* (7a/8).

B. Sıra Sayı Sıfatları: *dördüncüsü gün* (1a/10), *seKizinci gaTda* (30a/26), *birinci kesir* (8a/21), *ikinci kesir* (8a/21), *bēşinci sınıfa* (6a/37).

C. Üleştirme Sayı Sıfatları: *üçer üçer tāne torunum* (26a/12) *ikişer gün* (17a/39).

D. Kesirli Sayı Sıfatları: *yarım dönüm* (6a/53), *iki buçuk liraya* (14a/19).

3.2.1.2.3. Soru Sıfatları

İsimleri soru sorarak belirten sıfat türlerine verilen addır. Metinlerde görülen örnekleri şunlardır:

Kaç: *kaç bölge var* (6b/71), *kaç yaşındayın* (6b/72), *kaş dene sīr* (< kaç tane sığır) (12a/28), *kaç senedir* (18a/9).

Ne: *ne biçim* (2a/14).

Ne kadar: *ne gadar bilezik* (32b/80).

Hangi: *hangı yörüklerdensiñ* (< hangi yörüklerdensin) (19b/18), *hangı aylarda* (31a/17).

3.2.1.2.4. Belirsizlik Sıfatları

İsimleri belirsiz olarak belirten sıfat türlerine verilen addır. Metinlerde görülen özellikleri şu şekildedir:

Bütün: *bütün köydē* (< bütün köydeki) (14a/8).

Bazı: *bāzı şeylerinde* (8a/23).

Her: *her şeyinle* (1b/47), *her yēcēmi içcēmi* (< her yiyeceğimi içeceğimi) (1b/37), *her şeyi* (6b/78).

Bisēl: *bisēl asKer* (< bir sürü asker) (2b/55).

Bir: *bi hazır eve* (1a/34), *bi yemek* (1b/48), *bi general* (2a/2), *bi göüşa* (< bir koğuşa) (2a/10), *bi ikindin* (2a/6), *bi şe* (< bir şey) (2a/9), *bi mermeneTdi* (2a/24), *bi dış donu* (5a/8), *bir bohca* (5a/12).

3.2.1.2.5. Topluluk Sayı Sıfatları

Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.2.1.2.6. Sıfatlarda Karşılaştırma ve Derecelendirme İşlevi

a) Eşitlik Derecesi: *isTed1m gibi* (< istediğim gibi) (11a/4).

b) Karşılaştırma Derecesi: *daha iyi* (5a/26), *daha iyisini* (6b/98), *daha uzā* (< daha uzağa) (18b/33), *daha güccük* (< daha küçük) (26a/17).

c) Aşırılık Derecesi: *çok yerleşmemiz* (4a/8), *çok fazla köye* (5a/24), *çoK da bahalı* (< çok da pahalı) (6a/53), *çok güzel asKerlik* (11a/8), *çoğ iyi ğarı* (12a/27).

d) En Üstünlük Derecesi: *eğ güzel taraFı* (18b/56), *eğ güccū* (< en küçükü) (26a/18).

3.2.1.2.7. Sıfatlarda Küçültme

İsimlerin önüne gelen niteleme sıfatlarının küçültme eki almasıyla meydana gelmektedir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *ufacıK*²⁴⁰ (< ufacık), *bicēz* (< birceğiz) (11b/24), *oncāzıma* (< oncağızıma) (13a/60), *ğızçāzlar* (< kızcağızlar) (16a/15), *ğızcāzım* (< kızcağızım) (16a/18) *adamcāz* (< adamcağız) (3b/34).

3.2.1.2.8. Unvan Sıfatları

Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.2.2. Zarflar

Zarf-fiillerin, sıfatların, sıfat-fiillerin ve bunun yanı sıra zarf niteliğindeki kelimelerin önüne gelip onları zaman, yer, yön, nitelik, miktar, pekiştirme ve sorma gibi farklı şekillerle etkisi altına alan, anlamlarını da değiştirerek daha güçlü bir hale bürünmesi sağlayan kelimelere zarf denir.²⁴¹

3.2.2.1. Zaman Zarfları

Fiillerin zamanını gösteren zarf türüdür. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

²⁴⁰ Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerden alınmıştır.

²⁴¹ Korkmaz, 2017: 427.

bōn: *bōn dūnümüz var dēyiḡ* (< bugün düğünümüz diyorsun) (1b/46), *bōn deller muane varımıḡ deller* (< bugün derler muayene varmış derler) (2b/53).

ḡāri: *indirivdiler hindi ḡāri* (2a/26), *seneler oldu ḡāri* (6a/52), *biz ḡayri arabayla yolladıK* (12a/19), *yol yapıyı ḡāri heye* (< yol yapıyor artık evet) (14a/13), *ḡarnımı doyrucam* diyom ḡāri) (< karnımı doyuracağım diyorum artık) (18b/21).

kēri: *ondan kēri bōle oldum* (< ondan sonra böyle oldum) (1a/40), *ondan kēri nēse* (< ondan sonra neyse) (6a/15), *ondan kēri dēdiler sevmiḡ dilemiḡ* (6a/19), *ondan kēri ilacıla şeyile* (< ondan sonra ilaç ile şey ile) (6b/95).

ḡimdi, hindi: *indirivdiler hindi ḡāri* (2a/26), *sūni rüzgarda yapıyolar ḡindi* (5a/18), *ēyi ḡindi bene verme* (< iyi ḡimdi bana verme) (11a/15), *üç ay oldu hindi ḡedeli* (< üç ay oldu ḡimdi gideli) (13a/3), *duruyru yatıyı hindi seriKde* (< duruyor yatıyor ḡimdi serikte) (13a/55), *hindi ḡarısı da hasTa* (< ḡimdi karısı da hasta) (17a/8).

sonra: *benden sōra indi geldi* (2a/25), *duTdum adamı ondan sōra tamam* (2b/59), *kız evi dā sonra evet* (5a/11), *bir ay sōna dūnü olacāmiḡ* (< bir ay sonra düğünü olacakmış) (6a/67), *ondan sōra net1ce* (11a/20), *ondan soḡracāzım ondan alıḡdıK* (< ondan sonra ondan alıḡtık) (14a/29).

eveli: *eveli hatır ḡöḡül sayḡı vardı* (31a/94).

hala: *ama köylerimizde hāylen devam ediyo* (5a/25), *hālā daha içimde* (7a/37),

ikindi: *bi ikindin bi ya tirene bindik* (2a/6), *ikindin yaTdım* (19b/13), *bindiK bi gün irkindin* (32b/95).

yazda: *yazda ḡışda orayı ç1nediK* (< yazın kışın orayı çiğnedik) (15a/6).

kışta: *yazda ḡışda orayı ç1nediK* (< yazın kışın orayı çiğnedik) (15a/6).

demin: *demin biri geldi* (16a/31).

3.2.2.2. Yer ve Yön Zarfları

Fiillerin yönünü gösteren zarf türüdür. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

İleri: *vosvogeni acıK ileri aldılar* (< volkswageni azıcık ileri aldılar) (22a/59).

Hordan: *hōrdan hindi çırPdımdı* (< şurdan ḡimdi çırptıydım) (17a/2).

Öte: *ḡura otur ḡōle bi yönüḡü öte dön* (16a/51).

Beri: *acıK beri gel* (< azıcık beri gel) (16a/51).

3.2.2.3. Hâl (~Nasıllık-Nicelik) Zarfları

Fiillerin halini gösteren zarf türüdür. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

bōle: *bōle hemḡirelik imtānları* (7a/10), *bōle āzına dōküyü* (< böyle ağzına döküyor)

(6b/91), *bōle eTdik* (1b/52), *ben neye bōle oldum* (< ben niye böyle oldum) (1a/33), *elli senem geşdi fırılđaK gibi bōle* (1a/44), *bōle siz geliP de görecēmi ne bildim ben* (12b/40).

hōle: *hōle çalıřıyıñ* (< öyle çalışıyorum) (6b/82), *hōle işlerinde de yoK dudāmıñ içinde hōle alTında* (< şöyle içlerinde de yok dudağımın içinde şöyle altında) (16a/18).

şōle: *şōle onu boynuna görsun* (< şöyle onu boynuna koyarsın) (24a/17).

iyice: *iyıze eziyoñ* (< iyice eziyorsun) (27a/5).

ōle: *ōle bi mermeneTdi* (2a/24), *ōle ōle derken işTe soñ zaman hepisi çoğaldı* (2b/42), *ōle hem serada çalışıyo* (< öyle hem serada çalışıyor) (4a/13), *hiç ōle kendi çoruma çocūma* (6a/65).

3.2.2.4. Azlık-Çokluk (~Miktar) Zarfları

Fiillerin miktarını gösteren zarf türüdür. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

az: *az gezer az bilirin heyye* (< az gezer az bilirim evet) (16a/48).

birēz: *birēz kesik kesik oluyo* (< biraz kesik kesik oluyor) (5a/22), *birēz çiftçilik yaPdım* (< biraz çiftçilik yaptım) (14a/18), *birēz bi hayli mēmur şeyi yüKseKTir* (29a/18), *orda birēz bi kaç ay duruyuz* (31a/8).

dıkı: *dıkı durduk oturduk* (< biraz durduk oturduk) (12a/18), *dıkı yaylarınız bir ay bi buçuK ay* (< biraz yaylarınız bir ay bir buçuk ay) (31a/33).

baya: *o da kamaraya aldı baya bi kaç sene oldu* (31a/55), *baya evlend1ni isTemediler* (16a/40).

epey: *epēy bi ğaldıK* (2a/15).

3.2.2.5. Soru Zarfları

Fiilleri soru sorarak gösteren zarf türüdür. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Neden: *neden yērsiñ sen o buynuzu dēdim ben* (12a/24).

Ne: *aKlıma ne geliyo ben onu dēyın* (< aklıma ne geliyorsa ben onu diyorum) (2b/70), *nēyediyo biz* (< ne ediyoruz biz) (2b/58), *sorarın mı dēdi ne dēdi* (3b/48), *bu narārı burda* (< bu ne arıyor burda) (12a/2).

Nasıl: *benden nasıl ayrılıyı* (< benden nasıl ayrılıyor) (1a/11), *nasıl bulduñ dēdim* (22a/11), *nāl eTdiñ*²⁴² (< nasıl ettin).

Niye: *şindi ben neye bōle oldum* (< şimdi ben niye böyle oldum) (1a/31), *nē biraKdıñ şoferl1 sen dēdim* (< niye bıraktın şoförlüğü sen dedim) (18b/55).

²⁴² Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

3.2.3. Zamirler

Varlıkların gerçek isimlerinin yerini tutan ve onları kişi, işaret ya da soru vasıtasıyla temsil eden isim soylu kelimelere zamir denir.²⁴³

3.2.3.1. Şahıs Zamirleri

Direkt olarak kişilerin yerini tutan zamir türleridir. Metinlerdeki şahıs zamirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.8 Teklik Şahıs Zamirleri Tablosu

	1. Şahıs	2. Şahıs	3. Şahıs
Yalın Hâl Eki	ben (1a/1)	sen (1a/18)	o (6a/8)
İlgi Eki	benim (1a/4)	seniñ (17a/24)	onuñ (2a/20)
Belirtme Eki	beni (1a/27)	seni (11b/45)	onu (2b/70)
Yaklaşma Hâl Eki	bene (1a/7) baña (17a/34)	sene (1b/48) sana (7a/43) saña (31a/14)	ona (7a/61)
Bulunma Hâl Eki	bende (3b/42)	-	onda (12b/35)
Çıkma Hâl Eki	benden (1a/11)	-	ondan (6a/9)

²⁴³ Karaağaç, 2013: 882.

Tablo 3.9 Çokluk Şahıs Zamirleri Tablosu

	1. Şahıs	2. Şahıs	3. Şahıs
Yalın Hâl Eki	biz (6a/58)	siz (6a/84)	onlar (7a/58)
İlgi Eki	bizim (1a/24)	siziñ (7a/8) sizin (11b/41)	onlarıñ (17b/48)
Belirtme Eki	bizi (2a/10)		onları (11a/17)
Yaklaşma Hâl Eki	bize (31a/63)	size (3b/54)	onlara (3b/39) onnara (31a/63)
Bulunma Hâl Eki	bizde (28a/17)	-	onlarda (14a/9)
Çıkma Hâl Eki	bizden (31a/2)	-	onlardan (31a/28)

Dönüşlülük Zamirleri

AİSİYA’da dönüşlülük zamiri için *kendi* zamiri kullanılır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: *kendim* (6b/72).

Teklik 2. Şahıs: *kendiñ* (30a/33).

Teklik 3. Şahıs: *kendi* (6a/65), *kendisini* (7a/64). İkinci örnekte ayrıca dönüşlülük zamiri hal ekiyle birlikte kullanılmıştır.

Çokluk 1. Şahıs: *kendimize* (13a/25). Bu örnekte ayrıca dönüşlülük zamiri hal ekiyle birlikte kullanılmıştır.

Çokluk 2. Şahıs: Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: *kendileri* (4b/35).

3.2.3.2. İşaret Zamirleri

Şahısları veya nesneleri işaret eden zamir türleridir. Metinlerdeki işaret zamirleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

Tablo 3.10 İşaret Zamirleri Tablosu

	Teklik	Çokluk
Yakın, görülen	bu (18a/9) hu (3b/48)	bunlar (1a/37)
Uzak, görülen	şo (32b/139)	şunlar (kayıt dışı derleme)
Uzak, görülmeyen	o (32b/129)	onlar (7a/58)

Tablo 3.11 Teklik İşaret Zamirleri Tablosu

	bu	şu	o
Yalın Hâl Eki	bu (18a/9)	şo (32b/139) şu (4a/6)	o (32b/129)
İlgi Eki	bunu (6a/3)	şunu (kayıt dışı derleme)	onu (2a/20)
Belirtme Eki	bunu (2a/16)	şunu (kayıt dışı derleme)	onu (2b/70)
Yaklaşma Hâl Eki	buna (kayıt dışı derleme)	şuna (kayıt dışı derleme)	ona (7a/61)
Bulunma Hâl Eki	bunda (3b/43)	şunda (kayıt dışı derleme)	onda (12b/35)
Çıkma Hâl Eki	bundan (kayıt dışı derleme)	şundan (kayıt dışı derleme)	ondan (6a/9)

Tablo 3.12 Çokluk İşaret Zamirleri Tablosu

	bunlar	şunlar	onlar
Yalın Hâl Eki	bunlar (1a/37)	şunlar (kayıt dışı derleme)	onlar (7a/58)
İlgi Eki	bunların (1a/15)	şunları (kayıt dışı derleme)	onların (17b/48)
Belirtme Eki	bunları (1b/51)	şunları (kayıt dışı derleme)	onları (11a/17)
Yaklaşma Hâl Eki	bunlara (kayıt dışı derleme)	şunnara (kayıt dışı derleme)	onlara (3b/39) onnara (31a/63)
Bulunma Hâl Eki	bunlarda (kayıt dışı derleme)	şunlarda (kayıt dışı derleme) şönlarda (kayıt dışı derleme)	onlarda (14a/9)
Çıkma Hâl Eki	bunnardan (kayıt dışı derleme)	şunnardan (kayıt dışı derleme)	onlardan (31a/28)

İşaret Zamirlerinin Son Çekim Edatlarına Bağlanması

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *onniçin* (< onun için) (4b/29), *onuñ için* (7a/50).

Yörede sıkça kullanılan ve karakteristik olan ‘ende’ kelimesi de işaret zamiri görevi görmektedir: *endēni*²⁴⁴ (< şunu).

3.2.3.3. Belirsizlik Zamirleri

Şahısları ve nesnelere belirsiz olarak belirten zamir türleridir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Bazı: *bazını* (*çārıdı*) (< bazısını çağırırdı) (2a/22), *bazıları* (*unuduyon*) (2b/50).

Biri, birisi: *birisi* (6a/3), *birisi* (11b/40).

Herkes: *herkez* (2a/4), *herkez* (6a/4), *herkes* (6a/65), *herkeziñ* (11b/36), *herkez* (18b/19), *herkeziñ* (24a/16), *hêrkesiñ* (31a/88).

Hepsi: *hepsiniñ* (< hepsinin) (6a/2), *hepisi* (11b/32), *hepisi* (13a/2), *hepsini* (18a/13), *hepisi* (28a/12).

Öteki: *öteki* (*de bacımıñ çocūdu*) (< öteki de bacımın çocuğuydu) (13a/42), *öteki* (13a/57), *öteki* (18c/67), *öTekinde* (18b/64).

Beriki: *beriki* (13a/57).

3.2.3.4. Soru Zamirleri

Şahısları veya nesnelere soru sorarak gösteren zamir türleridir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Kim: *o malı bağan kim dēdi* (< o mala bakan kim dedi) (12a/28), *ölen kimidin* (< ölen kimdi) (12b/34).

Kimin: *bu mezer kimiñ demişler* (< bu mezar kimin demişler) (12b/37).

Ne: *o gelen nem ne dēdi* (12a/5), *borcumuz ne* (32b/117).

Kaç: *kaç yaşındasın* (30a/31).

Hangi: *hangını* (< hangisini) (16a/71), *han#ınıñ* (< hangisinin) (17a/41).

Ne: *aKlıma ne geliyo* (2b/70).

Nerede: *sen kendiñ nerde duruñ* (< sen kendin nerede duruyorsun) (30a/33).

²⁴⁴ Bu örnek, AİSİYA’da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

3.2.4. Edatlar

Tek başlarının anlamı olmayan, isim ve isim köklü sözcüklerin sonuna gelip onlarla anlamca bağlı olan ve dilin yapısı bakımından eklendikleri sözcüklerin tümcede bulunan diğer sözcüklerle arasında türlü ilişkiler kuran kelimelere edat denir.²⁴⁵

3.2.4.1. Ünlem Edatları

Bu bölümde ünlem edatları *a) Ünlemler, b) Seslenme Edatları c) Gösterme Edatları, ç) Cevap Edatları, d) Tekerrür Edatları* başlıkları altında incelenecektir:

3.2.4.1.1. Ünlem Edatları

Ünlem edatları konuşan kişinin *sevinç, üzüntü, şaşırma, onaylama* gibi duyguları belirten kelimelerdir.

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

Tehdit ifadesi için: *aman ha* (32b/123).

Şaşırma ifadesi için: *alla allā* (< allah allah) (32b/118).

Acı ve ızdırıp ifadesi için: *āh çocuk* (3b/54), *oh götürdüK* (32b/88), *āh* (2b/68).

Korku ifadesi için: *eyvah* (32b/105).

Merhamet duyguları içinde şaşırma ifadesi için: *ay gidi gız vay* (12b/48), *ay allahım* (32a/34), *ay āmaT* (< ay ahmet) (12a/14).

Memnuniyetsizlik ve kızgınlık ifadesi için: *ē nōlucaK* (< e ne olacak) (32b/92), *ay çok yorulurdum emme* (< ay çok yorulurdum ama) (1b/52).

3.2.4.1.2. Seslenme Edatları

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir: *lāyn (sıra dut dediler)* (2b/55), *len (arkadaşını eş dutacañ)* (2b/57), *ulen* (18c/67), *ule* (eTme) (22a/15), *len* (bi mēmur adam bōle mi olur) (22a/9).

3.2.4.1.3. Gösterme Edatları

Herhangi bir kişiyi ya da herhangi bir nesneyi gösteren edatlardır.

1. Uzaktaki nesnelere göstermek için kullanılan gösterme edatları

t1 vana hile geTdi geldi (< ta vana bile gitti geldi) (13a/61).

2. Yakındaki nesnelere göstermek için kullanılan gösterme edatları

*ihıcika*²⁴⁶ (işte).

²⁴⁵ Korkmaz, 2017: 899.

²⁴⁶ Bu örnek, AİSİYA'da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

3.2.4.1.4. Cevap Edatları

Cevap edatları, onaylama yahut red ifadeleri belirten edatlardır.

1. Olumlu cevap ve tasdik bildiren edatlar

hî: *âdet hî âdet* (4b/33), *hî òle* (26a/25), *hî oldu mersinlerimiz* (26a/35), *hî büyük amcadan* (31a/44).

evet: *evet òle* (5a/26), *kız evi dâ sonra evet* (5a/11).

hay hay: *hay hay başımızın üsTüne* (22a/2), *heyeye ya* (26a/32).

heye, heyeye: *heyeye* (24a/16), *heye* (14a/13), *ora heyeye* (16a/47), *heyeye gızım* (< evet kızım) (16a/43).

2. Olumsuz cevap bildiren edatlar

yok: *youdun* (< yoktu) (11b/39), *yõmuş* (< yokmuş) (12a/16).

hayır: *hayır fasillenîş içinde* (< hayır fasulyenin içinde) (4b/28).

değil: *kendi yēcēm dēl* (< kendi yiyeceğim değil) (1b/53), *bu taraf dēyil de o yannı* (4b/37), *çok fazla bi şey deyil* (5a/8), *giymek zorunda deyil* (5a/15), *üsT düzey deyil* (7a/57), *toPlasaK deil de toPlayacāz* (< toplasak değil de toplayacağız) (10a/5), *ben iyneönü deyilim* (11a/23), *õlu dēl bubalīm* (< oğlu değil babalığım) (17b/46), *bizim ğadar deyil* (18b/65), *iki asırlıKTan aşşā deyil* (< iki asırlıktan aşağı değil) (29a/23).

3.2.4.2. Bağlama Edatları

Bağlama edatları bu bölümde, *sıralama bağlama edatları*, *denkleştirme edatları*, *karşılaştırma edatları*, *cümle başı edatları*, *sona gelen edatlar* başlıkları altında 5 grupta incelenecektir:

3.2.4.2.1. Sıralama Bağlama Edatları

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

+IA: *öküzüle* (< öküz ile) (32a/13), *onula* (*onunla*) (32a/13).

veya: *dana eti veya davar eti* (4b/28), *nohut veya fasille terc1 edilir* (< nohut veya fasulye tercih edilir) (4b/29).

ki: *bubam dēdiykine* (< babam dedi ki) (1a/8), *ben dēdimiki* (< ben dedim ki) (6a/31), *dēyinkına* (< diyorum ki) (6b/74), *deyir1ki* (< diyor ki) (24a/11).

3.2.4.2.2. Denkleştirme Edatları

Birbirine denk olan iki öğeyi birbirine bağlayan edat türlerine verilen addır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

veyahut: *veyahuT* (29a/38), *yahuT* (29a/28).

3.2.4.2.3. Karşılaştırma Edatları

Karşılaştırılan öğeleri birbirine bağlayan edat türlerine verilen addır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

hem ... hem: *hem çiftçilik yaPdım hem arabacılık yaPdım* (14a/23).

ya ... ya: *ya nohut ya fasille* (< ya nohut ya fasulye) (4b/15).

3.2.4.2.4. Cümle Başı Edatları

Cümleleri birbirine bağlayan edat türlerine verilen addır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

ama: *emme biz evletimizden mi geçelim* (< ama biz evladımızdan mı geçelim) (6a/8), *emme birbirimize āz gavgası ile bitirdik* (< ama birbirimize ağız kavgası ile bitirdik) (6a/61), *emme ne bulursam* (13a/48), *amma tanışmadık* (22a/7).

belki: *belki bunlarda vardır* (18a/5), *belki iki günde vardıK yā* (18b/29), *beliki yüz bel^zki iki yüz araba var* (22a/48).

çünkü: *çünkü yemeleri şey oluyo* (4b/19).

eğer: *ēr hayvan kesdiyseniz* (< eğer hayvan kestiyerseniz) (5a/23), *eğer dūn edēn bir tek vara* (< eğer düşün edeyim bir tek var ya) (6b/86).

ellēm, ellēlem: *bi şey var ellēm dedim* (< bir şey var herhalde dedim) (3b/45), *būşdenmiş ellēlem* (< büyüştüğü herhalde) (16a/46), *haytāydı adam ellēm* (< haytaydı adam herhalde) (17a/6).

halbuki: *halbuku ezberledim ya* (18c/78), *halbūsa* (24a/11).

hatta: *haTdē hindiye varasā* (< hatta şimdiye varana kadar), *haTTē* (< hatta) (29a/18).

ille: *illā hi bi dā okuyacān* (< illa ki bir daha okuyacağım) (18c/78).

madem: *mādem ki gelmişiniz* (5a/7).

mesela: *mesela benim gayınvālidem hazır tavuk yemez* (4b/35), *mese çō giyma yemez* (< mesela çoğu kıyma yemez) (4b/35), *mesila gaynınam dana eti yemez* (< mesela kaynanam dana eti yemez) (4b/35), *bacım diyo mesela* (5a/7).

sonra: *ondan sōna* (< ondan sonra) (5a/11), *ondan sojura* (< ondan sonra) (21a/14).

yalnız: *yalnız iki dene dāamadım öldü* (< yalnız iki tane damadım öldü) (11b/33).

yani: *yāni kemiksiz nohut veya fasille* (4b/29), *genelde kesim okuyo yāni* (5a/3), *yāni bu keşgein ayrı bi tadı var dersiniz* (5a/25), *yāni kōmüz de çok sever* (< yani köyümüz de çok sever) (6b/87).

zaten: *zāten çiftçiniñ kolay yeri olmuyoru* (< zaten çiftçinin kolay yeri olmuyor) (10a/7), *zayti çocū oluP da üç çocū var* (13a/37).

3.2.4.2.5. Sona Gelen Edatlar

Kelimeleri kelime gruplarına bağlayan edat türlerine verilen addır. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

bile: *inēle hilen* (2b/39), *davar kesilse bile* (4b/19), *o eKmē hile* (< o ekmeği bile) (13a/29), *laFı hilen toparlayamāyırıy* (< lafi bile toparlayamıyor) (17a/6), *bi Őeyeye hilen dēdim* (17a/29), *vana hile gēTdi* (< vana bile gitti) (13a/61).

de, da: *iŐ de kesēr* (1a/18), *çocūmun da* (1a/11), *ben de dēdim* (1a/12), *paraları da* (1a/39), *edip de* (1a/34), *biri de* (2a/5), *silah da bol* (2a/23), *abTalı da var tātacısı da var çingenesi de var* (2a/27), *ölüsünü de bulamadılar* (2a/29), *bi çuval da buyday* (2b/41), *musavir de bol* (2b/45), *bu taraf dēyil de* (4b/37), *bi de antalladan aldı* (< bir de antalyadan aldı) (11b/41), *mobileT al da dēdim* (13a/18).

ya: *öleceka* (< ölecek ya) (6b/91), *ulen geri gēTsema* (< lan geri gitsem ya) (22a/80), *gēTdiga* (< gittik ya) (32b/77), *bir tek vara* (< bir tek var ya) (6b/86), *zekereTTe gāri öleceka* (6b/91).

3.2.4.2.6. Tekerrür Edatları

Tekerrür edatları için yörede kullanılan *gene* kelimesi karakteristiktir. Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

gene, gine: *cenāzelerimizde gene mevlüt* (4b/20), *ama gene de kendi alır* (4b/35), *gene gēdiyorsun* (7a/25), *gene gāzaniyorsun* (7a/26), *gēdiyri gene* (< gidiyor) (13a/20), *saraylar aldı gene ordan* (13a/54), *gine koyunculuK vardı* (18a/8), *gēne devam eTceñ dēdi* (< yine devam edeceksin dedi) (18b/55), *çalışıyomuş gene arkada* (22a/41).

3.2.4.3. Çekim Edatları

Metinlerde görülen örnekleri şu şekildedir:

diye: *bi Őey var dēye* (2b/36), *dōndürüv geriye bu hasTalī dēye* (< dōndürüver geriye bu hastalığı diye) (6a/64), *keriman dēye bi gız çocū* (< keriman diye bir kız çocuğu) (22a/30), *guŐ gurT yemesin dēye* (< kuŐ kurt yemesin diye) (32a/15).

eveli: *āc ambarlar olurdu eveli* (32a/24), *eveli hatır göñül saygı vardı* (31a/94).

gibi: *toPlārı gibi ediyriker* (< topluyor gibi ediyorlar) (17a/18), *isTed1m gibi* (< istediğim gibi) (11a/4), *sizin gibi* (11b/41).

için: *onniçin* (< onun için) (4b/29), *boazçīnuŐ uçu çalışıyı* (< boğazı için çalışıyor) (6a/65), *onuŐ için* (7a/50), *bizim uçu* (< bizim için) (13a/10).

kadar: *sorkun yaylasına gādar* (2b/37), *olursa ekecek gādar* (2b/37), *ōrda bir ay gādar durdu* (6a/8), *ben ne gādar annaTsam da yaşācañ* (< ben ne kadar anlatsam da

yaşayacaksın) (18b/31), *bizim ğadar deyil* (18b/65), *ihtiyācı ğadar olurdu* (29a/11), *kaFam o ğadak yorgun be çocūm* (< kafam o kadar yorgun be çocuğum) (30a/28), *ardına su ğadar bi hayıT çılısı dağardık* (32a/13).

keri, gari: *ondan kēri bōle oldum* (1a/40), *işTe ğāri hindi görüyün* (2a/26), *nişanlısı da ğāri burda* (6a/11), *demesi ğāri ayıp* (6a/42), *seneler oldu ğāri* (6a/52), *zekereTTe ğāri öleceka* (6b/91), *bir hoş oldu ğayrı* (12a/9), *olmadık kēri* (12b/48), *yapıyrı ğāri heye* (14a/13), *ne deyēn ğāri başKa* (14a/36), *o gün ğarnımı doyurucam diyom ğāri* (18b/21), *ğāri verdiler* (21a/14), *hindi heP kısaltıldı ğāri* (21a/29), *sen bilin mi ğāri heyye* (31a/23).

sonra: *ondan sōna* (< ondan sonra) (5a/11), *sojura* (< sonra) (13a/43), *sojracāzım* (< sonra) (14a/29).

SONUÇ

Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağzları'ndan derlenen metinlerden hareketle elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Ses Bilgisi:

1. Kapanlı /e/ ([ê]) sesi, Serik ilçesi ve yöresinde karakteristik bir sestir: *dēdi* (1a/17), *dēriz* (6a/12), *vērdim* (6a/43), *hēr gün* (6a/64), *hērkeze* (6a/65), *gēşmiş olsun* (12a/1), *şeyim* (17b/42), *ērdi* (26a/1), *bēş* (30a/1), *dēyebil1ri* (<diyebiliyor) (13a/7), *ēyinliK* (<iyilik), (16a/11), *gēTdi* (< gitti) (22a/73).

2. Yöre ağzında kalınlık-incelik uyumu vardır. STT'de bazı eklerden dolayı bu uyum bozulurken AİSİYA'da bu ekler kalınlık-incelik uyumuna girmiştir: *kısarka* (<kısarken) (1a/45), *birez* (1b/47), *bilmēz* (<bilmiyoruz) (1b/52), *sabāla* (<sabahleyin) (2a/2), *tāsıldar* (<tahsildar) (2b/46), *oturuyka* (<otururken) (2b/60), *takka* (<dakika) (6b/76), *halbuysa* (<halbuki) (11a/7), *īsan* (<insan) (13a/13).

3. STT'de bazı kelimelerde bulunmayan düzlük-yuvarlaklık uyumunun AİSİYA'daki kelimelerde kullanıldığı görülmektedir: *furun* (<fırın) (1a/24), *tenike* (<teneke) (1a/41), *turaç* (1a/41), *çabıK* (<çabuk) (1b/47), *tavik* (<tavuk) (1b/48), *gouş* (<koğuş) (2a/10), *gözel* (<güzel) (2a/11), *dokan-* (<dokun-) (2a/20), *tāsıldar* (<tahsildar) (2b/46), *tokTur* (<doktor) (2b/65), *unula* (<unla) (3a/9), *kōfer* (<kuaför) (3b/21), *tapı* (<tapu) (11b/37).

4. AİSİYA'da ikincil ünlü uzunlukları karakteristik seslerdendir: *durūka* (<duruken) (1a/5), *ōle* (<öyle) (1a/18), *sōra* (<sonra) (2a/11), *şafāla* (<şafakla) (2a/8).

5. Ötümlüleşme ses hadisesinin etkisi yöre ağzındaki kelimelerde oldukça büyüktür: *duz* (<tuz) (3a/15), *dakıveriñ* (<takıverin) (5a/7), *dene* (<tane) (6b/78), *dabanca* (<tabanca) (6b/88), *cember* (<çember) (11a/23), *cizilerden* (<çizgilerden) (32b/38), *musāvır* (<misafir) (2a/12), *ğayınvālidem* (<kayınvalidem) (4b/35), *esgi* (<eski) (29a/1).

6. AİSİYA'daki karakteristik seslerden biri de /n/ ([ŋ])'dir. Bu sesin, sözcüklere gelen tamlayan, tamlanan eklerinde ve 2. teklik ve çokluk eklerinde örnekleri bulunmaktadır: *bunlarıñ* (<bunların) (1a/15), *yuvanı* (<yuvanı) (1a/15), *gelinimiñ* (<gelinimin) (16a/28), *ocāñıza* (<ocağımıza) (16a/61), *bilirsiniñ* (<bilirsin) (16a/37), *çıkarmayıñ* (<çıkarmayın) (17a/5).

Şekil Bilgisi:

1. AİSİYA’da bildirme ve emir kipleri fiil çekimlerinde 1. teklik şahıs içim /m/ ünsüzü yerine /n/ ünsüzü kullanılmaktadır: *alırın* (<alırım) (16a/18), *uyuyamān* (<uyuyamıyorum) (16a/18), *goyān* (<koyayım) (17a/2), *çekemen* (<çekemem) (21a/7).

2. *Heye, heyye, hōle, endē* kelimeleri AİSİYA’ya özel ifadelerdir: *hindi* (<şimdi) (1b/49), *hindiye* (<şimdiye kadar) (1b/53), *hōle* (<şöyle) (12a/1), *heyye* (16a/10), *heye* (16a/27), *endē* (<oradaki) (17a/23).

3. Yöre ağzında şimdiki zaman ekinin *-yir* ve *-yi* şekilleri de kullanılmaktadır: *isTēyi* (<istiyor) (21a/9), *biliyiñ mi* (<biliyor musun) (24a/12), *kasTelēyirsiniñ* (<gazeteliyorsun) (26a/26), *isTēyin* (<istiyorum) (26a/41).

4. AİSİYA’da bazı fiil ve ek fiil çekimlerinde, geçmiş zaman 3. teklik kişi kullanımında /n/ sesinin türediği görülmektedir: *zamanıydın* (<zamanıydı) (11a/3), *generaldın* (<generaldi) (11a/25), *çekerdin* (<çekerdi) (11a/25), *varıdın* (<var idi) (12a/16), *kimidin* (<kimdi) (12b/34).

5. Yöre ağzında isimden isim yapma eki olan *+gil+* oldukça karakteristiktir: *anasıgil* (13a/60), *āb1mgil* (14a/6), *bubamgil de* (< babamgil de) (21a/4), *anamgil* (< annemgil) (21a/10).

6. Zaman bildiren edatlardan olan *gāri* kelimesi, yörede karakteristik bir kullanıma sahiptir: *o gün gārnımı doyurucam diyom gāri* (18b/21), *gāri verdiler* (21a/14), *hindi heP kısaltıldı gāri* (21a/29), *sen bilin mi gāri heyye* (31a/23).

7. Miktar bildirme zarflarından biri olan *dıki* kelimesi AİSİYA’da karakteristik bir yapıya sahiptir: *dıki durduk oturduk* (< biraz durduk oturduk) (12a/18), *dıki yaylarınız bir ay bi buçuK ay* (< biraz yaylalarınız bir ay bir buçuk ay) (31a/33).

8. AİSİYA’da ‘almak’ anlamında kullanılan ‘*meh*’ kelimesi de yörede karakteristiktir: *meh hunu ye*²⁴⁷ (< al şunu ye).

9. Yöre ağzında *+cA* eki eşitlik şekliyle kullanılırken aynı zamanda kişi isimlerinin sonuna getirilerek sözü geçen kişinin yaşının büyük olduğu da bu ekle ifade edilir. Bu durum yörede karakteristiktir: *nerimancayı* (32b/78).

Serik ilçesinde muhacirler ve Tahtacı Türkmen konuşurları da bulunmaktadır. Yıllardan beri bu bölgede yaşamış oldukları için bölgeye adapte olmuşlar ve ağız özelliklerini çok koruyamamışlardır ancak benzerlikleri ve farklıları vardır. Yapılan derlemelerden hareketle çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

²⁴⁷ Bu örnek, AİSİYA’da kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

1. STT’ de +(y)A yön bildirme ekinin muhacirlerde + $\bar{A}$ ve yA kullanımını mevcuttur: *yaşatmā* (< yaşatmaya) (33a/6), *yörüye* (< yürüğe) (33a/13), *balıya* (< balığa) (33a/21).
2. Kelimenin aslında ilk hecede bulunan uzun ünlü muhacir ağzında kısaltılmıştır: *adet* (33a/6), *icat* (33a/10).
3. Yörük kelimesi, muhacir ağzında Yürük olarak geçer: *yürük* (< yörük), (33a/11).
4. *Abı*, *abe*, *abu*, *be* kelimeleri muhacir ağzında karakteristiktir: *abe ulanım* (< abe oğlanım) (33a/35), *abı yavrım* (< abe yavrum) (33a/23).
5. ‘Söz’ kelimesinin Eski Türkçe’deki şekli olan ‘*sab*’, muhacir ağzında aslını korumuştur: *sabTa* (< sözde) (33a/26).
6. Kelime başı *k* ünsüzü muhacir ağzında karakteristiktir: *kane* (< ebe, nene) (33a/22).
7. STT’de fiil çekiminde kullanılan birinci çokluk şahıs eki olan *-Iz* yerine Tahtacı Türkmen ağzında görülen geçmiş zaman çekimi için *-Ik/ -k* eki kullanılmaktadır: *dökerik* (< dökeriz) (34a/3), *veririk* (< veririz) (34a/3), *yardımlaşırık* (< yardımlaşırız) (34a/3).
8. [ú] ünlüsü Tahtacı Türkmen ağzında karakteristiktir: *cumā günü* (34a/37), *günleri* (34a/38).
9. İlgi eki +(I)η ve ikinci teklik şahıs eki olan +η, Tahtacı Türkmen ağzında da benzerlik göstermektedir: *gücün* (< gücün) (34a/13), *nèrelisiη* (34a/8).
10. /k/ > /ğ/, /r/ > /l/, #n > #l, değişimi Tahtacı Türkmen ağzında karakteristiktir ve bölge ağzıyla benzerlik gösterir: *guruluyo* (< kuruluyo) (34a/7), *lapur* (< rapor), *ireli* (< ileri), *löbet* (< nöbet).
11. n# > m# değişimi AİSİYA ile benzerlik göstermektedir: *om bir* (< on bir) (34a/34).
12. *k* ünsüzü Tahtacı Türkmen ağzında da karakteristik bir yapıya sahiptir: *ğalmışıkdır* (< kalmışızdır), *dūnū òle yaparık*²⁴⁸ (< düşünüyöyle yaparız).

AİSİYA’daki ses ve şekil özellikleri kimi durumlarda Korkuteli ağzıyla benzerlik gösterirken kimi durumlarda da farklılıklar tespit edilmiştir. Yöre ağzıyla Korkuteli ağzı arasındaki farklar şu şekildedir:

1. Bir ünsüz erimesi olan /r/ erimesi Korkuteli ağzında sık görülen bir erimedir. Ancak AİSİYA’da bu durum işlek değildir: ‘*ğadā* (< kadar), *areyolā* (< arıyorlar), *geşceklē* (< geçecekler), *müfdülē* (< müftüler), *alıyolā* (< alıyorlar), *onnā* (< onlar)’²⁴⁹
2. Büzülme ses hadisesi iki yöre ağzında sık görülen bir hadisedir. Fakat Korkuteli yöresi ağzındaki büzülme yoluyla oluşmuş bir kelime Serik ağzında kullanılmaz: *onnān*²⁵⁰ (< onların).

²⁴⁸ Bu örnek, Tahtacı- Türkmenlerden kayıt dışı derlenen kelimelerdendir.

²⁴⁹ Atmaca, 2017: 120.

3. Fiil + fiil yapısında olan süreklilik fiillerinden *-(y)Ip otur-* fiili, Korkuteli ağzında oldukça karakteristiktir. Serik ağzında da süreklilik fiilleri mevcuttur fakat *-(y)Ip otur-* şekline rastlanmaz. Bu fiilin Korkuteli ağzındaki örnekleri şunlardır: *dönüPoturu, aTdırıPoturu, bakıPoturu, oturuPoturu*.²⁵¹

4. Fiil + fiil yapısındaki bir diğer süreklilik fiillerinden olan *-(y)Ip batır-* fiili de Korkuteli ağzında sık görülen bir durumdur. Ancak Serik ağzında görülmez. Korkuteli ağzındaki bu yapı, Muğla ağzıyla benzerlik göstermektedir. Ahmet Caferoğlu'nun "Muğla Ağzı" adlı makalesinde bu konu daha detaylı bir şekilde işlenmiştir.²⁵²

5. Bir işaret zamiri olan 'bora' kelimesi, Korkuteli ağzında işlek kullanılan bir yapıdır. 'Buraya' anlamı taşımaktadır. AİSİYA'da bu işaret zamiri mevcut değildir.

AİSİYA'daki ses ve şekil özellikleri Gündoğmuş ağzıyla da karşılaştırılmıştır. Yörenin Gündoğmuş ağzıyla çoğunlukla benzerlik gösterdiği yönünde kanıya varılmıştır. Yöre ağzıyla Gündoğmuş ağzı arasındaki tespit edilen özellikler şu şekildedir:

1. Kapalı /e/ ([é]) sesi yöre ağzında olduğu gibi Gündoğmuş ağzında da karakteristiktir: *békmez, dökêrdik, dêrlêrdi, nêre* (< nereye).²⁵³

2. /t/ > /d/ ötümlüleşmesi hem Serik hem de Korkuteli ağzında olduğu gibi Gündoğmuş ağzında da karakteristiktir: *daş* (< taş), *davşan* (< tavşan), *daşımadan* (< taşımadan).²⁵⁴

3. *η* ünsüzü iki yörede olduğu gibi Gündoğmuş ağzında da karakteristik bir yapıya sahiptir: *goñşuya* (< komşuya), *doñuz* (< domuz), *köyünüzde* (< köyünüzde).²⁵⁵

4. Yörede 1. teklik şahıs çekimlerinde /m/ ünsüzü yerine /n/ ünsüzünün kullanılması Serik ağzıyla oldukça benzerlik göstermektedir: *ekerin* (< ekerim), *nöbetciyin* (< nöbetçiyim), *okuryazarın* (< okuryazarım).²⁵⁶

5. Ünsüz erimesi sonucu oluşan ikincil vokal uzunlukları Serik ağzında da karşılaşılan bir durumdur, bu yönüyle de yöre ağzıyla benzer gösterir: *āşam* (< akşam), *gāveye* (< kahveye), *şōle* (< şöyle).²⁵⁷

6. AİSİYA'da ve Korkuteli ağzında çekim edatı olarak kullanılan *gāri* ve *kēri* kelimeleri Gündoğmuş ağzında *keyti*, *keytimi*, *keytime* şeklinde de görülmektedir. Bu duruma Serik ve

²⁵⁰ Atmaca, 2017: 123.

²⁵¹ Atmaca, 2017: 187.

²⁵² Caferoğlu, A. (1962). "Muğla Ağzı", TDAY Belleten, C.10, S.107.

²⁵³ Kanık, E. age. s.104.

²⁵⁴ Kanık, E. age. s.105.

²⁵⁵ Kanık, E. age. s.105.

²⁵⁶ Kanık, E. age. s.105.

²⁵⁷ Kanık, E. age. s.105.

Korkuteli ağzında rastlanmaz, Gündoğmuş'a has bir sözdür: *ondan keytimi işde yapıdımız yāni.*²⁵⁸

Sonuç olarak; yukarıda da görüldüğü üzere, Doğu Antalya ağzı olan Serik ağzı, yine Doğu Antalya ağzlarından biri olan Gündoğmuş ağzıyla daha çok benzerlik göstermektedir ve Batı Antalya ağzlarından biri olan Korkuteli ağzı ile de benzerlikleri ve farklılıkları bulunmaktadır.

---

²⁵⁸ Kanık, E. age. s.128.

KAYNAKÇA

- Ak, M. (2015). *Teke Yörükleri (1800-1900)*. TTK Yayınları, Ankara.
- Aksüt, A. (2003). *Önce Türkmen Sonra Tahtacı*, Kayhan Matbaası, İstanbul.
- Atalay, B. (2013). *Divanü Lügat-it Türk*. TDK Yayınları, Ankara.
- Atmaca, E. (2017). *Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Atmaca, E. (2017). *Türkiye Türkçesi Ağızları Lisans Ders Notları*. Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Antalya.
- Atmaca, E.ve Güzel Ö. (2019). “Ağız İlişkileri ve Etkileşimleri Bakımından Antalya/Kumluçalı Türkmen Toplulukları” V. *Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri*, TDK Yay., s.168.
- Atmaca, E. (2020). *Harimî (Şehzade Korkud Dîvânı) (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Palet Yayınları, Konya.
- Bozkurt, F. (2012). *Türklerin Dili*. Eğitim Yayınevi, Konya.
- Bölük, R. (2012). *Serik Ağzı*. TC Serik Kaymakamlığı Kültür Yayını.
- Bölük, R. (2018). “Serik Ağzında Ünlüler”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S.7/4.
- Bölük, R. (2018). “Serik Ağzında Ünsüzler”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.30.
- Bulut, S. (2012). “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Kalıp Sözler ve Bu Kalıp Sözlerin Kullanım Özellikleri”. *Turkish Studies*, C.7, S.4.
- Bulut, S. (2017). “Serik (Antalya) Yörükleri Ağzından ‘Derleme Sözlüğü’ne Katkılar”. *Route Educational and Social Science Journal*, S.4/5.
- Bulut, S. (2018). “Gümüşhane İli ve Yöresi Ağızlarından Derleme Sözlüğü’ne Katkılar”. *Karadeniz Araştırmaları*, S.57., s.171-190.
- Buran, A. (1996). “İk Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanılışı”. *TDAY Belleten*, s. 11-18.
- Caferoğlu, A. (1962). “Muğla Ağzı” *TDAY Belleten*, C.10, S.107.
- Çeneli, İlhan. (1983). “Türkmen Türkçesi Sözlüğü”, *TDAY Belleten*, Ankara, C.30-31., s.42.
- Eraslan, K. *Boz-ok ve Üç-ok Oğuz Kolu Adları Hakkında*.
- Erdem, M. D. ve Bölük, R. (2012). *Antalya ve Yöresi Ağızları (Giriş-İnceleme-Metinler)*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul, s.51-52.
- Ersoy, F. (2007). “+gil Eki Üzerine”, *Dil Araştırmaları*, Ankara, Y.1, S.1.

- Evliya Çelebi. (2013). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (Hazırlayan: Kahraman, Seyit Ali), 7-10. Kitaplar, Dizin, 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Gönüllü, A. R. “Antalya’da İskan Eden Muhacirler (1878-1923)”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*.
- Güçlü, M. (1997). “Müstakil Teke (Antalya) Sancağı’nın Kurulması ve İdari Düzenlemeye İlişkin Bir Belge”, *Adalya*, No. III.
- Güçlü, M. (2018). “Serik’te (Antalya) Değirmenci Bir Köy: Alacami Köyü Hakkında Düşünceler”, *Tarih ve Günce*, C.1, S.2.
- Güçlü, M. (2021). “Serik’te (Antalya) Bir Ağa Köyü: Ayanoz (Yeşilyurt) ve Kerimoğulları Hakkında Düşünceler”, *Tarih ve Günce*, S.9.
- Gülensoy, T. (2018). *Türkiye Türkçesindeki Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Gülsevin. G. (2004). “Türkçede ‘Sıra Dışı Ekler’ ve Eklerin Tasnif Sorunu Üzerine”, V. *Uluslararası Türk Dil Kurultayı*.
- Kanık, E. (2021). Antalya İli Gündoğmuş İlçesi ve Yöresi Ağızları, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Karaağaç G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Karaağaç G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karahan, L. (2017), *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara, s.115.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, Ankara, s.137.
- Korkmaz, Z. (1971). “Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu”. *TDAY Belleten*, Ankara.
- Mecek, S. *Serik Yöresi Tahtacı Alevilerin Halk Bilgisi Üzerine Bir İnceleme*.
- Oral, M. (2013/2). “Serik Adına Dair”. *Folklor Edebiyat*, C.19, S.74, s.179.
- Serik İlçe Belediyesi Arşivleri. (Serik Haritası 2 buradan temin edilmiştir.)
- Seyirci, M. (2007). *Batı Akdeniz Bölgesi Tahtacıları*, Derin yayınları, İstanbul.
- Sümer, F. (1972). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri- Boy Teşkilatı- Destanları*. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- T.C. Serik Kaymakamlığı Yayınları (2012). *Geçmişten Günümüze Serik*, T.C. Serik Kaymakamlığı Yayınları, Antalya.
- Tekin, T. (2014). *Orhon Yazıtları*, TDK Yayınları, Ankara, s.20.
- Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, SimurgYayınları, Ankara.

Yörükan, Z. (haz. Yörükan, T.) (2015). *Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar*, Ötüken Yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakları

<http://www.serik.gov.tr/serik-tarihi> (erişim tarihi: 15.04.2020)

<https://islamansiklopedisi.org.tr/agaceriler> (erişim tarihi: 09.08.2020)

<https://islamansiklopedisi.org.tr/tahtacilar> (erişim tarihi: 09.08.2020)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Pamfilya> (erişim tarihi: 15.04.2020)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Serik> (erişim tarihi: 15.04.2020)

https://www.nufusu.com/ilce/serik_antalya-nufusu (erişim tarihi: 15.04.2020)

[Çingeneler - Vikipedi \(wikipedia.org\)](#) (erişim tarihi: 19.03.2022)

[Kağrı - Vikipedi \(wikipedia.org\)](#) (erişim tarihi: 17. 04. 2022)

[Dosya:Antalya \(tr\).svg - Vikipedi \(wikipedia.org\)](#) (erişim tarihi: 12. 04.2022)

[SERİK İLÇESİ PLANLAMA ALANI GENEL BİLGİLER... - PDF Free Download \(docplayer.biz.tr\)](#) (erişim tarihi: 11.04.22)

METİNLER

-1-

Söyleyen: Hatice ÇAKAL (72 yaşında, okuma yazma bilmiyor.)

Derleme Yeri: Abdurrahmanlar Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra b) Yemek Tarifi

-a-

1 evlendiK ben bi eş üsTüne evlendim. 2 kuma üsTüne geldim. 3 beş altı altı sene geşdi, altı yedi seneye girdi bi çocūm oldu. 4 o çocuK benim beş altı aylıKdı, benim Kuma ev bulamadı kirālIK gēTdi köyüne. 5 köyünde durūka yaz dönem oldu, bu zamanlar gētdiydi. 6 yaz dönemi oldu bi yer aldık, pirket çekidik, ev yaPdık. 7 huzursuzluK oldu bene eziyet eTTiler gēTdim vardım bubamıñ evine. 8 üç gün durdum, dördüncüsü gün bubam dēdiykine yemin eTdim ben gızım sen filangile gēt, ben yeminin kefāretini verēn gētirēn dēdi. 9 falcılara gēTdim, falcılarda üç gün durdum, bubam gelmēy. 10 dördüncüsü gün benim adam geldi, ha beni kesip asıPduru. 11 benim çocūmun da benden nāsıl ayrılıyı nasıl olur. 12 ben de dēdim ben sene yakışman, seniñ iyi hanımıñ var hayırlı onla geçin dēdim, gēTdi. 13 akşamıdı gēTdiler, ertesi gün akşamılā gene geldiler. 14 mēmed ince de var ğayınçısı. 15 bizim ğız dēdi, bak bunlarıñ dēdi, ōle dedēne bakma yuvañı dāTma dēdi. 16 bunlar dēdi hidTete kapılmıştır der, eviñe dön dēdi. 17 o kadınlar da dedēy ki bene, iyi olsa ğoca dēdi gonca derler dēdi, ğoca mı deller dēdi. 18 adı ğoca bunun dēdi iş de kesēr, sen her şeye katlanıcāz, bizi allah ōle yaratmış dēdi. 19 ben āşamadekli ona tamam ğatıldıK geldik, bindik motura geldik uzunsakallara. 20 benim ğuma ğari yuh geldiñ mi nēye geldiñ, ne işiñ var 21 ğardaşını yolladıñ gētirdi, çārdıñ geldim dēdim, isTenmēn. 22 āşam sāt on iki yatıcāz, n2dēn benim çocuk ufak yedi sekiz aylıK, bi yaşında dē. 23 sırtıma yüklendim, abışdım mezerlīñ içinden bōna ğulāmıñ dibi ensem ğızalaK ğızalaK gelivdim şeye ev½me, ğāvenin yanda ev. 24 geldim bizim ālim çalışıyı furunda. 25 yaTmış ğalkmış yemiş içmiş hēr yer bulaşık, topladım, yaTdım, zaten moralim bozuk, ordan korkalak geldim. 26 yaTdım, sabah kalkdım, bizim adam da geldi. 27 beni gētirdēydiñ ğarıña dövürüceñ miydi beni dēdim, sesdenmedi irāmeTli. 28 iki ün durduk, ev yapmaya gēTdik. 29 çapa çapaladım, pambık topladım, odun topladım, bi çocūmu emdirmedim yerine ğöre 30 odun topladım ustalara, orda yaTdım, yemēni eKmēni bişirdim köye geldim fasille badılcan aldım, orda yaTdım, bişirdim daşırdım, o usTaları yēdirdim ev dikeldi. 31 el yatardı, ben ben çoK azğındım, şindi ben neye bōle oldum. 32 elim duTmaz ğolum duTmaz her şeye mahkūmün. 33 ev yapıldı, ğabıl eTmediler, ben gene ğaldım. 34 seni hiç bi hazır eve oturmam, oturdum birer çöplē ev edip de o eve sokuncuyadekli 35 ben o

eve gece gündüz çalışdım, bak garibime gēdiyi, ālayasım da geliyi **36** emme bubam yerde yaTmasın nurda yaTsin, benim emine bacım da olsun **37** bunlar melātıla benim her yēcēmi işcēmi alıllar yollallar, sırtımı ğıyāfetimi bile. **38** çocūmun sırtlarını öreller, örgüler gētirilerdi, öle ben barındım. **39** işledim başladım paraları da benim telezyoncu ğardaşa biriKledīmi verdim. **40** banğaya yatırdı iş bankasına, ondan kēri bōle oldum. **41** bir iki sene geşdi, benim tenikesinle yām gelirdi, bişicēm gelirdi, bubam gönderīydi, buydaylarım, unum eKmēm bişik gelirdi, tavuk turaç gelirdi, y2rdiK içerdiK, çalışırdıK ... **42** bōle bōle bu zamana geldik. **43** bu ev miydi bi fare yuvasına gel temizle ev et otur hurda su girer hura çıkar, adam öldünde bile utanırdım. **44** hura şıp şıp su ayıklardım, dımmık ğarton yazardım, elli senem geşdi fırlıdık gibi bōle. **45** tāca anlaTıcak da kısarka bi şē bulamāyın biTdi.

-b-

46 sen dāvet ediyiñ, bōn dūnümüz var dēyiñ, gel yemēzi yapalım. **47** gediyım, fasillesini, nohudunu haşlāyım, buydayı ısladıyız, yūyuz yıkāyız, göyoz etimizi ğavruKlāyız her şeyinle salçasınna biberinne, sovannı göyoz, şeyini göyoz nohudunu göyuz, ğavruKlāyız, acık su döküyüz ğavruKla ğavruKla, o suyu çekelek suyunu döküyüz, göyöz, ondan kēri buydayı aTdık mı onuñ üstüne birez bi sülāi gadak bi ğazanısa yā döküyüz çabıK ezilsin dēye onu bazı bazı ğarıştırıyız, altını yakıyız. **48** ordan geçiyiz, çorbayı göyoz, çorbanın pirincini yıkāyız, tavını haşlāyız, tiftidiyiz, çorba terbiyelēz, otuz yirmi otuz yumurta göyoz,çırpıyız, limonunu göyoz, o da bişTiK kēri, onu da terbiyelēyiz, bi de tereyā ğızardıyız döküyüz üstüne, limonlāyız, buyur sene bi yemek. **49** hindi ev yemē, iki dörd olucaK n2dēn, dūn mevlit yēmē, nohut yēmē, keşgek, çorba, salata, helva. **50** ēr irmiK ğararsañ irmik helvası yapıyısın. **51** ben bunları yaPdım, çök yaPdım ama bunlardan da öle deme hā, benim sen çarıydıñ ben yarısı on lira veridi, yarısı bi çuval buyday veriydi, yarısı yā veriydi, yarısı bi şalvarlıK don veriydi, ohō muTlu olurum. **52** ay çok yorulurdum emme, bōle ēTdik hep hindi bilmēz yemek de bişirmēyin topalıñ baksā oturuPdurūn. **53** kendi yēcem dēl bişiricek de yēcēz, hindiye benim yemēm de bişeKolurdu, eKmēm de bişiKolurdu, buyrun bi yēlim bakām bi dērdim. **54** bugün kimse yoK, ele mūtacız hindi, ben bōle mi olcādım, oldu mu?

-2-

Söyleyen: Ali Çakal (79 yaşında, okuması var, yazması yok.)

Derleme Yeri: Töngüşlü Mahallesi

Derlenen: a) Askerlik b) Bir Hatıra

-a-

1 bi ikindin antalla garajdan bindimde kütahyada indim, bi dā bindim çanaKKaleye. **2** orda bi gece bi general varımış, o musāvır eTdi bizi bi yeri gösTerdi, orda yaTdık, sabāla hadi bakalım marş marş şeye ētim alaņına. **3** altı ay orda kurs gördük, şindikīnlerde yok, altı ay kurs gördük, onuñ içiñe bōle tokaT mokaT hem nāsıl oluyodu, ondan soņura altı ay biTTikden soņura bi dātım çıKdı beniki çıKdı gēTdi tā mardine. **4** herkez ğurya çekiyomuş bi de bize çeKdirdiler tamam iyi hadi **5** bu dēdiler İstanbul dēdi biri de izmir olmasın dēdi. **6** senin aklıña gelmemiş ta mardine gēdecēn, bi ikindin bi ya tirene bindik. **7** gēd allām gēd allām len dēdim ben bitecek bi yer dēl, saba oldu. **8** sabāla mı şafāla mı mardine ulaşmışıyz, şafāla heralda. **9** oñur yazar ōlanları seçiyılar gece biri sen gēT biri ben gēT derken ben dēdim biz okuma yazma ben az geriye çekildim bi şe sorarsa dēdim dikeliP ğalmayalım son zaman yurda albay mı yarbay mı bi şey geldi de ortasına bi gēTdi ğıyırdamañ lan dedi, sā sol tamam hepsi biTdi, ne o oñur yazanı baKdılar ne **10** doldurıvdiler bizi bi ğōuşa, o ğarañıda bi ğouşa, sabāla ğoca mardin dān yüzündeyiz. **11** ondan sōra hadi baKalım hindi beri anda ğızıldepe dēye bi yer var, orda güzel güzel, adamlar ne varsa biriKmiş, şeye gēdiyırlar. **12** birisi dēyi ben alamadım birisi ben dutamadım gece nöbeTine āşam nöbet arabayla dādıyor adam sabāla arabayla gene alıp gelip bölē ğōyu. **13** orda ne verilirse yecēn, çorba daş da olsa ye başKa yok **14** anasına saTTımın ōle bi dayak dersen hem ne biçim oluyodu, vaziveyi dōru yapacañ. **15** biz orda epēy bi ğaldıK, ondan sōra bi aldılar bizi nusaybin dēye tam şeyin kenarına teliñ dibine orda gücüle bitirdik askerlī biz otuz ayı. **16** ondan soņura izin de vermediler, soñ zaman iki ğün mü ğala üç ğün mü ğala ulan nāpacāñız bunu dēdi gēTsin dēdiler salıvdiler iki ğünde bura geldik, bōle bi asKerlik hikayası. **17** yedīmiz dayak orda ğaldı. **18** nöbeTi iyi beklememişin adam geçmiş yok adam sürüyoru ğoyunu biri önünğe arħasında hücum deyrü varıp varıp gēdiyo sen dikelip ğalıyon. **19** nē saldıñ bunu adam sēdip geliyoru bi de sivaslı mı nereli. **20** birinde Furdular adam malı geçerken, onuñ haberi yōmuş, ğaldırıp iki paTladıyoru öküzmü bi şeye dokanmış adam, ğurşun aTmış arnıñ çatından, kürtlerde ōle atış var. **21** ğaldırıvsın, durma yok hōle yüzüne ğaldırı ğaldırmaz yāni tuTTurdu mu tamam biTdi, istersen arnının çatına istersen nereye isterse oraya. **22** bazını çārıdı, bunda kursu mu var biz kırKlıykadan başladılar bu çocā bu silā ğullanmayı bizim işimiz bu dērdi adam. **23** orda mermi de bol silah da bol ötüzünde sūriye ünnēvēdiñ mi ne varsa yüklenip geliyo anasana

saTTımını. **24** öle bi mermeneTdi, bõle bi askerlik yaptım ben. **25** ondan sõra askerlik bizden benden sõra indi geldi hep otuz ayı yirmi dörde indirdiler. **26** indirivdiler işTe gâri hindi görüyün asKerlik bõle bi asKerlik. **27** benim hatırâm daha başKalarında vardır da daha zorlu olanlar vardır, paralı olanlar var, çeşit biñbir çeşiT orda ne varsa abTalı da var, tâtacısı da var çingenesi de var. **28** o boz elbisenin altında kimse belli olmāyı yeter Ki boz elbise sırtında ne olursa olsun **29** bi gişi miydi ney iki gişi miydi aynı bölüKdeydik heralda öle gēTdi nāl gēTdiyse ğayboldu gēTdi, ölüsünü de bulamadılar gēTdi. **30** işte ğaçabilen ğurtulabilen ğurtuluyo da gēTdī yeri bilen yok benim asKerlik şeyim. **31** ondan sõra bura geldik, burda bilāder vardı bizim, şübeye söz vermiş o gelesiye dursun dēye. **32** davar çoban davara gēder gibi bizim olan gēTdi vardı. **33** yāni bildīñ nāl gendi başına beynelminel ne şey var ne bilmen ney, ondan sõra sırası gelen şindi hepisi ēlençe oldu.

-b-

34 çarık istedī yere gēder, sīr bi yanda davar bi yanda ğoyun bi yanda Fazlaca ğoyuncuydu. **35** nere gēdersen ğet tanınmış da o zamanlar da yāni azcık **36** fazla ileri sivrildiñ mi ha ulan bu adamda bi şey var dēye muTlaka etirafTan yanaşırarımış **37** bu adam yaz geldi mi şeye gēdiyoru, ıspartanıñ bilmen ne yaylasına, sorkun yaylasına ğadar gēdiyo adam dā ötesine ordan āstos oldu mu dönüyollar geriye, bura inivriyollar. **38** gene ekimde o zaman güz çif sürece olan sürececek öküz yok işde **39** inēle hilen bi şey olursa ekecek ğadar onu da bulabilirse, bulamassa yok. **40** tōmu bulsa ekecek bulamassa yok bulamāyoñ biz bol bol arpayla eKmēle beslendik. **41** buyday şu unla arpa içine bi çuval da buyday ğatıyon, hem ğaba bazlama deller, yemesine de doyulmaz, devam. **42** hā öle öle derken işTe soñ zaman hepisi çoaldı. **43** adam yaşlandı, yatā yaTdı anasına satān tamam geleni gēdeni bilmez oldu, geldi geşTi gēTdi dünyadan. **44** bi anam mardı rāmeTli, eKmek bişirecēn hamır yoñurucan yemek derken sabāla başlasa akşam olur, āşam başlar gece saba olur. **45** bi de gelen gēden musavir de bol olurdu. **46** seriKden tāsıldar ğalKdı mı sora sora teKKeye geldi mi tariF ederler tamam gēdecen yalçıya, adam çıkar gelirdi. **47** herkez musavir alsa y2cek bi şēsi yok gariban adam o zaman hayvanla geziyoru tāsıldar mıdır ne oluyor hayvanla geziyoru yok başKa bişē yok. **48** serie indīmiz zaman bazı iniyoduK pādem āşları var, şindikī ğoca hōkūmet ğonānın önünjde Pādem āşları. **49** bādem āşları yıkılmış nālisa hōkūmet ora bi yaPdı hōkūmet, şindi onu da bēnmediler. **50** bilmen nere geldi çok şeyler geçiyi de bazıları unuduyon ben, bi unuTğanlık başladı, bu hālimize de şükür dā nerādar gēdecēz bilmēyoz. **51** şindi bozdepeden sabāla çıkıvsa ğet āşam çıkısa āşam oturmadan bura geliyodum ben, o zaman kimse yerişmēyidi, şindi odunlā varılmāyı. **52** anasana saTTımına adam ğoca tarlaya suyu salıyoru önünjdesin,

yapabilirsen yap, yapamassañ yapama. **53** para ğazanacān yok bi şey su sulāyoz, bōn deller muane varımış deller. **54** nerde len serikTe, biri de ben, hadi baħalım tiñ tiñ tiñ tiñ tiñ serie varıvdık seyirdelek bozdePeden ğediyoz. **55** ora vardıK, nēre adamlar hurda dēdiler toplandı ğirdik bisēl asKer lāyn sıra dut dēdiler **56** eş bul, ben dēdim ben dā eşe meşe ğalacaK hālim yok, yarısı eş bul deyişi evlenme anlamına çekdi. **57** ben dēdim ōle bişē yok bizde, nēyiz biri ğeldi len arkadaşıñı eş dutacañ hurda dēdi endē huna dēl bi ğörükdü bize tamam birini duTduk. **58** anasına satan birer kilot ğadar hiç bi şē yok ulan bōle nēyedyoz biz, ğelivdi birisi, şōle bi toparladı. **59** sen öñünde birisi işde eş duTdum dēdim duTdum adamı ondan sōra tamam **60** ne olursuñ sen dēdi, adama da sōledim ben sıhiyer olmaK isTēyin candarma lan bu dēdi horda oturuıka şey yüz başı mı biñbaşı mı candarmasıñ sen dēdi yaz dēdi hadi **61** çıkıvdık döndük ğeldik bubam şey sıhiyeli ğēTdī için ben de ğedēn de bōle ben de onu sōleyēn bakān dēdim o asKerde olmuş ben de olacak mı dēdi olmadı. **62** bobam askere ğēTdīnde hurda çıbıkdā araba bi devrilmiş anasına satān kütūñ üstünde şey varımış tenike mi ney bişē o tūñdūnde **63** bacān üsTüne ğelmiş, bacaK ezilivmiş, o bacā sürüyelek bi baKmış şofor da ölmüş burdura hastāneye bi atıyollar asKerlik orda bitiyı. **64** hem de iki senede mi üç senede mi ōle üç beş ayde orda bitiyı asKerlik. **65** tokTur mu bi şey varmış hollarda onu ğıpırdatırKa sen ğeç bakān hura dēmiş. **66** o ne yapıdısa onu ōreTmiş tokturlū **67** ordan bilēni hura elini duTdu mu başKa bi yer ellemez teK orda tamam sen yaz dūndenisiñ ya evelkūsünden kimsēle yarışamazdı, işTe o şeyle öldü ğēTdi. **68** orda yāni üç senede beş senede ğeliyimiş o zamanki ğedenler yarısı sen nerdēdiñ ben ... bilmen nerde çobannıK mı yapıTın ne yapıTın başka bişē yok para yok zaten para için çalıřacañ o zaman bi deliğ ğuruş var bi de ğıymalı var para bunlar ōle yirmi beş ğuruş elli ğuruş oldu mū adamda bi adama beş lira oldu mu zaten āh ondan sōra işTe dōne dōne ne ğünlere ğelioru. **69** şindi oraya taradı ğēTdi sabāla saydım otuz mu araba ğēTdi ondan sōra tā ğediyor anasına saTTımın **70** orda bi cenēze varımış ğediyı dōru sen nē aKlıma ne ğeliyo ben onu dēyın.

-3-

Söyleyen: Gülnaz Dönek (1963 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Tekke Mahallesi

Derlenen: a) Yemekler b) Bir Hatıra

-a-

1 salçayı domatezi toplarız, yīkarız kırmızılılağ, poşetlere yīkar ğatarız. **2** ōrda on on beş yirmi ğün durar. **3** ondan sōna salçacıya sıkdırız, çuvallara ğatarız. **4** çuvalda biraz şey şekline ğeldi halde lēnlere çıkārız, duzunu atarız, ilēnlerde on on beş ğün ōle ğıvam şekline ğeldinde

duruduruz. **5** ondan sonra bidonlara katarız. **6** tahranayı da ununu hazırlarız, yördunu hazırlarız. **7** domatezini, salçasını, kapyra biber, soanı dedim mi soan onu haşlarız bişiriz. **8** nohut, istersen ş fasille de ğatabilirsin, nohut. **9** onu ş hepisini berāber unula barābar yoşuruz. **10** on beş yirmi gün yirmi beş gün durar. **11** ondan soşura lēnde durar. **12** birascık eşki hāline geldinde ondan sōra bi bezin üsTüne un çileriz, çıkarız. **13** ondan sōna tiFdidirke tiFdidirkene un hāline gelmeye durdu mu elekde eleriz, tahrana şeklinde olur. **14** turşuyu da biberi yıkarız. **15** suyuna biraz duz, biraz sirke ondan sōna da biberi içine ğatarız. **16** sarımsak, nohut, nohut sararsın dēye, nohut sararsın dēye, o şekilde yaparız. **17** tārana çorbasını yāyi ğoron, salçayı da ğoron, biraz da domatiz irēndelerin, adam ağıllı ğavurūn, suyunu dōkerin. **18** suyu ğıvam şekline geldinde, tāranaşı zāten ısladırın, ıslaTdıkdan sōna tāranaşı da saların, pişer. **19** pişdiKden soşura da sarımsānı, nānesini atarız, ōle güzel olur. **20** evet eş son sarımsāla barabar, o şekilde ğızım.

-b-

21 ōlum berber abdıramanlarda, merkezde, orda çalışıyı, erkek kōferi. **22** orda çalışırken ağışama ğadar çalışık, sabah burdan babasınla ğedik. **23** babasının dükķana eleTmeden önce babasını sigara alān dēyiķ. **24** eKmek ye dēyiķ, yemēcēn dēyiķ. **25** bubası hastāneye ğetceKdi, ordan enişdesini çārik, babasını enişdesi ğötürük hasTāneye. **26** o orda akşama ğadar çalışık, çalışdıkdan sōna ordan dükķan sābının ōlu, başka iki bi ğişi tā varımış, şōfōr adam. **27** ille dēyılar güzelyurTdan alalım gelelim dēyılar. **28** hadi dēyılar bi arkadaş var dēyılar o da dēyi ben ğetmēcēn dēyi, benim babam dēyi hasTa dēyi, eve ğecten ben dēyi, olmaz dēyilār ğedelim hadi dēyilār. **29** dükķan sābı metin amca dēyikine ali dēyi dükķanı kapat ğedicēş amcam dēyi. **30** ben ğetmēcēn amca dēyi, ğedesim yok, bubam hasta dēyi, ēv¹imize musāvir geliyi. **31** hadi hadi ali hadi hadi ali dēyi halil, dükķan sābının ōlu, şōfōr de beklēyi. **32** yok ğedesim yok benim bugün hiç bi yere ğetmēcēn evmize ğetcen dēyi. **33** hadi hadi olmaz olmaz ğedelim hadi ğedelim nasılsa bunu ille ısrar ediyillār. **34** adamcāz da dēyikına ali ğetmēcēsen dükķanı ğapat, ğetmēcēn amca dēyi. **35** o şekilde bunlar zorla benim ōlanı hadi ğedelim dēyilār, ğötürüyle. **36** ğötürdüklerde güzelyurTdan aldıkłarı adam şeymiş, ğaçāmış, ğaçāmış. **37** adamı bindiriyiler, ordan gelirkene şōfōr hızlı gelmiş, hızlı gelince aksuda hasTēnenin bu tarafında kokoreşcinin yanında yan tarafında petrolu ş yanda uçmuş araba. **38** uşdünda dōrt teşer havaya ğalık, uşdünda dirē huruyu, ak ğız yokarı teşerleri geliyi. **39** benim ōlanın boynu kırılıyi, omurilī kırılıyi, onlara bi şey olmayık, o yanda kaybeTTiķ. **40** biz arāyız ağışam oldu ben işden geldim, arāyın telehona baķmāyı, bubası arāyi baķmāyı, dükķan sābının ōlu halili arāyız baķmadı, telēhona baķmadı. **41** soşura eltini ş ōlu

geldi, muammet, eltimin̄ ōlu, yenge dēdi, ābim dēdi telihanı dēdi yitirmiş aqsuda dēdi, ğarağol aradı dēdi, aqsuya ğadar ğeTcēymişiniz. **42** ben de dēdimkine eşime dēdim bende para var dēdim, eşim hasTāneden geldi, hasTāneden geldi, hasTa. **43** ben de dēdim ki bende para var dēdim, bi dēdim taksi dutalım dēdim, ğedelim dēdim, bu dēdim telihonu yitirmez dēdim, bunda var bi şey dēdim. **44** tamam dēdi, beş dağka dēdi ben uzanan̄ dēdi, ben de ziniyi aldım, salona somyenin üsTüne ğoydum, mādem dēdim ben de dēdim yoruldu dēdim iki dağka dēdim sen uzanasā ben de ben de ğoyān kahamı dēdim. **45** kırilenti elime aldım, kafamı ğoymadan dēdim eşime ādem ā dēdim, ses var dēdim, bi şey var ellēm dēdim, pençereyi bi aşdı, evin̄ ō bizim elli aTmiş insan olmuş. **46** ğuzumu ğaybeTTim ben, işde ğızım ğaybeTTim çocūmu ōlumu, bōle de büküldüm ğaldım hindi. **47** çocūm ğetmēcēn dēmiş, yörü yörü yörü ğötürükler. **48** öldünde de sorarın dēmiş herelde bārmış, hu barmānı Parmānı eltimin̄ dāmadı hu barmānı indirememişler, hu barmā bōle ğeTdi, sorarın mı dēdi ne dēdi. **49** utansınlar bōle yayınla bunu, utansın ğıyanlar ğötürenler. **50** o adam beş altı ay yaTdı çıKdı hapisden, çıKdı işde. **51** ğaybeTTi çocūm, abdıramanlarda berberidi, dükkan, ōle oldu işde ğızım **52** allah cenneTde ğavçşdırsın, anneğ neyden, hasTa mı oldu **53** evet siz serīn içinden misiniz, tōngüşlüden kimlerden ğızım anneğ. **54** ğız bilmemiyin çahalları bizim üsTümüzde, āh çocuk ben size dēyin yabancı gelmediñize maske oldūndan çıkaramadım ben, sen kimsin, anam benim başlarıma çocūm, ğız sen melātın̄ ğızı mıñ.

-4-

Söyleyen: Saadet Kurşun (57 yaşında, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Nebiler Mahallesi

Derlenen: a) Köy Hayatı b) Yemekler

-a-

1 köyümüz ileçberlik yapar. **2** camaken en çok camakencilik yaparlar. **3** inekleri vādır, süTçülük yaparlar. **4** tarlaya ğabak ekerler, yani kış boyunca da serada çalışırlar. **5** gelliğe gençlerimiz fideye giderler, sigortalı çalışıyolar, orta yaşdakınlār da camakende çalışıyo, işde zeytinlerimiz var. **6** undan sōna çocuklarımız ğällikle līseye gidenler serie gidiyo, ortokula ğedenler, ilkōretime ğeden abdıramanlarda okūyo, şu anda evdeler zāten. **7** kadınlarımız ev Kadını çalışıyo, çocuklar okūyo. **8** antālede çok yerleşmemiz var, burdan kōden ğeden geşlerimiz hep orda, yāni burda fazla ōle genç çoK az, otelde çalışıyolar gellikle, şimdi oteller de Kapandı ama çalışıyolar, sigortalı olmaları için hani çalışıyolar, okumuş oluyolar mesela ünüversiteyi bitirip iş bulamadılar, gidiyolar, çalışıyolar otelde, ōle de var. **9** ondan sōna yāni köyümüz ēyi şenliKli, herkes yerinde. **10** sabah camakenne ğediyo ondan sōna aKşamüsTü

işine geliyo. **11** inekleri var, hepsinin inekleri yok yâni sûtçülük yapanların inekleri var gâllikle. **12** keçi, Kayınımın Koyunları var seksen doksan tâne onlar besi yapıyo, var şeye veriyo, hem camakencilik yapıyo hem Koyunculuk yapıyo, onnar böyüdüKden sōna busāneye kasaba veriyo, satıyo, etini satıyo, sürekli yapıyo yâni sürekli az iki tāneden üç tāneden çoKaTdı, o ğadar oldu. **13** öle hem serada çalışıyo kızı var lisede okūyo, ölu var ortokulda okūyo ondan sōna işTe, herkes işinde başında.

-b-

14 dūn yemeKlerimiz gâllikle bizim antallamızın meşur hani serik olsun antalla bölgesi olsun buldur taraFı gâllikle yâni keşKeksiz yemēmiz olmaz. **15** pilav olmaz piriç pilavı olmaz, keşKek olur, tavuk çorbası olur, salatamız olur, nohut veya fasille olur yâni ikisinden biri olur ya nohut ya fasille tercī edilir. **16** eskiden köylü kadınlar teyzelerimiz bişirirdi, halalarım teyzelerim vardı onnar yapardı dūn yemeklerini, cenāze yemeklerini ama şimdi aşcı dutuyollar, hı aşcı yapıyo. **17** gâllikle keşKeksiz yâni hiç kimse pilav deyil keşKek gâllikle antalladan çok geliller keşKek yok etsiz yaparlar, hı etsiz yaparlar. **18** tavuklu çorba olur içine de burdan herkes kendi davar keserdi esKiden. **19** şimdi artık köy olsa da moderin oldu, kemikli yemē çünkü yemeleri şey oluyo, güçlerine gidiyo onniçin, en çok dana, kemiksiz et kullanılıyo dā türkcesi yâni davar kesilse bile kemik Kullanılmēyo yemeklerde, öle çok güzel şeylerimiz olur. **20** cenāzelerimizde gene mevlüt şey keşKek aynı yemekler dūnlerde aynı, nişanlar hep çalgılı olur sāyten gâllikle onlar da aynı yemekler yâni. **21** keşKek buyday hani aşure yapıyo ya aşurelik buydaydan ıslanıyo, akşamdan ıslatırsın onu, çok güzel yıkārsın sürekli onu yıkā yıka yıka yıka böle onuñ sarı suyu gider yâni ellerin acır böle yâni devamlı yıka hele kış gününde filan, hindi kış yok gerçi de kışın **22** mesele ben babalım şu iki bin yēdide öldü, onun şubaTda mevlüdü vardı ölü cenāzesinde mesela benim ellerim buymuştu yâni kar böle doñ vardı, yıka yıka yıka yıka o buydayı bembeyaz yaparsın, bembeyaz olduktan sōna kaynamaya bırakılır, kaynar kaynar kaynar undan sōna onu tahta kepceler vardır. **23** dūnlerde erkekler davul başında öter, davul çalılır, geşler o kepcelerle şey kazanda kara kazanda ateşde bişer, onu döverler ya dövme derler, ezerler yâni ama şimdi aşcılarımız mikserle yapıyo onu. **24** ğaynatılır ondan sōna ezilir, tereyāda bol, çok tereyā gēder ona, tereyā güzelce kavrulur tereyā üsTüne bi dökülür bi de ayrı tabaqlara ikram edilirken tabaqların üsTüne konur tereyā, tereyāsız olmaz, çok tereyā gider ona. **25** yâni keşKeksiz antallanın antalya gâllikle antalya yapan bilir yapan bilen yapar hani tereyā pālı diye yapan olmuyo ama köylerimizde hālen devam ediyo o. **26** yō onu bizim bu antalle şeyinde yâni böle mesela ablam da evde yēnim de kemikli yapar, kemik hani davarın keminden alta ğollar. **27**

kokusu gëtsin diye etli yapallar o da güzel olur ama bizim hani köymüz şeymiz o şey yapmaz yāni eTli sevmezler çok da tereyā tereyālī severler, evet. **28** et şey hayır fasillenī içinde noudun içinde et olur, dana eti veya davar eti kemiksiz. **29** esKiden kemikler de gātılırdı şimdi moderenleşTi herkes, onniçin kemiksiz olacak yāni kemiksiz nohut veya fasille tercī edilir gällikle. **30** ikisinden biri mesele iki gün yemek yapılyosa bir gün nohut yapılır bir gün fasülle yapılır, ille de o keşKek iki gün olsa da o keşKek yapılır dūnlerde. **31** esKiden üç gündü dūn, şimdi iki gün, bi kına gecesi yapılyo bi de salonda yapılyo artık hani köy dūnleri de olmuyo ... **32** cenāzede olsun şimdi cenāze günü hemen şimdi artık pide, hani pide yapılyo, eTli bide yapılyo, o gün ayranla eTli bide su verilyo cenāzenin üstüne. **33** ama köy yerinde ille de o cenāzede oldū zaman bile misal akşam ölsün sabah ertesi günü o kazanlar kaynar gene, ille de o yemekler verilir, ādet hī ādet, yemek vermedīn zaman ay filan ölmüşTü işTe yemek yapılmadı derler, öle. **34** ama cenāzenī o gün üstünde ille de o eTli bide verilyo şimdi, ama köylümüzün çō da yemiyo. **35** mesela benim ğayinvālidem hazır tavuk yemez, şey hazır kendi hanı kendi hazır alıp tereyā yemez çökelek yemez çünkü hep kendileri yetişTirdī için şimdi inekleri yok ama gene de kendi alır kendi sūdünü yōrdunu yapar ve çökelēni kaynatır yāni öle, tereyānı çıkarılar yemez hazır yemez mese çō ğıyma yemez, mesıla ğaynınam dana eti yemez kendileri hep davar kesTīnden hī davar, öle. **36** biz burda zeytinimiz var, işTe āstosun yirmi dördünde yangın çıkTı, birisi ateş atmış, öbür taraf Kapğara her taraf yandı, köyün içinde yandı ahırlar yandı samanlar yandı, buydaylar yandı, birisi atmış ateşi hī otuz beş tāne mi zeytinimiz yandı, buyur. **37** āstosun yirmi dördüydü, uçak alikopter geldi, burasıydı burasıydı, köyün içi bu taraf dēyil de o yanni kapğara çıkmış geldik biz de burda biz geldīmizde alikopter işte en son bizim bulları söndürmüş, köyün içindeydi, hī öle işTe yāni burası öle ileşberlik yāni sürekli leşberlik hī çalışma evet.

-5-

Söyleyen: Nurten Eken (60 yaşında, ön lisans mezunu)

Derleme Yeri: Aşağıoba Mahallesi

Derlenen: a) Evlilikler

-a-

1 esKiden bizim burada ğız isTemeler āileler arasında oluyodu. **2** şimdi biraz tabi her yerde oldū gibi bizim burada da deışikliKler var. **3** kızla olan kendisi okuyolar genelde kesim okuyo yāni **4** genç nüfus peK fazla köyde yok az denileceK yāni bir iki tāne falan öle ama yine de tabi ki āileler ön pilanda. **5** ğız olan anlaşıyo da birbirini beyeniyolar, āilelere intikal eTTiriyolar tabi ki āilelerin öncülünde, engel olma yok. **6** kız isTemelere gidiliyor, kahveler

içiliyor, kız isTeniyo neyse yüzük bi şey o anlaşmaya bālı, o iki āilenin anlaşmasına bālı. **7** bir iki dēfa da gidebiliyosūn bi seferde de olabiliyo, zorlayabiliyolar da yāni kız evi naz evidir bi yerde, zorlayabiliyolar da ama bāzen de bir defāda da diyo ki mādem ki gelmişiniz, yüzünüzü dakıveriñ giTsin diyolar, ūraşdırmañ bizi bacım diyo mesela, o şekilde yüzükleri takıp dönüyoruz. **8** tabi onun arkasından bohçaları falan oluyo yine bunlar iki āilenin arasında şimdi kıza ōlana oluyo bi de āilenin yapısına göre hani karşılıklıdır böyle şeyler ya, kızın āilesine ōlan tarafından bi hediyeler alınır, çok fazla bi şey deyil yāni āyleyi incitecek kadar deyil, bi şeyler alınır mesela babanneye bi dış donu derler dış donu ondan sōra ūstüne bi yekek alınır, bi yazma başına ondan sōra alınır gönulur çorabını şeyini alırsın goyarsın **9** mendile yālık derler bāzen bunu biliyo muydunuz yālık derler bāzi yerlerde yālık derler bak bilgi yarışması sorusudur bu aynı zamanda evet. **10** ondan sōra işte dede varsa dedeye yine ona göre bi şeyler alınır konulur, gömlekti yekek derler gömlēde bizim bu yörelerde, alırlar koyarlar, kızın kendisine iş çamaşırını, elbisesini hani alınır, bohçalara onlar konulur genelde, makyaj takımı kişisel bakım tabi makyaj takımı da alınır, kişisel bakım ürünü deniyo ya onlara da ayaKKabısından, terlinden alır goyarsın gelinlīn bohçasına. **11** ōlan evi küldür küldür gider, gız evine onu götürür, ondan sōna tabi kız evi de bakar gelene göre, bütcesine göre bütceyi yormuycaK şekilde onu evet kız evi dā sonra evet. **12** önce ōlan evi kız evine götürür bir bohca götürür, sonra ōlan evi, kız evi de ōlan evine iyādesini yapar, hani gezmesi şeyini getirir o şekilde. **13** bi arada iki āilenin arasındaki bi anlaşmadır aynı zamanda bu geliş gidış bahānesi yāni biraz da bohça bahāne, amaç āileyi tanımak, aynenin mesela o gidildī zaman yemekler hazırlanır herkes kendi yemeini hazırlar hani kendi yöresini farklı yerlerden de şimdi kızlar alınıyo, farklı illerden de alınıyo, herkes kendi yöresinin yemēni hazırlar bu arada yāni hem yemē yenir mi, sofrasına oturulur mu nası bi āile aynı zamanda da bunlar dikizlenir, bahılır, incelenir evet tabi aynen ōle yāni amaç gezme tanışma o deyilden de dikizleme olay. **14** nişana kadar olan süreç. **15** nişan tārī zaten söz kesiminde o ilk çikolatalar falan yeniyo ya hani o ara zaten nişan tārī konuşulmuş olur ve bohçayı götürdünüz zaman kız evine onun içerisinde kızın nişanda giyceyi çamaşıruları vardır, çorabı vardır, ayaKKabısı var giymek zorunda deyil ama ādet öyle yāni giymek isTerse de giyer zāten o onun bedenine göre alınmıştır bi başKasının işine yaramaz, geriye de verilmez o onun artık o onun hediyesi. **16** yāni hani bi yere bi hediye götürürsünüz o geriye verilmez ya o şekilde kız hediye o işTe nişan tārī belirlendiKden sonra nişan olayına geçilir. **17** nişanda esKiden yemeklerde bizim buralarda keşKek falan hani yemek verilirdi, şindi antalyada oluyo, salonlarda oluyo, artık herkes şehirleşiyō bi bakıma salonlarda oluyo ama yine de gelen misafire hani nişan evine dūn evine muhaKKak bi gelen olur sabahdan, yemekler yapılır keşKek yapılır, yörük yemēdir

keşKek. **18** keşgei bũday dũvũlũr, sonra kabũndan arındırılır, savrulur rũzgarda ya da kendin sũni rũzgar da yapıyolar Őindi meselã saç ğurutma makinasının ũflemesi var ya fanı oyle bi Őeylerle vantilatũr olabilir fanlı Őeylerle onu savġruyolar, kepẽni bũday ayrılıyo ondan sũna onu ocã koyarız akŐamdan, hiŐ biŐe yapmaz rahaT ol. **19** ondan sonra ocã konulur, sıcak suya konmaz souk suya konulur, sıcak su direk sıcak suya ğatarsanız bũdayın Őekli deiŐiyo, sertleŐiyo, ezemessin bu sefer. **20** yok souk suda bekletilecek, sũzũlecek sũzũlecek meselã yıkanacak, yıkandıktan sonra tekrar souk suya koyup kısıġ ateŐe koydũn zaman o kendisi ısınıcaya kadar zaten kabarıyo fiġ fiġ fiġ bir iki bũle fiġ fiġ yapıTıktan sonra āzını kapatıyosun, bekliyoz kendini bırakır zaten dailır yãni parçalanır onu biraz kepceyle, bũyũk tahta kepceyle demir kepceyle fazla ezemessiniz kayar kaygandır, tahta kepceyle ezilir bũyle bayã ezilir evet. **21** ama Őimdi bunları Őeylerle yapıyolar buralarda mikserlerle yapıyolar, bũyũk mikserler dũzen dũzeneġ kurmuŐlar burda evet elektrik seyyar ġekiyolar, bũyũk mikserler hazırlamıŐlar aŐcılar bũyũk aŐcılar mikserle onu ġevirTtiriveriyorlar, ũraŐmıyo. **22** ama Őunu sũyliyim elle ezilenin ezimi daha gũzel oluyo, biz esKi keŐKekleri de yedĩmiz iġin elle ezildi mi bũyle kaymak gibi olur, onunla olunca birẽz kesik kesik oluyo keŐKẽn Őeyi yapısı daha kırık kırık oluyo yãni bũle faKat ona rãzıyız artık nãpalım hiġ yokdan keŐKek olsun da mis gibi. **23** iġerisinde hele bi de iġine ěr hayvan kesdiyseniz o boyunundan boyun eti vardır, gũmũceksiniz onu bũdayın iġine, onu da souk suyla eTli tabi bũdayın iġine koyacaksınız, onun suyu piŐtikġe dailacak, ikisini birlikte ezeceksiniz, o keŐKein lezzetine bi bak ġok gũzel olur. **24** burda Őu an yapıyolar mı bilmiyorum, ben de ġok fazla kũye yãni biz yeni geldik pandemiden dolayı geldik, o yũzden Őindi yapıyolar mı bilmiyom ama esKiden yapıyolardı hayvan kesilirdi muhaKKak dũnde o kesilen hayvanın boyunu o iŐe yarıyodu ġok gũzel olur gerdan diyolar ya ġok gũzel olur **25** yemiyo musun yersin o Őekilde olursa yersiniz, hiġ hisseTmessiniz, bũdayın ayrı bi tadı var dersiniz yãni bu keŐgein ayrı bi tadı var dersiniz. **26** ũzerine bi de coŐŐ tereyã kaynadır coŐuldadırsaġ bũle aynen o Őekilde daha iyi olur evet ūle.

-6-

Sũyleyen: Şerife Top (1953 doġumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Gebiz Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi b) Eġitim Hayatı

-a-

1 altı ġocũm marıdı, nişan yaPTım, birer birer evlendim arada bi sene altı aylıla everdim, ġıkardım ġok Őũkũr. **2** hepisiniġ de ikişer ũġer tãne ġocũ oldu, Şindi hepisi de muTlu, iyi,

herkez geçincemesine bakıyo. **3** üş denesi antallada, bi tānesi burda, bi tānesi çiçekde kātıpçılık yapıyı, şūrdan hū gebizin yanda çiçekciler var işTe ya ne dēyılar ona, ıTılda kātıp birisi, birisi yaşam hasTānesinde hasTa bakıcı, bi tānesi polis, bi tānesi belediyede ölumuñ, bunuñ beyi. **4** işTe bōle, bi tānesi ileşberde, gızımınñ biri ileşberde, hindilik iyi kötü herkez geçincemesine bakıyılar, heyye. **5** e bunnarıñ ben hepine birer nişan yaPdım arāla, altı ay olsun, bi sene olsun, çok şükür. **6** bi tānesine nişanladīdık ali benim uzaTdı dou görevini yapıydı **7** ille çocuk ēlemeye ora isTedi, nişanlısı da rāzı olmadı. **8** emme biz evletimizden mi geçelim ondan mı geçelim dērkene bunlar bi arada dediğoduluk yapıyılar, o atıyı yūsū o da atıyı yūsū ondan kēri gēTdī ōrda bir ay ğadar durdu. **9** ondan kēri çoccak nenesi varıdı hasTalandı, biz buna telifan eTdik, çabık gel gızım dēdik hanı neneñ hasTa dēdik. **10** ondan kēri çocuk ordan arabaya bindiriyıllar. **11** nişanlısı da ğāri burda o da aTTı o da aTTı yūsū **12** ya ğarañı sokā duruyo bildimiz ğarañı soķaķ dēriz ğāri aķsuya **13** aķsuda duruyo otopisTen çocuk inecek gebiz arabasına binip bura gelecek **14** ōlan antallada duruyo ondan kēri üş kişi gētirmiş taKsiyi gētirmiş bizim ğızı aldīnla bile hat aldı gēTdī ğaçırdı **15** ondan kēri nēse bi ğün iki ğün bu ğün oldu biz ğāri ōlan telifan ediyi **16** geldi bi çocuk tabi urfadan gelecek çocuk gelmedi gelim sātı da geşdi **17** antalladā abasına telifan eTTik gızım çocuk gelmeden nere gēTdī bu çocuk dēdik **18** biyol çocūn biyol ōlan tarafı bize habar vermeye geldiler arāyız ğāri çocū **19** ondan kēri dēdiler sevmiş dilemiş biz bunu vērelim alalım ben seniñ dēdīñ altını dakacan edecen dutacan dēdi adam **20** bizim izeT ğāTliyen dēdi bi adam ben dēdi çocūmu dēdi alacan dēdi **21** burdan taKsi duTduk gēTdik ora vardık çocū çārdılar ōteki gızımınñ oraya çārıldı ōlan da geldi ğız da geldi **22** buba dēdi bizim dēdi sene yarācak yerim ğalmadı benim dēdi **23** gızım ğedelim bi6 haftada dūnū yapacan sene başīñ alıyla çıkaracan dedīse de bi kere ōte baş çocū şey yapmış bi ğünüñ içinde doldurmuş **24** adam yirmi ğünüñ içinde her eşyasını yapTı **25** söz āşam bi nişan yaPTīdık onu unuTTum işTe **26** yāni gēTmeden eveli nişan yapTīdık ya **27** adam istedimiz altını urubayı eşya evi düzdü geldi buraya **28** izeT gel dēdi barışalım dēdi hiç bi şe istemēyn her şeyini yapTım dēdi her şeyini salonu duTdum dēdi dūnū dēdi yapalım dēdi sen izeT ağañ dēdi hadi hiç tık **29** nēse bunnar yaPdılar dūnū yaPdılar **30** beş sene dargın durdu izeT ağañ **31** ben dēdimiki şērdē gızım dēdi ana dēdi çocuk dēdi hāmīlēmīş doum yapacak dēdi sen gelmēceñ mi dēdi **32** izeT dēdim bōle bōlemiş dēdim **33** seni anasını soyunu siKTīm dēdi bene gēT dēdi dālınñ dēdi dōlünü dēdi dōrTTur bak çocā dēdi **34** beş sene göz yaşı dōkdüm beş seneden soñura gızımıla barışTım **35** emme çok pişmānın keşke de bir ğün durmasādım keşKe de bir ğün durmasādım **36** hindi iki tāne ğızı var birisi liseyi bitirdi şeyi imtān verdi ğazanamadı hindi şeye ğēdiyı dersāneye ğēdiyı **37** bi ğız çocū var beşinci sınıfa ğēdiyı ēyi çalışıyılar nēdelim **38** ōtekinler de muTlu iyi birisinin

göcası belediyede bu kâtip şeyiñ göcası **39** iki de onuñ çocū var bir gızı bi ölu var herkez geçincemesine bakıyı guşum **40** ben işTe ev hanımıyın benim göcam çifciden emekli moturumuz varıdı göyunumuz varıdı emekli olduk **41** tam yirmi millar para yatırdık şeye devlete yirmi millon para yatırdık emekli olduk emekliyiz **42** tarlamı taqqamızı yerimizi yatāmızı işTe yarım dönüm camımız var demesi gāri ayıp otuz kırk dönüm yerimiz var bu **43** biz altında duruyuz bu üstünde duruyu vërdim çocūma verdik adam ol üş çocū var bak bizerle ilgilen **44** hiş biz bi sovan sokmāyız eve adam aylını alıyı iyi kötü yetiyı artıyı iyi kötü yaşāyız eşim gebize gëTdi iş yok da canı sıkılıyı **45** biz bu sene gapana gapana aTmış beş yaşındā adamlar bōle hiç beleñe çıkmadık **46** hiç bi çok elim günüm öldü amcamıñ ölu öldü gızı öldü gebizden akrabalarım öldü bi teK gëdemedik **47** hura mezerlë gëderseK gëdiyız āzı bālı āzımı bōle bālayon ende gibi şeyle gëderseK gëdiyöz gëTmesseK gapana gapana öldü adam **48** hindi az gāri selbesir gibi oldu ya bōle şeyini dakıyı içiyı bāzen ölen yemēni de yēp gëdiyı öle gëdiP geli. **49** çok iyi geşTik ileşberlik yapTık iyi günümüzde geşdi kötü günümüzde ileşberlikde **50** biz pambık ekdik susam ekliyoduk ondan sōna ankon ekliyoduk büber ekliyoduk tarlalarımız var on on beş yirmi dönüm zır eveli ankon ekiliyodu biber ekiliyodu fasille ekiliyodu pambık ekiliyodu üş dört seFeri bēri ekilmēyi **51** şindi olan yonca ekiyi mala tabi göyünü var malına yonca ekiyi **52** ö o seneler oldu gāri kamyon şeylerle moturumuz vardı naylonula çocuKlarım daşırdı şērē emme hindi köyde gaTliyen olmāyı **53** satın alma olursa fidanından o ıstıldan benim gızın çalışTı yerden veriyız şeyini yarım dönüm cama ordan alıyız çok da bahalı fidanlar şindi **54** yok yok yetiştiren yok tomatiz dikiyılar büber dikiyılar fasülle ekiyılar ankonu ekmēyillar ordan işTe olmāyımış olmāyı ankon işi biTTi **55** deyneKli tomatiz var asmalı tomaTiz_ekiliyi fasille ekiliyi **56** heyye mesela gelin eviñ arkasına fasille eKTi çiçeK aştı cama da ekdik fazla camıñ aKdarılacādı bizim aKdarılmadı akıyo **57** aKdından domadiz çürüyo ondan fasille ekiyız fasille de erkenden geliP gëdiyı **58** gelin ekiyi bakıyı biz hiç bi şe eTmēyız **59** yā şëdiyız basarcılar var gebizde buraya da geliyillar alıyillar **60** mesela bura mamlēdi bazarcıla gonusTular hani eken ölüm geldi adam burda on kilo olsa beş kilo olsa da aldı gëTdi parasını verēdi alır gëderdi māsülünj olsun seniñ para eTTi zaman da oluyu eTmedī zaman da oluyu valla işTe anam bōle işTe vaKdımız bōle geşdi **61** korona dönemi zır evde gapandıK adamlar birbirimize telev¹zyon açıyısın korona korona korona o telev¹zyon gapanıyo iyi kötü bōle bāriş çırış dōşümüz olmadı emme birbirimize āz gavgası ile bitirdik **62** eviñ önüne çıkar sandālleye oturuz ayın oyun yēriz yemēmizi yēriz iyi kötü geçirdik işTe bu güne geldik çok şükür bin şükür allah **63** doalar ediyın allahım şöle aKlım başıma geldī günden beri hiç beş vakıT namazımı geçirmedim hiç **64** bōle doalar ediyın allahım cenēballahım yaraTTiñ gullarıñ dēyin

ben döndüröv geriye bu hasTalī dēye hēr gün doalar ederin hēr gün hēr gün doalar ederin
 allahım cenēballahım herkezlere allahım yaraTTiñ ğulların ecirini sabırını ver **65** herkes
 boazcīniñ uçu çalıyı çorunuñ çocūnuñ rızgınıñıçı çalıyı nölursuñ derim ben hiç öle kendi
 çoruma çocūma hērkeze yaraTTiñ ğullar **66** iki üş gün oldu üç gün oldu bōn bak douda bi tāne
 asKer öldü **67** nişanlīmıñ telev¹zyonda görüküyu nişanlīmıñ bir ay sōna dūnū olacāmıñ **68**
 ben āladım āladım ben āladım **69** o nişanlısı ne ğadar üzöldü bir ayı ğalmıñ hazırlık yapmıñ
 ğız olan evi adam işTe ğeTdi öldürdüler **70** sen seriKde benim bacım mar.

-b-

bizim biz öle okuduk bu türkiyede kaç bölge var yedi bölge var yedisiniñ de bōle şeylerini
 bize bilirdik eTTirīdi hesaPladırdı bize **71** neler biz çok kötü okullar okuduk emme bizim
 zamanımızda bu sümerler şeyler mezopotomyalılar yeni kitaPlar yeñi çıkdıdı **72** benim bak
 yaşım ben aTmıñ iki aTmıñ ikide mēzun oldum kaç sene olmuş e ben kendim zāten kaç
 yaşındayın yeTmişe varyım **73** biz çok kötü bak hōle eTTiriydi hōle eTTiriydi hurardı
 barmaklarımıza biz öle okuduk **74** hindi ne var ben buna dēyinkına öreTmeñize ğedecen
 sōleceñ sizi dövdüreceñ dēyin yasak dēyılar **75** ğarının biri gelmiş dēyılar çocūmu dōmüñ
 mākemeye asmıñ dēyılar ondan **76** çocuKlara hindi bi şey örenmēyi çocuKlar disiplin yok
 öreTmen şeyi yok biz eveli valla ya neler neler bi taqqa zil çalıvsın ğalıv ğapıda nerdesiñ zopa
 bōle zopa vurallardı **77** hindi ne var çocuklar hindi hindi ğeTsen bunlardan valla daha şey **78**
 ben altı dene çocū izeT ağan yok daha bir tek a yı b yi öreTmemiñdir o altı dene çocūñ
 hepisine bōle hēr şeyi kendim öreTdim **79** benim hesabım da dıkıcık bōle şeyli şeylidir hiş
 bicēcciK izeT ağan seslenmedi o çocuklara **80** bir tokat hurmazdı ben döverdim dersi
 bilmediler mi döverdim **81** ne çekiyiz emme o zaman benim zamanımda bizim zamanımızda
 var mīdı nelerlīle okuTTuk nelerlīle eTTik hindi ne var **82** hōle çalıyıñ emme yēyiñ emme
 her şey zehir hasTalık ilaç hiş bişi **83** haTmaya dēyin ben ğız ğız çıkarmadıñ olan evermediñ
 tā ne **84** siz esKi zaman şeysiñiz dēyī ilaşsız yediñiz işdiñiz dēyī ilaş dēyī öle dēyī **85** tā durō
 bakān dēyin ben tā seniñ en böyük çocūn on doKuz yaşında evereceñ bakaracañ mürvetini
 göreceñ dūn edecēz asKere yollācaz dūnler olacak **86** eñer dūn edēn bir tek vara içKi içmeden
 dūn eTTirmen ille o olacak yaranlık olacak yaranlık **87** yani çok yāni kōmüzde çok sever
 kōde hiç bōle dūnde işKi içirmeyen yaranlık eTmeyen olmaz **88** ō dā haTmaya sorsañ hindi
 kıyalarda bi dūn var dediler mi korkudan dabanca sesinden tüFek sesinden gelen olmaz
 aralarda korkudan üff yıkılır **89** emme hindi öle bi günler geçirdik ay anam hindi ne var çok
 şükür bin şükür nelerlīle **90** ben yirmi sekiz sene ğaynana hu gōzde ben bu gōzde beş dene
 çocuk hura orta yere çocukları sıralardık hu baş izeT ağan yatardı hura ben yatardım ötekōzde

ebēle dede hah **91** alTı sene analım işTe gelin de gördü ya bubam anam hasTalandı şeire gēTdim çocūñ birine hāmile bez dutuluyo ğadına ğolonyāyı bōle āzına dōküyü bezini alıyı gelemem babam zekereTTe ğarı öleceka **92** buna dēdim nē bilirsñ ğızım nāpalım dēdim ğolanya dōk dēdim alıv bi ğünlücek hile alır işTe **93** alTı sene bez duTdum eveli var mīdi bu bez çapıt hu hu hu hu tōşşeklerimi yasTıKlarımı ğonum ğoñşu **94** ğörümceñ ğızı varıdı bōle bi çual ayın oyun şerde bacım mardı **95** bi çual çapıt çapıdı yıkardım serer bi ğaT bi geçirīdim onda kēri ilacıla şeyile makine yok ilacı ğatardım pakıra tenikeye furūdum betonun ğsTündē tursilli suyu seperdim bi sererdim allahım derdim bi ğüneş olsa da derdim hu çapıTlar bi ğurusa **96** bez alacaK parañ yok alTı dene çocūñ var geçincemeñ var evelden bōle mīdi çok erezil olduk hindi halal olsun **97** hindi ğünısı yōdu eveli ğünısı yok ocak yok kel bi mazotula şeyle yanan kiPritile bi tek bi şey varıdı ğüPPük dēvrīdi o da gelir geçivrīdi **98** neler çeKdik anañ daha iyisini bilir neler çeKdik biz neler neler var neler **99** benim şeyin ölu var.

-7-

Söyleyen: Züleyha Yılmaz (60 yaşında, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Çatallar Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-a-

1 benim babam mēmurdu biz babamın memuriyeti nedeniyle konyada kaldık mesela şehirlerde kaldık **2** ama benim babam iki evliydi iki evli oldū için yāni bunu anlaTmam lazım çünkü bu çok içimde uKde ğalan bi şey oldu **3** benim babam iki evliydi iki evli oldū için annem öbür şeyle geçinmeK isTemedi eşiyle geçinmeK isTemedi annānneme geldi **4** annānnem de dēdi ki biz sana tarla yer yurT verelim kal ğızım eşle ūraşıncaya ğadar işle ūraş tamam dēdi ve ondan sōna ben ilkokulu bitirdikten sōna buraya geldim **5** babam beni babamın yanında olsaydı annem babam beni okudacaktı haTTa ortokula yazdırdıydı babam beni annem bu sefer sildirTdirdi **6** eş ile ūraşmaK isTemedi yāni buraya gelecek sonuşTa konyada kalıyoruz o zaman birinci ilçede seçim kurulu şefiydi babam **7** ondan sōna neyse annem sonuşTa buraya geldi ve biz tabi çocuk aKlımlan ben o zamanlar okuycam okuycam dēdim basdırdım basdırdım ondan sona babam şeyapınca yāni ayrılınca babam önemsemedi bizi **8** annem de dēdi siziñ arkañızda kimseniz yok dēdi bubañız yok dēdi bağ dēdi babañız iki evli dedi ben dēdi nāpıyım şimdi dēdi seni nasıl okudacam seni ğızım dēdi **9** varsın olsun dēdi seni dēdi alacaK olan adam nasıl olsa besliceK dēdi okumayıve dēdi **10** ondan sōna ben buna çok üzuldüm bi ara bōle hemşirelik imtānları geldi hemşirelik imtānlarına benim

arkadaşlarım girdi **11** benim de derslerim çok süperdi benim derslerim öğretmenlerim hep bana hediye getirirdi derslerimde başarılı oldum için ben başarılı öbürleri mesela başarısız bi öğrenciydi onlar hemşirelikleri kazandı ben başarılı bi öğrenciyim dedim ben ben niye gitmiyorum dedim **12** annemle bi kavga ettik annem bu sefer dedi hayır gëdemessin çünkü bubañ yok dedi **13** bu babanın yoklunuñ nedeniyle hiç okuyamadım ya bu benim içimde bi yâni böyle yara olarak galdı okuyamadım **14** ondan sōna da hayatım çiftçilikle geldi geşdi **15** çiftçilik de hiç sēmedim bi meslek hiç hoşuma gitmeyen bi meslek **16** ondan sonra bu sefer dedim üç çocum ma6 yemeycem işmeycem üç çocumu okudacam ondan sōra sonuçta üç çocū okuttuk **17** olan okudu bi hastānede şey oldu sōle şunu emar çekiyor emarcı öbürkü onun küçü kızı da iki yıllık üniversite kazandı dedim git sin isterse dört yıla da yetirir dedim **18** ondan sōna oraya konya üniversiteye doanhisara üniversiteye git tinde orda birisiyle bi olanla anlaşmış geldi **19** neyse üniversiteyi bitirdi geldi üniversiteyi bitirip geldiKTen sonra ben diyorum yâni içimden çok geliyordu artık çiftci oldum için istemiyorum çocuklarımın hiç bi zaman için birisini de çiftçilikde görmek istemiyorum **20** diyorum gızım yâ seni tamam iki yıllık okuduñ ama üstünü yetirebilirsin seni bi yâni burda çiftçilikde durutmayalım seni bi yere işe göyalım **21** çocuk hiç sesini çıkarılmıyor allah allah diyorum yâ bu çocuK niye sesini çıkarılmıyor **22** ondan sōna neysē sâdan soldan istemeye başladılar derken ben dedim kimseye vermem elini işine işini eline alacaK önce eKmē sōna evlilik dedim **23** bu sefer çocuK benim dedimi tutmadı ordan birisile anlaşmış onlar çıktı geldiler biz de dedik vermeyiz vermem dedim zaten vermem dedim illā ki eline eKmēni alacaK dedim ben **24** ben çiftçilikden memmun deyilim yâ hayatım şindi bu çiftçilik nası biliyor musun ne uzuyorsun ne kısalıyorsun **25** ha çiftci on senede yirmi senede bi tutuyor o tuttunu da yâni bi yeriñe bi açık olan yeriñe gene gëdiyorsun **26** ondan sōnası gene gëzaniyorsun harcıyorsun gëzaniyorsun harcıyorsun böyle **27** çiftçilikden yâni bi şōle etrafına bi bak ki çiftçilikden yâni yüzde doKsan adam olmuş insan yokdur yâni yüzde on onu acıK ileri gitdise gitmişdir gerisi heP durdū yerde durmuşdur **28** ondan sōra dedim çiftci olmaz bu dedim ben eKmēni alacak önce eline **29** ondan sōna ben böyle derken bizim kız duTdu gışdı bak gâri sen **30** olanıñ asKerden gelmiş olanıñ işi yok evi yok hiç bişesi yok garşdakiniñ **31** e bizim verecemiz yeriñ de mesela evi var işi var her şeyi var biz de bi yere şeyapdık o iyi çok güzel bi yer **32** tuTdu gitdi düşündüm dedim dedim yâ dedim ben neden böyle oldu çok çok üzöldüm o kadar üzöldüm ki allahım dedim şimdi bi gızım daha var işTe bu içerdeki gızım dedim ben önce iş sonra aş **33** şindi bu mesela çalışıyor allā şükürler olsun bunun görevi şey gülüm de diyaliz hemşireli ama tabi az bizim de gönderesimiz gelmedi bu pandemi şeyinden dolayı **34** ondan sōna gızım dedim ben bi de şindi nişanla sözlediK bi yere sözledimiz nişanlısı da diyo ben

çalıştırmayacam ben kendim çalışırım bakarım diyor **35** öle deyince gızım dedim ben sen bu işte şokda çalışıyor şimdi masTır olarak çalışıyor antalyada **36** ondan sora gızım sen burda çalış dedim ben evleninceye gadar evlendiKden sonra nâparsanız yapın ben orasına garişmam dedim **37** yâni böyle bi şey geşdi başımdan ya bu yâni bu okuma işi o gadar bi içimde şimdi şu an aTmış yaşıdayım gerçekten şimdi şu kafam eskî o zamanki gafam o dönemdeki gafam şimdi olacak şimdi okurum hâlâ daha içimde hâlâ daha içimde **38** yâni okuyamadım hayatım ben bi şey bi şeyin çok farkına vardım o da ne biliyor musun anne baba **39** böyle anne baba olursa çocuK da böyle oluyor ama arkadaki anne baba olmassa o çocuK çocuK olmuyor **40** ha çocuK arkasına baKdî zaman benim anam bubam var diyebilecek ha ben giderim ileriye benim anam babam var ben benim mesela ayâm çamura basTım zaman çamurda galmaz diyebilecek **41** ama çocuK arkaya baKdî zaman arkası boş olursa o çocuK çocuK olmaz o çocuK işte aynı bizim gibi böyle çapulcu olur kô°lü olur böyle çalışır bu şekilde olur **42** ama benim şimdi öteki gârdeşlerim mesela iki tâne olan gârdeşim mar onlar herkez yâni bi kötü durum yapmadılar içgi gumar sigara gibi böyle kötü alışganlık yapmadılar hepsi bi yere geldi hepsi bi yere ama hep tırnaklarıyla kendi çabalarıyla arkada baba yok güence yok hep kendi çabalarıyla bi yere geldiler dörT kardeşiz **43** ondan sôna bak ben sana bi şey diyim İsan bak hayatım İsan var ya elli kere de ünüve»site okusun ne yaparsa yapsın akıl olmadıKdan sonra o iş boş **44** benim babam mesela ünüve»sîTe mēzunu oldu hePsini okudu ünüve»s²te mēzunu oldu seçim kuruluna şef oldu iki tâne gari aldı dokuz tâne çocuK yapTı olur mu bu olacak iş deyil **45** çünkü bu çocukların hePsine bi şey verebildi mi hiç birine de bi şey veremedi **46** ha sadece ben evlendi evlendim ben evlendikten bi sene sonra o iki tâne gariyi da godu hayaTını gaybeTdi öldü **47** o çocukların hepsi kendi kendine bi yere geldi ama bunu yapacâna mesela iki tâne gari alıp bu dokuz on gadar sen bi mēmursun ünüvers²te mēzunu bi İsansın ya ben ne yapıyorum deseña bi **48** işte bunu hiş düşünmedi onu hiş düşünmedi çolü çocū hiş düşünmedi hep kendi hayatını düşündü zevkini düşündü kendini düşündü lüks yaşamayı düşündü **49** ben benim mesela bu gadar çolüm çocūm var bu çocuklar nōlacaK nasıl evleneceK oraları düşünmedi ben çocuklarımı okudân bi yere gêtirēn bu çocukların sâyesinde de ben el içine garişân bunu düşünmedi hiş düşünmedi **50** onun için şindi babama ne kadar olsa da ben bubamın mezarına mesela ben otuz beş sene oldu evleneli babamın mezarına benden bir sene sonra öldü otuz dört yıl oldu otuz dörT yıldır bir seFer giTmedim giTmedim **51** giTmeK isTesem gidemez miyim giderim ama içimden gelmiyor içimden gelmiyor **52** çünkü babamın yüzünden benim hayatım söndü ben çok başarılı bi örenciydim o gadar bi başarılıydım ki yâni biz o okulda dörT gız bi olan çocū°duK biz her yere geymelere böyle mesela şeylere her yerlere bizi götürürlerdi başarılı örenci deyi **53** o günlerde mesela şey

yapılırdı türKçe dersinden olsun öbür de tārihlerden olsun yarışma yapılırdı hep her giTdīmiz her yerden biz taKdirle dönerdik **54** o zamanki arkadaşlarım da hatırlarım yāni hūriye çarmandalı vardı hatīce türe vardı ben vardım mesela olan çocū vardı binbaşınıñ çocū mesela ergin tezel diye bi çocūdu o vardı yāni biz bōle dōrT çocuk **55** bizi alırdı öreTmenlerimiz bōle yarışmaya götürürlerdi o zamanlar hep giTdīmiz yerden taKdirle teşekkürle gelirdik **56** ya ben bu kadar başarılı bi örenci oldūm halde dedim ben niye okuyamadım da bu şekilde ğaldım **57** ama öbür çocuKlarımıñ allā şükürler olsun maddi durumumuz fazla yāni fazla üsT düzey deyil fazla da alt deyil normal kendi yayıla kavru lan bi mesela insanız mesela eliñ çōnda gözüm yok az da vermesin ceneballahım dāmāda muhtac eTmesin çocuKlarımı okuTdum **58** mesela her her birisi bi iş saibi oldu ama bu ğız şimdi ğocasınıñ eline bakıyor diye de ben de ğızıyorum işte ikisiniñ tercī de bi de kocasınıñ tercī o şey eTmiyor ğocası izin vermiyor hani çocuKlarım diyor şey yetişsin hani bi bakıcı elinde orda burda yetişmesin ana baba sevgisi altında yetişsin diye o şekilde onu salmıyor salmassa da canı saolsun canı saolsun evet ne diyelim hayatım işte onlar **59** yāni benim şimdi size diyeceK yāni çocuKlarıma da aynı şeyi derim isTedikden sōna yāni ilerde bile oku oku oku evet okuyacaksınız hayatım **60** kariyer var ya o okumak o kariyer kendi parañı ğazanıp ğazanmak kendi parañı harcamak **61** ama hā şu olur başıñdakī ĩsan çok gelirlili mesela şey bi ĩsandır diyelim ki çolūña çocūña bak sen mesela çolūmuz çocūmuz bakıcı elinde orda burda gezmesin o şekilde bi şey ğetiri bi teKlif ğetiri sana ha sen de ona tabi ona eveT diyecKsin **62** çünkü o da o da olması gerekiyor bu zamanda şimdi mesela çor çocuK bi bakıcıya yāni ona buna yāni ğolay ğolay teslim edilemez evet anne baba da uzaKda oldū için **63** ben bi kere şimdi ğızımıñ iki çocū var yāni allah allahıñ bizim deyil yāni biz çoban olabilirseK öle de mesela bakıcıya vermiş olsa ta burda ben de düşünürüm acaba iyi mi bakıyor kötü mü bakıyor çocā nāpıyor mesela çocā bi kötülük mü yapıyor onu düşünürüm **64** ama şimdi kendisini çalıştırmıyor kendisi asKerī personel mesela yükli miKTarda aylıK alıyor onuñ için çalıştırmıyor éyi çocuKlarıyla muTlu heye onuñ içi onu o taraftan şeyimiz yok **65** ama işTe kendim okuyamadım için kendim okuyamadım için hālā daha şimdi diyorum ya aTmış yaşımdayım velev ki yaşıım mesela yirmiye deyil de otuza dönse kırka dönse gene okumayı düşünürün şimdi imkānım olsa şimdi de evet o imkanlar maddi imkanlar elverse şimdi bile o şeyi kariyeri yapmaK isTerin **66** ama yok yapamadıK artık onu yapamadıK çünkü babamıñ yüzünden yapamadım **67** şu annelerin babaların var ya öle kıymetini biliñ ki öle kıymetini biliñ ki şu anneler babalar hele bi de bōle evlatlarına kendini adayan anneler babalar var **68** ben bōle baKdīm zaman ben kendim de öleyimdir benim evlaTlarım söz konusu oldu mu her şeyi bōle bi kenara iterim **69** ben bak şimdi benim altımda bi şeydir belki otuz kırK yıllıK bi araba var çocuKlarımıñ mesela olanıñ evini aldım

arabasını aldık ondan sōna ğızılı altına bi araba aldık yayan durmasın dedik çocuK dedik kendisi ödesin ğızılı arabasını aldık en son kendim en son kendim **70** ha beni o çürüK araba taşıyor mu tamam ha onuĝ için en son kendimi düşünürüm **71** çocuKlarım evlenir çıkar ondan sōna bakarım durumları iyi bana muhtaç deyiller ben de kendime kendimi taşıyacaK ğadar bi şey alırım taşıTTırırım evet.

-8-

Söyleyen: Veli Mert (69 yaşında, yüksekokul mezunu)

Derleme Yeri: Dorumlar Mahallesi

Derlenen: a) Okul İmtihanları

-a-

1 o zamanlarda ilkokulu bitirdikten sonra biz öreTmen okulu olarak imtāna katıldık **2** birinci imtānımız biTdikden sonra arkadaşlarımız bizi bize bahçeye çıkdımız zaman okulu bahçesinde herkez ben yaptım diyereKlerden gendilerinin dōru yaPTına inanıyorlardı **3** biz de bir kaş tāne yanlışımızıĝ oldūnu hisseTTik yāni biliyorduK yāni **4** dā sonra zaten biz köyTen geldimiz için şehre daha adaPTa olmamışTık **5** ilk dāfa serie inmişTiK ilk dēfa imtāna katılmışdık **6** orda daha sonra burda da keçiye bakıyorduk keçilerle ilgileniyoduk **7** biz arkadaşlarımdan birçoKları köyden antalya sanāt okuluna giTmiş yazılmışlar benim de haberim olmamış **8** benden bir yıl önce bitirmiş olan bi arkadaşımla arkadaşım bir yıl ara verdī için ondan bir yıl nē yapTıĝ deye köyden mūtardan bir bilgi isTemişler o kayıt olamamış **9** ben de onla berāber ikinci gidişinde berāber giTdiK **10** antallanın da bi bildim yeri de yok yanlış o benim öĝümde rehber olarak berāber giTdi **11** orda yāni sosyal yönümüzüĝ diyelim ki gelişmedīnden dolayı **12** bi kız arkadaş gösTerdiler işte sizi bu gidicēniz yerleri gösTerir dediler **13** biz de utanaraK da olsa onuyla berāber giTdik oraya kaydolduk **14** sonra da tabī ki bizim öreTmen okulunun birinci imtānlarını kazandımız e daha sonra kātılar geldi oraya da kaydımızı yaPdırmışdık **15** fakaT biz yine de küçüK olmanın veyāTda bāzı şeylerin bilincine varmadımızdan dolayı öreTmen okuluna da imtānlara başladılar sözlü olarak mülākaT diyelim biz hālā bize sıra yaKlaşmadı diye şindi aksunuĝ bu taraftaki kanalda gidiyoruz **16** bu soĝ bahar şeyinde ğari eylül aylarında yıkanmaya ğediyoz **17** el imtān oluyor orda bize yaKlaşınca biz de sırada beKleyemeye başladık **18** yāni şöyle deyelim benden üç veyaTda dört kişi önceden biri girdi çıkTı **19** ona ne sordu deye merak eTdik baya kesiriĝ bölmesini sordular dediler **20** ya ben bayā kesiriĝ bölmesini bilmiyom ben köyTen geldim görmemişīndir veyaTda gösTerememiş o zamanıĝ öreTmenleri **21** e bene ordaki arkadaşlar hemen bi köşeye çeKdiler birinci kesir aynen yazılır ikinci kesir ters çevrilir

çarpılır dediler bu kadar yâni bi işlem de yaPmadım **22** faKaT içeri girdim şansımдан bayâ kesiriñ bölmesi çıktı ve aynı kesiri yazdım tamam dēye onlar cevap verdi ve neticede de orayı kazandık **23** işTe hayâTımızñ bāzı şeylerinde küçüK noKTalar oluyor anılarımız bu şekil dēyelim

-9-

Söyleyen: Yaşar Duran (60 yaşında, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Akçapınar Mahallesi

Derlenen: Askerlik Anısı

-a-

1 ben asKere giTTimde afyon emirdāna acemi birlinde başıma gelen şeyler **2** dā yemin merāsimini vermeden önce adaçal dēye bi yer var eitim alaına gēTdik **3** isTirāt verdiKlerinde çeşmeye gētdik su işmeye koştuk **4** şaPKanıñ guşanı çevirmişim arkaya **5** suyu işTik komutan beni çardı koştum **6** selam veriyom selam ver diyo veriyom künyemi okuyom burayı hiç farkında deyilim arkaya dönük selam ver selam ver derken en sonuñda bize iki Tene bi tokaT çarpTı **7** en büyüK anı işTe o **8** ondan sonra şaPKa yere düştü şaPKayı geydik geyince şaPKayı tekrar selam dēdi tamam dēdi şimdi dēdi aKlıñ başıña geldi mi dēdi geldi dēdim ben en büyüK anım bu **9** asKerde dayaK yok derler ya en büyük dayaK o işTe başımıza gelen bu **10** ondan sōna geldiK asKerden ben antalyada oturuyudum antalya büyük şeir belediyesinden emeKliyim ben **11** yirmi beş yıl çalışdım kültürel hizmeTler dayre başKanlinda **12** bura benim baba yurdum **13** ondan sōna iki biñ yedide emeKli olduKdan sōna köyüme geri döndüm baba yurduna bura yerleşTim buralarda ūraşy¹³ işTe vaKdimiz bu bizim **14** buranıñ genel¹³kle hayvancılıK sebzeçiliK tarım arazisi **15** ben şu anda şindi emeKli adam ne yapar evin önünde iki üç keçi var onlara bakıyon sebze ekiyon yicēmi vakiT öldürüyom **16** zeytinlerimiz var bahçemiz var ... başKa hiş bişe yapmıyoruz eveT **17** başKa asKerliKle şimdi dā çok şeyler var da onlar uzun sürer yâni uzun gerē var mı buna **18** öle mi ha şimdi biz ordan usTa birline geşdimiz zaman bileciK bozüyüke giTTiK **19** bileciK bozüyüKde usTa birlinde bāzı olaylar kız kaçırmaları olurdu **20** ben jandarmaydım jandarma oldüm içi araç komutanlı bendēdi hem santralçidım bütün yetKileri orda Kullanırdım gece gündüz **21** işTe yirmi ay asKerlimizi yaPTık geldik başKa anımız bu.

-10-

Söyleyen: Mithat Akpınar (1961 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Akçapınar Mahallesi

Derlenen: a) Köydeki Yaşam

-a-

1 yaPdımızdan bahseTcēz öle mi 2 biz şāsımız adına hayvancılıK yapıyoz 3 arkasından cam sera normal çifciliK böyle içerde dışarda oluyor yāni 4 şu an büber var camda büber var tarlada var büber tabi tabi camda 5 mesela eylülün birinde eKdik büberi işTe tamam yāni ekimini o şekilde yaPdık ha bu günlerde toplama üzerine geldi yāni toPlanabilir toPlasaK toPlayacāz yāni toPlasaK deil de toPlayacāz e bu şeKilde oluyo 6 hale veriyiz tabi yok hale veriyiz hale Pazarcıla falan şeyapmıyoz 7 yā çifcilin zāten gölay yeri olmuyo ki zāten çifciniñ gölay yeri olmuyoru çifcilik bu siz de bildiñiz Kadar çifcilin her işi zor tabi masırafı zor çalışması zor e alırken da biraz fiyaTlar Pahalı geliyor ha o da ucuz olsa işTe tabi biraz zevK vericeK adama amma işTe pālı olunca az zevkini kaçırıyor işin 8 normalde şey ekiyoz canım bũday vesayre arpa böyle bu tür işleri ekiyoz dā başKa ha nar var bu şekilde açTa işTe oluyo az çok 9 hā biz cam devamlı var da büberi bu sene eKdik yāni önce domadiz_ ekiyoduk biberi bu sene eKdik bi deişiklik yapalım dedik baħalım zevkini bulcaz mı bulmācaz mı tabi tam bilmiyoz dā bu sene eKdik dā camın büberini ilk defa öle domadiz ekiyoduk 10 iki biñ dörTde mi yaPdırdık camı öle domadiz ekiyoduK hep yāni 11 ha ha tabi aKçapınarliz tabi tabi dōma biTme aKçapınar sũlāemiz aKcapınar yāni öle bi yer 12 asKerlik acemi birli izmir gāzemir usTa birli çorlu tekirdā askerlik hayatımız böyle 13 ilkokul aKcapınar dā başKa tāsıl derecemiz yok ilkokul yāni.

-11-

Söyleyen: Mahmut Arıcan (1930 doğumlu, okuma ve yazma var.)

Derleme Yeri: Bũğüş Mahallesi

Derlenen: a) Askerlik Hatırası b) Kendi Yaşamı

-a-

1 doKuz yũS ellide asere gēTdim 2 ben burda çuPlaK gēTdim 3 o devre de memleketin fākir zamanydın 4 ayakkabım yok elbisem yok buldurda bi pardüsü verdiler bene şindi çeket isTedim gibi şindi ele aldım onu 5 orda isTanbul alemdāna vardık orda bene isTanbulda elbise verdiler 6 ondan sonra dur baħalım ordan beni birez uyanıKlı oldüm 7 halbuysa cālim o zaman ilkokul bicēz gēTdim gēTmedim a b yi örendima 8 orda uyandık biz o uyanmamda çavış ... ben çavuş oldum çavuş olunca kora harbı açıldı koraya seşdiler gēTdiler gēTdiler

gêTdiler biz de tesādüF eTmedik ğurya çeKmediK netīce çok güzel asKerlik **9** asKerlik çauşdum ben **10** şindi bōle bi ōreTmen geldi binbaşı var tālime gēdiyı **11** bölüK dur dēdi bölüK dur deyince yanı başıma gelen hikāyeler ğonuşcāna şindi bölüK dur dēdi bölüK dur deyince ğarışdı asKerlik **12** dur ōlum bi şey var binbaşı nusreT össavar ... nusreT dilim dōnmēri nusreT suluhasan şindi geldi **13** ōlum sen necisiñ dēdi ōreTmenim benim efendim dēdi ōlum ğomutanım ben dēdi Komutan dēceñ dēdi ğomutanın dēceñ dēdi **14** biyol ondan sōra duTdu biz sekiz çavuş vardık sekiz çavuş da çokuyor **15** ğolanyañı al al bakān ğolanyañı ēyi şindi bene verme bene verme elim batıK **16** şindi sekiz çavıñ çavıñlar birikiñ birikdi baKdı bene beldir ğözü bi subay beldir ğözlü ğöK çocuK gel bakān dēdi biri geldim **17** sen bölü durdur yürüT dēdi bölüK dur dēdim uygul adım marş hazır ırāT tabi onları dediK yürüTdüK **18** subay o subay ōreTmenler asTēmen olarak gēdiyidin o zaman asTēmene dēdi **19** sen bunun yanında duracañ ses bundan olacak sen onun yanında gēTceñ dēdi o şekilde üç ay yanında durdu ōreTmen tabi üç aylıK beş aylıK ... **20** ondan sōra netīce asKerlī bōle Kora Kora harbi açıldı bizim günümüzde **21** Kora hindi korada burda muargözü debeden indi adam antāllede ğızılariKda muzāFer Kayseri isminde bi adam bulabilseñiz bambaşKa olur **22** muzāFer kayseri gēTdi içinden **23** arkadaşıñ sekiz yüz cembere ğaldı bizim alayı orda iyneönünde ulen ğārolsun ben iyneönü deyilim **24** amma iyneönüde burdan teliFan eTTi Telğırafile şēTdiler türkü bicēz ğişi ay²arıñ ğurtarıñ yesire kalmayıñ dēdi ordan teliFan edivdi **25** burda bi kāt seçim mardı hoturafcım amca o da generaldın he hoturaf çekerdin **26** ondan sonra bu adam filanı aldı şindi birez de hoturaf vērde bene **27** dēdi ki arKadaş bicēz türK yesire ğalmasın dēdi bicēz ğişi ğurtulsun dēdi bizim türkiye o zaman yesere ğalmadı **28** sekiz yüz seksen üç ğişimiz şeyTler mezerlī varmış orda ben görmedim elden duydum annadıñ mı görmedim elden duydum **29** şimdi bizim ōle temiz beslenirimiş orda bañlırımış orda yanı yaşarımış o şekilde asKerlīmiz biTTi **30** asKerden geldiK bekarım nāpacāñ çalışcāñ öte sevirTTiK beri sevirTTiK bu ğadımı hu sarācı deller bel.

-b-

31 bōleliKle biz yaşayıp duruyz **32** yedi çocüm mar alla izin verise hepisi sā **33** yalnız iki dene dāmadım öldü neyaPalım allah tāsiraTını aFeTsin cenneT mekānı olsun **34** şimdi hāli hazır iyi işim yalnızca burda durün işTe yaşayıP duruyñ **35** yaş doKsan ihtiyarlık duTdu kimse burda **36** çifciyin ben yalnız çif de sürmērin açık arāzilerim var herkeziñ arazisi camlı çalışıyıllar benikī açıkda bōle ğalıyır el sürüyür sürerse sürmesse yok **36** muhtaridım yaPTım muhtarlık mūtarlık birez devre sürdürü şindi del āmaT birez çalışKan gibi geldi geldi kapıyı ğapadım ben vāliye ğapadıK onu vāliniñ orda son başı işin aldı alınca uyandı ben

muhTarlıKdan çıkdım o devam eTdi sonrası öldü **37** netice amca allā şükür cāmim cāmi benden çıkdı on dörT kilomeTire yer su gēTirTdim köyüme üş dene üş dene göPrü yaPdırdım okula iki dene lojman yapTırdım soñ başı tapısını almadıydıK onuñ önce el tarlasına yapıvdıdık adam adam ölüvdü adam ölüce çocuKları dava eTTi oKulu yıKdılar **38** şindi de daşımali oldu şimdi bunlar oKul da o şeKilde on yedi on sekis işāTım vardır köyde **39** uruş dediñ mi biz de youdun kesemizden çıPlaK çıPlaK gēder gelirdiK biz çalışırdık **40** ondan sōra çocuKlarım yerişdi çocuKlarım yerişdi birisi aydın ortaKlarda okurdu birisi burdurda okudu birisi deñizlide okudu öreTmen **41** ondan sōra işTe netice seriKdesi merkezde bir fen mēmuru ölüm mar asPandos hasTānesinde bi ğız çocūm mar ğulaK burun boaS ondan sōra bi öreTmen ğızım var ısPartada hindi beyi vefāT eTTdi şindi buna benzer bi ğız çocūm var hataylı osmāniyeli osmāniyeli evlīdin o da göşdü geldi seriKde ev aldıydın aKcalañda şimdi gēTdi bi de antalladan aldı şindi antallada bi bi çocū var onu okudūr olan ondan sōra ğız da asPandosdāki çalışan bi ğıs çocūm mar o da antallede ğız çocū okūyur o da onuñ beKlēyir orda o da sizin gibi işTe yeTişgin o da o onu güdüyrü o onu güdüyrü hayırlısı başKa ne dēyēn amcam ben **42** yaşārıız allaha şükür allaha şükür allaha şükür sıhaTımız yerinde allaha şükür hasTalandım üç kere beş kere ameliyeT oldum bāsurdan olduK kis varımış boynumda onu aldırdım ondan sōra apanTisden ameliyeT oldum ameliyeT oldum gine allaha şükür yaşayıP duruyz **43** ya dede çaħalı çaħalı çok av avladıK av avlardıK öteannā deKli hura gelirdi hurda çaħalıñ oraya çaħalıñ orda bişirdirdiK ah vay çaKalım vay **44** ... hiç gēdirmezdim eve hurdūmu hurdūm yerde yerdik **45** ben seni o zamanlar nē bilmerin sen herelde antallādasıñ **46** ali var burda öTeKi var ikisinin ğız bōle bōle güzeldi tamam mı.

-12-

Söyleyen: Dudu Demir (Tahmini 83 yaşında, okuma ve yazması yok)

Derleme Yeri: Etler Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra b) Bir Hatıra

-a-

1 biz ğāri geşmiş olsun dēdiK oturduK hōle oTurduyduK o da yataKdaydı **2** kaħdı bu adam nārāyırı burda dēdi bu narārı burda bu narārı dēdi **3** eline bir odun aldı hemen hūcum eTdi adama benim ne bu dēdi **4** ne ulen ne d2riñ sen dēdi ğarı aldı elinden o kim dēdi kimiñ biliyirimiñ sen dēdi **5** ben biliyiriy²an o gelen nem ne dēdi **6** ğāyri bir adam gelmişimiş eveli onuñ sēmedī adamımış **7** ğāyri onu ğāyri āmadı bilmēyimirñ TebeşiK āmaT bu ya dēdi **8** hā dēdi ben bilemedim dēdi **9** bir hoş oldu ğayrı **10** ben bilemediydim dēdi baya vuracādım adama dēdi hurmadı ğayrı **11** o da odunu aldı oturduk **12** sene nōldu dēdiK bōle bōle oldum

ben bir hoş oldum dēdi bilemēyriy²ın geleni gēdeni dēdi ğayrı oturdu durdu **13** ondan kēri yemeK yedik oturduk dıki durduk bizi allaismarlāydıK de bize gēdelim dēdiK ğayrı haydiñ güle güle dēdi geldiñiz gēTdiñize ben zeroşudum dēdi **14** ben bilemedim seni dēdi ay āmaT dēdi ben bilemedim dēdi **15** ben dēdi yayan yapıldaK vardıydım ben seniñ eve dēdi **16** burda hasTāydın adam hu dere akıvriy²ardı evinde şey araba varıdın her şey varıdın da kimse yōmuş ğayrı süren yōmuş yayan yōrüye yōrüye yōrüye yōrüye gelmiş buraya hurdan öle hurādar su nōldu sene böyle dēdim **17** bu suyu nēTdiñ dēdim ben dereye aTladım dēdi dereye daldım dēdi dereye dalınca dēdi su oldu bullarım dēdi **18** sobayı yaKdıK ğayrı ğızındı oturdu durduk dıki durduk oturduk ğayrı yēmek mi yēdiK ne eTTiK oturduk durduk gēTdi adam yolladıK **19** dā ōlanıla yolladıK biz ğayrı arabayla yolladıK ev²ne öle bōle öle gederdik öle öle gelirdin **20** eveli burda bir ev varıdı hu yüzde o evi ōlana yapıyrúydúk **21** yaparka sabāla geldi mi hemen çıT çıT çıT çıT hemen āziñ durmāyırı āmaT seniñ dēdim ali dēdim ben ona **22** durmaz benim āzım dēdi benim āzım dēdi **23** bu dēdi buynuz dēller dēdi buynuzu yerim ben dēdi her zaman yerin buynuzu dēdi ondan sōra yerin dedi **24** neden yērsiñ sen o buynuzu dēdim ben **25** o dēdi acēPliK gēTirmez dēdi aç ğarna yediñ mi ēyi olur dēye dēdi alrın ben ğorun eve āşam oldu mu cebimeatar gelirin dēdi onu dēdi **26** işTe ollarda bi şey dēdim ōlan bene bi şey dēdim **27** tersleme ğarıyı dēdi ğarı çoğ iyi ğarı dēdi her işini biliyíri dēdi sen ona ne terslēP yōrñ dēdi **28** acak ğıvrasaya dēdi oadar gelir ğayrı dēdi kaş dene sír var önünjde dēdi dörT ineK var buzālı ʔküş de sír var o malı baқан kim dēdi **29** bu ğarı dēdi bu ğarı bunu baқar da bi de ev mi baқar dēdi **30** siz nē evlenmessiñiz dēdi **31** evlendiK işTe ya dēdi nē evlenmediK evlendiK a dēdi **32** evlendiyseñ ğarıya d2ceKsiñ sen onu dēdi öle dēr bōle dēdi **33** işTe öle öle geldiK geşdiK gēTdiK başKa bi şey dēyemessiñ.

-b-

34 vardılar geldiler ölen kimidin allām habire onuñ öñücüce bir ölen oldu ... **35** o da ordan bi yerden de ora gēTdiler çocuklar gömdüler geldiler de selā verildi ācıK ona onda duydularıdı **36** ertesı ün varmışlar ertesı ün iki üş gün soğra cenezeye varmışlarımış oraya bi mezer tā ğonmuş **37** bu mezer kimiñ demişler aқ ōlanıñ ğarınıñ ğoca ná zaman öldü dün öldü evelkūn biz burda mezer varıdı gömdūdük o zaman ölmedīdin demişler **38** o öldü dēye heş bi yere gēdemediK ne goçarına vardıK ne çocūna varabıldıK ne gelebildik hura şeye vardıK işTe **39** haTmanıñ yanna vardıK orda hizmeT eTdi ya haTma benim ğardaşıñ ōlunda o ora vardılar geldiler başKa da bi yere varmadılar kimseye görmediler **40** hindi bunlar benim ... mıydı ná zaman ēh nēdelim ya her şe bōle siz geliP de görecēmi ne bildim ben **41** ölüP gēderin anam hurdan eve ğadar ğakaman ben bi yemeK edemen bi şey edemen **42** gelin eder eder duTar

yedirir içirir yúr yaķar gēder geldi mi gene hazırlar benim gücüm yeTmēri derin ben ataş yaksan kendimi yakacān ellemēyriyn ğızım derin **43** hiç elleme hiç elleme biz oldūmuz gibi kendi çoruma çocūma nāl edersem saña da öle ederin hebire eder duTar ğakar gēder öyle n2delim **44** dünya bu dünya hāli böyle allah sālık sıhaTlık versin hayırlı ölüm versin **45** bu bu hasTalıK olmasa heç bişē youdun mevlüt okudacādık hazırlık yapardık bi duyduK öle dēdiler hiç kimse gelmez dēdiler gelmesse biz de beş dene verdiK **46** geçen sene bu sene oldu on bir on iki sene oldu öleli adam öleli ha bir mevlüt Tā okudalım dēdileridi okuTulmadı **47** işTe bu hadise geçince bene beKlēyri ğayri dēdim sıra bene beKleyri sıra bene geldi o zaman baķ yemē de verisiñiz dēdim **48** o zaman olmadık kēri bu hasTalıK geçmedi kēri veremēyız ana dēyiller yā ay gidi ğız vay .

-13-

Söyleyen: Emine Günal (87 yaşında, okuma yazması yok)

Derleme Yeri: Zırlankaya Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra

-a-

1 bizikīnlerde işTe okuycañ dēdiydi n2delim **2** bu sene okullarıñ dadı yok ki gelen yok çocuKları götürmēyiler hep çocuKlar evde hepisi evde **3** bi tānesi işTe öreTmendi üç ay oldu hindi gēdeli ğāri burda bi beş ay durdu gēTdi ona āların **4** ona āların benim olanıñ hani benim çocūm yoK biTdi benim bi ş2m yoK kendi hālime birde durūyom kendim **5** devlet üç ğuruş veriyí onu yēyız nīdelim **6** benim adam yoK benim adam kırk üç sene oldu öleli çocuKlarım bōle hōleydi **7** hePsini böyüTdüK everdiK çıkardık yanıñda yakın olan da işTen kendini ğurtarıP da nasılsın dēyebilīri ne uzaKTakı **8** bu kō° yeri de çok zor bi soluk solumadan aman öteki de zor **9** hindi ora gēTdi üş senedir ş16naKda orda da öle şey biTmēri eşKiyalar hī **10** sabah dün bi hōle tanıdım bacımıñ ölu varıdı otuz beş yaşında oncāz da öldü sene ömür n2delim ölüm bizim uç **11** haberim de yoK benim buraya bāzı gelir durūdu gelir durūdu baħıcan dēye ūraşırdı dēze ben seni baħarın d2ridi o da biTdi hiç kökú kesildi **12** ğāri ne bacım ğaldı ne anam ğaldı ne bubam ğaldı ne halam dēzem ğaldı hepisi biTdi bi yalnız ğaldım **13** şindi o onuñ ğarısı da bacımıñ ğızı kendi de bacımıñ ölūdu yanna gēdemērin bi araba da deK gelmēri hōle gēdiceK hadi dēceK ĩsan yoK herkes işine tarāyırı buna da şükür **14** nēdēn ğızım kendim ēri dōru işTe bōle kakıyn bi yemecīmi öñüme alabiliyirin çok şükür allahım nēdēn anam buna da şükür dēyin ne dēyēn **15** yatanları düşünüyúrún allah yatırmasın allah kimseyi yatırmasın şindi şu eviñ içine tanıyamassın hōle yatır olsañ **16** baħan olmadīndan bakan olsa buz gibi yur yıkar beziñi dutar hora atar da **17** allah ğorusun allahım

onu gösTermesin çocūm allahım onu gösTermesin gızım benim hālim bu işTe n2den **18** sabāla hurda bi çocuK vardı öndē evde vasayıtı yoK çocuK dēdim mobileT al da dēdim hadi bi yere gēdelim dēdīmde çocā götürü mü herkeziñ işi kendiñden aşgın oluyu herkeziñ **19** yok dördün çocuK da görülmēri hanı baksā görünceK mi antalladalar **20** ayda yılda gelirse geliP beş dakika duruyúru çaTlayarak onlar da gēdiyri gene işine çaTlāyiler **21** vay benim anam varımış vay ana nerde ne isTēyiñ ana doKTura mı götürcēz nēydicēz dēyen bile yoK **22** doKdur zāti hindi baKmāri dēyiler gēTmērin hindi **23** bayādır bi sene oluP gēder canım bu şeyde ortalıKda yasaK her yer yasaK oldu o göcaarılara **24** göcaarılarnın töbe yarabbim ölse nōlur diri ğalsaK nōlur işTe **25** bi şēmiz yok çocūm kendi kendimize bi canımız ölseñ ne ölmesēñ ne **26** kakıP bi işlemeye ğuduretin yoK bi kıl kaldırmān doKuz sene oldu bi kıl kaldırıP da on ğuruş almārn **27** iyi ki devlet yarāyı evinde bōle ösüzlere allah tā çoK görsün dēyenlere aKıl edenlere eli günü nurda yaTsın ne dēyēn gızım **28** allah buna da şükür nīdelim onların sayasına aç ğalmāriz **29** yalañ yañlış oluyu eKmeK geliyı o eKmē hile yēyebiliy²miyiz biz yukaya alışgınız yuka olmadımīdi eKmeK yemiş gibi olmāyı **30** çocuKlara un alıyn başKasına bişirTdirēn parāla dērin uzakdalara yoK sen eKmeK bişirTTcen dēye dēyiler seniñ dēyiler eKmē kimse bişiremez al parañıla dēyiler parañ orda al şeyden dēyiler **31** onu da aliyren yoK onu da alıyren yoK bi şey yāni az çoK bi şey gētiriyeler hediyeler onu yediriyiller **32** emme saoulsunlar uzak yakın gözüm görmedīnden her şey zor anam **33** ille hadi ana biz hura gēdiyriñ hadi seni de gezdirelim gelelim desinler yeter **34** her gün gēdeller hurdākı bi ölüm var ölümüñ ğarısı kendi bildīne gēder saoulsun n2delim saoulsun anam **35** allah çocuKlarının başında dursun **36** allah çocuKlarımı o da eversin de o da görsün **37** zayti çocū oluP da üç çocū var işTe biri gēTdi ikisi yanında hindi **38** çocuK mu var hindi dünyāda çocuK bicēz ikicik yapıyıllar bi iki çocuk nōlcak **39** biz de altı tāne çoudu hī çoudu işTe bicēzi hindi gerisi yarısı antallada yarısı bilmen nerde herkez uzak uzak yakın **40** kimse pislik oluyun göcadıñmīdi göcaarıyı nere götürēñ aKlı ermēz emizi batırı dēyılar **41** canım maydam çocūm gülēm belliK ālamayān öle āların işTe n2dēn **42** bir ay olmadı işTe benim bacımıñ çocū da öldü yanlarına öteki de bacımıñ çocūdu ğarısı da çocukları da olmadı allahTan çocuKları da olmadı **43** ha bi nīTdi nişledi bi sefer götürüydüler de gördüm onu ölüydünde soñura duyduk ölüsüne de nāsıP olmadık hasTalīna da nāsıP olmadık **44** ihı hu yakın kōde yakın kōde emme ğarısı dēmiş ki ğarısı da bacımıñ çocū unlara telıFan aç telıFan aç açıvmemiş o da bilmez o da cāhil ben gibi **45** bacımıñ çocū da ğızı da kendi biliy²ri olsa açıyri huraya bilmedīnden göremedim işTe o zoruma gēdiyri çocūm nāsıl olsa ölcēz de çāre yok **46** tā da gemgenç çoru çocū yōdu tam her şeyini dizelTdi allah moturu var arabası var varmış emme arabalar kel arabalardana olsun olsun nīdelim o varmış ben görmedim arabasını

hile 47 şura hura hura berendiciKde işTe hu bacaK yörümēri de ondan gēdilmēri hōle baKdın mı bi ĩsanın boşa 48 yemē yēyım emme ne bulursam iyi kötü ğaynadıyın yēyın allah şükür allāma bunu yaPTırıyır allām 49 kimse işinden bi soluK duran yoK elli dene çocūn olsun isTer hepisi de uzaK yakın kakıP gēdiyi işine hurda allahıma şükür çocūm ne anlatām başKa gözel ğızım ne anlaTān sene 50 ben derdim bu benim nē yapalım allah benim gördüm derTlerden görme 51 bōle bağ bi bacaK ārısı antallada dokdur ğomadım eveli iyi kötü yörürüdüm seriKde dokdur ğomadım gēde gele gēde gele 52 ğızımın çocū dokdur hindi bi haP yazıvdı aynı hapı çocuK yazıP yazıP yollāri ölüm hapım biTdi dērin ğızımın ölu seriKde dokdur oncāzım yollāri 53 oncāzımın da başı güldü mü beşe beş sene āladım ona da bacā kesildi de bi bacā var çocūmuğ dokduruğ everemediK de tā evlenmedi de nīdelim 54 evlense iyi ğocā saraylar aldı gene ordan alma mı alıyır bekledī birikledī parayı kim y2ceK 55 ne yer orda anası hindi ayrı duruyuru o da ayrı evinde duruyru yatıyır hindi seriKde eh nīdēn çocūm başKa bi dēcēm yoK 56 ona da bi bacaK kesilceK dendi kesdiler soğura da kesildiKden kēri puroFesor dokdura gösTermişler emme bubasının saflınlan ilk gēdivdinde 57 çocūn bacā burda top oynadında bacām bacām bacām derike deKme hururlarka öteki bi deKme beriki deKme top oynarka 58 ilkokulda ilkokulda üşde mīdi yavrum hindi işTe kesildi 59 hōle purotes bacaK keydimīdi bilemessiğ yāni çok şükür yāni onuğ sāyasına oh çok şükür o işTe o orda seriKde 60 oncāzıma teliFan ediyır anasıgil anasıgil biTdi haPım dērin orda anasıyla gelir yollar bura yollar burdan ĩsan oldu mu tabi biliyriye yakın 61 serik seriKde oturuYu çocuK hindi eveli tī vana hile gēTdi geldi o teK bacāla.

-14-

Söyleyen: Mazhar Dünder (1942 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Berendi Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra

-a-

1 şindi arKadaşım ben ilkokulu beş kilometre ileriye gele gēde gele ayā yalığ gelir gēderdiK 2 sırtımızda bi çapıTTan çente 3 ben bēle anlatān ğāri 4 çapıTTan çente geldiK gēTdik beş sene geldim gēTdim ayā yalığ geldiK gēTdik 5 ondan soğracāzım menderes geldi şeye geldi başbağan oldu 6 beş deFa pamıK eKdi ābīngil bu seFer 7 bene bi cizme aldı ābīm cizmeyi aldı okula vardım 8 bütün köydē talebeler çandır okuluğda geldiler boyna ayāma baKdılar boyna ayāma baKdılar 9 tabī onlarda yok 10 neyse gelerke gēderke bozdā cuKKayı kovalamāla dutardıK kepezcenlere ördeKlere duzaK ğurar onları dutardıK bōle oKul bitirdiK biz 11 ondan soğracāzım menderes başa geşdi dozer geldi ğırayder geldi tamperli arabalar

geldi **12** biz o zaman ufâdik tâbi ulên menderesiñ develeri geldi menderesiñ develeri geldi dillerdi büyüKlerimiz biz de onlardan duyduk **13** menderesiñ develeri sarı sarı sarı sarı köe geldi yol yapıyı gâri heye **14** ondan soñracâzım bu adamı çekemediler edemediler asTılar emme öteki dünyada çekerler yapanlar çeksinler ne yapalım bu iş böle **15** ondan soñracâzım asKere gêtDim geldim **16** büyü duruka yeñgeñi gâçırđım hıh diyecēz gâri böle **17** büyü duruka bunu isTedim ben vermediler büyü var dēye ben de Kaçırđım **18** asKerden geldim asKerden geldiKden soñra birēz çifciliK yaPdım baKdım zoruma gêtDi **19** bi taKsi aldım yeTmiş birde sekis sene taKsiciliK yaPdım antallanıñ içinde iki buçuk liraya **20** gel gêt gel gêt ondan soñra taKsileri öldürmeye başladılar **21** sen sesdenme **22** taKsileri öldürmeye başladılar bu seFer seriK antalya arasından bi minübüs aldım **23** o minübüsle yirmi sene arabacılıK yaPdım hem çifciliK yaPdım hem arabacılıK yaPdım **24** yeñgeñ tarlalarda çalışTı **25** beş tene çocuk büyüTdük **26** ondan sonracâzım ulan biz tabi ufâkana derelerde bizim bullarda balıK çok olurdu **27** o zaman nünüş lökünden şeyapardıK döl yapardıK döl dēdim şē yapardıK **28** onu çökerdirdi o zopalarla kargırla atar dereler dutardıK **29** ondan soñracâzım ondan alışdıK alışdıK alışdıK alışdıK gêtDik ondan soñra da başladık denize gêtDik denize balā **30** denizde kenardan kedeseRe avlardık mentiK mırmır dutardıK sarmāla kefal dutardıK **31** ondan sonracâzım dut allah dut allah dut allah **32** bu seFer kargıla şey avlamā başladık kefal avlamā başladık hālā avlāriz hālā avlāriz hālā avlāriz avladıK işTe yaş seKsen oldu tamam yeter bu ğadar **33** mentiK mırmır balık balık heye hālā avlāriz hālā avlāriz **34** çoru çocū çıkardıK işTe ğarı ğoca ğaldık **35** ğarıla arada bi ğavga yaparız bi dōş yaparız ondan soñracâzım barışırız böle geldik gêtDi işTe **36** yaş seKsen oldu ömür biTdi tamam ne deyēn gâri başKa bi şē demeyēn ne dēcēn canım alla alla **37** heyye heyye ömür dedīñi yapıy²arı **38** nēdēn yā ne dēcēn tā hindi bi de ho adama anlat.

-15-

Söyleyen: Süleyman Çelik (1950 doğumlu, üniversite mezunu)

Derleme Yeri: Çanakçı Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-a-

1 doum tarihim on bire bir bin dokuz yüz elli **2** o zaman annemiz babamız cāhil oldukları için günü gününe yazılmamış **3** öle nüfusa gêtmişler hepimizi birden beş ğardeşin beşini birden yazdırıvermiş babamız **4** ondan sōra işTe ilkokul çā geldi şehre gêtDiK **5** köyümüzde okul yoKdu ilkokul yoKdu çandır ilkokuluna gêtDiK beş sene **6** şu iki kilometre mesaFe iki kilometre veya üç kilometredir yazda ğışda orayı çinediK **7** o zaman yol da yoKdu dōru dürüs

selleriñ içinde öle yāmurda çamırda **8** bezden çantamız vardı kitaPlarımızı doldururduK içine yallah okula **9** işTe sabahları annemiS babamız neyse mısır ğavururdu bize cebimize doldururduK onu yiye yiye yiye yiyereK köye şeye çandıra ilkokula gèder gelirdiK **10** beş senemiz bōle geşTi işTe beş seje sonra ben ilkokulu bitirdik seriKde ortokula başladım **11** üs sene de orda okuduK ortokulu da bitirdik hayırlısıyla **12** ondan sōra antalya lisesine yazıldım işTe orda da antalya līsesini de bitirdik edebiyaT bölümündeydim evet **12** ondan sonra ün³4ersite imtān zamanı geldi işTe imtāna girdik ğazandık **13** izmir iKTisat ğazandım dört sene de orda okudum **14** ondan sonra mēzun olduk **15** anTbirlik kōperátif var bizim burda kōperátife girdiK ordan ben burs almışTım o zaman imkanlarımız kısıTlıydı işTe burs aldık işTe dört sene de o şekilde okuduk ün³4ersiTe bitirdik anTbirlie girdik **16** yirmiye sekiS bin dokuz yüs yeTmiş üçde başladım işTe **17** bin dokuz yüz doKsan yedi yılında emekli oldum **18** köyde iki dönüm bi yerimiz var işTe burda nārēnciye yaPdık ğarışık porTaKal limon onlarla ūraşıyoruz **19** antallada oturuyoruz amma her hafta bura geliP gèdiyoruz **20** iki dönüm de gebizde şeyde zeytinlīmiz var işTe onlarla ūraşıyoruz hasat zamanı onlarla ūraşıyoruz işTe ömrümüz bu şekilde geçip gèdiyo **21** eşimle bin dokuz yüz yeTmiş yedide evlendik bi tāne çocümüz oldu işTe **22** bakım problemlerinden dolayı fazla çocuk yapamadık **23** o da çok rezil büyüdü zāten **24** o da zirāt müendisi oldu çok şükür seriKde düKKanı var şimdi işTe onla gèdiP ūraşıyo **25** evlendi onuñ da bi çocū var şimdi dört yaşına giriyo ömrümüz bu şekilde geçiP gèdiyo amcam işTe başKa anlatıcaK bi şeyim yok sayılır **26** asKerlie gèTdim işTe aydına yedeK subay ilk yedeK subaylar kısa dönemler bizdik **27** bin dokuz yüs yeTmiş yedi mi yeTmiş sekiz miydi işTe dörd ay asKerliK yaPdım aydında candarma olarak dolaşTık döndüK geldik bu şekilde işe başladık **28** onun sonunda çalışTık emekli olduK işTe çok şükür işTe geçiniP gèdiyoruz durum bu.

-16-

Söyleyen: İsmihan Demir (86 yaşında, okuma yazması yok)

Derleme Yeri: Pınarcık Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-a-

1 ne yaparsañ ölümlü dünyada hiç bi götürümüz yoK çocūm h2ç **2** uçardıK gonardıK ederdik **3** hindi demesi kötülük şu āzımda yüzümdə şōle bi işTen mi geliyri nerden geliyri **4** eşim düşük dedim ğarnım bağıdırın bağıdırın bağıdırın öte beri halbūku mide fiti varımış şöyle gèTirdi bi şey soKTular şōle bi ēTdi şuram şōle bir oynadı **5** adımız bizim demir soyadımız demir **6** dèdi seni gezdiren şu ücutuñ dèdi hram amāli^oáTlı oldu moturuñ alTına dölendim

Puçāla yardılar çıhardılar sırtı ananın eti çıPlak çıhardılar **7** demesi kötülük yardılar çıhardılar ordan hurdan amel2T oldum ordan amel2T oldum bi de ben öle oldum üs sene dörtT sene **8** gızım mar antallada sene benzer bi gızım var üç ölüm bi gızım vardı biri mafāT eTdi ölüm mobillecīdi **9** on üç aylıcaK on üç aylıcaK çocū ğaldı heyye mobillecīdi çocūm **10** ölüm var öreTmen heyye müdür seriKde seriKde antallada evi de seriKden gelir gèder yanıma gelir buraya da süleymen demir heyye çocūm **11** ğıymaTlı gızım bi éyinliK unuTulmaz bir kötünlük unuTulmaz ğuzum hı **12** dedī gibi ne veriseñ eliñ ile o gèder seniñile bi götürmüş yoK ne sölserseñ diliñile o gèder seniñile gèdenlerimiz ne gótürdü çocūm heyye **13** ismiñ ne merve hā merve tamam anladım **14** bu dolaşık adları peK şēTmen ben āmaT mēmeT şēderin de merve tamam tamam ğuzum **15** böyle geliyī bañıcılar gelillerdi bōle iFadamı alıllar sorallar nereñ ārır nasısıñ nēreñde neñ var şeyiñ var heyye alır sorar şēdeller çocūm da ölümlü dünyede ğızçāzlar geliller bañallar dēze deller kendiñi bi yere çarPma kendiñi bi yere şēTme deller heyye **16** burda geliydiriK duruyduruK yani tabi orda benim bañıcılar bañıcı yardımcılar tabi heyye **17** ben kendim bunun üsTünden aşşāda bi loKma bi şē yerin öñüme getiriler bi loKma şey yersem yedīm işdīm eTTīm burda heyye **18** demesi kötülük yatırıP uyuyamān çocūm a heye ārı ārı sızı hele bi de işTe bu dilimde yok hōle işlerinde de yoK dudāmıñ içinde hōle alTında Fazlaca kaç kere ilac alırım ğıscāzım götürü antallada gızım heyye **19** ğocası şeyci lasTıkci aħsunuñ öteanda depede lasTıkci kendi de antallanıñ ortasında üçüncü ğaTTa evi heyye orda gızım çocūm ğıymatlı gızım **20** anañ babañ var annēñ mafāT mı eTdi allām gızım orda görüşelim buluşalım **21** bekarsıñ nērde duruveriñ antallada mı sen de mi antalladasıñ hī **22** başKa ğardaş mardaş ne var yoK mu bicēz miyiz anayı da yitirdiK **23** buba evlendi mi evlenmedi mi bubañ yanıñda mı iyi çocūm **24** bu kim yanıñdā amcañ mı hī **25** böyle kölere bōle ne dēyi bōle gelirsıñiz hā hasTalıK şeyinden mi **26** gızımıñ ölümüñ dūnünde gızım ölüm işTe çıhālı gızım dā hindi ölu var nişanlandı evleneceK **27** üç ölüm bir gızım marıdı ölümüñ biri mafāT eTdi işTe isTambula gèderke heyye ... mafāT eTdi on üç aylıK çocū ğaldı buldur bucañdan evliydi heyye öyle çocūm **28** ordan öle biri geliniñ tanıdıñ ordan seriKTen heyye **29** evlendi evli öreTmen ölüm, en ğüçü gızıdı en böyü de bu ölüm kāzım böyük ölümüñ adı **30** ğardaşım gızı var bunda iki ölümüz var uzaKlardan gelen ğızlarla anlaşdılar evlendiler bubannecim bubannecim deller gelinlerim bi de severin heyye çoK daTlı yeni gelinimi severin heyye **31** demin biri geldi ... heyye bizim bu sene bi torunumuz oldu gızımız oldu deñiz ğoduK adını hē ablası severiz geldi mīdi güler üsTümüze çoKar hullarda kirmen gibi dolanır heyye çocūm **32** eveli kirmen ēriydiK biS **33** ben deve gúTTüm ne develer gúTTüm a gızım ben eveli yaylalara gèderdim deveyi güderdiK deveyi çökerīdik devenin üsTüne yükü sarardıñ ğuruca eKmē yerdik **34** hindi her şey var çamaşır

maĥnesi bulaşıK maĥnesi **35** tokucula sırtı gümbük gümbük tokucula yurduK sırtı bõle yamardıĥ **36** esKi yama keyerdiK ertesi üne dāda daşda davar deve ... deveniĥ biri hõle çok az ıĥ ıĥ dēdiK mi sıralar çökerīdik develeri çok gúTTüm develeri **37** ben kendim denizdepesini bilir duyar bilirsıĥ ben denizdepesindenin gelin geldim buraya geldim senelerden bēri seneler tā seneler **38** çocuKlarım böyü gelinim ġardaşımıĥ ġızını gelin aldım böyüK õluma hī **39** işTe öteki evleneni de bi vère var bi vère bi varmış heye çocūmuĥ adı oĥan ġardaşım oĥan ġoyuĥ çocūm ġardaşım demişim çocūm **40** kendiniĥ adı iksanıdı ġızım vardı da doum yapacādı yapamāyivdi öldüKden bir ay soĥura oldu oĥan ġoyduK õlum nişanlıydı õreTmen õlum müdür nişanlıydı dışTan geldi de nişannıydı baya evlendini isTemediler sen ben çocūm aynı eşiyle evlendi **41** onuĥ da bi õlu oldu onuĥ da adını iksan ġodular ikisinikini de hem onuĥunu hem onuĥunu **42** üç õlum bir ġızım varıdır işTe ġızım da antállada ġızımıĥ adı emine ġızım ben sene de benzer ġonuşurdu **43** ġomşuları babalī mafāT eTdi isana yaĥın duru çocūm da hindi senle bu ġonuşTümü bõle çoĥ sever ġızım heyye ġızım **44** orda demek hindi yanıĥdā amcaĥ mı amcaĥıla gezersıĥ **45** amcaĥ antállada mı nērde ha büşTe mi büş kö°ü hurda üstü yolu büşde **46** evelkūn hu ġarı uçup varıP ġeder ġıvraĥ ġıvraĥ ġēdiyu büşdenmiş ellelem hurda dēdi benim adım medine medine dēdi **47** ben burda oturdum yanıma sapaK isTerdi işTe dönüşte sapacān yanıĥa dēdi beli de ēri ġarı uçup ġeder ora heyye medine medine dēdi ġāri orda **48** büşün hu yanda evleri var onlardan mı ollardan hollara heyye az gezer az bilirin heyye öyleydik **49** işTe bura geleli elli aTmış sene oldu ayrıldım ... ġıymaTlı ġızım **50** allah hayırlı yere ġedesin allah hayırlıcası olsun her şeyiĥ başı hayırlıK çocūm yā allah **51** şura otur şõle bi yönünü öte dön de yönünü öte dön şõle otur yönünü kendin ġötün yanı acıK beri gel ...(arapça dua) **52** ġızıma hõle hayırlı nāsiPler hayırlı işler õreTmen õlum her zaman õle derin çocūm **53** köyde yanköye gelir yere ġomazlar ġurbanlıĥ hangını alırsaĥ onu kesdirler **54** ġumlucada durdu ġumlucada durdū yere ġomazlardı **55** bir ēyinniK unutulmaz çocūm bir kótunnúk ēyinniK gibi yoKdur dünyede **56** işallah ġızım doalarım hõle allām işallah şõyle dön ġayrı otur **57** işallah işallah doaları bõle şeyler **58** ālasuna yaylaya ġēTdik ālasuna dēzeleriĥ biri şõle eTmeĥ dēdi hõle ġenç senin gibi ġenç bi şey on ġadar on beş ġadar ġarı var toPlanTı doaca toPlanTı namazımı hile ġılamaz olduma ġıymaTlı ġızım ġıymaTlım oĥurun gene de hı **59** allahım şükúr sayısız hesapsız dēzeleriĥ biri hemen şõle eTmeĥ bir dēdi baĥ bir de başadaK ocāĥıza suyu dökmeĥ dēdi **60** hindi torunun birinin adı hüsey¹zn birinin adı musTaFa hüseyin dedesiniĥ adı hüseyinidi rāmaTlı adam çok sevellendi hõle dēdim **61** d2ri açiveri ġolunu dēdi bi de başadaK ocāĥıza su dökmen dēdi ocāĥıza suyu döküm deller hõle başadaK ocāĥıza su dökmen dēdi ġızım **62** dēdim benim bi dēdi laFım var sene bi şē dēcēn dēdim **63** iki ġarı dēdim birbirile dēdim

dediKodu olsa dediKodu olsa dedim ben öle bi şe duymadım gülüşüller der derin dedim birbirile çekişir olsalar dedim hordan öyle dediysire ordan kağıdı geldi benim boynuma sarıldı hōle **64** o da sorardı ben de sorardım cenneTliKsiñ deyzecim dedi hindi bōle sevdime saydima derin **65** işallah gızım dualarım şey eTsin gıymaTlı gızım öreTmen **66** işallah çocüm işallah çocüm işTe hindi öreTmen çocü **67** hindi gız çocca var buse gumlucada geTdilerdi gumlucada alıvmışlar orda galır gumlucada yere gomazlar çocümü orda çocuğ oğuttu durduydu heyye hōyle bu vardı mı bubasının ... öleli on sene oldu adamım öleli bazı yerde bizi yere gomadılar **68** süleymen ölümüñ adı hiç eviñ ölü süleymen süleymen **69** gözüme gözlük alırdıK öteanna geTdiK tanıdıkları vardı katırağ bi gözündedi dedi gelecek bi haFTa tā dursun içinden de alacānı al ana dedi gözü uyh dedi beri anda gonusTunuñ biri deyzeyi kör eTmē mi geldiñ sen bura hoca dedi bi dedi adı eTTirmedi **70** hindi işTe dedim davar sürüsü malı var hayla malı var **71** süleymen hangını keseceseñ al davarıñı deyriler eviñ ölü ibi eviñ çocü gibi gızım bir ey¹anniK **72** öreTmen mi oluKsun işallah işallah işallah doalarım işallah işallah çocüm **73** gene dolanır gelirsñ işallah yanıma işallah gızım.

-17-

Söyleyen: Durkadın Demir (85 yaşında, okuma yazması yok)

Derleme Yeri: Çandır Mahallesi

Derlenen: a) Günlük Yaşam b) Evliliğinden Hatıra

-a-

1 ölesiye durasā yaşar dayı ölüm dedim **2** bicēzi galsın ben ölesiye bubāñ sevmedī gulları **3** hadi dedimidi geçen sene bi yarımını yardım da hora saKladımıdı hōrdan hindi çırPdımdı evtiKleyēn dedim yarayın da göyān n2dēn nāl olsa zoba yanacağ **4** uşak hura gēdelim deller bura gēdelim deller töbe yarabbim hasTalıKdan da korkum var bi yere gēdesim yoK heye **5** gene de masKānızı çıKarmañ siz de çıkarmañ allah cenēballahım **6** hindi öle dēr āşamilā bizim olanıñ biriniñ bi arKadaşı vardı antállada haytāydı adam ellēm ... arKadaşdı benim ekiziñ biriniñ ölmüş adamecāz şeyde gırıP oldu baa demiş laFı hilen toparlayamāyırkı korKudelinde yayladā **7** saar evi vardır orda yayladaymış toKTura geTmemiş gırıP oldum ana demiş adam ikūnde ölmüş **8** hindi gırası da hasTa yōnbağımdāymış teliFan eTmiş ben demiş anamı bubamı gaybeTdim ordā anamı gaybeTmeyelim hasTāneye dērimiş hiç kimseyi gaTma dērimiş **9** anamıñ yanāna derdi baña hūsē°nle barabar gelirdi arKadaş da gelirdi hāFTada on beşde gelirdi bisēl ayın oyun gırıntı eder gelirdi **10** anam eTme getirme benim bi şēm ēsiK dēl Peram da var pulum da var çorum çocüm da var dērdim **11** ille benim geTirdim başKa ana dērdi baña **12** anamıñ dērimiş yan¹ana heç īsan gaTmārisıñ dērimiş ona da āladım bisēl āşam

13 nölacaK bu gêtmeyceK bu şey aralaşmaycaK şēde baya dēdim **14** āşam ona baħarın şēderin de ğonyada dēri baya azaldı dēri isTambulda azaldı dēri isTambulda çolmış **15** hindi şeyi daħımmāyılar söz duTmāyılar dēyirî birbirlerinden aralaşmāyı dēyirî aralı yürümēyirler dēyirî hep kendileri ediyîrlar dēyirî o da yalvarîrı yoK söz dutan yoK bak **16** bi āç ğadar ömrümüz yoK o ğocāşamlar ... dikilen ğocāşamlar^{ânî} çırası bu **17** bi yerde bi zeytin ācı ğosTerdilere nerde bilmen bin yēdi yüz bilmen ğaç senelîmiş zeytin ācı **18** çangal çungal olmuş adam zeytinini toPları gibi ediyirler zeytin biz bunu yeyîrız bin bilmen ğaç yüz seneliK ğoca bi āç alt yanı çürümüş şey olmuş budamışlar eTmişler ğosTer1ri **19** āç ğadar dayanamāri ĩsan işTe **20** öle mi nerde oldūnu bilemērin annayamāyırır^{ân} da ğulaK duymadīndan soğ ğaza verīn de duyabild1mi **21** harbolan yerlere ğırdılār geçirdiler gēTdiler allahım cenēballahım yārabbi çoccaKları öldürdüler heyye oyuncaKlar vār çapıTları vār onu hora atallar şey edeller şeyi ediyîrlar şeyine **22** asKeriyēle ūraşmāyı da halkını öldürüyürü **23** endē er1n ğuvaTlısından al hōle ğuvaTlılarından al hunlar iyi ğanlı hōyle ğuvaTlı. **24** ben merdivana ğorun bunu türül türül nēy bu Kokan ana seniğ eliğde deller **25** hunlardan al heye al hunlardan cenēballahım **26** yokarı çıħalım çay bişirelim **27** arı ğovanı varıdı adam hasTa oldūnda hasTalā dutuldūnda kırK beş ğara ğovan arımız varıdı yaħa yaħa yaħa iki şey ğalmış **28** hora gēTirdim ataş duTdurmaya yarārın **29** iki denesini tātaniğ üç denesi sālammış bi şeye hilen dēdim ūsdetme ğorlar ūş denesini hora şey eTdim yardım onu da iki şey ğalmışmış yardım onu da .... **30** dallar keserdiK ... olurdu hePini unuTduğ hePisi gēTdi **31** bu sene bal da alamadım bi yere gēdiP Pēnir de basTıramadım öyle dēdim uşāğ olanlar hurdan aliyy^zcez ay ölüm beni aldaTdığız eTdiğiz dēdim **32** pēnir basTırı kendim ğardaşımığ ğarisına gēderdim denizdepesine de yılda alır başlardı şey ederdı bu sene gēdemedim hasTalıKdan salmadılar bi yere salmadılar n2dēn dēdim **33** bazardān alınana da ēyi dēl deyiler bazardan bi alma peynir varıdı onu da ēyi olmāri dēyīlar içine her şeyi ğatıyı ğatıyı dēyīllar baħalım hayırlısı **34** yörük ğarısı var hurda bi hiç olmasa bi kilōca peynir ver baħa dēdim baħalım hacı dēze dēdi azcıK ayaz souK ğış düşsün de dēdi onu o zaman bi şēdelim dēdi **35** n2delim ac ölümü yoK da genc ölümü var allah çoruma çocūma cenēballahım bi şēler olmasın ğıymaTlı allahım ğudureti böyük allahım **36** oħula gēdemedi o yāmır serē oħula gēTdi de şey olmadı sabāla gēder saat onda gēder onu eletir oraya oħula gelir buraya bāçeye çalışmaya geliller **37** āşamla ikindin bi dā gēder bi dā gētiri ğēne çalışmaya geliller **38** hindi ğāri servis dutulmuş ellēlem ondan ğurtuldu **39** allahım cenēballahım hindi ötekini de kōğ içinde ya onu da sabāla eletir şaFalā geliller dōşüle hura cama onuğ oħul zamanı onu eletiyollar hindi iküç gündür haFTada ikişer ğün mü dēr bobanne gēdiyırız dēr işTe onu eletivri ondan gelīri āşamla bi de onu gēTirīri o zaman gelirī işTe ondan ereziller **40** öle

olmasa işlerini ğaTTılar ğāri yoluna bāladılar ğaFasını da ğırdılar allāma şükür onayladılar baya da şükür **41** bu ğız çocū yēniğ mi han#ınığ.

-b-

42 amcam en böyüK görümcemin aldı amcam hindi bura yerleşTi ya amcam emin amcam benim şeyim sebebim odur **43** benim anam taraFı babam taraFı sülālām beni bilen heP düşman oldu bağa bura ğedirmeycēz dēye **44** götürece oldular evler basTılar dāları basdılar amcam çok ... bundan korkallardı da bi şey edemediler **45** rāmaTlıyı ğēTdiler yaylada nişanlıyka saralağda dōdüler onu dōdüler orda deriye hilen ğaTdılar eTdiler götürdücēz dūn oluP oturuka götürecēz dēdiler allah yazmamış **46** götüremediler edemediler çok ūraşTılar yēdi sene ūraşTı benim bubalīm benimile yēdi sene ōlu dēl bubalīm kendi ūraşTı bubalīm kendi ūraşTı alacān dēye **47** şükür allāma şükür otuz yēdi senede durduK bi çatınığ altında şükür allāma ğıymaTlı allāma **48** gene de oturdūmuz onların toPrā gene de oturdūmuz onların toPrā **49** allahım bin helal olsun **50** yirmi beş senedir adam hasTa oluP şey olalı **51** evelce yörūdūK köylūdūK çalışacāz dēye namazımızı bile ğılamazdıK **52** sabāla kakarın āşam kakarın namaŞçımı ğıların ardına ğuluvallāt okurun anama babama eşime analīma babalīma hēç ayırman hēç ayırman **53** amma işTe allah işşallah halal eder işşallah eleTir uruhlarına cenēballah işşallah eleTir **54** işTe böyle bi şeylīm oldu benim de allah cenēballah yēceK eKmēmiz burdaymış hayırlısı bağalım **55** orayı bilmem ben ğayrı yayladan ğalışımız bizim iki seneciK yaylaya ğēTdiK ben gelin oldum iki sene ğēTdiK bi sene de adamıla ikimiz ğēTdiK **56** biz bubalıKgil ğedecēdi onlar burda ğalaca oldu biz ğēTdik siz edemessīğiz dēmiş görümcelerim ğoyun sāmazsığız mal edemezsiğiz eğ böyüK görümce benim horda çandırda benim ... o evde ğız çocūydu **57** o dēmiş bi çocuk var en bōK ğızı çocā baKsın dēmiş gelin ğēTsin dēmiş goyunu sār dēmiş mala bakallar edeller siz burda ğalığ size biz de yardım ederiz dēmiş **58** işTe üç sene bi ben gelin oldum üç sene bi yaylaya ğēTdiK amma hēç de yaylada iki sene üç sene mi ğaldım hēç ğēTmedīm sene olmadı benim adamı da götürdüm üç sene **59** iki sene salda ısPartada ev duTduK orda durduK bi sene ağsuda ev duTduK on seKiz ğún durduK hasTa oldu ısPartaya ğēTirdiK hasTāneye yatırdıK ora ğeldiK işTe bōle bōle **60** üç sene avşarda yaka avşarda durduK sālī ocāniğ dibinden ev duTduk uşak orda durdum muayne şey ğonturol olacaK tansiyonu ölçülecek dēye yayla yayla gezdirdim işTe ğezdiK yörūdūK **61** iki sene mi iki sene mi üç sene mi ne de burda durduK ğāri başı bütün heriFile barabar hasTāka üç sene yatalaK oldu ya işTe öyle bi şeylīmiz oldu bizim.

-18-

Söyleyen: Celil Burunsuz (55 yaşında, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Eskiörük Mahallesi

Derlenen: a) Eskiörük Tarihi b) Askerlik Anısı c) Askerlik Mektup Anısı

-a-

1 esKiyörün güruluşu göçebe **2** yāni yazın ısıParta sarı idzris yaylası kışın da esKiyörē böyle göç hālindeyken yāni göç **3** ha oñ günde esKiyörükden sarı idzris yaylasına varmaK oñ gün dura kalka dura kalka o şekilde esKiyörün kuruluşu da şundan ibāreT **4** göç hālindeyken bi yere konaKladıKdan sonra arkadan bi göş dā geliyo mesela diKmeden onlar da geliyo **5** bi cenēze oluyo cenāze defnedilmeK isTiyor ama palta kürek yok belki bunlarda vardır esKi bunlar dā önce geldīnden demeK isTiyolar **6** ondan sōnra da esKiyörük dēye bōle kalmış esKiyörük köyünün adı **7** esKi amma esKiyörük dēye de Kalmışlar ondan sōra da gāri göçebe hayaTı hālā devam eTmiş ondan sonra da belli bi zaman sōra köçebeliK biTdi seralar başladı çiftçilik başladı **8** seradan önce pamuKculuK vardı seksen yo aTmış sekiS seksen doKsan yedi yıllarına kadar pamuKculuKTu gine koyunculuK vardı keçicilik ama şimdi azaldı **9** şimdi de onlar da biTdi sera kaç senedir sera eñ az otuS senedir serayla ūraşılıyo sera ama bu sene daha da çoaldı yāni amma bōle devam ediP gēdiyi işTe hayaT **10** he ben de seracılıK yapıyorum domatiz ekerin en çok burda yāni bāzen karpus ekeriz ama eñ çok domatiz burda domatiz bi ilerki kōde **11** burmançıda orası biber eker kıl biber dolma biber mācır uçgurum bunları eker yāni **12** bi başKa yerde az aşşāya gēdersen kadiriyye gēdersen orda da çileK ekilir çiçek karanfil çiçekleri orda onu eker yāni köyler devam eder gēder **13** yeter yeter birazı da o anlaTsın hepsini ben annadır ben çok gonusurun da hayır hayır hayır yeter **14** memeT sıra saña gelmiş tamam teşekkür eTdiK saol.

-b-

15 bin doKuz yüz seKsen beşTe on ikinci ayıñ birinde asKerlik sivasa çıKdı **16** burdan esKiyörükden kayaburnundan iki kōden yāni sekiS kişi sivasa gidicēz **17** ömrümüzde de hiç Sāten köyden dışarı çıKmadık yāni **18** terminala vardıK bindik teslim olduK tabi bölüKlere ayrıldık hePimiz dāldıK kimse bir bölüKde yāni mağada bir deil çok güzel **19** belli bi zaman sōra kayıt olduk bi elbise verdiler zāten kimisine dar kimisine büyük boT derseñ zāten ona kezā ayām kırK numaraysa boT kırk üş numara yaPcaK bi şey yok büyük boT şu anda yok posTallar yāni ve ondan sōra da gāri şeye geçdik herkez bölüKlerine ayrıldı hiç kimse bi yere denK gelmedi **20** bir gün yemek sabah çorba içecēz kāvaltı yapıcāz hadi burası kötü bi taraF ama yaşadım bi olay **21** bi baKTım arkadaşım köydeki arkadaşım o gün karavanayı almış

kazanı karavana deller ona dāTıcak o gün ğarnımı doyurucam diyom ğāri ama eñ son masadayım arkadaşım da **22** ömründe hiç yemeK dāTmış birisi deildir ben de ğāri yemek yēcēz ya iki kePçe ğaTdı masanın birine ya üç kepçe **23** ulen sen nasıl yālı ğatarsıñ bunlara dēdi bir tokat atıverdi çavuşlar o gün de y2medik kaKdıK çorbanın içi o gün de boş ğuru ğuru eKmekle **24** hā şimdi şu anda deışmişTir asKerlik o zamanlar farKlıydı yāni gerçeKTen **25** ha ondan sōra da ğāri günler geşTi hemen bi kırk gün falan durduK erzuruma ğēTdiK **26** tirene bindik hiç ömrümde tirene binmedim tiren oTurucaK yer yok herkez dolu valizlerin ğondū yere çıKdık öbür arKadaş da çıKdı aynı valizlere herkez üsTüstüne zāten o ğadar kişi çok ki üsTüstüne ben valizile berāber yokarda yatıyon tabi uyūyon **27** ama öbürkünler uyuyamānca kaK lan biraz da ben uyuyān arkadaş dēyor hep sen yat **28** ben de diyom önce çıKsāydıñ diyom ben de vermiyom oraya amma **29** tiren bi saata varmıyo kī ertesı gün varıyo bi gün belki iki günde vardıK yā **30** mesela ondan sonra da karı orda gördüm karı hiç görmedim televiz görmedim **31** ama hakiKaTten de kar ayrı bi şē yāni hanı deller ya yaşamaK ayrı annaTmaK ayrı e şimdi ben ne ğadar annaTsam da yaşācañ canlı canlı yaşamadıKca olmaz **32** vardıK ğāri erzuruma da tabi bilmiyoz her taraf acāyiP bi şey yer görmüyoz ya toprak **33** ama hā allah var ora da acemilīdi orda da bir ay ğadar ğaldık ordan bi tēris daha ğörev usTa birli ğāri ārı doubeyazıt daha uzā gidiyoz **34** üç ile ğēTdim ben aĝrı doubeyazıtta ğēTcēz aĝrıya geldik az dā ileri ğēTseK eleşKirT diye bi yer var allām bembeyaz bu asKerliK biTmez dēdim vallahi biTmez dēdim toPrak görmüyoz ya kar **35** otobüs gidiyo vardıK aĝrı doubeyazıt ulan bi baKTım her taraf toPrak görmeye başladık bu asKerliK biticeK dēdim o gün **36** vardıK gecelē vardıK ğāri otel yok orda bi tāne kötü bi otel var girdiK **37** bi bura otel mi dēdiK otel dēdi bi girdiK **38** penceresi ğaba tābirle buşamba naylon dēyoz ya o zaman muşamba yarısı var yarısı yoK paT paT paT ediyı muşamba tualeT nerde yok **39** ğāveniñ tualetine ğēTceñ içerden çıkcañ ta ora ğēTceñ su dökmeye **40** ben burda yaTman arkadaş dēdim arkadaşā **41** nēse çıKdık bi yer dā bulduk arkadaş dēdi benim burda da yaTman dērseñ dēdi vallaha döverin seni **42** nerde bulcañ iki tāne otel varmış zāten ikisi de muşamba ama uyuduK mu uyumadık çünkü náPcāz **43** sabah oldu uyumadık zaten ya hemen nizamiyeye vardık teslim olduk herkez bölüne ğēTceK ben bi bölē düşTüm hiç duymadım bi kelime **44** bi baş çavuş geldi ğarşıma hoşgeldiñ ölüm dēdi evlādım dēdi hoşbulduK herkeze komutanım dērsiñ acemi oldūñ için bilmedīñe de komutan bild1ñe de **45** dēdi ki nerden geliyoñ dēdi işTe sivasā ğēTdiK sivasTan erzuruma ğēTdiK erzurumdan da buraya geldiK dēdim **46** bana bi soru sordu nedir dēye sordum islamiñ şartı kaş dēdi ben de beş dēdim say saydım **47** imāniñ şartı kaş dēdi altı dēdim say say **48** yarginımdan tıpışladı evlādım dēdi seni ben çok sevdim sen dēdi bu asKerde ne olmaK isTiyosañ ben onu yapacan dēdi **49** neyse ... on beş gün müsāde et

on beş gün sonra da hiç unutmam ne olmak istiyon dedi şoförüz ya gari ben şoför olcam **50** ölüm şoförlük zordur dedi burda her gün araba yıkarsın yok komutanım dedim ben şoför olcam **51** neyse şoför oldu yüzbaşıya şoför oldu o gün komutanına bi gün nöbetçi amir oldu gecelē gari arabayı dereye gaçırdık çıkarmamızın mümkünatı yok **52** komutan bana sordu ölüm naPcāz bunu dedi komutanım dedim sende düdüK var sen üç seFer bi düdüK çal acemi birlinde üç seFer düdüK çaldın mı yāni nerde olursa olsun bi şey var dēnir hemen herkez **53** sen dedim hızlı hızlı üş düdüK çal asker gelirdi ne kadar asker varsa geldi nāpcāz dedi **54** komutanım yirmi gadar asker var arabanın arkasını kaldır yola atdıralım önünü kaldır yola at kaldırır arkasını o araba nasıl kalkıyı arkası güç asker güşlü onu bi kaldırdık sabahTan itibāren şoförlū biraKdı sen arabayı kaçırdın tamam komutanım dedim gari **55** ondan sōra sabāla oldu hayaT bu işTe geTmedim gari ulen nerde benim şoför dedi vardım yanına emreT komutanım nē biraKdın şoferlī sen dedim bene āşamdan biraK dedin bir iki de toKat atdın dedim olacak tokat yēcēz gari haklı yani gene devam eTceñ dedi ben sene de şoförlük öreteēn amma dedi gari on beş ay şoförlük yaPTık amma iyi kötü de bitirdik askerlī gari **56** ondan sōra da tārīmiz yokdu kaldım yerin en güzel tarafı bak on beş ay kaldım orda ağrı doubeyazıT **57** bi teK özelli vardır oranın ney issaK paşa dēye bi sarayı var amma bu sarayın özelli ne biliyon mu sen **58** ha bilmiyon sen de benim sāyemde ören **59** dünyānın ilk Kaleyförlü sarayı o tārīhTe yapılan yok ondan önce yok zāten **60** hā ben de onu orda örendim ha benim de anımdır bu bi onu örendim **61** hā çıkıdım mı askerlik biTdi mi daksan durmaz ha daksan durmazın çünkü memleket başKa telefon yok meKtuPlāyız o zaman **62** gari bi meKtuP geldi mi herkez kuyruKta almaK için işTe dörT yazı ama neler yazdı dēye merak ediceKsin hani durmadım ama çıKmadım da **63** ama her gün sabāla görürdüm ağrı doubeyazıT şey ağrı dānı görürdüK kar erimez azalı6 ama biTmeS ha kesinlikle biTmez ya azalır çok azalır ama zanneTmiyom yāni biticēni **64** ama o zāten dācılar da oraya çıkıyo da kaç günde çıkıyo onu allah bilir ama biz ha küçük ağrı dağı diyo onun yan tarafında ona onda bitiyo amma kar bitiyo ama öteKinde biTmiyo **65** ha kışı biraz ağrıya bakış seriñdir şeydir yāni sıcaKdır yazı iyidir īsanları bizim gadar deyil bunu da dēyēn gari **66** şindi bi çorba işceK olsañ hanı biz nası hizmeT eT¹/₂ceK o yok işTe o yok o yok yeter hadi baKalım.

-c-

67 ulen zāten ālayılar da öteki de gelmedi dēye ālāy **68** tabi bu askerlik o meKTubu belki çıkarısın cebinden bi okursun goyarsın aradan yarım saat geçer bi dā okursun **69** yāni o meKtuP o gün onun en büyük muTlu günü o askerın üstüne yokdur ya ne kadar ya şindi

babam ya ālasın **70** eñ güzel taraFı neydi o zaman asKere gēTcēnde şimdiki asKerlik bi farKlı **71** biz asKere gēTcēmiz zaman köyde yüz hāne varısa en az elli tānesi ūrlamaya gelir **72** ā filanıñ ōlu asKere gēdiyomuş yāni güzel bi şey **73** ama şimdikinlerde bunlar yok ben duyuyun **74** ha gelirdi herkezi öperdi elini o küçüK a6lık deriz yāni herkez üş lira beş lira para koyallar **75** bunu neden yapallar ūr parası yaPsın gelsin dēye yāni güzel şeyleri vardır **76** ama şimdiki asKerlik mi yā hā geç ama ha dēdima o meKTubu okudüm zaman kaç seFer okumuşumdur ya belki on seFer okumuşumdur o meKTubu **78** halbuku ezberledim ya içindeki sayıları yazıları ezberledim ama illā ħi bi dā okuyacān hadi tabi canım şimdi **79** ama şimdi ōle mi ya telēFan anne baba ama o günü isTer misıñ isTērin arkadaş **80** ya orda bir kişinin parası olmadı zaman hemen para şindi onlar yok **81** asKere giTceK mesela tēris olmuş parası gelmemiş arkadaş olaraK toPlardık hadi güle güle o parayı geliceK diye beKlemeyiz sayten yāni allah işiñi ras gēTirsıñ yāni geri dōñüşü yok Sāten **82** ondan sōra bi dā ya görüsün ya çok güzel asKer **83** hā kötü taraFı yoK mu var sōlemesi ayıP bi tuvalete elli ğişi gidiyoz sıra beKlerdiK ya sıra belki elli kişi **84** amma o zaman ōle şindi ōle deyil her şey deışTi yāni **85** ama allah herkeze nāsiP eTsin o yuvayı görmeyi.

-19-

Söyleyen: Yusuf Öztürk (57 yaşında, lise mezunu)

Derleme Yeri: Dikmen Mahallesi

Derlenen: a) Karakoyunlu Tarihi b) Askerlik Anısı

-a-

1 ğarağoyunlu ortasyadan göçereleK gelen türKmenler **2** ilk önce güneydou urfa taraFına ondan sonra da zaman zaman aħdenize egeye dōru geliKler **3** toroslarda yaşıyan türKmen bunlar **4** yazları ısıParta bölgesinde üş dörd ay ğalır ğışın da aħdeniz sāilde ğalır seriK bölgesinde yāni **5** geçimleri de malcılık ğoyun geçi bunlar bunlarla yāni geçim kaynā malcılık **6** sōralıKTan tarım sanāyile ūraşmā başladılar ğarağoyunlu **7** ğarağoyunlu yāni bu torosların eteyiyle aKdeniz sāillerinde yetişen bi ne dēycēz ona yürüK yürüK boyu yāni **8** üçoKlardan gelme bunlar.

-b-

9 bana vanda acemilik biTTiKTen sonra bizi çanaKkaleye gönderdiler **10** çanaKkalede de ōle işTe bi tāne ısıPartalı yüzbaşım vardı yeşilbā diye dēdi ki seni dēdi on birinci bölue yazacān dēdi on birinci bölün Komutanı delidir orda raaT edersıñ dēdi **11** iyi dēdim hemşerim dēdim ben de beni yazdı ikindinden sonra iştimādan sonra devre arası olunca bize selbessıñiz dēdi

yunan geliyor yatıñ uyuñ dedi **12** bizim komutan da nöbeTci āmiri yüzbaşı ben bōle bi yaTdım **13** memeT bōle çam āşları var uFacıK uFacıK çanaKkalede ikindin yaTdım tamāmen gece on bir gibi ğaKmışın on gibi ben bi ğaKTım her yer ğaranlıK arkadaş **14** vardım beni arıyırlar o toP sāsında nöbeTci āmirlerin yañın bi kısmında **15** bi assubay geldi vardı kaş Tene bi toKaT çıkarTdı arkadaş hōle nērdesiñ lan sen dedi bana işTe ğēTdım ben **16** o zaman da bizim adanalı bi ğarağoyunlu bi üstēmen var yörük ali paşa şu anda o üstēmen o zaman nērdesiñ lan sen dedi baña buralardayım **17** hī demişin ben yörükce bōle hī buyur demek hani yörükce la ğoca yörük sen nērdesiñ dedi baa yaTmış uyumuş ğalmışım Komutanım dedim ben **18** hangi yörüklerdensiñ sen yörük mün sen dedi baa ğarağoyunlu yörün haytamıñ sen dedi yoK dedim ğarakoyunluyun filan ... ulan dedi baa **19** vallā bir ay ğadar durün komutanım dedim ben ulan deve dedi altı ay duru hörgüçünden alır suyu depolar dedi kendine dedi **20** sen dedi tam yörükculū bilemiyoñ ama yörüksün de bilemiyosun dedi baa **21** benim bōle elbisem file boldu arKadaş hemen anında elbisemi hile yaPTırdı ötekinler hadi işize bañın siz dedi assubaylara benim bu komutanıñ sāyesinde **22** ben orda bi yāni bañıma ğeşdim elbisemi yaPdırTTım benim yörük ali paşa yāni bōle bi durumda.

-20-

Söyleyen: Mehmet Öz (53 yaşında ilkököl mezunu)

Derleme Yeri: Yukarıkocayatak Mahallesi

Derlenen: a) Bir Anı

-a-

1 hava çoK yāmurlu **2** taKsici duruTdum yāmurlu havada taKsici **3** ābi dedi, şe dünkū o cināyeti biliyo musuñ dedi, taKsici tamam mı **4** kim o biliyoñ mu dedim ben tañsiciye **5** tañsici oldū yerde beñi zannediyo **6** beni zannediyo da oldū yerde dondu ğaldı taKsici **7** yoK dedim ben rāT ol dedim tamam mı taKsiciye **8** bir iki ün önce bu taKside cināyet olmuş **9** ābi dedi duyduñ mu señ onu öldürdüKleri taKsiciyi dedi **10** kim o biliyoñ mu sen dediydim **11** taKsici dondu ğaldı oldū yerde.

-21-

Söyleyen: Fatma Burunsuz (1954 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Kayaburnu Mahallesi

Derlenen: a) Bir Anı b) Yemek Tarifi

-a-

1 benim bubam mütardı ben ufaKka **2** on dokuz on sekiz yaşlarındādım bunlar beni isTedi vermediler **3** hindi öreTmen vardı sülāman ağıdan geldi bunu ğāri dēñize götürüyú **4** bubamgilde denizde göçülü gadıriyede göçülü evleri var onlar da geldi **5** bu da o sülāman hocayı geTircen dēye denize aTmış mı moturu **6** üç biñliK motur daT daT daT dalga hurduKsuñura daT daT daT daT düdüK öterızmış **7** bizim hindi dūr var bmc moturları varmış biri gelmiş mesela ābi gibi biri çek hu moturu demiş ben çekemen demiş almış ğoluñdan fıçıKdırmış adamı motur sābını **8** çıKmış üstüne çıKmış üstüne onu almış aTmış **9** hindi ben yōdum beni var dēye gēdiyí bura ora hem sülāman hoca da ora bubama ğız isTēyi ben burda kō° de mallarıla melellerle ūraşyız **10** anamgil denizde hindi geldi deniz geldi ben geldim burdayın haberim yok **11** amcamıñ ğızı geldi bene dediki ğī°z haggeT de deliymiş o adam dedi hindi bundan uçu denize aTTı moturu dedi denize moturu aTTı dedi **12** öleliKle bi geldi geşdi iki sene bi sene mi iki sene soñura mı ğēne isTediler allāh da yazmış oldu yāni **13** mūtar oldu bubamıñ vazgeşTi mūtarlıKdan bubam buna şey oldu bu mūtar oldu ğazandı bekarka bekarka mūtar oldu bi sene **14** ondan soñura bi tā isTediler beni allah yazmış ğāri verdiler **15** verildi nişan oldu dūn oldu **16** üş senede berāber mūtarlıK yaPdıK biz kendimiz **17** anaları yoK üş dörT ğardeş ösüs biz kendi aramızda sorun var görümcelerle ana yok yāni sorun onlar da sorun **18** ē biz burda geliP gēdiyíz aralıyız biraS eveli ğavğa döüş mal melel şeyinden geliyílar bize ē bizim mallar filancanıñ şeyine girik bize zararı var kendine sōleñ ben hani şēdemen kendine sōleñ dēyíz dediler **19** öleliKle geldik geşdik hanı mūtarlıK da yaPdı üç sene berāber de yaPdık bi sene de būdu işTe **20** üş dörT devre de bubam yaPdıdı **21** amma ben mūTarlıKdan tisKindim mi tisKin1dim yāni işTe allah yazmış işTe ya gülüm iyi bi şey **22** ilKokul çocukyun mūtar olmuş ben biliyin mi hindikī gibi kañışma itiçme **23** ilgili ayaKKabılar vardı hōle lasTiKden o ilgili ayaKKabıyı keyiyín bi yanı yırtılmış hani yırtılinsa mūtarıñ ğızınıñ ayaKKabısı yırtıK mūtarıñ ğızınıñ ayaKKabısı yırtıK bene **24** geldim ana dedim bene dedim hava bōle bōle dedi dedim o da dediki ğızım dedi onuñ bubası da çıKdı adaya dedi bubanı da çıKdı bubanı ğazandı o ğazanamadı dedi bañ itişikl1 **25** hindi hindi çözüyün o zamanlar bilmēyidim çözmēyimiz demēki çocū okul çocukyuz canım işTe öle başımızdan işler geldi geşTi işTe **26** dūnümüz iyi çok güzel dūn oldu **27** bunlar tosun kesTi o zamanlar tosun hile moda de°ildi yeTmiş beşde hī tosun kesikler **28** davıllı zurnalı dūn iki

gün üç gün olurdu o zaman cumā gün başlardı cumā cumartesi bazar gün dūn olu ölenlē gelin alınır gēdiliniirdi **29** hani hem cumartesi gün dūn olurdu hem āşam hem bazar gün üç gün olurdu amma hindi heP kısaltıldı ġāri **30** gelin alması da iyi olmuşTur sār ġāri o zaman nē taKs1°le taKs1°le bi anadol mūdu be anadol bi taKs1°ledi **31** hī yeTmiş beşTe evlendik yeTmiş döTTe nişanlandıK yeTmiş beşTe evlendik bi sene **32** iki çocūmuz var bizim dēl allahıñ bi ġız bi ölumuz evli ġız da burda olan da üsTümüzde hī **33** ... ġızıñ ġızını da çıkardı ölunu da everdi **34** olanıñ da ekiS çocuKları var hī bi de ġızı var eveli ġızı oldūdu soñura da ekiz olan oldu iki dene yāni allāma şükūr işTe.

-b-

35 dūnlerde keşKah olur hī **36** dūnlerde keşKağ nohuT yemē baş yemeKdir yāni bunnar olmassa olmaS **37** çorba salata daTlı mevlüT olursa dūnlerde de oluyu daTlı da hanı yüzde seKsen oluyo hani emme mevliTlerde yüzde yüz hanı daTlısı da olur **38** keşKah meşakkaTlıdır bi kez hanı eziyoñ onu hindi makineler çıkdı fenler çıkdı **39** eveli davıllarla şeylerle ezilirdi o ġoca ġoca çonça ġaşıKlarla iki ġişi buyur **40** ġazanıñ içine su ġatılır eveli soñura keşKağını salarsıñ būdayını yıkarsıñ eveli o bi de dövülürdü bōle şeylerde ne dēyēn daşlarda toKmāla dövülürdü **41** o bi gün bi iş alırdı bi gün alırdı amma hindi hazır gēdiv^{1/2}yoñ markeTlerden alıP geliyiñ o da bi meşakkaTlı bi işidi keşKah **42** hindi varıv şeyden gēTir hemen ġo ocā bişsin hindi öle ġolaylıKlar da var buyur **43** salça salça da meşakkaTlı toPlāyiñ yıkāyın poşeTlēyin o olgunlaştı mı hindi her şey fen eveli elimizde sıkardıK bōle şindi makineleri geldi onun da bi ġolayı bulundu makinelerle sıkılıyı günlediliyo **44** ilēnlerde oñ beş gün oñ gün eñ aştā oñ gün on beş gün günledilir güneşde dadını alır **45** sōra ġāmı şeyini buldu hōle ġaşıla aldıK da döKdü mü ġaşa bulaşmadı an bidona ġatar hazır vaziyeTde **46** bi ġış iki sene yēbilirsıñ heç bozulmaz buranıñ az duzludur salçamız bozulmaz bozulma şeyi olmaz.

-22-

Söyleyen: Ali Burunsuz (1950 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Kayaburnu Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra

-a-

1 ıPartada emeKli öreTmen emeKli polis emeKli devleT su işleriniñ adamları **2** baKdıK birisi memeT öSTürK öSKır seriKli bi māliye mēmuru ceyranlı mobilleti var bunu götürüv dedi hay hay başımızıñ üstüne dedik **3** yā adam geldi buluşamadık ben şūbe mustaFa var

şübeden emekli onun yandıydım yemeK sörası atıldı onlar benim ora gelmiş oturmuş **4** ordaki alTdaki kadın buyruñ çay gāve ne yersinüz içersinüz yoK yemēcez gēTmişler **5** āşamüsTü biz bi yerden geldik arabayı durdurcam bi adam var şaPKalı adamı hiç görmedim **6** adam dur durdu bi daKka dēdim ben dolandım **7** buyur ābi dēdim ben dēdi filan neydi onun adı şey o adam ... halil halil ben halil dēdi amma tanışmadık o dēdi **8** buyur eve dēdim vallā billā ben çay da işmem gāve işmem **9** len bi mēmur adam bōle mi olur ondan sōra zorula çıkardım yokarıya hanımını çārdı o da mobiletile geldi **10** ulan mobileT iki gişiliK ceylanlı uzun tamam götürü°z benim yüküm de haddinden fazla bu adam memeT öSKır bu adamı bulmuş **11** ulen dēdim ben bunu sen bene nasıl bulduñ dēdim üle arKadaş dēdi ona ben gülen adam dērin dēdi **12** yā āzından çıKan küFürü dāları aşıyı hanımı da geldi çıKdıK yokarıya bunlar eviñ eşyasını hazırlāyor **13** biz oturduk kadınla hiç görmediK gādın gonusuyo ben ālayon ben konuşyon gādın ālayo onun da cieri yanık **14** mobileTi aTıcaK olduK dōrT dene aile geldi yeni gelin bunlar hanımına çıK dēdi yokarı çıKdı başladı küFūr eTmeye gādınıñ hiç bi suçı yoK **15** ule eTme bi du6 bi dur hemen o gādınlar çıKdı ceylanlı motur kaldırdılar gōdular çekdi gēTdi gādın galdı **16** dōrT gādın evi hazırlāyollar **17** biz onula çıKdıK yokarıya biliyon o yemeK yedimiz yere gādın gonusuyo ben ālayın ben gonusuyon o ben de çünKi el gāpısında böyüdüm FaKat anam bobam var **18** beni bi yörē verceklermiş gārağoyunlu yörüne bobamıñ dayısı ulen hu çocā bakın bakān birkaç gün dēyo bubam çok hasTaymış bakıyollar **19** o zaman pelise varmış demē ki peliseye abam batır°mış āşabam en böyük abam onun elini emiyomuşu°m ben öle böyürke ebeme vermişler nasıl olduysa gāri tabi çocüz bilmēyoz **20** dur sür dur sür abamı dayıñ gāçırmaya kaKdı gāçırdı bu seFer dēzemi de māmıT cesu6 istēyo o dayıñ isteyo bubam ama ökeye vermēcek ökeleşiyō tabi soñura soñura biliyon bu hal bōle geldi **21** ben onların yanda böyüdüm baya delikanlı oldum anam dēdi ölüm dēdi gēTme bubañ seni saKar bekirin guyrūna dañıP sürüTdürüP gelceK seni dēdi o şekilde geldim **22** yāni vелеsekelem anam bobamıñ evine bi gelin gibi geldim **23** çocün amma gārdeslerim yatıyo ondan sōra ben yatıyom fakirlik diz boyu yoK örtü yoK örtülceK iyi kötü bi yorgan yasTıK varısa **24** doluşuyuz bi sürü on üç gişiyiz biz on üç gādaş bi tānemiz övey bi tānemiz özdü boba bir ana ayrı bi de bacım mar hayat bōle mücādele ede ede bugünlere geldik allaha çok şükür şükür yāni bu günlerimize **25** evlencēn dēyon düşünüyon hayal bu náParım ben beş dönüm yer alsam hanımın ordan kaldırdım būdayla emekliyim **26** bişēdiyōn on üç gişi de olunca yüz elliki dönüm yer var ama düşün hePsi bi yerde olsa tarla dolu bunu düşünürke ne on beş dönümler de aldıK beş dönümler de aldıK hālā devam ediyoz geçincememiz devam ediyō **27** bu arada aKlım başıma geldi ineK güdüyon afedersin māmıT enişTemiñ bi peliT var onun dibinde bi araba çıKmış dēyōllar muraT yeTmiş üşde gömme

Fitesliymiş **28** gömme ney biliyon mu ben hiç araba üstüne çıkmadım eliyeT aldım ama gède gele kursuñ arabasıyla aldım amma ūaşıрка yere çizdim Fitesi cizdim amma gömme nasıl oldūnu bilmēyín **29** ediyon TuTuyon fiteşe ğatıyon arabayı yerde kendim toPraKda çizili şamasını cizdim bu araba da bi araba alcaK olduK ğāri nasıl olduysa biñ beş yüz lira hacı muraT **30** biñ beş yüz lira taKsit yatırıyon yeTmiş ūşde yeTmiş ūşde keriman dēye bi ğız çocū toFaşıñ bāyisinde **31** ama ben biliyon mu vardıK ğız çocūna yazıldıK biñ beş yüzü veriyon geliyon veriyon geliyon veriyon geliyon **32** bir gün vardık bi de arKadaş geldi nebilerden onu da ben bilmēyon o beni bilmēyo vardıK toFaşa arkadaş **33** burda sizıñ bi ğayıtıñız kürēñiz yoK dēdiler e nere ğeTdi **34** isim olarak sāde keriman biliyo arKadaş bu sāt Kulesiniñ yanda dōrT yüz on mu dōrT yüz on beş mi moturlar yeni çıKdı acanta orda satılıyo oraya vardık sāt Kulesine antallada ğızı gördüK faKaT yanna çıKamāyoz her taraF cam **35** halbükü bōrümüzde ğapısı varımış içerde alTda o kapıdan girdiK çıKdıK **36** bize hoşgeldiñiz şindi arabayı alıcañız mı vazgeçiceñiz mi dēdi hiç bi senetimiS sePetimiS ğarşılı yoK hemen çıkar de arabayı alcāz dēdik **37** biñ beş yüz lira para var bi de elli aTmış lira para var yanda kendi harşlīm olcak hemen dosyayı hazırladı elimize verdi **38** nebilerli alıyo o biliyo ğāri yolu aldıK dosyayı o biñ beş yüzü de almadı **39** vardıK garaca esKi garaca şampolún üstünde garaca vardıK bi araba çalışıPduru **40** nere ğediyo biS isTambula ğeTcēz arkadaş sordu aFyona hemen bindik aFyona vardık **41** araba orda ğalcaKmış bi araba çalışıyomuş gene arkada yoK aKdarma da deyil arKadaş **42** bi seFer onu bulduK o benden güzel çıKdı ben ğabayn biraz **43** bindiK isTambula vardıK denizden aTladık zencirliğuyuya vardıK **44** arabayı ğösTermeden arabaniñ hoturafiyla veriyollar ğoca şey bu araba satılan yer ne deñiyo ona şūbe vardık **45** sen nasıl araba bene nasıl olursa olsun araba olsun ben onu isTēyorun şu araba olsun dēdim onuñ adı da çimen yeşiliymiş arabaniñ tamam bizi ğabıl eTdi **46** öteKi arKadaş sen ne alcañ beyaz alcañ beyaz yoK dēdiler **47** varıdı yōdu derke bu arada teleFonla ğonuşuyollar müdürün biri almış ona yalvar yakar şūbe seniñ araba yarın bir gün gelsin **48** o arabayı aldıK vardık ordā elemanlarla beliki yüz bel¹/₂ki iki yüz araba var **49** ordā çalışana dēdim ki demin araba yoK dēyōduñuz bu ney dēdim ābi bunun hepisi satıldı dēdi bunu biz yalvar yaKar bi müdürden aldıK dēdi ēyi sevindiK aldık arabaları **50** o çocuklar neşelendiriyoz be işi dur **51** geldiK ābi bitiriyon ulen dōrT dene lasTiK aldı acanta arabaya öteki arKadaş hiç bilmiyom ömrümde görmedim ama nebilerden **52** arkadaş da olduk aldıK arabayı ğetirdiK şeye ulen ben ğoca ā mıyın duTdum oTuz beş lira para verdim bāşış o gelenlere **53** vallāi billai param yok bēzin param yok ellira para bindik geldik isKeleye geldik gemiye bincek **54** arabalarıñ isminiñ bāzılarını biliyon dayandık araba doldu ben ğaldım **55** e Fiteşe daħamāyon arabayı şeFtā biniyo geriye bak ğata ğata arabaniñ deñize burnu girdi polis

dibimde el Fireniği çeK dedi bene çeKdim geriye geTdim indim **56** polis bindi dıkı tā soKdu arabayı ondan sōra geri geTTi gemiye dayandım **57** amma döndüm dönmesem gemi ora gelcēmiş ben biliyon mu bilmēyız tabi acemiliK **58** polis geriye geT dedi dolandım geldim ben gelesē soñuncu oldum **59** gene önümde bi vosvegen var ona dayandık arabanın yarısı gemide yarısı dışarda yürüv»üse ben nōlcan aKız yokarı deñize geTceK geriye araba derken vosvegeni acıK ileri aldılar **60** ben de bindim gece yarısı oluP gēder oldu ta āşamsoñu hindi ben indim nēre gēdicen dēyon arkadaş geTdiyse indim beni beKlēyomuş yasāmiş orda duruTmak yalvarmış polise arkadaş geliyı bindiK arabaya yürüdüK yola **61** uyukum geldi benim eKmek hēç yemedim iki gün de **62** yesem Para yok güz günü kısa göllu gömlēle ābi zehir ortalık **63** neyse ben ona dur dēdim kendim saTdım firene dēye gāza bi basdım goca duvar var ona bi çıkayazdım allah durduk **64** arkadaş dıkı uyuyalım dēdim o yemeK yēlim dedi **65** bende para yok o geTdi yemē yedi ben beş daKKada uykuyu aldırı°n beş daKKa uyudum uyandım amma doñucan nēse **66** onu kaldırdım arkadaş dēdim benim araba şarz eTmēyo bunu nērden biliyoñ vallā bilmēyon o beniki de eTmēyi dedi **67** náPcāz elliki buçuK lirāla ellirāla dolar bi kısmı muraT yüz yirmi dördüñ iki elliki buçuKdur bi kısmı tabi şöförlünü yaPdık bunuñ uzun müleT bindik heP **68** petirola vardık ellişer biñ liralıK gātırdıK len eveli bene **69** len arKadaş dēdim ben benim araba şarz ediyo o da beniki de şarz ediyo dedi tamam devam **70** ışıkklarını da örendik onu yakaraK birle gēdiyosaK birle ikiyle gēdiyosaK ikiyle gēdiyoS **71** aFyona geldiK aFyona geldiK būday alcaK oldu o zenginimiş ben ğaribanın **72** bazarıcı bazarçınıñ bi yüzünde o bi yüzünde ben bi goca ğarı geldi ölüm ille beni şura bi götür dēyo eTme geTme ana ben acemiyn beni bile dinlemedi bindi bindi **73** beKle beni dēdim ona yürüdüm hemen indirdim ben para pul almāyın ğadından beş lira aTdı eTme geTme aTdı parayı geTdi vardı goca ğarı **74** döndüm geldim benim arkadaş gēdik ula antallaya yol nere gēdiyor şura sür izmir yoluna geldiK **75** bi yanı izmir bi yanı antallaya geçer bi sordum şura geTcek **76** ulen bi de baKdım būday kuleleri var sandıKlınıñ öbür yandā o guleleri gördüm hōle bi de baKdım gēdiyo arkasından ğaTdım orda elli mi aTmış mı yaPdırdım taKsiye uçayazdım acemiyn **77** yetişTiK bōle geldik bucā geldiK öñümüze bi sürü ğişi çıKTı o zaman araba ğıt **78** beş ğişi benikine bindi onukuna da bindi biz eTmen geTmen dēyoz acemiyiz dēyoz **79** tam çibīñ başına geldim yoluñ ortasında bi daş var ulan bu daş hurar mı bu arabaya dēdim altına indīdim ulen yan geTseme geTmedim **80** dingiliñ dibine aldım bi ön gāza eTdik daşı kürüyo boyna altında gēdiyo ulen geri geTsema daş çıkıdı **81** eve geldim hiç acemi debriyaca basdım firene basmadım eviñ önde daşdan ocaKlıK var odun var içine kakıldım ğaldım **82** tenike dēyillardı on bir tenikeden çıkıyo bilmen ne ben ön tenike öñe e°ildi **83** bi elledim bi santim bile geriye çekemedim o sevinşle amma sevincim orda ğaldı **84**

böle işler de geŖTi baŖımdan göca isTambulu geldim eve debriyaja basdım firene basmadım durucak dēye **85** tarlada motur duruyo ya o da o mu geTdi ahlıma n2Tdise böle bi iş geŖdi baŖımdan.

-23-

Söyleyen: Emine Etli (1964 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Serik / Merkez Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-a-

1 seriKliyim seriKliyim **2** eşimle tanışmam işTe ikimiz iki ayrı bi dūne dāveTlīdik **3** orda kayınvālīdem gördü be°endi **4** işTe niŖan isTemeye geldiler dūnümüz niŖanımız oldu **5** ondan sonra on ay sōna dūnümüz oldu **6** ondan sōnacīma evlilīmiz oldu buraya çanaKçı köyüne gelin geldim çanaKçı köyüne gelin geldim **7** yirmi gün kayınvālidemle durdum yirmi günden sōna izmir kemalpaŖaya evime giTdik evimize giTdik **8** eşim ramazan eTli polis mēmuruydu **9** evlendik işTe izmir kemalpaŖada bir yıl sonra **10** çocūmuz oldu ondan sonra ikinci bi ölumuz oldu sonra kahramanmaraŖa tāyinimiz çıKdı **11** üçüncü ölum da orda oldu orda oldu **12** ondan sōna işTe onları büyüTdük ikisini evlendirdik birisi de yeni mēzun oldu okulu bitirdi işTe beKlemedeyiS yāni **13** evet serik seriKdeyiz seriKde oturuyoS av¼akaTlık bölümünü bitirdi **14** bi ölum sōliyim mi hePsini doKtor oldu **15** gelinim var doKtor ikinci ölum da evli iki ölum evli işTe birisi bekar av¼KaT olan bekar **16** üç ölumuz var evet kızımız yoK gelinlerim kızım iki tāne gelinim var onlar kızlarım evet **17** ondan sōna işTe burayı annaTmama gereK var mı **18** eveT seriKde oturuyoS emeKli oldu eşim seriKde ikāmeT ediyoruS orda yaŖıyoruS **19** kendim mācırım mācırım **20** işTe dedelerimiz gelmiş göç selāniKden gelmişler ordan gelmişler bizler işTe artıK onların torunlarıyıS diyyim yāni durum bu kadar.

-24-

Söyleyen: Osman Keskin (1933 doğumlu, okuması ve yazması var ancak okula gitmemiş)

Derleme Yeri: Yumaklar Mahallesi

Derlenen: a) YaŖamdan Bir Anı b) Askerlik

-a-

1 yedi çocūm oldu üŖ denesi rāmaTlı oldu hā üŖ denesi rāmaTlı oldu **2** üçü de Ŗey antallada mēmur yāni **3** biri ölumuŖ hanımını hemŖeri birininki ebe ben burda yalızın bene geliP geliP

bakiy²ler ara sñra o da tam olm²ri emme n²ydec²ñ heye **4** ondan k²eri burda yaşayırın dayım **5** iki ²çocūm ²ölumuñ birisi rāmaTlı oldu ²olanıñ birisi ona bi ²çocū anası godu g²TDi biliyiñ mi ben baKdım okuTTum **6** imamı hatıbı bitirdi imamlı biyol g²açırđı olamadı heye ²öle yař²yırın dayım hā yař²yırın dayım **7** o ²çocuK da işTe antállede ²çalıřı buyur ha annadırın hindi ²çocūmu ²ölumu bi arkadaşı odun ver²ri odun ver²ri ordan az KaFadan adam h²öle odunu var daha d²emiř de atıymış var daha demese yerden ²çocuK alıP ora veriyim² **8** kakiyd²inde beynine geliyri ğurtaramadıK öldü dayım bu g²TDi b²öle **9** öteKi bi ğızımı gelin eTTim biliyın mı antallaya altınını almışlar yāni **10** gelin de godū yerden altın almış ondan mı nasılısa ²çocuk hasTalanıy²arı hasTalanıy²arı **11** sonra üzerinde üzerini ... ²çocūñ deyririki ²çocuKdan d²eyıllar ²çocū ²çocuKdan ²çocuKdan derike halbūsa sarılımiş sarılımiş **12** ondan sonra ToKTura ²çıkıy²arı ğāhrolasıca ToKTur da ne d²ey²riyi biliyiñ mi ğızım sen ayaKTa ölmüşüñe deyriri ²çocā **13** ölmüşüñe deyince hasTāneye atıyiller ²çocuK ğurtulamadı dayım g²TDi biliyiñ mi **14** obir ²çocūmu da hasTānede ²çalıřıy²arı g²ederiz araba alıP g²edi²ri **15** heyye üř denesi dayım işTe b²öle rāmaTlı oldu dayım başKa işTe burda yař²yırın başKa ne d²ey²ñ **16** ²çocuKlarım geliP g²ediP bakiy²ri emme ona göre tabi herkeziñ işi var heyye **17** ğenřl²imde mi leşberlik ²çiFt sabanla ²çiFt biliyiñ mi heyye öküSüle öküSüle dayım öküSüle boyunduraK olur ř²öle onu boynuna ğorsun arkasına saban dayım acaba ğördüñ mü hiç ha heyye ğördün ²öle sürerdik **18** sōna hayvana bindim hayvan da gene aynı tabi boynunda ř²ey var onla sürdüK **19** şindi ise kakTı dayım řu durumda ileşberlik yapan yok işTe **20** zeytin meytin dikiyiller ²öle b²öle bāçalıK yapıyillār ona göre tabi idāre oluP g²edi²riS.

-b-

21 şey ğümrüK candarması urfada yaPdım hüdütde **22** bak burda n²öbeT dutardıK n²öbeT duta6 sātıla ben geldim mi o biri g²eder o biri geldi mi o biri gider biliyiñ mi **23** ğaçaKcılıK varıdı b²öle anarşi manarşi yok faKat ğaçaKcılık haTd²ē hindiye varasā ğaçaKcılıK yapallardı biz de beKlerdik heyye **24** o şekilde dayım asKerl²imi yaPdım geldim şindi de yař²yırın işTe ²öle **25** asKerlik mi asKerlik o zaman dayım teliFan yok biliyiñ mi haTd²ē teliFanıla ğonuřTuracān d²e acemi asKerler geldi m²idi ²çalıřıllardı biliyiñ mi onu aldadıllardı yāni de b²öle dayım işTe o şeKil geldi ğeřd²i **26** devriye yaPdık burdan temsilen ötäkadayıřı²an okuluñ yanda ğarağol vardır burdan g²ederiz o ğarağola ğadar bakarız **27** ondan k²eri fiř vardır bi ona bakarız biliyiñ mi varıP ğeldiñ bilinsin **28** biz geliriz o biri g²eder o biri gelir o biri g²eder bu şekilde asKerlik yaPdım **29** iki buçuK üç sene asKerlik yaPdım dayım ²öle dayıçım dayım işTe bi aKlım bu ğadar ğayrı soracāñ varısa hunu yaPdım bunu baKdım ²öle dayım.

-25-

Söyleyen: Yusuf Akman (1966 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Gebiz Mahallesi

Derlenen: a) Meslek b) Bir Hatıra

-a-

1 bin doKuz yüz yeTmiş sekizde çıraklā başladık 2 yeTmiş sekizden seksen altıya ğadar e°itim gördük mesleKde demircilikde 3 seksen altıda asKere gēTdik asKerden geldiKden seKsen doKuzda iş yerimi aştım seKsen doKuzdan kaynakçılık veya demircilik üzerine eveT iş yerimi aştım 4 çiftçilik veya hayvancılığın şeylerle meşgulüm 5 ziraaT âleTleri veya yem hatılı ondan sōra būday ambarı KaPı pencere dōrama bu işlerle meğulüm 6 şu anda gine çatı üzerine çatı yapıyoS evlerin önne öñselik yapıyoS balkon yapıyoS keçilere ot hatılı yapıyoS suluk yapıyoS ne dēyēm başKa 7 önselik hatıl şey göyunların önüne ot atıyolar ya onları yapıyoz yāni telden ve saşTan ve hatıl aynısı canım ikisi aynısı 8 de°işen bi şey yoK yāni farKlı peK çiftçilerin tıraktörlerin sabanların uşlarını yapıyoS veya arka kePcesini yapıyoS paTlaTma yapıyoz ara çapası aynıdır tabi 9 her yörenin bi dēşik ismi vardır bizim bu yörede de paTlaTma olaraK geçer 10 tıraktörler arkasına sepet yaparıs arkalık olaraK geçer bizim burda tabi başka yerde başKa türlü geçer 11 ne dēyēm başKa şindi kafam şu anda durdu yā yeter yeter yeTmez mi yeter mi yeter yā.

-b-

12 çocuklarım mar çocukları iki kız bi olan okuTTuK 13 ümüşeni okuTTuK ümüşen hemşire oldu 14 diyerlerini de okuTTuk üniversiteyi bitirdi ama herangı bi işe ğatamadık 15 ondan sōna bunları sırası geldi günü geldi evlendirdik üçünü birden 16 kuran okuTmadık ama tabi dūn merāsimi oldu üçünde 17 her altı ay arayla everdim çıhardım şu anda torunlar var 18 yeTmez mi of yeter edelim yā boşver yā tamam edelim boşver.

-26-

Söyleyen: Naciye Özkan (1962 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Yumaklar Mahallesi

Derlenen: a) Genel Konular

-a-

1 mesela aKlımız erdi èrelı malcılıla ūraşırız he 2 davar güdüyrüz sircılık davarcılık yapırız 3 ondan sōracım bāçacılık yapırıs camımız camakemenimiz yoK emme dışarıya zePSe ekıriz kaldırırız satıyoruS heyye 4 işTe yāni zētin erdi meselē hindi zētin toPlayırız

zētinleri toPlayıP götürüP sıKdırıP gel1°ri adam **5** işTe ineKlerim mar ahırda geçilerim mar onları oTlayıP çöpleyiP altını üstüne bakıP ed1°rin **6** e yaşım aTmış oldu işTe bunlarla ūraş1°irin **7** ölüm üç çocüm var bi olan iki gız gızlar işTe yāni beşTen çıKdılar bi ileriye okudamadım **8** ondan sōrasını gızlarıñ zamanı geldi gızları çıkardım **9** olan da antalyada çalış1°rı olan otuz yaşına geldi evlenmedi tā o eTli bideciliKde usTa oldu işTe heyye antalyada antalyada çalışıyo eTli bideciliKde çalış1°rı olan da işTe orda **10** tā olanı everemedim işTe evlenmedi baKalım işTe hayırlıSıla olan da hī demedīnden **11** aramāyırın tā olan bi yere kendisi hī dese hemen everecēn tā dur bakalım ana d2ri bilmem ki **12** gızlar evli üçer üçer tāne torunum mar üç birinden üç birinden torunum mar **13** hindiye evlense olanıñ da olacādı evlenmedī için beklemede **14** torunlarımyñ isimleri birisiniñ antalyadānyñ biriniñ selçuK biriniñ serkan **15** gızıñ adı azīra burdānyñ adınıñ biri kendi adım nāciye ondan kēri belinay elif hī torunlarım heyye **16** valla işTe böyüK gız on yedi yaşında antalyadā olanıñ da on yedi yaşında burdā gızıñ gızı nāciyenin de on yedi yaşında işTe gāri işTe öteki olan antalyadānyñ işTe birer ikişer yaş var aralarında işTe yāni **17** gız daha güccük yeni ilkokula girdi antalyadānyñ soñ gıS burdānyñ işTe **18** birisi tā beş yaşına girdi eñ güccü böyüK on yedi yaşında ortancın işTe okulu ikinci üçüncü sınıfTa **19** erken evleniKler duruTmadılar benim gızları dā on yedi yaşında isTemeye başlayıvdiler verdiK gēTdi everdik **20** emme olana gelince işTe olan bōle oldu olan evlenmedi yapacaK bi şē yok **21** işallah işTe evlen ölüm dēy1°rin ona da seniñ gününjü de güneşini görelim dē°riz **22** durō bakalım ana beKle bālım dē°ri ev alamadık ev de alamayınca bakalım işTe hayırlıSıla bi ev almayı düşünü°rüz alabilirseK **23** zePSe padılcan fasille büber işTe bunun yanda soan ne bulursak ekiP dikiP kaldırıyoz işTe muS benim muz heyye muS işTe muz eKdik hōle bir iki birēz beş on muz eKdik oluyo burda **24** hī oluyo baKsañ olacak şurda gomşu satıyo benikinin de bi dānesi duTdu **25** işTe yıkılmış Fırtanada da içeriye ğasalara aldım erdirilecēmiş kasTeye sarılıP yanına bir elma ğōcāmışıñ o beş altı gün bir haftada ererimiş hī öle **26** hindi ben de ğasTeledim elma ğōcāmışıñ yan1°na kasTeye saracāmışıñ ācında olgunlaşmadan alıy1°sıñ tam oldūna yakın alıy1°sın ondan sōra kasTelēyirsıñ bālāyın bir haftada ererimiş e ğasTeledim hindi içerde bi gasa çıKdı birinden maşallah **27** hī elma yardımcı olurmuş öle olurmuş gülüm elma yardımcı olurmuş **28** ocaK ocaKda mı ocaKda yā işTe acıK yayıK yaydīdim çökeleK yaPdım **29** çökelē makinem vardı makinede yōrdu döverin ondan sōra ataşa hurarın ayranıñ oldu mu yāsını ayrı alırın ayranı da hurarın acıK bi fasıl ğaynar keseye ğatarın çökeleK olur satarın **30** hī satarın kendime de yaparın satarın İtiyacı olan süT alır İtiyacı olan ayran alır tereyā satarım işTe gelirlerim heyye **31** beş altı geçi var ona bakarın ineKlere bakarın ineKlerin altını üstünü işTe **32** var beyim de var da çalışmaya gēTdi hu

yakaya heyye ya yōmiyeye gēTdi bōle bi işTe tanıdıK arkadaşlara yōmiye **33** sere dēl zē°tin
 toPlamaya zē°tin toPlamaya kendi zeytinimizi toPlāyıldıK bōn ora gēTdi ya işTe **34** bullarda
 mersin toPların mersin satarız **35** oldu oldu oldu demin geldiler aldılar birasçık hī oldu
 mersinlerimiz hilene portakallar var ilimon var hī heyye işTe heyye **36** toPladım toPladım
 zeytinleri toPlāyırın biTmedi biTmedi tā yeni başladıK tā bi fasıl sıKdırdık tā yarın gene
 götüreceK bi fasıl bölüm bölüm onar ğasa on beşer ğasa götürüP sıKdıryı **37** beş kilōda altı
 kilōda veriyri beş kilō altı kilōda veriyri yāyı öle ğurarız da yeni ğuracāz işTe **38** geçen
 seneden bunları yeni gurdum hep siPāriş bunları alacaKlar **39** bōle daTlanıK olaraK veriyrin
 daTlandırıyın satıyın ğırma işTe çıTlama bunlar şey gülüm çıTlama **40** he taşıla çıTladıyışın
 işTe bi kaç seFer suyunu dēşiriyiñ erimesin dēye ilimon duzu atarım buçāla da yaparın
 tıktıMāla da yaparın isTedīñ şekil yāni tıktıTma da yaparım buçāla da yaparım hā bi ğırma bi
 dilme öle yaparıS **41** sipārice göre sipāriç adam nasıl isTerse öle yaparım yaparım hā heyye
 ğırma isTēyin dēyi ya da dilme isTēyin dēri ona göre ben de yapıyom **42** bidonlara
 daTlandırıyın veririn kaç bidon alacāsa adam alıyo **43** valla işTe geçen sene kırKdan verdim
 bu sene sipārişlerim tā vermedim **44** işTe yeni daTlaniri geçen sene kırK bidonu bu sene
 bakalım kırk beş mi deriz elli mi deriz elli denir elli denir çünkü her şe pahalı her şe pahalı **45**
 yapacak bi şē yoK gülüm yāni ne dēyēn he başKa ne anlatān ben anlatacaK başKa ne devam
 edēn hindi devam edeceK bi şē yoK devam edeceK bi şē olsa işTe benim ancaK bunlarla
 ūraş°rin ben **46** evde de işTe eKmeK eKmē yazarız yuka yaparıS hī **47** mesele işTe ya yalız
 da yapTīm zaman olur ya ğomşulardan bulursam insan çevirdirin beze döKdürün hurda
 yaparım beze döKdürün hindi yarın bişirecēn bakalım ĩsan bulabilibilirsem yarın yuka
 yapacak **48** te allahım gene gel öle tabi heyye yaparıS canım sen gel teg geleceK ol teg
 geleceK ol yaparım nōlacaK **49** hindi çökelī ğaynaTdıK keseye ğatarın süzer yaparıS yapmāz
 dēye bi şē yoK **50** hı yaparın canım yaparın hī yapılır ğaTmar yaparıS arkasından veyaT
 bōreK yaPmasaK kaTmer yaparıS **51** kaTmarı tahın oldu mu tahınla da yaparıS tahınsız da
 yaparız sāde de yaparız sāde de yaparız gülüm **52** valla başKa anlatacaK bi şīm yoK benim
 ğāri ben bu ğadar **53** hurdan meyve gētiren meyve soyuñ emme yapacaK bi şē anlatacaK.

-27-

Söyleyen: Aysel Kaçar (1964 doğumlu, ortaokul mezunu)

Derleme Yeri: Alacami Mahallesi

Derlenen: a) Hayatına Dair

-a-

1 ne annaTcam şimdi turşu **2** şindi biberiyeyi toPluyosun temizliyosun temizlediKden sōna kavanozlara dolduruyon **3** üzerine sirke tuS limon tuzu koyuyosun sarımsaK nāne tamam bu ğadar **4** keşkeh suyu koyuyosun buydayı yıkıyosuñ iyce yıkıyosun keşkahlık onu iy¹/₂ce kayniyo karışTırıyosun bōle oklavayla **5** o özleşiyō özleşTiKTen sōna eziyosuñ iy¹/₂ce eziyō eziyō eziyō **6** ondan sōra tereyāni da goyuyon kavuruyon tabaKlara koncānda birer kaşık koyuyosun tereyāni bu ğadar yāni başKa bi şey yoK **7** nohut fasūlye çorba salata tavuK çorbasi ēyi olur **8** tavū haşlarsıñ tıfdirsiñ pirinci de goyar ğaynadırsıñ **9** mesela yumurtalı yaPcaKsan terbiyeli yumurtasını yaparsıñ yourT un limon koyar ğarışTırırsıñ döker olur yāni **10** tereyā da kavuruP döküyōñ terbiyede tabi ōle oluyo **11** büberli yaPmaK isTiyosañ tabi büber salça ğavuruyuz yapılıyo **12** şindi yapılmıyo amma öncedendi o yaPmıyolar terbiyeli yapıyolar **13** aşcya yaPdırıy¹/₄lar zāti aşçı aşçı tutuyolar biz tuTmadıK da ama ōlumukunda **14** biz eTli Pide yaPTırdık benim bacaKlar sakat **15** aşçıya çoK para gēder bi milyar iki milyar da ōle alsa **16** bi milyarla işi bāladıK biz yāni eKsī gēdī eti var onlar hāriç bişceK ayın oyun iki milyar tutar bu pālılıkTa iki milyar tutar **17** bi milyar yüz iki yüz falan karlı deK geldi salata yaPTıK ayran verdik suyunu ōle yaPTıK biz **18** bizim bi şē yoKTur bahçe yazlık ekeriz biz fasūlye paTlıcan bi bōrülçe yāni kışın da pırasa eKdim baK görürsüñ şurda pırasa var **19** dut āhududu āhududu başka bi şey eKmeyiz yāni biS ekilir seramız meramız yok **20** misāFirim var dūñürlerim var **21** kızım var ōlan gelin evli biri bekar ōlumuñ iki ōlan bi ğız **22** kız kız iki bin onda evlendi ōlan da daha işTe ausTosun yirmi altısında biri var bekar nasiP ötekine var ōlan otuz yaşında işallah işallah **23** şimdi baKmıyom önce baKdım büyüdüler artıK ōlanıkına nasip **24** onlar okula gidiyo dörde gidiyolar bak karşıda gözlüKlü var ya ikizler bi de biri de orda gözlüKlü ikiz torunlarım **25** ingilizce ōreTmeni benim kız tekeli de ēyi tamam.

-28-

Söyleyen: İsa Avcu (1945 doğumlu, ilkokul 1 mezunu)

Derleme Yeri: Alacami Mahallesi

Derlenen: a) Askerlik

-a-

1 bin doKuz yüz aTmış beşde asKere gëTdim ben aTmış beş hozata 2 hozatdan urfaya geldiK urfadan antalyaya geldim 3 ondan sōna işTe antalyada yirmi yoK urfada yirmiki sene ğaldık iki sene yāni 4 biz geldiKTen sōna asKerlik zāten düşTü on sekize mi on dokuzu mı düşTü 5 ondan sonra işTe aTmış yedide tēris oldum işTe bin doKuz yüz aTmış yedide tēris olduK biS 6 ordan geldik işTe şindi de ayaKüstü yaşıyoz orta yerde ayaK 7 o dönemin asgerlikleri çok güzeldi iyīdi komutanlar tabi iyīdi yemeKler bizim yemeKlerimiz özel çıkardı 8 ramazanlarda biz orucumuzu tuTTuk ayrı özel yememiz çıkıdı başımızdaki tabur Komutanı öle eitim ... eitim yōdu bizde 9 candarmādıK biz seyyar candarma huduT boyuna göndermediler bizi başımdaki baş çavuş ondan sōna işTe dedīimiz gibi biTTi böllelikle gëTTi asKerlīimiz 10 nēy düşüncem asKerī şeylerin içinde düşünceK bi şey olmaz kı yā yā asKerden sonra gēdenler oluyo da tēris oluP da isTeKli olarak gēdiyorlar 11 hā bizde yōdu o bizim günümüzde yōdu uzman olaraK ğalma yōdu yokTu seyar candarmāydım ben gëTseK gëTseK huduT boylarına gēderdiK onu da başımdaki bölüK Komutanı göndermedi bizi ... 12 yirmi dörd ay iki sene biz geldiKTen sōna asKerlik düşTü sāten şimdi dā aşşāya indi gëTTi asKerlik yoK şimdi hepisi bize 13 altı ayın içinde bitiyri nasıl şindi ha yā asKerlik şindi en azından on beş on altı ay olması lāzım tabi 14 hindiki gönderdīn asKer bōn gönderiyon yarın geliyo yaTTīni kaḥTīni bile bilmiyo nere silah sıkıcak nere şāpıcaK biz gördük tabi canım zamanında işTe 15 şimdiki dēyom ben şimdiki asKerlik mi asKerlik deyil şimdikinler altı ayda ne örenceḡ tabi yaPılması lāzım en azından on beş on altı ay hiç olmasa yaTTīn kaḥdīn yeri bilirsin düzen tabi öle yaPcaK bi şe yoK 16 bizde dayaK yōdu hiç yemedik olmadı bile yōdu yok çiddi diyom hani dayaK yemedim ben haḡget e nōlacaK olacaK vazifeḡi dōru yaParsaḡ bi şe yok dōru yaPamassaḡ dayaK da var sopa da var öle yā ğızsaḡ da çekişse de asKerde çok olsa marş marş marş yörü yat yat veriler başKa bi şe vermezler 17 şindi o gene vardır şindi yat yat olabilir sürünme o zaman da öle bizde de yōdu dayaK canım biz dayak yemedik 18 şindi hiç yoK sāten heralda 19 dörd ay bizimki dörd aydı dörd aydan sōna dātım olduK hozaTTan biS urfaya geldiK ben urfanıḡ içinde yapTım asKerlī 20 asKerlik arKadaşım var yok de°il üş dōrT tānesi öldü bi manavgaTTa vardı korkudeline vardı ondan sōna finikede ğumlucada unlar öldü bi elmalı gömbedeki ğaldı 21 korKudeli o yeşilyaylada haKKı uysal 22 korkudelinin neresinden işTe o orasını bilmek lazım benim bi elmalıda arKadaş

elmalı gömbede telefonla konuşuruz iyidir sohbet iyi olma mı **23** telefon etti mi hayatını soracak başka ne olacak **24** o anlar şimdi yüz yüze olmadıktan sonra konuşulmaz telefonda nerde konuşcağ hindi canım **25** neler yaşaycağ aynı bölükte yaptım kaçtım eitime aynı bölükde gettim geldim başka bi şey yok **26** o şakalaşmalar çok olma mı canım ohō onların hepsi **27** ben askerde kırk sene elli sene olmuş sen elli senelik laf soruyosun ... yok öle aklıma bi şey gelmez sayten yâ **28** ben gaza geçirdim ayak sakat benim şimdi atmış yedi gün oluyo bōn **29** kaza yaptık arabayla çarpıştık ben mobilte ileri hu mallede evet saol **30** ayak zaten sarılı yeni yeni yürümē başladım Pasmā başladım **31** dokdur bu ayın sonuna dekli basma dedi de ondan sōna yatarsın dedi evet oldu.

-29-

Söyleyen: Raşit Okudan (65 yaşında, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Alacami Mahallesi²⁵⁹

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-a-

1 selçuklular zamanında yapılmış duydūmuza göre büyüklerde çok esgi yāni köyün kuruluşu ama **2** işte köyde genellikle eskiden pambık ekin üzerine tarım yapılıyordu şimdi nārenciyeye dönüldü **3** nārenciyecilik yāni şey seracılık yapıyı nārenciye dedimiz zepzecilik **4** ben geçmişde ormanda çalıştım ondan sōna gāvecilik yaptım sekiz yıl **5** tekrar su işlerinde çalıştım sekiz on yıl emekliyin olay bu **6** bizim burda gāvecilik şöyle temiz olursa iş yaparsın temiz olmasın pislik olursa müşteri toparlayamassın **7** benim zamanımda çok iyidi yāni seksen beşlerde aşdım seksen sekiz seksen dokuzlara gadar gāvecilik yaptım **8** ormanda bu yetmiş yıllardan evlencesi hurda reçine ihtisali yapılıyordu şam açlarından yāni reçine alınıyordu o zamanlarda o boyada gullanılıyordu onun ham maddesi şeyi **9** o zamanlar da sekiz yıl çalışdım onda da işte şeyde belirli bi süre sigortalı çalıştım ondan sōna vardī°liye çalıştık vard1°liye çalıştımız zamanlarda iyi para gāzandı **10** yāni bi öreTmeninē aldī māşın on gātını aldı **11** vard1°liye sōna işte üretim elverişsizdir dēyivdiler siyāsi yönden o iş bitti ondan sonra başka işlere geçdik buyur **12** olsa da bizim burda ona göre olurdu yāni ihtiyacı gadar olurdu öle yāni var da ihtiyacı gadar yāni **13** adam mesele geder bi şam keser gelir evininē ihtiyacını görü öle pek şeyli bi kaçakçılık yok idin ama daha evelleri mesela yukardan andızdır gātırandır bunnardan getirilerim **14** bundan elli sene evli falan daha evelleri o zamanki zāten şeylerinē çivileri bile hindiki çiviler gibi deyil yāni büyük ganca şeklinde **15** böyle eski evlerde tarihi evlerde mesele benim dedemiğ bubasından vardı

²⁵⁹ Alacami köyü hakkında Muhammet Güçlü'nün kapsamlı bir çalışması mevcuttur, kaynakçada yer verilmiştir.

şindi harēbe oldu yāni var var da eKseriyeti yıhıldı **15** şurda bi dāne var heP saiPleri ölünce haraP oldu **16** onda da bi vatandaş var geçen gün gāzā yaPTı bekar bi çocuk **17** hindi ār hasTa yatıyo yā **18** dā var üç beş var da şey oldu yaPTımız iş bu ben göK mēmurlar mahallesinde okutanlar deller bizim şeye ... haTTē birez bi hayli mēmur şeyi yükseKTir kapas¹tesisi **19** haTTā şindi amcōlu var ankarada milli eitimde şindi bu okul yapılyo ona yardımcı oluP tabi her şeyyle işTe yāni **20** bireS mēmur fazladır ormancı şef öreTmen yani devlete sırtını dayamayan bizim ... azdır yāni azdır çok azdır **21** bu zeytinler cāmi yararına burası burası bi ara sālīg_ocā oldu bu bina sonra tarım şeye devreTTiler sōna da şindi de yāni ğuran ğursu olaraKdan şeyapiller de yoK öle bi şē de yok yāni bina boşda **22** toPlayan var da dahaca şu gördüğüz gibi yeşil sulananlar bāzı hasaT yapan var bāzı da yok dāca yāni yeni yapallar **23** bizim bura genelde zeytincidir iki asırlık āşlar var bizde iki asırlık bi buçuK iki asırlıKTan āşşā deyil dā ev ğarşıda geTseñ görüsün yāni āşları çok büyüKTür eñ şey burasıdır köyün ğuruluşunda bizim şeydir **24** şimdi ābi deirmen var sel deirmeni ta yukarda daşıñ dibinde var şindi şu anda zor oraya yāni es1nler keperile şunlarla hunlarla şuraya ğadar gēderiz de ilerisi bi buçuK iki sāt sürer yayan **25** zāten bende de kireşleme var bacaKlarla yürüyemēcēn kusura baKma dā **26** dā başKa da vardı esKiden sel dērmeni deller sudan şeyden bi kaş deirmen vardı esKi tārihi üş tane falan var dörT tāne **27** işTe köyde genelinde esKiden malcılıK vardı şindi malcılık āşşā yokarı biTTi sayılır herkes savunmak için **28** bi mahallede on beş ev varsa üç ineK var yahuT beş ineK var kōde var yaşlı tabağa var bi de emeKli tabağa var **29** çalışanlar mesela geşliK olaraK otelde petrolda işTe iş bulan iş buldū yerde çalışabiliyo deyilse zor çalışmaK **30** yāni iş bulmaK da zor işTe köyde çou da seracılıK üzerine alañ zePzeçilī yapıyor bāzı geşler iş bulamayanlar öle yāni köyün durumu bu **31** köyün tārihi esKi canım serīñ ilk ğurucu köylerinden burası ilk ğurucu **32** mācur yoKTur burda bura eKseriyetle muacır zamanla tarihi eserde şeyden **33** mesele diyelimkine bi buçuK iki asır evel āşşā yukarı benim dedem buraya gelmiş iki asır evvel **34** haTdā ilk geldiKleri esKiden şeriyaT kānunu zamanında bu ğonya taraFından mı adana taraFından mı orda bi olay yaPmışlar pusuyu aTladīnda o zaman ceza yoKmuş ya vurmuşlar çıkılmışlar ondan sōna bi kaç ğardaşmış bunlar tabi birez de hızlılarmış **35** ordan işte yarısı mūla taraFına geTmiş bunlar bu antalla ğuvanlā gelmişler ğuvanlıKdan sonra buraya gelmiş yerleşmiş **36** haTTā derebeyliK zamanını birez şeyli bi adam¹amış iPden adam alır dellerdi yāni duydūmuz o **37** haTTā tārihi bi şey var burda zaimōlu dedimiz yer onuñ dērmeni de vardır orayı ihālede dedemiñ bobası satın almış burdan daha esKi köyler işTe ğurucu köyler akbaş var **38** alacāmi bu tārihi cāmi bi sulu teKkede va6 bi de bu şindi kürüş diyolar orda var yāni aKcaalañ mevkī mi geçiyor şimdi birez yelleriñ şeyi uzadı ya orda var bi de işTe bu başKa böle tārihi cāmi

aynı cāmi şeklinde üş tâne benim duydüm veyahuT dört hā işTe bunlar var **39** göçebecilik zamanında tā eski şeyler bunlar yerleşim aKbaşla bura eñ eski **40** eskiden bu aşşalarda yāni bu alacāmiden daha aşşāki yellerde o şindi çandır var mesela burmancı var bu şey köyler var aşşādāki sāildēki **41** bullara bi yāmir yādımı tabi o zamanlarda çoraKlama yoK şey yoK sel basar⁴mış adamlar iki gün üş gün āciñ başında ğalıllarmış yāmir açılıP da sel çekiliP de çıkıcaKlar **42** deirmeni ta antallada üdüllermiş yāni **43** var olların köyleri elli aTmış hāneli köyler yāni ufak köyler aşşā yukarı on beş kilomet⁵reyi geçiKTir bireS sarp oranıñ yolu evet **44** ondan sōna işte burda tārihi yer olaraKdan bi silyon var bu şey asar dedimiz yer başKa işTe öle bi şey yer yoK ilerde sarāba taraFında ğale var dumanlıya o taraFTan geçiliyo **45** haTdā bu terörisler bi ara şey oldūnda bizim bu ovacıK dā deller orda bi subay var belinden yaralandı sōna da bu şey olayında ergeneñon balyoz dāvāsında adamıñ şeyini şeyapTılar adam kendi kendini vurdu subaycās **46** ha ordan ğonya hordan bu yanna geçellermiş ğaçaKlar yalnız bu şey taraFından bi yol var o taraFa bu aħseki taraFından da va6 ğonya taraFı.

-30-

Söyleyen: Emine Kurt (69 yaşında, okuma yazması yok)

Derleme Yeri: Kuşlar Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra

-a-

1 beş çocug_annesiyin **2** fasille ekiyoz işTe başKa ne dēyēn **3** böreK yaparız yuka ekmek yaparız piransa ilāna gernebahar çiçeKli işte tamam bunlar **4** onu da bi sene eKdiK olan eKdi anam ben nere yapān çocūm ben yaşlıyın ben toPlamasına yardım ediyon ben başKa şey yapman **5** olanıñ yanda benim evim yoK benim evim bu iyi yarısınla ēyiz kūs oldūñ adamlar olur tabi bir iki ev köy yerinde olabilir işTe bu ğadak çocūm yā bu ğadaK **6** ölüm hasTalandı işTe kanser oldu şindi ... oldu o çocuK hanı **7** geçen yıl o yıl bize zehir oldu çocūm vallā bu günüme şükür gırtlak Kanseri oldu işTe **8** ekimiñ yirmi yēdiSinde dūn yaPdık on gün demeden de ğanser çıKdı çocuKda teleF oldu o günler geldi mi çocūm da içim doluyor hani evlendi hiç bi şe yapamadı çocūm **9** işTe yeni yeni iyileşdi ayaK üzerine tabi içen giren hasTalık çıKmaz dēmi **10** tedavi oldu işTe üç ayda dörd ayda tedavi olur ona **11** ben yardım parası gibi bi şe alabilir miyin **12** adamdan alıyon ben de sekiz yūs buna işTe para çekdim ben bu çocā dūnü onla yaPTıdım çocūm alabilir miyin alaman dēmi **13** geçen sene kömür verdiler bu sene tā yok **14** amma zamanı geldi çocūm vallā hangi ayda ğasım mı hangi ayda bilemēcēn çocūm cāil oldūmdan **15** kşasımıñ bōn seKizi dēmi seKizi başKa benim bi gelirim

yok çocüm işTe adamdan aldım seKiz yüs para başKa benim hiş bi şeyim yok **16** ğanser oldu o da üç ay hiş bi şey yemedi ayran meyve suyu öldü ğızım üç ay yaşadı öldü **17** ğırTlak şeyi damar paTladı on yèdiniğ içinde anam hindi on yèdi sene a bene Fazlaca baKan işTe bu üç çocuk **18** ötekinlerin ikisiniğ hiç bi hayrını görmērīn hanı allah acılarını da görmeyēn çocüm **19** onlar benikini görsün ben onlarıkını görmeyēn hani o ğadak zor ki evlaT acısı çok zor **20** kendim de rāTsızın ğızım bōreKlerim iyi de°il benim haP atırīn su içmedīmden bōreKlerim ğurūk **21** geçen ğeTdiK işTe haP atırın bōreK haPlarından evet şeker var hanı su içmedīmden ürem de yüksek bu günlerde işTe gene içemēyin işTe bugün Fazla içmedim bak **22** dün mısır ğavırTTım geline bunun hanımına bi şişe suyu bitirdim hemen bugün hiç kendimiz sālamız önemsemēriz yavrum önemsemēriS içesim gelmiyo **23** sabah ğayFaltısında ederin çocüm da hani gündüz ölenleri file birer bardaK çay içerseğ içerim Fazla içesim gelmēyi āşam işdim mi uyuTmārī o da hā yanda mısır gibi bi şey olursa bi bardaK gene içerin olmadıKdan kēriden içmen uyuTmārī da dokanıyī **24** seçerin çocüm seçerin aynı uFaK olan da kendime çekik o da çok seçer bi şeyi **25** bu günlerime şükūr anam işTe ālesi hemşeri de onuğ şeyine tedaviye çabuK başladı çabuK öñlendi **26** ğene de arada dıkanıyo evde araşTırmada araşTırmada hemşeri ya hanımı zelā kurt vala seKizinci ğaTda ana kaçıncı ğaTda o seKizinci ğaTTa bu yoK anacīn **27** durgunuğ sayten çocümüğ şeyinden vara hasTalīndan yorgunuğ ğızım **28** bah demin zeytin yıhadık dilme zeytinden çıtımaya ğarışTırımışī°n kaFam o ğadak yorgun be çocüm **29** bu çocūğ hasTalī var ya benim beynimi çok ğurutdu anam **30** çocüm onuğ neyi var öldü mü sizlere ömür çocum başığ saolsun **31** sen evlimiğ beğarmığ kaç yaşındasın **32** işallah iyilerle ğarşılaş ğızım allām kötüler öte çocüm anlāşlı olmadı mı ğuzum çok kötü **33** sen kendiğ nerde duruğ çocüm merkez seriK mi he **34** bi kaç arKadaş mı geldiğiz buraya evet tamam çocüm **35** zor ğızım zor allah yardımcığ olsun çocüm **36** kaç ğardeşsiğ anam hiç başKa yoK yanığda bak yāhuT olan yāhuT ğız ğardeşsiğ olsa bi çeşiT dā olursuğ demi allah sabırınığ versin çocüm evet **37** evet çocüm hiç ummadıK anam hiç her şeyin tamamında çocüm kendi dūnü yaPdı eTdi emme soğunda işTe bu hasTalıK çıKdı **38** amin çocüm hēç kimseyi inciTmeK isTemeS yani o ğadak tamam çocüm bu ğadak.

-31-

Söyleyen: Ayşe Küçük (1949 doğumlu, okuma yazması yok)

Derleme Yeri: Yeşilyurt Mahallesi²⁶⁰

Derlenen: a) Köy ve Yörük Hayatı

-a-

1 göçerdiK develerimizile sabāla göçeriz sāT doKuz on gibi bi yere varıyız gonarız orda 2 sürülerimiz bizden eveli geder 3 ben çok kepeneK gëydim göyun gúTTüm 4 sürülerle orda develerle gelirler orda çadırlarımızı gururuz orda yer içeriz 5 göyunlarımız aħşamdan geder sabāla sāT kaşlarda gāri ışyalaKdan altı gibi yedi gibi develere yüklerle pılıyı pırtıyı yeycēmiz içicēmiz keycēmiz heP develerde olur 6 gonalak göçeleK gonalak göçeleK anamas yaylasına çıkarıS 7 anamas yaylasında aynı öle garlar eridi mi ases baş yaylaya çıkarıS 8 orda birēz bi kaç ay duruyuz göyunları duzlarınız yayıK yayarız keçe dökeriz kilim dokuruz ihram dokuruz guzu güderiz çapnalarda ... çapnalar olur hōle önlar tuluKda yayıK yayarız yaylada anamasda 9 ordan yavaş yavaş ortalık soudu mu güzle dëriz yenişer bādemli köyü vardır orlarıñ yaylalarına yāni etiraFlarına gonya şeyinde o da gonyaya mı ıspartaya mı ayit nēyse ollara ineriz güzleye 10 bi kaç da orda duruyuz yāni bir ay hile iki ay hile 11 göyun beyşer gölü vardır orda göyunları yıkarız orda bi gırkarız göyunları güz gırkıımı dëriz 12 yayımız olur atacamız olur onda yünleri atarız 13 gene orda da keçe dökeriz keçeler golumuzla bölle bölle biş keçe bişirmesi dëriz yaparız onu imecī°le işTe bölle hep berāber 14 mesela gonum gongşu ben saña sen baña yardımlaşırız 15 ordan bi tā aynı gong göç göç göç göç kesikbeli vardır burdan gemboS ovası vardır o beyşerden bu yanda gāri ordan gonalak göçeleK burdan daşardan bullara bu kö°e geliriz 16 bu köden başKa yerde hiç gışlamadık heP bu köye geldik heP gışın heP gışın burda yazın yaylaya göşdüK geldik heP gışın burda durduk 17 hangi aylarda işTe meselē marTdan sonra göçeriz tarlalar çabuK sürülürse eveli göçeriz tarlalar yāmir yār da geç sürülürse ısıcaKları beKlemēyız ısıcaKları görmeyiz beKlemeyiz 18 ē ondan sonra biz de göyunlar satıldı herkes saTTı yer aldı yerleşdi göçen gonañ olmadı deve meve galmadı herkes saTTı 19 satınca ordan yer aldı bubam şeyden köselerden hora şeyden çaķallık yolunda hora şeye gederke diKmen petirolú vardır ases gocayatā bālı da bizim kö°ümüz ordan yer aldılar ora yerleşdiler 20 hayvanlar yok orda ekin ekilirdi bahçe yapılırdı tarla alındı orda tomatis ekilirdi ne yetişTiriseñ o ekilirdi fasille ekilirdi 21 sere yoKdu sera sonra yapıldı sonra yapıldı o zaman 22 bak alaña fasille ekilirdi büber ekilirdi d2ynekli tomatis ekilirdi ona d2yneK dikilirdi bālanırdı 23 camaken sonjura çıKTı o zaman camaken yōdu camaken sonra çıKTı camaken sonra çıKTı kaç sene kaç sene oldu adam sen bilin mi

²⁶⁰ Bu köy üzerine Muhammet Güçlü'nün bir makalesi bulunmaktadır, kaynakçada yer verilmiştir.

ğari heyye **24** ben òle şeyi tārīhi bilemērin gūlūm ben **25** biz de sabah da laF eTmişdiK adam²ıla bi seFer güzleye indīmizde dēdim güzleye inerdik **26** bōle bi telev²zoncu kamaracı mı bi şey var ğonar ğöçerleri işlerdi **27** develeri yüklediK onlara ona tören yapıldı gelinler keydirildi yāni beş yüzlükler baş altınları heyye ha ha **28** o zaman onlar modaydı bizim keydirdiler onları üçeteK aynı aynı üçeteK peşTamal dērdik òle şēlerden onlardan yāni varıdı eveli **29** sabah da aKlıma geldi anlaTdım valla evel bu çekildīdi dēdim heP bunu **30** mesele ğızlar suya ğederke gelinler suya ğederke odun toPlardık sırtımıza yüklenirdik onları heP çekdiler²di onlar dēdim ğayboldu ğeTdi mī ki dēdim **31** bu da dēdi bi yerde vardır o dēdi saKlallar onu dēdi bi yerde durudur çıkarıllar onlar dēdi işallah belki **32** òle başKa hindi ne anladān işTe aynı bōle hindi mesele hindi biz burdayız pambıK eKdik bahçe yaPdık ekin eKdik elimizde bişdik biçer bişdi e pambī işTe amele toPladı kendimiz toPladık çapaladık amelē^ole işledik hindi de yaşlandıĸ iş yapamaz olduk oturduk gūlūm heyye **33** allahım bir dēl bin kere şükür heyye yazın yaylaya òle aKsuya heyye ora ğederiz dıkı yaylarınız bir ay bi buçuK ay gibi işTe gelir ğederiz **34** var var herkes evlendi heye işTe bi şey ğızımız okudu mālī muşavır oldu antallada biz onla durduĸ kaç sene çalışdı **35** evlendi çocū oldu çocuk oluns²ra çocuk titiz oldu baĸamadıĸ çocā çalışmārı hindi evde ev hanımı oldu **36** o ğadar ğahroluyuz **37** güççük òlan da hani aşcılık bölümü bitirdi aşcı **38** az önce gelseñ o da burdāydı o da ē öteki òlanlar da öteki òlanlar da liseyi bitirdiler ileriye ğedemediler **39** onun biri şey yapar alçı boya yapar biri de otelde işTe şey şef güvenliK şefi o da işTe emekli olucaĸ büyük **39** asKerlī yapıĸ torunum var eñ böyümün çocū asKerl1 yapıĸ orda da ün³aves²te okudu iki yıllık orman bölümü bitirdi ... ğeT dēdiK girdi işTe imtāna girdi ya işşallah ğazanır da ğeder bi yere **40** olmadı heralda tā geçen bazar girdīse **41** biri de ısbartada okudu bilgisayar bölümünü bitirdi işTe bu ğadar hanı dēcem **42** onların dūnū olmadı onlar gelinler ğaşdı da evlendiler heyye öteki güccük şey dūnle evlendi aĸsuda oldu onun dūnū hayır aĸsu da oldu güccük òlanıñ dūnū orda aĸsuda evde şeyde belediyede dūn salonunda oldu **43** işTe dörT dene üç òlan bi ğız işTe tārīhliK evimizile oturuyoz satın aldıĸ **44** bu evi biz zamanında amcadan dēdeniñ hanı bunun dēdesiniñ ğardaşından aldıĸ amcadan hī büyük amcadan aldıĸ bura yurtda biz ğaldıĸ **45** var aKraha canım bunlar hurda var amcōlanları var hanı hurda ğoñşular amcōlanları var burdan ilerde orda ile orda bi ğay²anım var hanı aKraha gene boş dēl **46** ğeder geliriz canım oturuyuz hal hatır ederiz çay içeriz gün yaPmārız yapamārız gün **47** evel şey yaPıyrī^odıĸ toPlantı yaPıyrī^odıĸ ğuran okunū^orīdi evlerimizde hanı ğuran okudurduĸ ē hindi dāldı herkes dāldı korona çıKdı bilmen ne çıKdı dāldıĸ ğeTdik yapılmaz oldu **48** pērşembe pērşembe evde işTe herkes evinde bi ğuran okudulivr1di heyye **49** hoca ğadın gelīr1di hoca köyümüzün yāni cāmīniñ imamın hanımı gelīr1di okūvėrivr1di

başKa dışarda haraŞTan hordan hurdan gelen geden yōdu **50** ben okumadım kurs açıldı da geTdīdim okumaya kurana çıkdı kurs da ğapandı heyye **51** işşallah işTe öle gülüm yāni haraçTan hōle toPlantıya dışardan bi gelen olmazdı aynı köüñ ğadınları onlar gelirdik yāni toPlanır **52** hı bu perşembe benim eve toPlanırdıĸ o perşembe o ğoñşunun evine işTe bi ğuran okudulurdu **53** işTe pasTadır böreKdir öle çaydır koladır bi şey ver1ydik işTe bu bişi işTe aynı öle şey yapıyrı°dık hı öyle bi şey gülüm deycēm bildīm bu yāni **54** başKa şey esKi bi de benim ğardeşimin ölu vardı da yaylaya hōle çıKdıĸ da sen de hala ğoñuş da dēdi esKileri dēdi **55** o da kamaraya aldı baya bi kaç sene oldu o da ünivesTe mēzunu da bilgisayar öreTmeni oldu işTe heyye **56** herkes işTe o yaylaları ğoñuP göşdümüz yelleri bi anlat hala dēdi annaTdım ona da bōle heyye dēdim bildīm bu **57** işTe dokudümüz ğoñalaK göçeleK geTdik gülüm işTe gördūñüz suların başında çimenlik alanlarda develer ğúTdük ğoyunlar ğúTdük ğuzular ğúTdük **58** ğuzuları hindi yurT dēriz burdan göçeleK geTdīmiz yere vardık mı ğuzuları anasından ayırırdık ona ğuzu seçme denirdi **59** ğuzuyu seçerdik anasından ayırırdık ğuzu seçelim dellerdi ğuzuyu seçelim derdik anasından ayırırdık da südünü savardık anasından ayırırdık südünü savardık **60** ğoyun kırkılırdı ğoyun ğoyunu mesele ğoyunu beyşēr gölünde yıkardıĸ kiri yıkanırđı ğoyunun hōle bi kırklık dērdik hōle bi demir olurdu hōle ederdik kī6t böyle kırkılırdı yūñú ğoyunun yūñú kırkılırdı ğoyun kırkma ğoyun kırkma denirdi **61** bi sürü imeci olurdu bi sürü ğoyuna bi sürü imeci olurdu mesele sen ben arkadaş on ğişi ğoyun kırpıcı olurdu **62** o zaman yemeKler bişirilirdi mal kesilirdi mesele ğuzu kesilirdi onu ğoyun kırkıcılara yāni yemeK verilirdi para yok yemeK verilirdi canım hepimiz ğoñsucaĸ yardımlaşıyillere **63** bubamlar bubam āb1°m onnara ğederdi onların ērkekleri de aFedersin bize gelirdi kırkmaya işTe yāni öle ya **64** anam ırāmaTlı varıdı bi ğoyunun soñ südünden bi şey bişirđi bi ara ğoñşunun biri adamı ğarı şey yēnge dēdi anama sen bize bi yepinti bişir dēdi başKa bi yemēñi isTemeyiz dēdi **65** o sūTden yapılan bi şey idi sūt südüñ içine mesele ne ğadar süde mesele beş kilō süde beş yāni yemeK ğaşı yāni yoñurT ğatardı anam onun içine onu ğarışdırdı ğarışdırdı ğarışdırdı **66** ocaKda ataŞTa ocā nerde bulucādıñ o zaman ataşda ataşda ğarışdırdı ğarışdırdı bişerdi ne gözel olurdu o **67** şekersiz mekersiz sadece bu şekersiz mekersiz yenirdi o ona yepinti dēnirdi **68** ilk defa duy neler duyarsıñ tā neler duycāz işTe bōle yāni işTe **69** dolaz yapılırdı dolaz işTe onu şeyden peyniriñ suyunun peyniriñ suyu olur akar o suyunu ğaynadırdık ğaynadırdık ğaynadırdık saPsarı olurdu yani altın portakal sarısı gibi **70** onun içine şey ğatardıĸ yā tereyā mesela kaç oĸka yapacāsañ tereyā o tereyāniñ içine un ğatardı anam **71** yāni hindi yaPsam tabi ben de yaparın un ğatardı un helvası gibi unu ğavırırdı ğıPğırmızı ğızarırdı o onu da onun içine ğatardı **72** onun başına bişirmeye beş altı ğadın gelirdi bi ğişi haĸedemezdi onu ğarışdırmaya

ğazanın içinde gocaman açılân ğazanı gibi goca ğazanın içinde beş altı ğarı gelirdi **73** iküç sen ğarışdırdın mı iküç ben ğarışdırdım mı iküç o ğarışdırdı dönerli hõle herkeS onu bi ğışı onu yapamazdı çoğ olurdu hem bi de dibine duTmasın yanmasın dēye **74** onun çou çoğ olurdu onu yapardık peynirin suyundan ğaynadırdık peynirin suyundan ğaynadırdık bi de ğaymak yapardık sâde yâ onun içine de çökelē ğaynadırdık tâze çökelek yourdu keseye ğatardık kese de süzerdi o da çökelek hâlini olurdu **75** onun hepisini bir ğarışdırdım anam ırâmaTlı yâni ğarışdırdı yuñuruydu eliyle ğoyunların derilerine bunları heP ğatardık biz **76** sâde yâ ğatardık ğoyunun derisine çökelēle peyniri ğarışdırdık hõle hõle **77** ğoyunların ğoşların derisi olurdu onnara ğatardık bu dolaz dedîmi ğatardık dedîmi ğaymak dedîmi ğatardık hepisini deriye ğatardık deride tımar olurdu tabi deri iyi taha mafaza eder taha kokulu lezzeTli olur **78** deriye ğaTmasağ nerde tımar edeceğ derileri çuvala ğatardık vururduk devenin sırtına göç **79** tenikeye ğaTsağ bidon mu var tenike mi var tenikeye ğaTsağ yamılır dökülür **80** öteki işTe çuval ğat içine mesele hõle şeyleri çuvalın içine ğatardık hı derilerin içinde **81** hu yaylaya çıKdımızda aFedersin eşşekleri sürerdik kara gēderdik kara gēderdik suyumuz kıardan olurdu **82** dâ aķarsuyun başına oturmadık mı iküç eşşek sürerdik böyle böyle karları keserdik bi bu yanna bi bu yanna eşşēğ üsTüne yüklerdik erimezdi eve gelesiye erimezdi **83** evde daşların üsTüne hõle hõle daşlar vardı onun üsTüne ğorduk altına da ğaP ğorduk pakır ilēn neyse şır şır ora su aķardı **84** ondan bulaşımızı yıkardık içerdik yemēmizi vuruduk **85** çamaşıra aķarsuların başına gēderdik yaylada anamasda yaylada anamasda yaylada yâ işTe yaylada anamasda **86** anamas çayır yaylasına çıkardık çayırın dâlık bölümlerine yâni depelik yellerine mallarımız otu bol yesin ırâT eTsin dēye yanı **87** alağlıkda sürü çoğ olurdu kenarlara ğıyı kenarı olurduk mahallecek canım bubamlar anamlar baharın kerkez belki iküç yüz beş yüz çadır olurdu **88** hērkesin sürü hērkesin bağ kóy ğuruldū gibi mesele on beş yirmi çadır bura ğurulurdu on beş yirmi çadır bi iküç yüz meTre veyāTda ötelere ğurulurdu **89** o dâların zirvenin başına çıkdın da sēyreTdin mi her yer ğasğara çadır olurdu **90** biri bi yere habar edicek olsa dāğ başına çıkardı āmaT mēmeT hasan hūsēn ün ederdı ya filence hasTaymış ya hem neceK ölmüş dellerdı **90** sesile ordan adam çarılırdı gelirdi sesile duyulurdu **91** telihanın yōK adam ora yörüse yörümeye bi zaman yoK **92** mesele çık hora temsil mināreye çık ünne ora goca dayılar dēriz mahalle var orda adam duyardı gelirdi filence mesele **93** adamların herkes biribirini tanır hu çadırlarda hu hasTaymış ya da hu ölmüş ya da hunun bi işi var¹⁴mış ora gelirdi **94** hatır gönül vardı eveli hatır gönül saygı vardı evel biribirine yardım desTek vardı **95** birinin parası olmasın parası olan onu yardımlar desTeklerdi onu ğollardı ileri yörüsün dēye hindi heyye.

-32-

Söyleyen: Ferhat Top (1950 doğumlu, ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Üründü Mahallesi

Derlenen: a) Harman Anıları b) Askerlik ve Aile Anısı

-a-

1 yedi yaşında ilkokula girdim 2 beş senede okulu okudum ondan sōnā bubama dēdim ben okucān dēdim ortoḥula yolla liseye yolla dēdim 3 bizi kim baḥıcaK dēdi ollara gēdiP de dēdi 4 buba dēdim ben kim baḥıcaK ne bilēn ben benden başka ōlu da yoK ğızı dā var 5 neyse aḫsu ōreTmen okuluna imtān verdim seriKde 6 birinci imtānı birinci imtānı ğazandım ikinci imtāna gēTdim aksuya ikinci imtānda ğaybeTdik oḥula gēdemedīK ortoḥula da gēdemediK 7 liseye de gēdemedik 8 bubamızıñ yanda ğaldık beş on sırımız varıdı onları güTTürdüler bene 9 ondan sōna çiftciliK yapıvrıdıK öküZlerle baK atıla de°il öküZlerle 10 çift sürdüm öküZlerle çift sürdüm 11 bubam cumāya gēderdi cumā ğunleri susam ekilirdi eveli susam ekicēnde bir iki evleK ekivrıdı susamı 12 bene sen burayı gelesē sür dērdi kaḥar gēderdi ben de o gelesē sürerdim evleK evleK evleK deyil susam susam ara yāni iki ara üç ara ederdi ekerdi şēderdi 13 evleK de şu ğışın ekin ekerke sulan yellere bōle nemli yerlere cizīle öküZüle öküS sabanınıñ ardına su ğadar bi hayıT çılısı daḥardık onula ciz açardık 14 o buydaylar eKdīmiz buydaylar alaḅda ğalırdı 15 onlar da arkamızdan ğadınlar şōle ya érkeKler o būdayıñ üsTünü ğapadırdık yāni ğuş ğurT yemesin dēye onları ğaldırıdıK 16 harman zamanı geldi mi orāla ekin bişdim ben çok çoK ekinler bişdim 17 ondan sonra sapı çekerdik harmana harman dērdiK eveli şōle o harmana bōle demeT bālanırdı būdaydan bōle saçardıK 18 düen varıdı hayvanları düene ğoşardık düen düen o sapı düeniñ altında sapı hōle şōle dişli şeyler vardı onlar o sapı eridīri saPı eriTdīKden sonra buyday ayrılırdı saPdān anladıñ 19 ondan sōna onu sürer bitirīdiK saPları o şeyleri şōle çeT yapardıK 20 uzunlūna savırıdıK harmanı örüzgar çıkdında bak poyraz esdinde deyil örüzgar çıkdında bōle savırıdıK savırıdıK buydayı bi yere ayırıdıK samanı bi yere ayırıdıK ayrılırdı 21 ondan sōna o buydayı çeşlerdik esKiden kıl çuvallar varıdı çeş yāni biriKlerdik oraya biriKlemeye çeş dērdiK eveli 22 emme şindi envayi türlü şey oldu onları kıl çuvallara sabahān köründe erkenden dolduruyduk 23 hayvanlı arabamız yok öküZ arabası var öküZ arabası iki öküze boyunduraKlı arabaya ğoşardık onuñ üsTüne çuvalları yıardık eve gētir1°dik 24 āc ambarlar olurdu eveli āşdan tātadan o tātaniñ tātali ambarlara dökerdiK buydayları ğaldīsa bi dā gētiri gētir1°diK 25 ondan sōna saman çekerdik saman samanı biliyoñ dēmi samanı çeker ahıra dolduruyduK ğışın mallara vermeK için 26 o zamanları ahıra dolduru mallara verī°diK 27 hā o harmanı sürerke o sürdümüz aTlar dēye hayvan dēmeyēn de aT dēyēn ğāri onları yayıTmaya götürüdüK oTlu oTlu yellere 28

gece başında yatarđıK o aTlarıñ hayvanlarıñ başında yatarđık aç ğalmasın dēye dēşiri°diK iy¹zce ğarınları doysun ērtesi ün harman sürücēmizde direnci ēyi olsun dēye aTlarıñ hē onları ederdik **29** ōlen oldumūdu poyraz eserse harman sürmesi zevKli olurdu hoyraz esTinde o hayvanları şēden salardıK düen dēriz işTe ya dēdima düenden hemen bi sulamaya götürüdüK **30** ğuyulara o eveli ğuyular vardı şindiki gibi musluK musluK mu ğuyularda sulardıK ğetiri hemen gene ğoşardıK şēye düene bōyna üstüne binerdiK şu genişliKde şōle dayre şēKlinde **31** onuñ üstünde dönē dönē dönē o saPları eridirdik bölēdi işTe başKa ne dēyēn **32** hā bubam okuTmadı ben yanıñda ğaldım **33** bubam öldü ğeTdi ben yanıñda ğaldım **34** bene kim bañıcaK şindi ay allahım dēyorun.

-b-

35 pamuKculuk da yapardıK pambū cizdirīdiK **36** pambuK arası sürüceK bi mañinemiz yoK eveli **37** ōle elle duTma bi ara çapaları olurdu dōrT beş bacaKlı o ara çapalarda atı ğoşardık atı **38** bubam ırāmaTlı ben çapayı dutān dērdi bene ufāna ben aT çekerdim cizilerden cizi cizi ğēde6 gelirdik ğēde6 gelirdik arasabanınla **39** bi de bacım mardı yanıımızda ben susuradım dēdi ben bi su işcen **40** çık dēdi bubam beni bi azarladı neyse **41** bi dā ğeTdiK geldik o bacım suyu ğeTirdi su vereceK içmēcen dēdim ben gene çeKdim hayvanı içmēcen dēdimdi **42** ordan bi tezeK alıvđı arkamdan bene bi hurdu tezē ben de hayvanı da ğodum ğaşđım ğeTdim anasını satān **43** bi6 haFta seriKde durdum ollarda yāni yaban yerde deyil de bacımğil varıdı ābimğil varıdı onların yanda durdum bir haFTA durdum ı ı aç susuz ğaldık **44** ōlum feraT dēdim sen gene eviñe dön başKa yaPıcaK bi şē yoK geriye döndüm eve geldim **45** ondan sōna hayvan işi biTdi bi tıraKTōr aldı rāmaTlı bubam ben asKere ğeTmeden üs sene önce ğāri kaç yılında gelir o bin doKuz üz elli dōmluyun ... aTmış beşlerde bile **46** bin doKuz üz aTmış beşlerde tıraKTōr aldı bi türK moturu dēriz o zaman **47** çekili sabanlar olurdu moturun ardına dañılan o çekili sabanlarla çif sürerdik önce öküzlerle aTlarla sürerdiKe cizi evleK dēdima **48** ora yaPardıK çif sabanla sürerke sabanıñ biriniñ tekeri çukura düşTü mü derin batardı motur çeKmezdi patanaj ederdi **49** iner yūkaldırdım yürürdüm baTmazdı bubam da az rāmaTlı da arñamdan ğēder gelirdi **50** bubam şindi ederke dutarka motur gene çeKmedi patanac ed¹°ri **51** ordan bi daş alıvđı bi hurdu arkamdan bene ben de hindi orasını dēmeyēn sōme işini sōme işini dēme°elim ayıP olu6 o acayıP olur **52** hā yok ülen seniñ çifTiñi de çibīñı da dēdim moturu sabanı kaldırdım bayā iki kilometire üç kilometire var ordan bubamı da ğoydum tarlanıñ içine motu6¹ala geldim eve **53** ırāmaTlı anamğil de eKmeK bişirīmiş ben dēdim durmācān sizin yanıñızda dēdim bu ne be dēdim ğeTdim vardım **54** gene iki ğün ollarda gene durdum gene geldiK eve mecbursuñ gelmeP de nāPıcān eve gene geldiK çifcilē devam devam

55 asKere gēdecēmdē tıraKtörü saTdı bubam bütün mālzemesinle 56 bin dohuz yüz yeTmiş yılında erzincana asKere gēTdim 57 erzincanda asKerlik yaParka ırāmaTlı bubam²⁶¹la enişTem mardı bi böyüK ablamın gocası çıkageldiler ta ora yanıma erzincana ziyārete 58 nē°se onlarla görüşTük ālařdıK burdan domaTiz salatalıK gētirmişler bilmen neler gētirmişler onları yediK işdik döndüK geriye 59 sōna bene bi haber geldi meKTup teleFon meleFon nārācaK o zaman 60 ölüm işTe biz tıraKtör alıcāz nasıl bi tıraKtö6 alalım dēye 61 o zaman bmc moturlar vardı bmc olsun fiyaT olsun birinden alıñ dēdim 62 ırāmaTlı enişTemile berāber ğadı ölu dērler bi tıraKTör satıcısı vardı oraya varıvrılar ğadı ölu ğadı ölu yörükler deller ondan bi tıraKTör alıv bi tıraKTör 63 saban göbülü göbülü²⁶¹ yāni disgi mimzar mimzar pambıK cizdīmiz şey hōle mimzar onları almışlar işTe filan yerden moturu aldıK eTdik ēyi 64 nēse biz ordan antebe dātım olduK antePde asKerli bitirdim 65 antePde çaycılık yaPdım ben on ay on ay çaycılık yaPdım 66 çaycılık yaParka bi 6āTsız oldum 67 bölük gomutanına ayda hesaP ver1°dim para veridik 68 o ay hasTa oldum rev¹re mev¹re gēTdim az verdim 69 bölük Komutanı beni dövücek oldu komutanım işTe hasTa oldum ben bōle bōle oldum ih beri gel baħalım dēdi 70 asKeriyeniñ bi deposu vardı silah deposu orā beni ğaTdı bölük komutanı dövenceK beni ora girdim 71 o zaman astēmenler vardı subay onlar tabi okumuş subaylık yapıvrı 72 tesādüF allahTana ğāri o ğapıyı bi aşTı bi girdi içeri bölük baş çavuşunla benin 73 ne o dēdi ben komutanım dēdim işTe ben çaycıdım işTe asKerde aydan aya hesaP verī°dim bu ay peK ğazanamdım hesaP veremedim beni dövücek bu dēdim başçavuş dēdim 74 olmaz dēyru başçavuş her ay verdin para ğadar cebin den ödēceKsin ğapaTıcaksıñ hesabı 75 o bölük baş astēmen olmasa beni öldürcēdi dövücedi onuñ sayasına ğurtuldum ordan 76 işTe orda asKerlik yaPTık bin doKuz üz yeTmiş bir de yeTmiş birinç kaçıncı ayıdı tē6is olduK işTe 77 asKerden geldik durduK eTdik duTduk tabi evlenme çamız da geldi bekar gēTdiga güldürdün beni yā 78 d2zemiñ bi ğızı vardı öz dēzem ğızı vardı ben onu gönjlümden geçirdim anama dēdim ki yā hu nerimancayı bene istēvi dēdim dēzemiñ ğızını ēyi dēdi 79 eTdik duTduk yarı olur dēdiler yarı olmaz dēdiler soñunda gönüllerini oldu verdiler 80 altın daħılıcak dōrt beş yüzlük boyna daħılırdı o şōle beş yüzlük yuvarlak rēşidiye beş yüzlük hem şindi yoK onlar sāten bi adana burması bi bilmen ucu osmanlılı bilezik bilmen ne ğadar bileziK 81 tabi bubamda da o zaman para var canım kö°ün bayā bayā ēyisi bubam daħdik evlendik 82 neyse bizim hanım hāmile oldu çocuk olucak yedi aylık oldu çocuk yedi aylık oldu bi gün yaşadı öldü hey yārabbi 83 nēdicēz doKdurlara moKdurlara gēTdim geldim neler çekdim 84 neyse bi dā oldu gene düşüK oldu olan ikisi de bi dā oldu gene düşüK oldu o da olan bi dā oldu o üç aylık düşdü o da olan biz temelli

²⁶¹ Bu kelime, Serdar Bulut'un *Serik Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar* adlı makalesinde de geçmektedir.

şşırdıK çocuK olmā^oanca **85** ğarıla āşam yemeK yēyoruz ālaşıyoruz sō6anıñ başında e çor yoK valla baĸ yalan deyil bunlar ciddiyeT ālaşırız **86** ne doKdurlarına geTmedim nelerine geTmedim altı aya bi doKdura geTdik o şōle şōle dēdi **87** sōlemesi ayıp işTe raimi dikdiler mi n2Tdiler bi şe olurmuş o zaman öle eTdiler **88** ana bizim hanım yedi aylıK oldu gene sancı başladı oh götürdüK hasTāna antallaya çocuK hasTānesine **89** doĸdu6a vardık bōle bōle dēdik **90** bi de benim ğayınçım vardı orda kimyā müendisi antallada durūdu tabi o öñümūze düşüvrü ben ne bilēn antallayı o zaman yā **91** doKdur geldi baKdı eTTi bu doum yaPıcaK bunu alıcāz dēdi yāni ordan dikişini aldırđılar doum yaPdı gene bi olan oldu bizīm beşinci **92** ē nōlucaK bu ē bu bi küvez olsa yatırılrsa ana 6āminde durdū gibi durumuş yaşadıruz bunu dēdiler antallada da o yok nēTcēz ğāri **93** o kimya müendisi ğayınçı ileriye geriye biliye iyi kötū bacımınĸ da bi ölu vardı arabası vardı ona dēdiK bōle bōle **94** dedī ki o ırāmaTlı bubamınĸ adını ğorsañ çocū dēdi ben izmire götürüvrēn sizi dēdi izmir çocuK hasTānesine tamam **95** bindiK bi gün irkindin baĸ sür sür sür nāzilliyi mi nereye bi yeri geşdik accıĸ diñlenelim dēdik **96** bi de bacım mardı yanımda onuñ ğucānda çocuĸ neyise indiK bi baĸıyo len ... baĸsā çocuK öldü dēdi anam biz şşırdıK gene **97** bi baKdık pek bi şe yoK bi diñlencēdiK yāni gece gece sāt üç buçuKda izmire girdiK ğayınçım kimya müendisi de yanımızda **98** seriKde bi hasan balcı mı var deller avıKaT onuñ ğardaşı çocuK hasTānesinde doKdu6 **99** neyse gece o adresi bulduk hasTāneye vardık yeTmiş tāne küvez varımış yeTmiş tāne küveziñ içinde bi tānesi boşumuş o da bizim şansa **100** neysem ben bizim çocū aldılar yatırdılar eTdiler bize dēdiler siz ğedēbilirsiniñ n2rēTcēz neyse otele geldik yaTdık **101** sabā yakın bi dā vardık sizin burda durmañıza şey yok dēdiler siz ğediñ bize bi teleFon numarası verdiler yaTdī şeyiñ numarasını verdiler işTe **102** memlekeTden arārsiniñ sorarsiniñ biz burdan bilgiye veriyiz dēdiler **103** teleFon yoK ceP teleFonu yoK bi şe yok seriKde bi kaç ğişide şey teleFonu va6 **104** her gün üç seFer ğederdim serē teleFon varıdım teliFan açTırıdım iyi varıdım teleFon açTırıdım **105** üçüncü gün çocuK sa6ılıK olmuş çocuk dēdiler sa6ılıK oldu durumu pek eyi deyil eyvah dēdim ben bu da geTdī öldü **106** neyse ertesı gün bi dā aradık ğurtulmuş o sarılıKdan **107** yirmi seKiz gün hasTānede ğaldıK izmirde çocuK hasTānesi arada ben geTdım geldim göstermēyiler de ğediP geliyrúz yirmi seKiz yirmi doKuzuncu gün bi teleFon geldi işTe hasTañız taburcu oldu ğeliñ alabilirsiniñ aydā **108** gene bacımınĸ çocūnla taĸsiyle bindik izmire vardık **109** sabah oldu hasTāneye çocuK hasTānesine burda para da yoK o zaman bende para az ırāmaTlı bubama bi para isTedim vermedi bene **110** ğarıñ beş yüzlün birini neye veriseñ dēdi rein veri^oin ben de kaFam ğızıvdı da seniñ parañı da puluñu da ğedıvdım bi teK sa6raf var seriKde o zaman teK bir elmallı ona vardım **111** beş yüzlün birini yirmi sekiz lirādı heralda o zaman canım ölēmişdir bozdurdım geldim **112** ğarıya dēdim iki

üş de bileziK dağ goluña çocā gedicēze almaya parayı beline gūşandı **113** ablamıñ biri de bindi yanımıza basdıK gene izmire vardık **114** sabāla sāt dokuz mu on mu oldu hasTānede bōle bōle vardık çocū eTdiler duTdular benim ğarıya çocū bele dēdiler ben yapaman dēdi **115** bi baħdıK çocuK kedi ğulū gibi bōle güccüK bi şē bunun neresini edicēz neyse kedi ğulū kedi yavrusu gibi ō°le dēyēn uFaK uFağ bi kilō kaç ğramıdı o ğün **116** neyse ordan hemşeriler ğundaKladı eTdi duTdu verdi bize bi lisTe verdiler işTe şu şu sātDa şu olucaK bu sātDe bu olucaK yēcē mamanıñ ayın oyununğ lisTesini ēyi **117** borcumuz ne yıl bin doħuz yüz yeTmiş yedi yeTmiş yedi borcumuz ne dēdik amca borcuñuz yoK dēdiler **118** yav olur mu yā yıl bin doħuz üz yeTmiş yedi gerçek borcuñuz yok alla allā bunu devleT ödedi ğarşılıdı **119** baħan hemşerilere bizim ğayınçı kimya müendisi ya tabi onlara para verece oldu parayı aldıramadıK biz devleTden māşımızı alıvrılar bizim bileKlerimizi keseller para alırsak vallā bōle **120** sōra doKdura da aldıramadıK para doKdura bi taħım elbise alıvralım dēdim ben ğumaş verelim de dikdirsin keysin dēye o zaman ğāri kaş paraya aldıK bi taħım elbise alıvdık **121** bi metire elli santim mi ğāri neyse iki metire kaç santim onu doKdura hediye eTdik zoğla **122** bindiK arabamıza hadi baħalım ... yaz ğünü ausTos ayı ausTos ay **123** doKdur dēdī ki aman ha dēdi çocū üşüTmeñ şu eTmeñ bu eTmeñ camlar ğapalı olsun dēdiydi **124** biz de del1°mişiz heralda ausTos ayında heP camlar ğapalı arabanıñ kiliması yoK bi şeyi yoK bi kel yüz yirmi dōrT taKsi **125** biz dēdiK bunu nasıl ğederiz iyi ğapaTdık **126** nāzilliyi beri on kilometre geşdik burdan ahT eTdī°dim bi ğasa dēdim ben aydın yemişi alān vardım da çora çocā dādān dēdim **127** indim hōle ğeTdīdim ğarı çocūla arabanıñ içinde bi dā baKdım arKadan ses gelir bizim ğarı ālāPduru **128** nē o çocuK öldü aydā durō o öldü dēdi bi dönüvdüK bi baKdıK çocuK ğāPgara ğalmış sıcaKdan **129** şey havale geç havāle mi havāle mi ne o geçirmiş çocuk **130** neyse orda bacım marıdı o dēdim ğayınçıyla ben şōfōr üçümüz döndüK geriye nazilliyi dōrT kilometre on kilometre geçdiydiK **131** vardıK bi çocuK şeyine doKduğuna girdiK bōle bōle dēdiK **132** nerden geliyoñuz izmirden şōle ben dēdi dōrT sene çalışdı dēdi doKdur bayan **133** çocūñ şeyine bi derece ğodu otuz dokuz kırk derece nēTdiniñiz siz bu çocū dēdi hemen bi bez ısdıTdı bilmen ne ısdıTdı çocū şeyiñ içine aldı duTdu ateşini düşürdü **134** ondan sōna muyāne eTdi çocuKda bi şē yoK dēdi emme ğündüz yolculuK yaPmācañıS gece yolculuK yaPıcañız bu sıcaKda çocū gene saKaT edersiniñiz **135** ğārio nazilliniñ o geşdimiz yere geldik öteki indirdiKlerimizi de aldıK bi āç ğölgesine durduK ğūnaşasā beKlediK orda **136** ondan sōna hadi baħalım bindik gece sāt üşde antallaya geldiK **137** ğayınçıınıñ evi antalyadadı onun orda yaTdık ertesi ğün bi doKdura tā bakıTdık çocū nasıl durum dēye bakıTdık ondan sōna gelivdiK ēmize **138** bōleliKle yedi aylıK ōlan şindi kırk iki yaşında allah ömür verise **139** şo da ğızınıñ biri şo şo gelen işTe bōle.

-33-

Söyleyen: Abdi Küçükokudan- Erdoğan Ekici (1944 doğumlu, ilkokul mezunu- 1949 doğumlu ilkokul mezunu)

Derleme Yeri: Cumalı Mahallesi

Derlenen: a) Muhacir Yaşantısı

-a-

1 doKsan üçe tekâbül eder esgi taKvimde tamam mı 2 bin seKiz üz yêTmiş beş buraya gelişleri ilK gelişleri yunanistan orta yunanistanda teselya teselya mâciri 3 al gel bi sandalle otur argadaş yâ 4 teselya muacırları tamam mı abdçlamit başa geçince nâpsın osmanlı küçülüyo küçülüyo geliñ dëmişler aTmiş üç hâne olarak gelmişler buraya tamam mı 5 ilK muTTarları kör ali ā ondan sōra devam ediP gidiyor artıK tamam mı 6 yêTmiş beşden bu tarafa evet tabi ordan geldiKlerinde kânı yaPmasını bilmen ne yaPmasını haTdâ ordan bâzı aF buyur okúzlerini de getirmişler yâni mallarını da getirmişler bōle tamam mı ordañi adeTlerini burda yaşaTmâ başlamışlar 7 burası yörüK yurdu kışın tekeye yazın yaylaya yörüKler önceden geliP gëdiyomuş ama mâcırlar gelince şeye hâkim olmuşlar duruma hâkim olmuşla 6 8 yörüKler gâveye dâhı çıkamazmış hani yörüK biráz şey olur deller amma bizim mâcırlar dâ basgınmış bilirsñ 9 yâv herangi bi çatışma olmamış da tã bçndan kırk elli seneye gadar kız veriP kız alma yok ondan sōra başlamış tamam mı 10 hâ işTē bu güne gadar gelmişler ilK turfantacılı burda onlar icaT eTmiş yâni bu sulayıP sebze yaPmayı mebbe yaPmayı burdakı ālaKlarındanmış tamam mı 11 bōle işde gelmişler bu güne gadar tabi tabi yürüKlerden önce onlar yapık yürüKler sōnadan sōnaya 12 mesela sen yörüK dërsñ biz yürüK dëriz mâcır dili olaraK 13 şindi dëd1 gibi abdâbinin yâni bi yörüye bi kız vermemişler bi bizden giTmiş o da çalakalar vermişler yörüye kız yörüKle yörüe kız da vermezlermiş bizim mâcırlar kız da almazlarmış 14 nêden almazlarmış hâ nêden çoğ özür diliyom da yörüK yaşantısıyla bizim mâcırların yaşantısı çok dëşik 15 yemeK kùltürü başgaymış her şeyi başKa 16 yörüK göre çadıra geliyo ayaggabısı giriyo çıkıyo mâcırlarda o yogmuş ya temizmiş mâcırlar 17 onnar aFedersin malıñ arKasından gëTseñ nōlur olabilir pis yörüñ banyosu yok tualeti yok hoyraz eser çadırıñ arKasında yıkanır 18 nasıl yıkanılır olur mu tualeti yok tamam mı 19 hani siz yörē mçsâFir olmamışñızdır çadıra mçsâFir olmañız tualet 1tiyâcñız gelse nere 20 amma kendi gebizli °miş heralde e gebizli olsun canım yâni esKiden tabi canım bundan elli sene eveli otuS sene eveli 21 şindi mesela biz nere gidiyoñ deller balıya deriz ama normaldá balıK denir balâ gidiyoñ biz balıya mâcır yâni ş1vesi başKa mâcırlarıñ çok şeyleri var 22 şindi aba reşiT dëmiş haykırT kânesini yaPsın aKşama bi sırgan piTesi yanna iki ç1nem de z1ten goysun yâni onların kendi dilleri bu 23 zeytine z1ten yâni zeytin bunlar onların kendi

kültürleri abı yavrꝫm biz ısırKan piTesi bişirdim gel yeyiver be yavrum der məcırlar **24** kane mesela kane kelimesi ebe nene onnarın kendi arasında ne kane derlerdi neyme kane hatış kane artık kane kelimesi kendi aralarında biz söz ne ama ne büyüklük anlamında geliyo böyle **25** şimdi abim bak normal diyelim mesela burda kültürü nere giden işemē gēdiyom biz eşemē gidiyom deriz yani eşemeye məcır dili olarak var amma unuTTuK giTdi **26** ben lafta derim arKadaşın ş1vesi sabTa sabda **27** mesela yarın erdoanla balıa giTcez ya gonuşuP hani be erdoan sabTa balıa giTcekdik goya lafTa yani sabTa yāni böyle tamam mı dilleri çok da tabi **28** yēTmiş kaç sene burda məcır köyü nerde var böyle en yakın kayan esgi yok ki **29** ama bak sen tıraKya tarafına giTceKdin öğrenirdin **30** geçen gün biri burda tavꝫK satıyomuş tavꝫK ürettiyomuş şurda gonuşuyo adam hāla məcırlık devam ediyo hāla dili məcır yāni dilinden çözdüm adamı **31** yā arKadaş oranın dili bozulmamış dā çevresi büyük deişik insannar olmamış hayr deil **32** bizi m burda yürüklerle gonuşTündan yürük məcır diye şeyi kaKdı zāten tamamen kız alma kız verme bilmen ne şeyleri yog artık ama kaç senden kakdı bu yēTmiş senede elli senede **33** gonuşamıyoz işTe şimdi bāzen konuşurkán məcır dili kayyo dēmi ama yoK işTe aKlıma gelmiyo **34** yā ben dedim ya sana haykırt kanesini bak haykırt kanesini çār yāni yaPsin aKşama bi ısırgan Pidesi yanına iki ç1nem de z1tin gosun bu yāni tam böyle məcır şeyi **35** ama şimdi siz dersējiz ki ölüm ama bizim abꝫ olanım abe ulanım abe olanım nāpasın be ölüm şe ulanım nāPasın be ūlanım niye böyle məcır dili **36** bi dayı vardı allah mafāza onun kāvede özel yeri varmış geld1nde onun özel yerine oturmuş gāveye girmiş oturmuş onun özel yeri varmış bi kāvede kimse oraya oturmazmış tamam mı **37** böyle bu isTiPdaT devrini yaşamış dedenin kardaşı tamam mı böyle **38** şimdi giriyo bi bakıyor ka len ordan dēyor ulán dēyo bubam annadıyo **39** geldi böyle kaḥ len ordan dedi dēyo nāPsam kaKmasam dēyo onun yeriymiş kimse oturamazmış oraya ona kimse garşı gelememiş **40** rāmáTlı çakan üsēn tıraş olmuş yeni dā genç bi geliyo karşıdan şurda saç var acık **41** o saç ne lan dēyo geriye berbere tı6t tı6t aldırTTırıyo böyle tamam mı böyle **42** isTiPdaT devrini yaşamış yemende savaş yaPmış yemende savaş yapPmış işTe o zaman tamam mı yāni o adamlar yoK şimdi o saygı sevgi **43** biz çocukkan burdan kāvenin önden geçemezdik bin dokuz yüz elli beş elli altıyla aTmış yıllarında aTmış yılına gadar **44** aTmış yılından sōra her şey serbesleşdi çor çocuk büyük küçük garışdı giTdi **45** valla benim evde kitaPlarım vardı da yirmüç yılında yazdı **46** cenāze kaldırmalarımız normal yalnız esKiden sādıc olurdu dūnün ikinci günü gelini alıllardı arKadaşlarının evini gezirlerdi böyle davꝫlla zurnāla böyle şimdi o şeyler kakdı **47** sādıcı bilir misen sen gezdirilerdi tamam mı böyle dūnlerde kimse gidiP de dūnü sēredemezdi iki dene adam eli zopalı soKmazdı **48** kadınnarın oynadını kadınların

oynadı yere erkekler bakamazdı gizli gizli bakarlardı **49** erkekler farkedilirse döülürdü zâten tamam mı ama şimdi.

-34-

Söyleyen: Güllü Koca (64 yaşında, okuması yazması yok)

Derleme Yeri: Cumhuriyet Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-a-

1 cenāze de kakar ēlence de olur er şey olur **2** onnarı ben sene annataman şu an zaten b2ynim duruğ **3** kırklamam şöyle bizim mesıla cenāzemiz olur cem evinde üç gün lokmasını dókerik yēdinci gün yemek mevliT veririk kırkında kırk yēmē ver¹zrik olanı olmayanı deKler ekler yardımlaşırık orda olur **4** cenāzenin neyi varsa eKs1 kapanır yerlenir yerleşTirilir yardımlaşılır **5** biz cem evi diyi cem evi odur zâten yardımdır yāni **6** cem ev²ne toPlanıp cenāze ... ora mesela çay ocā gōndu çadır gūruldu belediyadan **7** cem ev²miz yog ama çadır gūruluyo şimdi de çay ocā gōnuluyo sandalle masa gōnuluyo ... hepimiz ollarda toPlaşır beKliyoZ cem evi budur bizde evet **8** sen nērelisiğ bilmiyom ben gebizden ben abd² ramanlara gadar biliyom **9** abd² ramanlarda gelinimiz vardı da abd² ramanlardan aldık biz dūn eTdik gardeşimi de gelin **10** geçe sene buralardan gaybeTdik bi tāne gızları var doslar saolsun **11** biri yirmi yaşında biri yirmi altı yaşında okudular ün³vesTeyi bitirdiler babalarınınla duruyolar **12** yaPcak bi şe yok önne geçemiyosun başın saolsun gūzum garibanlık **13** bi dayanma gücün oluyo bi kaTlanma gücün oluyo ondan sonra süre doluyo heralda dayanamaz mı oluyok nōluyok vermesin **14** ben evl1ydim benim çocūm ilkokula gēdiyodu annemi gaybeTT1mde hāla kırk yaşına ölümünü kab²l edemiyom **15** ölmemeliydi güSel bi kadınıdı akıllı bi kadınıdı temiz bi Kadınıdı ben ona ölümü yaKışTıramadım **16** çok gencidi ço küçük yaşTa ōsüz büyümüş evlenmişimiş **17** biz de büyüdük biz de evlendik bizlerle yaşāca zamanda gaybeTTik KalP Kırızinden tansiyon gaybeTTik e yaPcak bi şe yok **18** olmuyo yāni olmadı mı olmuyo şans o gādarmış yaşam o gādarmış gader o gādarmış **19** o da olmuyo kab²llenemedim b2ynim hāla kab²l eTmeS **20** onuğ üstüne babamı gaybeTdim bi āb1° gaybeTdim bi āb1° gaybeTdim amma annemi KaTliyen b2ynim Kab²l eTmedi **21** Farklı dēmi babanıñ yēri hī Farklı oluyō ābiniñ yēri bi Kardeş ta bi ayrı oluyō **22** ben yirmi sene balıkesirde oturdum buraya geldim iki kere cenāzēye geldim annem ölünce terkeTdik gēTdik **23** orda cem evleri vardı orda alev1 iyi görmüyolar balıkesirde çeTmi dēyolar orda işTe alevi demeKmiş o da **24** gēdemedik işTe ābim ōreTmendi ... hemşirē° di gidiP gēdimizi giTmedik yāni orda abimizin ... **25** ōrenciler dāvet ederse orda yēmē mevli³ate ābim ōreTmen oldū için

vel1ler tanışTİ için dñnlere mevl³/₄Tlere gedebildik amma ē^o lence ş²°lerine gèdemezdik **26**
 ne iş1z var sizin orda çeTmi evinde cem evinde benim mällemde oturdüm mällede ben yirmi
 sene oturdum hiç alevi oldümü açıklamam mümkün deyildi **27** şindi alevi olduñ mu
 balikesirde kirā Säten vermezler o ğadar şey görüyollar ki o ğadar asabi kötü görüyorlar ki **28**
 bilmiyom yāni sū^o leyemedim hiç gelir toPlaşırđık ğun yapıyoduk yapardık çeTminiñ bi şeyi
 yenmez çeTminiñ çayı içilmez çeTminiñ şuyunu yapılmaz **29** ama ben orda çeTmiyim
 diyemiyosun ki aleviyim diyemiyosun ... **30** bi āşam oturuyoduk komşu geldi mısır
 paTlaTdım **31** çeTmiler çok yèrmiş güllü aba dèdi çay²an yanında güzel oluyomuş dèdi **32**
 bizim o taraFta çoK yèrik biz dedim ben biliyoñ mu hamırı da sıcak **33** çeTmiler çeTminiñ
 ayy ben var ya bi şey oldum benim mısırını çayını bana aşşāarak yeniyo açıklayamiyosun **34**
 ev sāibim bardı o eviñ deil başKa bi eve daşındım yaşlı baKdım om bir yıl onuñ torunları
 vardı benim ayarımıdı amma baK bunu bile duydum ben yāni orda **35** şindi benim yıkanma
 sātım yoKdur yāni sıcağ memlekeTde yetişt1m için aFedersin baK açıklāveriyim her şeyi
 ben **36** ben yaticāsam aS sıcāsa duş alıvrı yıkanır yatarım benim için ... benim burda òle bi
 sıra beKleme şeyim olmadı için orda da aynıydım **37** zobanıñ üsTünde ğüm olur buranıñ ādeti
 cumā ğunú selāyla ezan arası yaş²lar²amız ziyāret ediliyo **38** ben cumā ğunleri aKşam ğümü
 doldurur yıkanır yatarım sabāla onnar geles² ğadar **39** ben anneneye bakıyom ya anneneye
 geliyollar **40** ne dèdiler biliyoñ mu bir yıldır biS sana geldik mi sarılıyoğ çeTmi gibi
 koKmuyosun güzel kokuyosun dèdiler ò^ole dèdiler baña **41** çeTmilerin kokusu nasıl oluyo
 dèdim ben **42** òle bi şē mi var ter kokuyo beni koKmaz ben òle benim yüzüme suratıma bōle
 bōle sōlediler **43** sarılmañ kötü kokuyosa dèdim başKa bi şē cevaP veremiyom baK **44** çeTmi
 oldünü bilirseñiz kötü kokuyosa sarılmañ dèdim **45** biz seni bi senedir deniyok dèdiler geldik
 mi sarılıyok **46** dālarda çalışđım ben āç moturu kesdim duTdum **47** babam annem babam hep
 gèdiyodu geziyoduk dālarda ben de geziyodum **48** gendim elli kiloydum ğucāmda āç moturu
 ... şebeK gibi dönerdim **49** şindi tıraKtörler çıKdı da ğolaylandı bizim zamanımızda çok
 zorudu tātacılık çoK arıdı **50** bacāmı motur kesTi eve gelemiyom ğanıyo **51** birez yürüyom
 birez oturuyom birez yürüyom birez oturuyom eve geldim **52** sen biliyoñ mu bilmiyom bi
 örtük sobalar vardı şōle tenèkeden uzun barakanıñ içinde ğurulu **53** üsTüne çay ğoydu ğız
 ğardeşim vardı beni küçüm neler yaşadık be **54** ... biz ayrı bi ayleydik ... **55** bi ğünde aKşam
 yememiz sabah ğāvaltımız çalışmamız **56** küçünü küçük sever büyünü büyük sever saygı
 sevgi annemiz bizleri sevdi babamız bizleri sevdi **57** biz de onlara saygı duyduğ sevdik.

KORKUTELİ AĞZINDAN ÖRNEK BİR DERLEME

SÖYLEYEN: FATMA YALÇIN (55 yaşında) (okuma yazma bilmiyor)

DERLEME YERİ: Sülekler Köyü

DERLENEN: Yemekler

1 burda eTli piriş pilavı Pişirillē. 2 piriş pilavın_üsdüne ğavurma ğollā, tavuğ ğollā, tavuğ ğavurması ğollā, davar keselle davar ğavurması ğollā, dana keselle davar ğavurması ğollā, tavuğ ğavurması ğollā. 3 ğuru fasillē olur. 4 ğuru fasillē olmassa nohuT. 5 zerde yaPallā, helve yaPallā. 6 zerde dēlle yani pirinc_ile ŐeKeK bişiri'lē ona zerde d2riz. 7 irniK helvesi yapallā zerde olmassa. 8 bi de çorba tavuğ çorbası yapallā, yēmegleri gözeldir yāni bazardan aşçı getirilē. 9 burda var aşçılā ya'Par. 10 e düğünnēmizin yēmesi işmesi güzel_olur esgi düzene baĳıncek hindi bolluğ var zenginlik var. 11 eveli yapalladın, eveli keşKeK yaPalladın, davulla zurnāla gelillēdin burda bi keşkeKliK burda iki yērde burda daş Őēsi vardın. 12 dibeK d2veriz, döüceK var'dın. 13 eleceK d2riz ona. 14 o daş dibennē deli"annına ordan heybenin_içine cerez ğatallādın. 15 buynuz, ĳoz, 1de. 16 deli"annā gelirdin dav_lla keşke döellēdin esgi usúl.

17 ham_ıru yūruz_eveli, ham_ıru yūrdükdan kēri oKlāmız senidimiz olur. 18 onnarı beze yaParız, bezelēriz. 19 yuĳeyi senide ğōruz, sacı vuruz. 20 yuĳē yazarız, saca atarız. 21 saşda bişiriz yuĳeyi, saşda bişiriz, böreK yaParız arĳasından patatizli böreK yaParız, Ő2li isbanaK böre çeşit çeşit yaParız, ğıymalı böreK her Ő2den böreK yaParız. 22 ham_ıru mu keserken mi ıskıranna keseriz. 23 böle ıskıranı olur_onun, beze yapmag_üçün ıskıranna keseriz, beze yaParız, böle ellēmizde beze yaparız bezeden kēri oĳlāyla yazarız, yazarız, yazarız. 24 saca atarız, saş vuruz, 'saşda çeviriz, bişiriz 'bi direK eKmeK bişiriz. 25 tārenē mi tārenē yālı süd_ederin kendim. 26 bi bidona ğatarın, o içinde ēşir, ünüg_olur tārana. 27 ünüg_oldükdan kēri tam ündükdan kēri domadizini, salçalıĳ biberini, salçalıĳ domadizini her Ő2sini hazırlārın, mayasını da hazırlārın. 28 çörōtusunu, duzunu bi ilēne ğaTarın ğarışdırın tarnanın. 29 o unu da ham_ırla mayēle yūrun yūrun yūrun yūrdükdan kēri o mayē de ğatarın_içine, mayēle yūrun. 30 dudar da biyōn ğarışdırdım ünü, salçasını hePsini onūla yūrun ham_ıru. 31 mayalanır çuvalın_için'de, çuvalın_içinde Őişer. 32 tam tārna hāline gelir, mis gibi ĳoĳar türül türül, tarna hāline geldi mi çıkarız oçalā'ruz, elē'riz, ğurudu'ruz. 33 ğış harşlī ēderiz işdecik.²⁶²

²⁶² Atmaca, 2017: 323-324.

GÜNDOĞMUŞ AĞZINDAN ÖRNEK BİR DERLEME

Derleme Yeri: Ortakonuş Mahallesi

Kaynak Kişi: İsmi Veremeyen Kaynak Kişi (73 yaşında, okuma yazma bilmiyor.)

Konu: a) Köyde Tarım

-a-

1 esgiden fındıĝ_êkerdik darı êkerdik bamya êkerdik soĝan_êkeriz bakla êkeriz sarımsaĝ_êkeriz 2 ondan keyti işTe gaĝun garpız_êkeriz işTe başga êkin_êkeriz işTe böyle eĝdîmiz şeyler 3 Kuruması için fındığı damda yıkar etdüizde damda ĝuruduruz 4 dariyu ĝırarız damda ĝuruduruz 5 harman zamanı dariyu çuvala ĝatar döveririz çıkarırız amba»lara sora 6 fındıĝınki helen_ayıklarız mēselā fıstıĝın kēlini hora ayırırız çor çocuk yer ēyisini harallar satarız 7 mēselā inar_olur satdîmızı satarız satmadîmızı yerler 8 bakla soĝan dediĝi gibi fasille dedî bi işTe bōle ĝuruduruz yazın ĝış geldi midi bişiri yeriz 9 yaparız salça yaparız büberi döver ĝuruduruz üyüdüürürüz işTe yapıdîmız bu 10 mēselā inek sārız südü bişiririz yoĝurd_êderiz makinesinde yāyarız çōkelēn bişiriyiz 11 onu tuluKda yayardık şeyde davarlardan tuluĝ yapardık 12 ondan keyricēzime mesele öĝde kireçlerdi ĝılı yolarlık onu sıyırır ēylerdik sumaklardık tuluĝu öyle yapardık 13 ondan keytimi işde yapıdîmız yāni bēnim bildiĝim bu davar_ossun 14 bişşek yapallardı tuluĝda yayallardı 15 ondan keytime işTe çōkelēni ĝurudursak ĝurudurdık ĝurutmazsak mesele bidonlara duzlar ĝatardık karamlar çok çalıK ĝurudurdık 16 hindi peK fazla ĝurutmazlar yaş yaş satallar maş satallar da bizim ĝayrı davar maĝar ĝēddi de işTe böyle 17 işTe darısını mēsele davara vērdiĝimizi davara vēriyiz vērmedîmizi üyüdüür yeriz ĝēlen geden_olur vēririz 18 buyday da işTe êkeriz harman_êder makineye vērir südüürürüz 19 harmanda sürērdik öküz_üle düven_ile iki öküz ĝoşardık bi düven_olurdu tahtadan ēnli onu onda sürērdik 20 üst yakada hatte var_ıdı harman hindi potaz çıkalı harman_ışı bitdi 21 ēĝel çoĝu da êkin de ekmeyivērdi eskiki ĝibi işTe yapacāmız bōle işTe bunlar yavrum.²⁶³

²⁶³ Kanık, E. (2021). *Antalya İli Gündoĝmuş İlçesi ve Yöresi Aĝızları*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

SÖZLÜK

-A-

ā (3b/45) Ağa.**a6lık (18c/74)** Arlık, bir iş karşılığında verilen para.**aba (6a/17)** Abla, büyük kız kardeş.**abiş- (1a/23)** Çocuğu sırtta bindirmek.**abTal (2a/27)** Abdal, derviş.**acanta (22a/34)** Acente.**acePliK (12a/25)** Acayıplık.**acık (1b/47)** Biraz, çok az, azıcık.**āç (17a/18)** Ağaç.**adana burması (32a/80)** Eski yıllarda bir bilezik türü.**adaPTa (8a/4)** Adapte.**ağrıya bakış (18b/65)** Ağrı'ya göre.**ağıllı (3a/17)** Akıllı.**aKız yokarı (22a/59)** Bölgede 'tepe taklak' anlamında kullanılan bir kelime grubu.**akşamilā (1a/13)** Akşamleyin.**al (6a/23)** Düğünlerde gelinlerin başına örtülen kırmızı tül bent.**āla- (1a/35)** Ağlamak.**alikofter (4b/37)** Helikopter.**āmaT (12a/7)** Ahmet.**amel2T (16a/7)** Ameliyat.**anadol (21a/30)** Eski yıllarda kullanılan bir otomobil markası.**analık (6b/91)** Kaynana.**ankon (6a/50)** Genelde salça yapımında kullanılan domates türü.**anna- (11a/28)** Anlamak.**antalla (2a/1)** Antalya.**antālle (4a/8)** Antalya.**apanTis (11b/41)** Apandisit.**ara çapası (25a/8)** Çiftçilerin toprağı kabartmak, temizlemek için yaptığı işlem.**arāla (6a/5)** Arayla.**arḥa (2a/18)** Arka.**ārı (13a/51)** Ağrı.**ārı (18b/33)** Ağrı. Türkiye'de bir il.**arın çatı (2a/20)** Alnının ortası.**aser (11a/1)** Asker.**ases (31a/7)** Esas, esasen anlamında kullanılan bir kelime.**asPandos (11b/41)** Aspendos.**āstos (2b/37)** Ağustos.**āş (2b/48)** Ağaç.**aş- (3b/45)** Açmak.**āşaba (22a/19)** Ayşe abla.**āşam (1a/22)** Akşam.**āşamadekli (1a/19)** Akşama kadar.**aşgın (13a/18)** Aşkın.**ataş (12b/42)** Ateş.**ayın oyun (6b/94)** İvir zıvır, herhangi şeyler.**āyle (5a/8)** Aile.**aylık (6a/44)** Maaş.**āz (6a/47)** Ağız.**azgın (1a/31)** Azgın kimse.

-B-

babalık (4b/22) Kayınpeder.

- bacı (5a/7)** Kız kardeş.
- badılcan (1a/30)** Patlıcan.
- baḥ (2b/54)** Bak.
- baḥıcı (16a/15)** Bakıcı.
- bāla- (6a/47)** Bağlamak.
- bālı (6a/47)** Bağlı.
- banğa (1a/40)** Banka.
- bār- (3b/48)** Bağırarak.
- barabar (3a/20)** Beraber.
- barın- (1a/38)** Barınmak, sığınmak.
- bārış çırış (6a/61)** Bağrış çıgrış, kavga gürültü.
- barmak (3b/48)** Parmak.
- basarcı (6a/59)** Pazarcı, pazar yerindeki satıcı.
- bāsür (11b/42)** Basur, tıbbi bir hastalık.
- başı bütün (17b/61)** Sağ, diri.
- bayā (5a/20)** Bayağı, fazla.
- bayā kesir (8a/19)** Bayağı kesir, matematikte kullanılan bir terim.
- bazlama (2b/41)** Yörede yapılan yassı ve şişkince bir ekmek türü.
- beldir (11a/16)** Genellikle gözler için kullanılan, büyük ve iri anlamında bir sıfat.
- beleḡ (6a/45)** Dağ sırtında geçit veren çukur yer.²⁶⁴
- beliki (22a/48)** Belki.
- belliK (13a/41)** Bari.
- bēn- (2b/49)** Beğenmek.
- bene (1a/7)** Bana.
- besi (4a/12)** Besleme işlemi.
- beynelminel (2a/33)** Beynelmilel, 'uluslararası' anlamındaki Arapça kelime.
- beze (26a/47)** Ekmek yapmak için avuçta yuvarlak şekline getirilen hamur.
- bi günlücek (6b/92)** Bir günlüğüne.
- bicēcciK (6b/79)** Bir kez.
- bicēz (11a/7)** Bir kez.
- bidon (3a/5)** İçine su konulan plastik kap.
- bilmēz (1b/52)** Bilmiyoruz.
- birez (1b/47)** Az.
- bisēl (2b/55)** Bir sürü, çok fazla.
- bişir- (1a/30)** Pişirmek.
- bişTiK kēri (1a/48)** Piştikten sonra.
- biyol (11a/14)** Bu sefer.
- boaS (11b/41)** Boğaz, vücutta bir bölge.
- boba (2b/62)** Baba.
- bohça (5a/8)** İçine çeşitli kıyafetlerin, örtülerin ya da çeyiz konulduğu kumaş.
- bōK (17b/57)** Büyük.
- bōle (1a/31)** Böyle.
- bōn (1b/46)** Bugün.
- bōna (1a/23)** Boyuna, sürekli.
- bōreK (30a/20)** Böbrek.
- bōr (22a/35)** Böğür, yan taraf.
- boyna (14a/8)** Boyuna, sürekli.
- boyunduraK (24a/17)** Çift sürülürken öküzlerin boynuna takılan gereç.
- boz (2a/28)** Gri rengine yakın bir renk.
- buba (1a/7)** Baba.
- bubanne (16a/30)** Babaanne.
- bucaḡ (16a/27)** Bucak, Burdur'un bir ilçesi.
- būday (5a/18)** Buğday.
- buldur (4b/14)** Burdur.
- bullar (4b/37)** Buralar.

²⁶⁴ Gülensoy, T. (2018). *Türkiye Türkçesindeki Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, s.76.

busāne (4a/12) Buzhane, soğuk hava deposu.

būş (16a/45) Būğuş, Serik'e bağlı bir mahalle.

buşamba (18b/38) Muşamba. Su geçirmez bez.

buy- (4b/22) Soğuktan donmak, üşüyüp donmak.²⁶⁵

buyday (1a/41) Buğday.

buynuz (12a/23) Keçi boyunuzu ağacının meyvesi.

buzā (12a/28) Buzağı, ineğin yavrusu.

büber (10a/4) Biber.

-C-

cam (6a/42) Camekan, sebze ve meyve yetiştirilen camdan yer.

camaken (4a/2) Camekan, sebze ve meyve yetiştirilen camdan yer.

candarma (2b/60) Jandarma.

cember (11a/23) Çember.

cenēze (2b/70) Cenaze.

ceyran (22a/2) Cereyan.

ciz açardık (32a/13)

cizi (32a/ 38) Çizik, çizgi.

cizme (14a/7) Çizme.

coşuldat- (5a/26) Tereyağını tavada erittikten sonra yemeğin üstüne dökerken çıkan sesle oluşan eylem.

-Ç-

çabıK (1b/47) Çabuk.

çaḥal (3b/54) Çakal, yörede bir kişinin lakabı.

çamır (15a/7) Çamur.

çapıt (6b/93) Çaput, bez parçası.

çapulcu (7a/41) Yağmacı kimse.

çār- (1a/21) Çağırarak.

çarık (2b/34) Sığır kellesinin derisinden yapılan ayak giyeceği.²⁶⁶

çekelek (1b/47) Çekerek.

çekiş- (16a/63) Kızmak, tartışmak.

çente (14a/2) Çanta.

çeşle- (32a/21) Biriktirmek, bir araya getirmek.

çeTmi (34a/44) Balıkesir'de Aleviler için söylenen söz.

çihār- (16a/6) Çıkarmak.

çıkar- (21a/33) Evlendirmek.

çıkıv- (2b/51) Çıkıvermek.

çıtıTma (30a/28) Taşla ya da çekiçle vurularak yapılan zeytin çeşidi.

çıTlama (26a/39) Taşla ya da çekiçle vurularak yapılan zeytin çeşidi.

çif (2b/38) Çift.

çile- (3a/12) Çilemek, azar azar serpmek.

çingene (2a/27) Aslen Kuzey Hindistan kökenli olup günümüzde ağırlıklı olarak Avrupa'da yaşayan göçebe bir halk.²⁶⁷

ç1nem (33a/22) Çiğnemelik, çiğneyecek kadar.

çō (4b/34) Çoğu.

çoal- (2b/42) Çoğalmak.

çobannıK (2b/68) Çobanlık.

çoccak (6a/9) Çocukcağız.

çoh (16a/43) Çok.

çok- (11a/14) Toplanmak.

çoK- (16a/31) Abanmak.

çoKaT- (4a/12) Çoğaltmak, arttırmak.

çonça 21b/39) Çomça, büyük kaşık, kepçe.

²⁶⁵ Gülensoy, 2018: 127.

²⁶⁶ Gülensoy, 2018: 154.

²⁶⁷ [Çingeneler - Vikipedi \(wikipedia.org\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Çingeneler) (erişim tarihi: 19.03.2022)

çökeleK (26a/28) Yörede bolca tüketilen bir peynir türü.

çökelek (4b/35) Yörede bolca tüketilen bir peynir türü.

-D-

dā (2b/37) Daha.

dabanca (6b/88) Tabanca.

dāfa (8a/5) Defa, kez.

daıl- (5a/20) Dağılmak.

dak- (5a/7) Takmak.

dālı (6a/33) Dağlı, dağlı kimse.

daşı- (6a/752) Taşımak.

daş kürü- (22a/80) Taşı sıyırmak, ittirmek.

daT (13a/2) Tat.

dāT- (1a/15) Dağıtmak.

dātım (2a/3) Dağıtım.

davar (2a/329) Koyun ve keçilere verilen isim.

dayre (9a/11) Daire, devlet binası.

debe (11a/21) Tepe.

debriyac (22a/81) Debriyaj. Vites değiştirmeye yarayan alet.

deK (13a/13) Kadar.

deKli (11b/43) Kadar.

deKme (13a/57) Tekme.

dēl (1b/53) Değil.

dene (6b/78) Tane.

deñiz (16a/31) Deniz, kız ismi.

derike (13a/57) Derken.

dērmeni (29a/37) Değirmen.

dēşir- (26a/40) Değıştirmek.

dēye (1b/47) Diye.

dēyinkına (6b/74) Diyorum ki.

deyze (16a/64) Teyze.

dēze (13a/12) Teyze.

dıkıcık (6b/79) Yörede çok çok az anlamında kullanılan bir kelime.

dımmık (1a/44) Yörede birazcık anlamında kullanılan bir kelime.

dış donu (5a/8) Yörede kadınların giydiği şalvar.

dılme (26a/40) Bıçakla kesilerek yapılan bir zeytin çeşidi.

dingil (22a/80) Otomobillerin tekerleğinde bulunan bir gereç.

disği (32a/63) Tarımda kullanılan bir alet.

dizelT- (13a/46) Düzeltmek, işlerini iyi duruma getirmek.

doa (6a/64) Dua.

doğdu6 (32a/89) Doktor.

dóK- (16a/61) Dökmek.

dokan- (2a/20) Dokunmak, değmek.

doKdur (13a/22) Doktor.

dolaz (31a/69) Yörüklerin genellikle koyun ve keçi sütünden yaptığı bir tür peynir.

dōma biTme (10a/11) Doğma büyüme.

domadiz (10a/10) Domates.

domatiz (3a/17) Domates.

don (1b/51) Yörede bu şekilde adlandırılan bir alt giysisi, şalvar.

doğ (4b/22) Soğuk havadan dolayı tutan buz.

dōrT- (6a/33) Doğurtmak.

dōru (2a/14) Doğru, haklı.

dōş (6a/61) Dövüş.

döl (6a/33) Döl, nesil, yavru.²⁶⁸

dölen- (16a/6) Dolanmak, etrafını sarmak.

²⁶⁸ Gülensoy, 2018: 226.

döndürüv- (6a/64) Döndürüvermek.
dövme (4b/23) Ezilerek, yapılan keşkek.
dūn (1b/46) Dügün.
dūr (21a/7) Dünür.
durasā (17a/1) Durana kadar.
durō (6b/85) Dursana.
durūka (1a/5) Duruken.
dut- (4b/16) Tutmak.
duz (3a/15) Tuz.
duzaK (14a/10) Tuzak.
düen (32a/18) Döven. Bir tarım aleti.
dünye (16a/15) Dünya.
dürüs (15a/7) Dürüst, doğru.
düz- (6a/27) Toparlamak, bir araya getirmek.
-E-
ebe (6b/90) Dedenin karısı.
ekim (10a/5) Ekme eyleminden oluşan sonuç.
ékiz (17a/6) İkiz.
el (7a/49) Yabancı.
el gün (6a/46) Kişiye yakın kimseler, akrabalar.
ēle- (6a/7) Eğlemek, oyalamak.
ēlençe (2a/33) Eğlence.
eleT- (3b/23) İletmek.
ēliyeT (22a/28) Ehliyet, sürücü lisansı.
ellēlem (17a/38) Sanırım, herhalde.
ellēm (3b/45) Sanırım, herhalde.
emar (7a/17) Hastanelerde, hastalıkları teşhis için kullanılan bir araç.
emirdā (9a/1) Emirdağ, Afyon'un bir ilçesi.
emme (1a/35) Ama.

endē (2b/57) Yöreeye ait bir işaret sıfatı, şu.
eņer (6b/86) Eğer.
ēr (1b/50) Eğer.
erezil (6b/96) Rezil.
ēri (13a/14) Eğri.
eş (16a/4) Eş, göbek, karın bölgesinde bir yer.
eşe- (33a/25) İşemek.
eški (3a/12) Ekşi, mayhoş.
eşKiya (13a/9) Eşkiya.
ētim (2a/2) Eğitim.
etiraf (2b/36) Etraf.
evelkūn (2b/67) Evvelki gün.
ever- (6b/83) Evlendirmek.
evleK (32/12) Evlek, bir tarım aleti.
evlet (6a/8) Evlat, çocuk.
evtiKle- (17a/3) Oyalanmak, bir şeylerle uğraşmak, vakit geçirmek.
ēyi (4a/9) İyi.
ēyinniK (16a/11) İyilik.
eziliv- (2b/63) Ezilivermek.
ezim (5a/22) Ezilmiş şey.
-F-
falcılar (1a/9) Yöredeki bir mevkinin adı.
fan (5a/18) Vantilatör görevi gören araç.
fasille (1a/30) Fasülye.
fasülle (4b/30) Fasülye.
fen (21b/38) Bilim. Metinde 'teknoloji' anlamında kullanılmıştır.
ficıKdır- (21a/7) Tutup atmak.
file (19b/21) Falan.
Fur- (2a/20) Vurmak.
furun (1a/24) Fırın.

-G-

ğaba (2b/41) Kalın, şişkin.

ğabak (4a/4) Kabak.

ğabil (1a/33) Kabul, onay.

ğaçak (3b/36) Kaçak olan şey.

ğadak (1b/47) Kadar.

ğadar (3b/22) Kadar.

ğafa (7a/37) Kafa.

gällikle (4a/6) Genellikle.

ğām (21b/45) Kıvam.

ğar- (1b/50) Karmak, karıştırmak.

ğarağol (3b/41) Karakol.

ğarañı (2a/10) Karanlık.

ğardaş (1a/39) Kardeş.

ğarın (16a/4) Karın.

ğārol- (11a/23) Kahrolmak.

ğarton (1a/44) Karton.

ğasğara (31a/89) Kapkara. Sıfat.

ğat- (3a/1) Katmak, eklemek, ilave etmek.

ğatıran (29a/12) Katran.

ğatliyen (6a/20) Katiyen, asla.

ğatmar (26a/50) Katmer. Yağlı ve saçta pişirilen ekmek türü.

ğavçış- (3b/52) Kavuşmak.

ğāve (1a/23) Kahvehane.

ğavruKla- (1b/47) Kavurmak, kavurarak pişirmek.

ğayınçı (1a/14) Kayınbirader.

ğayıt kürek (22a/33) Kayıt kürek, dosyalar, evraklar anlamında kullanılan bir kelime grubu.

ğazan (1b/47) Kazan, kocaman tencere.

ğazan- (2b/53) Kazanmak.

geliv- (2b/58) Gelivermek.

gellikle (4a/5) Genellikle.

gendi (2a/33) Kendi.

genş (4a/5) Genç.

gernebahar (30a/3) Karnabahar.

geş- (1a/41) Geçmek.

geş (4a/8) Genç.

geT- (1a/4) Gitmek.

ğıl- (17b/52) Kılmak. Namaz kılmak eylemi için kullanılmıştır.

ğıpırda- (2a/9) Kıpırdamak.

ğıreyder (14a/11) Greyder, motorlu araç.

ğırıntı (17a/9) Kırıntı. Ufak tefek yiyecek ve içecek.

ğırma (26a/39) Kırma. Taşla vurularak yapılan zeytin çeşidi.

ğıs (11b/41) Kız.

ğışla- (31a/16) Kışlamak. Bir yerde kış mevsimini geçirmek.

ğıvam (3a/18) Kıvam.

ğıvrah (16a/46) Kıvrak, hızlı.

ğıymalı (2b/68) Eski bir para birimi.

ğıymatlı (16a/11) Kıymetli.

ğız (1a/15) Kız.

ğız- (7a/58) Kızmak, sinirlenmek.

ğızalaK (1a/23) Yanarak, kızararak.

ğızçāz (16a/15) Kızcağız.

ğızın- (12a/18) Kızınmak, ısınmak.

ğī°z (21a/11) Kadınlar arasında kullanılan seslenme ünlemi.

ğışı (2a/29) Kişi.

ğo- (13a/51) Koymak.

go- (1b/47) Koymak.

ğoca- (13a/40) Kocamak, yaşlanmak.

ğoca (1a/15) Koca, eş.

ğocaarı (13a/24) Koca karı, yaşlı kadın.
ğocaşamlar (17a/16) Kocaman, büyük çam ağaçları.
ğonak (2b/48) Konak, inşaat yapısı.
ğonturol (17b/60) Kontrol.
ğouş (2a/10) Koğuş, askeri bir terim.
ğoyun (2a/18) Koyun.
göz (6b/90) Göz, oda, evin bir odası.
ğöPrü (11b/37) Köprü.
ğöş- (11b/41) Göçmek, göç etmek.
göş (18a/4) Göç.
gözel (2a/11) Güzel.
güccük (26a/16) Küçük.
ğuduret (13a/26) Kudret.
ğul (6a/64) Kul.
ğuluvallāt (17b/52) Kuran'da geçen İhlas suresi.
ğuma (1a/20) Kuma, eş üstüne getirilen diğer kadın.
ğumar (7a/42) Kumar.
ğundaKla- (32a/116)
ğurşun (2a/20) Kurşun.
ğuruş (2b/68) Kuruş, para birimi.
ğurya (2a/4) Kura, çekiliş.
gúT- (16a/33) Gütmek, hayvanlara göz kulak olmak.
ğuvaTlı (17a/23) Kuvvetli, güçlü.
ğuzu (3b/46) Kuzu, koyun yavrusu.
gücüle (2a/15) Güçlülükle, zorla.
güence (7a/42) Güvence.
güm (34a/37) Güğüm, eski dönemde soba üzerinde su kaynatmak için kullanılan uzun ve büyük su kabı.

gün (31a/46) Kadınların kendi aralarında toplanıp çeşitli aktivitelerde buldukları güne verilen isim.

günaşasā (32a/135) Güneş batana kadar.

günısı (6b/97) Güneş enerjisiyle sıcak su oluşturan yapı.

günlet- (21b/44) Güneşe çıkarmak, güneşte kurutmak.

güşlü (18b/54) Güçlü.

güt- (11b/41) Gütmek, hayvanlara göz kulak olmak.

güz (2b/38) Sonbahar.

güz ğırkımı (31a/11) Güz döneminde koyun kırkma işlemi.

güzle (31a/9) Göçebelerin güz mevsimini geçirdiği yer.

-H-

haggeT (21a/11) Hakikaten.

hal (10a/6) Meyve ve sebzelerin toptan satıldığı büyük pazar.

halbuysa (11a/7) Halbuki.

hālen (4b/25) Hala.

hamır (2b/44) Hamur.

hanı (4b/35) Hani.

haTdē (24b/25) Hatta.

haTma (6b/83) Fatma.

haykırt- (33a/22) Çağirtmak.

hayıT çılısı (32a/13) Hayıt otu.

hebire (12b/43) Habire, durmadan.

heç (12b/45) Hiç.

hemşeri (24a/3) Hemşire.

herangı (25b/14) Herhangi.

heyve (6a/56) Evet, yöreye ait onaylama bildiren ifade.

hikaya (2a/16) Hikaye, Yaşanmış bir olay.

hile (19b/21) Bile.
hilen (2b/39) Bile.
hindi (1b/49) Şimdi.
hindilik (6a/4) Şimdilik.
hiş (6b/79) Hiç.
ho (14a/38) Şu, o.
hõle (2a/21) Şöyle.
hollarda (2b/65) Şuralarda, oralarda.
hora (13a/16) Şurası, orası.
hoturafcı (11a/25) Fotoğrafçı.
hoiraz (32a/29) Poyraz.
hökümet (2b/48) Hükümet.
hu (3b/48) Şu.
huna (2b/57) Şuna.
hur- (3b/38) Vurmak.
hura (1a/43) Şuraya.
hurādar (12a/16) Şuraya kadar.
hurda (2b/55) Şurada.
hurdākı (13a/34) Şuradaki.
hurduKsunura (21a/6) Vurdukça anlamında kullanılan bir kelime.
hururlarka (13a/57) Vururlarken.
hüdütde (24b/21) Hudut, sınır.
-I-
ihı (13a/44) İşte.
irāmeTli (1a/27) Rahmetli.
irāT (11a/17) Rahat, askerlikte kullanılan komut.
ısdāT- (32a/133) Islatmak.
ıstıl (6a/3) Hishtil, Töngüşlü ilçesinde bulunan bir tarım kuruluşu.
-İ-
içgi (7a/42) İçki, alkol.

içi (9a/20) İçin.
iFada (16a/15) İfade, beyan.
ihram (31a/8) Yörüklerin birçok amaçla kullandığı, dokunup dikilen, genellikle koyun yününden bir örtü.
iksan (16a/40) İhsan, erkek ismi.
ikünde /17a/7) İki günde.
ilāna (30a/3) Lahana.
ilaş (6b/84) İlaç, tarım ilacı.
ileçber (4a/1) Rençber. Tarımla, çiftçilikle uğraşan kişi.
imeci (31a/13) İmece, bir işi birlik olup yapma.
imtān (6a/36) İmtihan, sınav.
inēle (2b/39) İnekle.
iniv- (2b/37) İnivermek.
irēndele- (3a/17) Rendelemek.
ısan (13a/13) İnsan.
ısrar (3b/33) İsrar.
ıssaK (18b/57) İshak. Bir erkek ismi.
isTirāt (9a/3) İstirahat, dinlenme.
iş- (9a/5) İçmek.
işcek (1a/37) İçecek.
itişiklik (21a/24) İtiş kakış, anlaşmazlık.
izeT (6a/20) İzzet, erkek ismi.
ısan (7a/43) İnsan.
ışāT (11b/38) İnşaat.
ıküş (12a/28) İki üç.
-K-
kağ- (16a/63) Kalkmak.
kaha (3b/44) Kafa.
kakılıp gal- (22a/81) Bir yere düşmek ve sıkışıp kalmak.
kakiy- (24/a8) Kalkıvermek.

Kaleyför (18b/59) Kalorifer.

kane (33a/22) Muhacir dilinde büyük kişi anlamında kullanılan bir söz.

kāmı (33a/6) Kağı, eskiden insanların yük taşımak için kullandıkları araç.²⁶⁹

kargı (14a/28) Kamış.

kasTe (26a/25) Gazete.

kaş (8a/3) Kaç.

kāT (8a/14) Kağıt.

kātıp (6a/3) Katip.

katıraḥ (16a/69) Katarakt, bir göz hastalığı.

kedi ğulü (32a/115) Kedi yavrusu.

kefal (14a/32) Bir tür balık.

kel (13a/46) İşe yaramaz.

kepeneK (31a/3) Kepenek, çobanların giydiği keçeden giysi.

keşgek (1b/49) Keşkek, buğdayla yapılan bir tür yemek.

keşKek (4b/14) Keşkek, buğdayla yapılan bir tür yemek.

key- (16a/36) Giymek.

kırlent (3b/45) İşlemeli, süslü küçük yastıklara verilen ad.

kırmızılılak (3a/1) Kırmızılaşınca, kırmızı rengini alınca.

kısarka (1a/45) Kısarken, kısaltırken.

kıyalar (6b/88) Kahyalar, yörede bulunan bir mevki.

kirmen (16a/32) Yün eğirmeye yarayan alet.

kis (11b/42) Kist, vücudun farklı yerlerinde oluşabilen tıbbi bir hastalık.

kō (4a/8) Köy.

kōfer (3b/21) Kuaför.

kōperátif (15a/15) Kooperatif.

kora (11a/8) Kore, Asya kıtasındaki bir ülke.

korkalak (1a/25) Korkarak.

kötünlük (16a/11) Kötülük.

küldür küldür (5a/11) Paldır küldür, gürültüyle.

-L-

lēn (3a/4) Leğen, bir şey koymaya yarayan kap.

leşberlik (4b/37) Rençberlik, tarımla ve çiftçilikle uğraşan kişi.

-M-

mācır (18a/11) Muhacir.

mafāT (16a/8) Vefat, ölüm.

mafaza (31a/77) Muhafaza.

maḥıne (16a/34) Makine.

mākeme (6b/75) Mahkeme.

mal melel (21a/9) Küçükbaş veya büyükbaş hayvanların genel adı.

mālle (28a/29) Mahalle.

māmıT (22a/27) Mahmut. Bir erkek ismi.

mamle (6a/60) Bamyası sebzesi.

mar (2b/44) Var (bulunma).

masıraf (10a/7) Masraf, maddi ve manevi harcanan emek.

masKá (17a/5) Maske. Cerrahi maske.

māsül (6a/60) Mahsul.

maydam (13a/41) Madem.

melāt (1a/37) Melahat, kız ismi.

mēmeT (16a/14) Mehmet, erkek ismi.

mese (4b/35) Mesela.

mezerlik (1a/23) Mezarlık.

mırmır (14a/30) Bir tür balık.

²⁶⁹ [Kağı - Wikipedi \(wikipedia.org\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Kağı) (erişim tarihi: 17. 04. 2022)

mikser (4b/23) Yiyecekleri karıştırmaya ve çırpırmaya yarayan alet.

millar (6a/41) Milyar, bir para birimi.

millon (6a/41) Milyon, bir para birimi.

mimzar (32a/63) Mibzer. Bir tarım aleti.

misal (4b/33) Mesela, örneğin.

mobileT (13a/18) Motorlu, iki tekerlekli bir taşıt.

mobbille (16a/8) Mobilya, ev eşyası.

moderin (4b/19) Modern, çağdaş.

muane (2b/53) Muayene, tıp dilinde doktorun yaptığı kontrol.

muargözü (11a/21) Pınargözü, yörede bulunan bir mevki.

mūla (29a/35) Muğla. Türkiye’de bir şehir.

musāvır (2a/2) Misafir.

musavir (2b/45) Misafir.

mūtac (1b/54) Muhtaç.

mūtar (8a/7) Muhtar.

mürvet (6b/85) Mürüvvet.

-N-

n2dēn (1a/22) Ne yapayım.

nāl (2a/29) Nasıl.

nālisa (2b/49) Nasılsa.

narārı (12a/2) Ne arıyor.

nārāyırı (12a/2) Ne arıyor.

nē (2a/19) Niye.

nerádar (2b/50) Nereye kadar.

nout (4b/28) Nohut, bakliyat.

-O-

ō (3b/45) Önü.

o deyilden (5a/13) O amaçla.

obir (24a/14) Öbür, diğer.

oḡan (16a/39) Okan, erkek ismi.

oḡu- (16a/58) Okumak.

oḡur yazar (2a/9) Okur yazar.

ōkeleş- (22a/20) Öfkelenmek, kızmak.

ōlan (2a/32) Oğlan, çocuk.

ōle (1b/51) Öyle.

oncāz (13a/10) Oncağız.

ondan kēri (1a/40) Ondan sonra.

onnar (4a/12) Onlar.

onniçin (4b/19) Onun için.

onuḡu (16a/41) Onunki.

ōren- (6b/76) Öğrenmek.

ōrenci (7a/11) Öğrenci.

ōreT- (2b/66) Öğretmek.

ōreTmen (6b/74) Öğretmen.

ortancın (26a/18) Ortanca.

ōsüz (13a/27) Öksüz, annesi olmayan.

otopis (6a/13) Otobüs, taşıt.

oturuyka (2b/60) Otururken.

-Ö-

ölüce (11b/37) Ölünce, öldüğünde.

öḡücce (12b/34) Önce.

örüzgar (32a/20) Rüzgar.

ötāka (24b/26) Öteki yaka. Öteki yer, öteki taraf.

öte baş (6a/23) Öteki taraf, diğer taraf.

ötean (11b/43) Öte yan, öteki taraf.

ötekōz (6b/90) Öteki yüz, öteki taraf.

ötüzünde (2a/23) Öteki yüzünde, öteki tarafta.

övey (22a/24) Üvey.

-P-

pādem (2b/48) Badem.

pakır (6b/95) Bakır, içine herhangi bir şey konmaya yarayan gereç.

pālı (4b/25) Pahalı.

palta (18a/5) Balta.

pambuk (1a/29) Pamuk.

pardüsü (11a/4) Pardösü. Bir tür dış giyim.

patanac (32a/50) Patinaj.

paTlaTma (25a/9) Bir tarım aleti.

pelise (22a/19) Un, yağ, şekerle yapılan bir tür tatlı.

peIiT (22a/27) Bir ağaç türü.

piransa (30a/3) Pırasa.

piriç (4b/15) Pirinç.

pirket (1a/6) Briket.

Puçak (16a/6) Bıçak.

puroFesor (13a/56) Profesör.

puvotes (13a/59) Protez, takma uzuv.

-R-

rāmeTli (2b/44) Rahmetli.

rāT (20a/7) Rahat.

rein ver- (32a/110) Rehin vermek. herhangi bir şeyi borç karşılığında elinde tutmak.

rēşidiye (32a/80) Reşadiye, altın.

-S-

sā (2a/9) Sağ, solun karşısı.

saar (17a/7) 'Herhalde' anlamında kullanılan bir kelime.

sab (33a/27)²⁷⁰ Eski Türkçede söz anlamında kullanılan kelime.

sabāla (2a/2) Sabahleyin.

sāde (22a/34) Sadece.

sādiç (34a/46) Düğün gününde damada yardımcı olan kişi.

sāil (19a/4) Sahil.

sālam (17a/29) Sağlam.

sālı ocā (17b/60) Sağlık ocağı.

sālık (12b/44) Sağlık.

saliv- (2a/16) Salıvermek.

sanāt (8a/8) Zanaat.

sandālle (6a/62) Sandalye.

sāp (3b/29) Sahip.

saş (25a/7) Saç, tenekte.

sāt (1a/22) Saat.

sāyten (4b/20) Zaten.

sekis (11b/38) Sekiz.

selbes (6a/48) Serbest.

sep- (6b/95) Sepmek, atmak.

sere (26a/33) Sera. Sebze ve meyve ekilen yer.

sesden- (1a/27) Seslenmek, ünlemek, çağırarak.

seş- (11a/8) Seçmek.

sēt- (2a/19) Koşmak.

sevirT- (11a/30) Koşmak.

seyirdelek (2b/54) Koşarak.

sıhiyer (2b/60) Askerlikte sağlık görevlisi.

sırt (16a/35) Kıyafet.

sīr (2b/34) Sığır.

sivril- (2b/36) Sivrilmek.

soan (3a/7) Soğan sebzesi.

sokuncayadekli (1a/34) Sokunyaca kadar.

sōle- (2b/60) Söylemek.

somye (3b/44) Eskiden evlerde bulunan koltuk, üzerinde oturulan büyük oturak.

sōna (3a/3) Sonra.

²⁷⁰ Talat Tekin' in *Orhon Yazıtları* adı eserinde bu kelime geçmektedir.

sonuŖTa (7a/7) Sonuçta.

soᅇracāzım (14a/5) Sonra.

soᅇura (2a/16) Sonra.

sōra (2a/11) Sonra.

sōra (22a/3) Sofra, yer sofrası.

souk (5a/20) Soğuk.

sovan (1b/47) Soğan sebzesi.

sūlāi (1b/47) Sūlahi, büyük su kabı.

sūrūyelek (2b/63) Sūrūyerek.

-Ŗ-

Ŗafāla (2a/8) Ŗafakla, Ŗafak vakti.

Ŗalvar (1b/51) Yörük kadınlarının giydiği, desenli alt giysisi.

Ŗama (22a/29) Ŗema.

Ŗarz (22a/69) Ŗarj.

Ŗās (10a/2) Ŗahıs, kiŖi.

Ŗē (2b/58) Ŗey.

ŖeFtā (22a/55) Siftah.

ŖeiT (11a/28) Ŗehit.

Ŗēr (6a/31) Ŗehir.

Ŗindi (1a/31) Ŗimdi.

-T-

t1 (13a/61) Yörede kullanılan uzaklık belirten ifade.

tā (3b/26) Daha.

tāca (1a/45) Daha.

tahrana (3a/6) Tarhana.

takka (6b/76) Dakika.

talebe (14a/8) Öğrenci.

tapı (11b/37) Tapu.

tāsıldar (2b/46) Tahsildar.

tāsıl (10a/13) Tahsil.

tāsiraT (11b/33) Taksirat, kusurlar.

tātacı (2a/27) Tahtacı, yörede Alevilere verilen isim.

tavık (1b/48) Tavuk.

teg (26a/48) Yeterki anlamında kullanılan bir kelime.

teᅇer (3b/38) Teker.

teKKe (2b/46) Yörede bir yerleşim yerinin adı.

telihan (3b/41) Telefon.

Tene (9a/6) Tane.

tenike (1a/41) Teneke.

terbiyele- (1b/48) Terbiyelemek, sosla lezzetlendirmek.

terc1 (4b/15) Tercih.

tereyā (1b/48) Tereyağ.

tezeK (32a/42) Hayvan dışkısı.

tıkıTma (26a/40) Taşla vurularak yapılan bir zeytin çeşidi.

tımar (31a/78) Saklamak.

tıpıŖla- (18b/48) Elle hafif hafif dokunmak.

tıfdit- (1b/48) Küçük küçük parçalara ayırmak.

tiren (2a/6) Tren.

toFaŖ (22a/30) Bir otomobil markası.

tokTur (2b/65) Doktor.

tokuç (16a/35) Eskiden çamaşır yıkarken kullanılan gereç.

tōm (2b/40) Tohum.

tomatiz (6a/54) Domates.

tōŖŖek (6b/93) DöŖek, minder.

tuluK (31a/8) Hayvan derisinden yapılan, yiyecekleri korumaya yarayan şey.

turaç (1a/41) Kuşgillerden bir hayvan.

tursil (6b/95) Çamaşır yıkamak için kullanılan ilaca verilen isim.

tüñ- (2b/62) Sıçramak, zıplamak, atlamak.

türül türül (17a/24) Mis gibi, buram buram.

-U-

uçu (6a/65) İçin.

üt- (29a/42) Öğütmek.

undan (4a/6) Ondan.

unula (3a/9) Unla, un ile.

ür parası (18c/75) Uğur parası. Uğur getirdiğine inanılan bir gelenek.

ūraş- (7a/4) Uğraşmak, ilgilenmek.

ürla- (18c/71) Uğurlamak, yolcu etmek.

uruba (6a/27) Düğünden önce yapılan kıyafet alışverişi.

uruh (17b/53) Ruh, ölmüş kişilerin ruhu.

uruş (11b/39) Kuruş, para birimi.

uş- (3b/38) Uçmak, havalanmak.

uygul (11a/17) Uygun.

-Ü-

ücut (16a/6) Vücut.

üçeteK (31a/28) Yörüklerde, üç parçadan oluşan kadın giysisi.

üle (22a/11) Ulan, lan.

ün et- (31a/90) Ünlemek, seslenmek.

ünne- (2a/23) Ünlemek, seslenmek.

üş (6a/14) Üç.

-V-

vardi°liye (29a/9) Vardiya, nöbetli çalışma sistemi.

varıv- (2b/54) Varıvermek.

vasayıt (13a/18) Vesait, taşıt.

vazive (2a/14) Vazife.

vèlesekelem (22a/22) Velhasılıkelam, sözün özü.

velev ki (7a/65) Hatta.

vesayre (10a/8) Vesaire, falan.

veyāT da (8a/15) Veyahut da.

vosvegen (22a/59) Volkswagen. Bir otomobil markası.

-Y-

yā (1a/41) Yağ.

yañın (16a/43) Yakın, samimi.

yaka- (12b/42) Yıkamak.

yalçı (2b/46) Töngüşlü mahallesinde bir bölgeye verilen isim.

yalık (5a/9) Yağlık, mendil.

yalıñız (11b/33) Yalnız.

yalıñızca (11b/34) Yalnız, tek.

yama (16a/35) Eskimiş bir şeyi onarmak için kullanılan parça.

yama- (16a/35) Eskimiş bir şeyi onarmak.

yāmur (15a/7) Yağmur.

yāni (11a/29) Yani.

yañlız (8a/10) Yalnız.

yar- (16a/6) Yarmak, kesmek, açmak.

yaranlıK (6b/86) Yarenlik, eğlence.

yargın (18b/48) Sırt.

yayan yapıldaK (12a/15) Yürüyerek ve yalınayak, düzensizce.

yayıK (26a/28) İçinde ayran vb. şeylerin yapıldığı, çalkalamaya da yarayan alet.

yazma (5a/8) Çeşitli renklerde kadınların başına örttüğü bir eşarp.

yēcek (1a/37) Yiyecek.

yem hatılı (25a/5) Otluk, küçükbaş ve büyükbaş hayvanların beslendiği gereç.

yēn (4b/26) Yeğen.

yepinti (31a/64) Sütten yapılan bir tatlı.

yeriş- (11b/40) Büyümek.

- yeriş-** (2b/51) Yetişmek.
- yeser** (11a/27) Esir, tutsak.
- yesir** (11a/24) Esir, tutsak.
- yokarı** (3b/38) Yukarı.
- yōmiye** (26a/32) Yevmiye, gündelik.
- yōnbahım** (17a/8) Yoğun bakım.
- yoņur-** (2b/44) Yoğurmak.
- yōrt** (3a/6) Yoğurt.
- yōrü-** (3b/47) Yürümek.
- yú-** (12b/42) Yıkamak.
- yu-** (13a/15) Yıkamak.
- yuka** (13a/29) Yufka ekmek. Yörede elle açılan ince bir ekmek türü.
- yūkalt-** (32b/49) İnceltmek.
- yü-** (1b/47) Yıkamak.
- Z-**
- zāti** (13a/22) Zaten.
- zayti** (13a/37) Zaten.
- zekereT** (6b/91) Sekerat. Ölüm anındaki durum.
- zelā** (30a/26) Zeliha. Bir kadın ismi.
- zePSe** (26a/2) Sebze.
- zeroş** (12a/13) Sarhoş, bilinci tam anlamıyla yerinde olmayan.
- zır** (6a/51) Sırf, sadece.
- zini** (3b/44) Sini, sofralarda tabak çanak taşımak için kullanılan büyük tepsi.
- zirāt** (15a/24) Ziraat.
- z1ten** (33a/22) Zeytin.
- zopa** (6b/76) Sopa.

**ANTALYA İLİ SERİL İLÇESİ VE YÖRESİ AĞIZLARINDAN KAYIT DIŞI
DERLENEN KELİMELER**

-A-

abō Bir hayret ve şaşırma ünlemi.

acábola Acaba, herhalde.

aKma Çam ağaçlarının gövdesinde bulunan sakızimsı yapışkan madde.

aŋ Ağ.

-B-

badırda- Badırdamak, konuşmak.

beKmeS Pekmez.

bıçgı Odun kesmeye yarayan alet.

bitarak Tarlalarda bulunan küçük ve dikenli bitki.

bişi Pişi, hamur kızartması.

-C-

cavçr Gavur, yörede yabancı anlamında kullanılır.

cava Eski bir motor markası.

cem Toplanmak. Alevilerin cem evlerinde toplanıp yaptıkları ibadet.

cibi Cıvcıv.

c1ve Cive. Antalya yöresinde bulgur ve domatesten yapılan bir yemek.

-Ç-

çalacak Yoğurt yapmak için başka bir yoğurttan alınan maya.

çıv- Çıvmak. Kaçmak, hızlıca gitmek.

çim- Çimmek, yıkanmak.

çint- Çintmek, çok ince şekilde doğramak.

çit ev Eskiden dallardan yapılan ev.

çödür- Ayakta işemek.

çomaç Bir parça dürülü ekmek.

-D-

deŋgil- Kollarını bir yere dayamak suretiyle uzanmak.

dé°us Erkekler için kullanılan bir hakaret.

dıkım Küçük bir parça ekmek.

dirgiT Özel günlerde buğdaydan yapılan bir aş.

-E-

ece Abi.

endêrde Orada.

eşKere²⁷¹ Açıkta, gözle görülür.

-F-

fıydır- Fıydırmak, fırlatıp atmak.

-G-

gaKga Yumurta.

galafat Kalafat. Büyük ve kaba şeyler için kullanılır.

ganevçe Kaneviçe. El işi.

gaŋırT- Kanırtmak. yönün tersine doğru çekmek.

garyola Karyola, yatak.

gasTıra Kömbe türünde fırında yapılan yağlı büyük ekmek.

gev- Gevmek, çiğnemek.

²⁷¹ Bu kelime Gümaşhane ağzında eşgere şekliyle kullanılır. Serdar Bulut'un "Gümüşhane İli ve Yöresi Ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar" adlı makalesinde bu kelimeye yer verilmiştir.

ğocātak Kocayatak. Serik'in bir mahallesi.

göresək Adet.

ğunna- Doğurmak.

-H-

heral Herhalde.

hırlı İşini bilen, kurnaz kişiler için kullanılan kelime.

hibeş Tahin ve limonla yapılan Antalya'ya özgü bir sos, meze.

hizar Odun kesilen yere verilen ad.

horaS Horoz.

-I-

ihıcıka Çok yakını ifade eden bir işaret zamiri.

ırbıK İbrik.

ısmān İsmihan. Bir kadın ismi.

ışam Çam.

-İ-

ilen- İlenmek. Biri hakkında kötü düşünüp, kötü söylemek.

ilibada Labada bitkisi.

-K-

kırklar Alevilik mezhebinde kırk ermiş kişi için söylenen söz.

kömbe Fırında yapılan büyük yağlı ekmek.

-M-

māsuz Bilerek, kasten.

meh Yörede 'al' anlamında kullanılan bir kelime.

-N-

nacaK Odun, ağaç kesmeye yarayan büyük ağır alet.

-O-

oku Köyde düğüne davet edilen kimselere verilen atlet ve havlu hediyesi.

olçumcu Yörede hastalıkları bitkisel yolla tedavi etmeye çalışan kişilere denir.

oçala- Yavaşça bastırarak, ovmak.

-Ö-

örgülük Ölü evi.

-P-

peşKir İnce havlu.

püse Eskilerin çam ağaçlarından yaptığı güzel kokulu ilaç.

-S-

samra Tezek, hayvanların dışkısı.

siğlen- Saklanmak.

şırK- Şırmak, silkelemek.

-Ş-

şinik Bir ağırlık ölçü birimi.

-T-

tanı- Tanımak. Bu fiil yörede kimi zaman 'bakmak' anlamında kullanılır.

tañgırañ Bir şeyin düşerken gürültüyle çıkardığı ses.

tāra Dal budamak, odun kesmek için kullanılan orağa benzeyen alet.

tēmē Çiftçilerin sebze meyve kasalarını taşımak için kullandığı arkası açık eski bir araba modeli.

tesbik Tesbih.

tingilde- Tingildemek, oyalanmak.

topan Somyelerin sırt dayanılan yeri, büyük ve sert yastık.

tölle- Töllemek, sallamak, sallandırmak.

-U-

uçğur Uçkur.

umbulamaç Un bulamacı. Unla yapılan yoğun kıvamda çorba.

ummān Ümmühan.

utaş- Utaşmak, ulaşmak, yetişmek.

-Ü-

ümük Boğaz.

üt- Ütmek, bir şeyin tüylerini yakarak, pürüzsüz hale getirmek.

-Y-

yādanlık İçine yağ konulan cam şişe.

yakı Bir ağrıyı, yarayı iyileştirmek için yapılan, çeşitli bitki vb. şeylerden oluşan karışım.

yaşmak Yazma, baş örtüsü.

yoğuzlar Yunuslar. Serik'te bi yer adı.

yüklük Yüklük. Yorgan ve yastıkların konulduğu büyük dolap.

-Z-

zēre Tahıl.,

zıñılat- Çınlatmak, ses çıkarmak.

zoba Soba.

ANTALYA İLİ SERİK İLÇESİ VE YÖRESİ AĞIZLARINDAN DERLENEN KALIP İFADELER

-A-

adı batasıcanıñ én1 Sevmedikleri kişinin çocukları için kullandıkları ifade.

allah éyi insanlarla ğarşılaşTırsın Hayır duası.

allah analı babalı bōTsün Yeni doğum yapmış bir kişi nin evladı için yapılan hayır duası.

allah beterinden ğorusun Kötü bir şey yaşadktan sonra edilen dua.

allah bi yasTıKda ğocaTsın²⁷² Yeni evlenen kişiler için yapılan hayır duası veya tebrik ifadesi.

allah bu ğünlerimizi araTmasın Şükür duası.

allah haPzı ibzrām sōrası eTsın Yemek yendikten sonra edilen dua.

allah işiñi ras ğetirsin İşlerin yolunda gitmesi için yapılan hayır duası.

allah tāsiraTlarını aFeTsın Ölmüş kişinin günahlarının affolması için edilen hayır duası.

allah tuTdūñu altın eTsın Genellikle bir kişiden yardım görünce ona edilen hayır duası.

-B-

bahTıñ uzun dūññ ğüzün olsun Yörede kullanılan ğüzel, hayırlı bir ifade.

bayraK indirme Tahtacı Türkmenlerin düğün adetlerinden biri.

²⁷² Yörede kullanılan bu ifade ve kayıt dışı derlenen kalıp ifadelerdeki bazı örnekler Serdar Bulut'un "Anadolu Ağızlarında Kullanılan Kalıp Sözler ve Bu Kalıp Sözlerin Kullanım Özellikleri" adlı makalesindeki birçok kalıp ifadeyle benzerlik göstermektedir.

bazar eKmē Pazar ekmeği, yörede fırından ya da marketten alınan ekmeğin için kullanılır.

berekeTli olsun Genellikle kadınların yufka ekmeğin yaptığı sırada yoldan geçenlerin onlara söylediği söz.

beterin beteri var Kötü bir olaydan sonra teselli amaçlı söylenen söz.

boyu dēvrilesice Bir beddua.

buS kes- Buz kesmek. Çok üşümek, donmak.

-C-

canlarım ğēTdi Bir şey karşısında çok üzölmek.

cayradaK düşmeK Aniden, çok hızlı bir şekilde gitmek.

-Ç-

çalı çırpı Genelde sobada yakmak için kullanılan kuru ve ince ağaç dalları.

-D-

dırğen ğibi Çok zayıf.

-E-

eKdi ğibi Her şeyi isten her şeyden yararlanmak isteyen kişiler için kullanılan söz.

éli ğünü nurda yaTsın Birinin ölmüş yakınları için edilen dua.

eliñ hamz rıyla Kadınlar ğüç ve zor işler yapmak istediğinde söylenen söz.

emēñiz yālı olsun Verilen emeklerin karşılığının alınması için yapılan hayır duası.

eñğim aşşā Eđim aşığı.

evelde var Önceden tahmin edilen bir şey üzerine söylenen ifade.

-G-

ğab^ları pür nur olsun Ölmüş bir kişiye edilen hayır duası.

ğarkolasıca Bir beddua.

ğaynanağ seviyomuş Yemek yerken dışardan gelen başka bir kimse için söylenen ifade.

ğıran giresice Hoşlanılmayan şeyler için edilen beddua.

ğulaKlarından gün görün- Çok zayıf kişiler için kullanılan deyim.

-H-

havas eT- Heves etmek.

-İ-

İneden iPlē İğneden ipliğe. Çok detaylıca.

-K-

kesene berekeT Birinin cömertliği karşısında ona edilen hayır duası.

kırağdan kırağdan gēTmek Yolun kenarından yürümek.

-M-

mayal eKmeK Mayalı ekmek, bazlama.

-N-

nobalı boynuna ‘Vebali boynuna’ anlamında kullanılan söz.

-Ö-

ölenlerİn uruflarına varsın Genellikle yakını ölmüş bir kişinin elinden bir şey yenildiğinde ona edilen hayır duası.

-S-

seni alan yaşadı Becerikli birini övmek için kullanılan ifade.

sizlere ömür Ölen kişinin etrafındakiler için kullanılan bir ifade. ‘Allah sizlere ömür versin’ anlamına gelir.

sözüm yabana Sözüm sana değil başkasına anlamında kullanılan bir deyim.

su gibi aziz olmak Su istendiğinde getiren kişiye edilen hayır duası.

-Ş-

şiniK gibi ‘Çok büyük’ anlamında kullanılan bir ifade

-T-

tēnel yaPrā Tehnel yaprağı.

-U-

uyku semesi Uyku sersemi.

-Y-

yālī eKmeK Saçta pişirilen sade ve üzerine yağ sürülen orta büyüklükte yufka ekmek.

yalı gāzī gibi dikelmek Bir işi olmaksızın bir şeyin başında beklemek.

-Z-

zapır zapır Koşarken gürültüyle çıkan ses.

zıggım olsun Bir kişiye verilen emeklerin karşılıksız olduğunu görünce söylenen kötü söz.

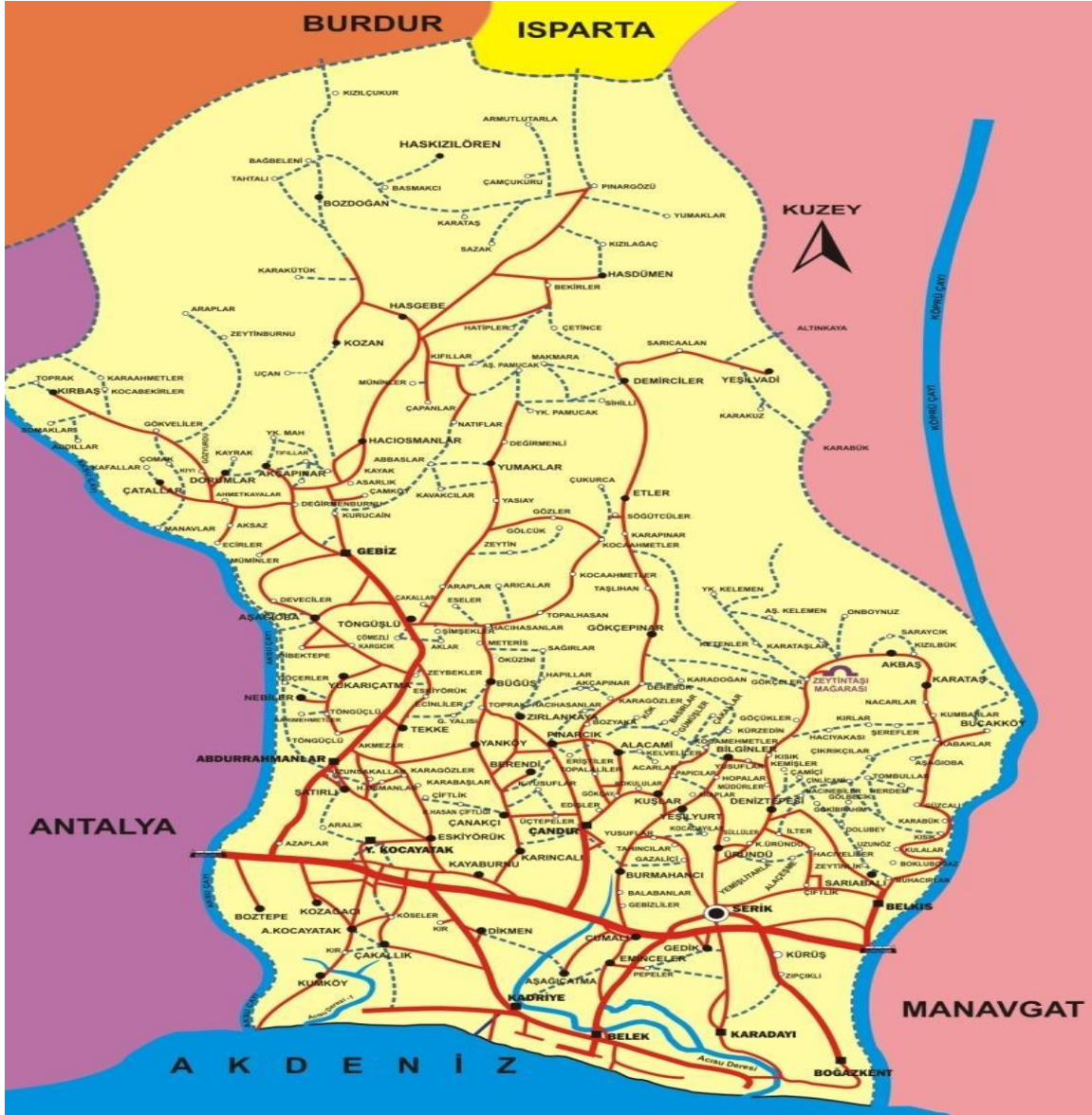
ziyāde olsun Yemek yendikten sonra teşekkür amaçlı söylenen söz.

HARİTALAR

Harita 1. Antalya Haritası²⁷³

²⁷³ Dosya:Antalya (tr).svg - Vikipedi (wikipedia.org) (erişim tarihi: 12. 04.2022)

Harita 2. Serik Haritası 1²⁷⁴

²⁷⁴ SERİK İLÇESİ PLANLAMA ALANI GENEL BİLGİLER... - PDF Free Download (docplayer.biz.tr) (erişim tarihi: 11.04.22)

METİNLER LİSTESİ

-1-

Söyleyen: Hatice ÇAKAL

Derleme Yeri: Abdurrahmanlar Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra b) Yemek Tarifi

-2-

Söyleyen: Ali Çakal

Derleme Yeri: Töngüşlü Mahallesi

Derlenen: a) Askerlik b) Bir Hatıra

-3-

Söyleyen: Gülnaz Dönek

Derleme Yeri: Tekke Mahallesi

Derlenen: a) Yemekler b) Bir Hatıra

-4-

Söyleyen: Saadet Kurşun

Derleme Yeri: Nebiler Mahallesi

Derlenen: a) Köy Hayatı b) Yemekler

-5-

Söyleyen: Nurten Eken

Derleme Yeri: Aşağıoba Mahallesi

Derlenen: a) Evlilikler

-6-

Söyleyen: Şerife Top

Derleme Yeri: Gebiz Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi b) Eğitim Hayatı

-7-

Söyleyen: Züleyha Yılmaz

Derleme Yeri: Çatallar Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-8-

Söyleyen: Veli Mert

Derleme Yeri: Dorumlar Mahallesi

Derlenen: a) Okul İmtihanları

-9-

Söyleyen: Yaşar Duran

Derleme Yeri: Akçapınar Mahallesi

Derlenen: Askerlik Anısı

-10-

Söyleyen: Mithat Akpınar

Derleme Yeri: Akçapınar Mahallesi

Derlenen: a) Köydeki Yaşam

-11-

Söyleyen: Mahmut Arıcan

Derleme Yeri: Büğüş Mahallesi

Derlenen: a) Askerlik Hatırası b) Kendi Yaşamı

-12-

Söyleyen: Dudu Demir

Derleme Yeri: Etler Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra b) Bir Hatıra

-13-

Söyleyen: Emine Günal

Derleme Yeri: Zırlankaya Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra

-14-

Söyleyen: Mazhar Dünder

Derleme Yeri: Berendi Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra

-15-

Söyleyen: Süleyman Çelik

Derleme Yeri: Çanakçı Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-16-

Söyleyen: İsmihan Demir

Derleme Yeri: Pınarcık Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-17-

Söyleyen: Durkadin Demir

Derleme Yeri: Çandır Mahallesi

Derlenen: a) Günlük Yaşam b)

Evliliğinden Hatıra

-18-

Söyleyen: Celil Burunsuz

Derleme Yeri: Eskiörük Mahallesi

Derlenen: a) Eskiörük Tarihi b)

Askerlik Anısı c) Askerlik Mektup Anısı

-19-

Söyleyen: Yusuf Öztürk

Derleme Yeri: Dikmen Mahallesi

Derlenen: a) Karakoyunlu Tarihi b)

Askerlik Anısı

-20-

Söyleyen: Mehmet Öz

Derleme Yeri: Yukarıkocayatak

Mahallesi

Derlenen: a) Bir Anı

-21-

Söyleyen: Fatma Burunsuz

Derleme Yeri: Kayaburnu Mahallesi

Derlenen: a) Bir Anı b) Yemek Tarifi

-22-

Söyleyen: Ali Burunsuz

Derleme Yeri: Kayaburnu Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra

-23-

Söyleyen: Emine Etlı

Derleme Yeri: Serik / Merkez Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-24-

Söyleyen: Osman Keskin

Derleme Yeri: Yumaklar Mahallesi

Derlenen: a) Yaşamdan Bir Anı b)

Askerlik

-25-

Söyleyen: Yusuf Akman

Derleme Yeri: Gebiz Mahallesi

Derlenen: a) Meslek b) Bir Hatıra

-26-

Söyleyen: Naciye Özkan

Derleme Yeri: Yumaklar Mahallesi

Derlenen: a) Genel Konular

-27-

Söyleyen: Aysel Kaçar

Derleme Yeri: Alacami Mahallesi

Derlenen: a) Hayatına Dair

-28-

Söyleyen: İsa Avcu

Derleme Yeri: Alacami Mahallesi

Derlenen: a) Askerlik

-29-

Söyleyen: Raşit Okudan

Derleme Yeri: Alacami Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

-30-

Söyleyen: Emine Kurt

Derleme Yeri: Kuşlar Mahallesi

Derlenen: a) Bir Hatıra

-31-

Söyleyen: Ayşe Küçük

Derleme Yeri: Yeşilyurt Mahallesi

Derlenen: a) Köy ve Yörük Hayatı

-32-

Söyleyen: Ferhat Top

Derleme Yeri: Üründü Mahallesi

Derlenen: a) Harman Anıları b)

Askerlik ve Aile Anısı

-33-

Söyleyen: Abdi Küçükokudan- Erdoğan

Ekici

Derleme Yeri: Cumalı Mahallesi

Derlenen: a) Muhacir Yaşantısı

-34-

Söyleyen: Güllü Koca

Derleme Yeri: Cumhuriyet Mahallesi

Derlenen: a) Hayat Hikayesi

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı	Merve KARAKAYA
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Muratpaşa Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi – Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yabancı Dil / Diller	İngilizce